

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

TİCARET SİCİLİNE TESCİLİN HUKUKİ SONUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Bilge DEVELİ

Tez Danışmanı
DOÇ. DR. Hayrettin ÇAĞLAR

Ankara - 2013

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI
TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

TİCARET SİCİLİNE TESCİLİN HUKUKİ SONUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Bilge DEVELİ

Tez Danışmanı
DOÇ. DR. Hayrettin ÇAĞLAR

Ankara - 2013

ONAY

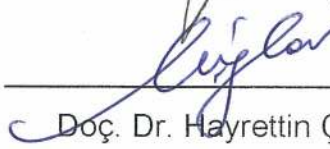
Bilge Develi tarafından hazırlanan "Ticaret Siciline Tescilin Hukuki Sonuçları" başlıklı bu çalışma, 14.06.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim dalı Ticaret Hukuku Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Rıza AYHAN (Başkan)

Doç. Dr. Mehmet Emin BİLGE

Doç. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR

ÖZET

DEVELİ, Bilge. Ticaret Siciline Tescilin Hukukî Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

Çalışmamız süresince, ticaret siciline tescilin üçüncü kişiler ve kayıt ilgilileri üzerindeki hukukî sonuçları, sicile güven ilkesinin hukuk sistemimizdeki yeri, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan, devletin ve sicil kaydını tutan organların sorumluluğu, bu sorumluluğun hukukî niteliği ve zararın doğmasında kusuru bulunanlara karşı işletilecek rücû mekanizması ayrıntılı şekilde incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma ile bu konuda yazılan eserlerin bir derlemesi yapılmış ve varılan sonuçlar yargı kararları ile somutlaştırılmıştır. 6762 Sayılı TTK döneminde hukuk sistemimizde yer almayan, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan Devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olacağı kuralı ve görünüşe güven ilkesi, , 6102 Sayılı TTK ile hukukî düzenlemeye kavuşturulmuş; bu sayede, işlem güvenliğini sağlamak adına önemli adımlar atılmış; sicilin tamlığına ve doğruluğuna duyulan güven pekiştirilmiştir. 6102 Sayılı TTK ile getirilen en önemli değişiklik ise, sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasının, yasal düzenlemeye kavuşturulması olmuştur. Bu sayede sicil gazetesinin aksine, günün her saati sicildeki kayıtlara ulaşılmasını sağlayan elektronik sicil, sicilin alenî olma özelliğini tam anlamı ile gerçekleştirecek; herkesin internet ortamında tek bir tuşla ilişki kuracakları tacir ve ticari işletmeleri hakkında bilgi edinmelerinin önünü açacak; bu suretle sicil kayıtlarından aynı anda ve kolayca bilgi edinmeye imkân tanınmış olacaktır.

Anahtar Sözcükler

1. Ticaret sicili,
2. Olumlu etki,
3. Olumsuz etki,
4. Müteselsil sorumluluk,
5. İyi niyet

ABSTRACT

DEVELİ, Bilge. Legal Results of Registration to Commercial Register, Master's Thesis, Ankara, 2013.

During our study, legal results about third parties and register relevants of registration to commercial register, the place of the principle of confidence to registration in our judicial system, the damages arising from keeping the commercial register, the responsibility of organizations that keeping the record of state and register, and the recourse mechanism that will be transmitted against faulty persons because of occuring damage and legal characteristic of this responsibility are tried to be examined in detail. A compilation of works written about this subject has been made with this study and the conclusions have been reified by judicial decisions. The principle of confidence to apperance and the rule of the State and the relevant chamber are conjointly responsible of damages arising from keeping the commercial register that not taking place in our judicial system in the period of TTK numbered 6762 have been arranged by legal arrangement with TTK numbered 6102; by this means important steps have been taken in the name of providing process security; the confidence to precision and accuracy of register has been consolidated. The most important change provided with TTK numbered 6102 is the convergence to legal arrangement of keeping the commercial registers electronically. By this means, contrary to commercial registry gazette the electronic register providing access to records in the register will properly implement the public feature of register; it will clear the way for knowledge acquisition about trader and commercial enterprises by contacting with one button in internet environment; thus it will be allowed for easily knowledge acquisition from the registers at the same time.

Key Words

1. Commercial register,
2. Positive effect,
3. Negative effect,
4. Consecutive responsibility,
5. Good faith.

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde ticaret sicilini ve ticaret siciline tescilin hukukî sonuçlarını ayrıntılı bir şekilde, yargı kararları ve doktrinde yer alan önemli görüşler ile desteklemek suretiyle incelemeye çalıştık.

Tez çalışması süresince farklı bakış açıları kazandırarak ufkumu genişleten Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Rıza AYHAN'a; birlikte çalışmaktan onur duyduğum, tecrübe ve bilgi birikiminden faydalanırken göstermiş olduğu sabır ve anlayıştan dolayı tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR'a; desteğini bir an olsun esirgemeyen, sorularıma vakit ayırarak beni onurlandıran sayın Doç. Dr. Mehmet ÖZDAMAR'a; ayrıca yardım ve desteklerini esirgemeyen kürsümüzün değerli hocaları Yrd. Doç. Dr. Kürşat GÖKTÜRK'e ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Çelebi CAN'a; birlikte çalışmaktan onur duyduğum başta Esra KAŞAK olmak üzere, Gazi Üniversitesi Ticaret Hukuku Ana Bilim Dalının çok değerli öğretim elemanlarına, önemli katkılarından dolayı bu vesileyle teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmam süresince maddi ve manevi her türlü desteği koşulsuz sunan aileme ve zor zamanlarımda yanımda olan nişanlım Onur AYTUĞAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bilge DEVELİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİCİL VE TİCARET SİCİLİ KAVRAMLARI, TİCARET SİCİLİ TEŞKİLATI VE İŞLEMLERİ

I. SİCİL VE TİCARET SİCİLİ KAVRAMLARI	4
A. Sicil Kavramı	4
1. Genel Olarak	4
2. Türk Hukukunda Yer Alan Sicillerin Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması	5
a. Yerine Getirdikleri İşlevler Açısından Siciller	5
b. Sicili Tutan Makam Açısından Siciller.....	7
B. Ticaret Sicili Kavramı.....	7
1. Hukukî Mahiyeti	7
2. Tanımı	9
3. Tarihi Gelişimi	11
4. Fonksiyonları	13
a. Alenîyeti Sağlama Fonksiyonu	14
b. İspat Fonksiyonu	16
c. Güveni Koruma Fonksiyonu	17
d. Kontrol Fonksiyonu.....	18
e. Bilgi İşlem Merkezi Olma Fonksiyonu (Dökümantasyon Fonksiyonu)	19

f. Tekel Hakkı Sağlama Fonksiyonu	19
II. TİCARET SİCİLİNİN BENZER SİCİLLERLE KARŞILAŞTIRILMASI	20
A. Tapu Sicili.....	20
B. Esnaf ve Sanatkâr Sicili.....	24
C. Sanayi Sicili	26
D. Marka Sicili.....	27
E. Gemi Sicili	30
F. Maden Sicili	33
III. TİCARET SİCİLİ TEŞKİLATI.....	34
A. Genel Olarak	34
1. Ticaret Sicili Müdürlüğü	35
2. Ticaret ve Sanayi Odaları	36
3. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	37
B. Ticaret Sicili Görevlileri.....	40
1. Ticaret Sicili Müdürü	42
a. Genel Olarak	42
b. Görev ve Yetkileri.....	42
(1) Ticaret Sicilinin Tutulmasına İlişkin Görev ve Yetkileri.....	43
i. İnceleme ve Araştırma Görevi.....	43
ii. Sicile Kayıt Görev ve Yetkisi	53
iii. Tescile Davet ve İhtar Görev ve Yetkisi.....	53
iv. Sicil Defter ve Belgelerini Koruma Görev ve Yetkisi.....	54
(2) Ticaret Sicili Müdürlüğünün Yönetimine İlişkin Görev ve Yetkileri	54
2. Ticaret Sicili Müdürü Yardımcıları	54
3. Diğer Görevliler.....	55
IV. TİCARET SİCİLİ İŞLEMLERİ.....	56
A. Türleri	57
1. Tescil	58
a. Kavram.....	58
b. Tescile Tâbi Hususlar.....	58
c. Tescil İşleminde Usul.....	59

(1) Talep Şartı	60
i. Talebin Hukukî Niteliği	60
ii. İstisnaî Durumlar	61
(2) Şekil Şartı	64
(3) Süre Şartı	65
d. Geçici Tescil	67
2. Değişiklik (Tâdil)	69
3. Silinme (Terkin)	70
B. Sicil Kayıtlarının Açıklığı	70
1. Genel Olarak	70
2. Sicil Kayıtlarının Açıklığını Sağlayan Unsurlar	71
a. İnceleme Hakkı	71
b. Suret İsteme Hakkı	71
c. Onaylı Belge İsteme Hakkı	72
d. İlân	72

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİNE TESCİL VE İLÂNIN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE ETKİSİ VE TİCARET SİCİLİNDE GÖRÜNÜŞE GÜVEN İLKESİ

I. TİCARET SİCİLİNE TESCİL VE İLÂNIN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE ETKİSİ ...	74
A. Genel Olarak	74
B. Tescilin Etkileri	78
1. Olumlu Etki	78
a. Genel Olarak	78
b. Olumlu Etkinin Doğmasında Aranılan Şartlar	83
(1) Tescil ve İlânı Mümkün bir Hususun Olması	84
(2) Kayıt ve İlânın Yapılmış Olması	85
(3) Sicildeki Kayıt ve İlânın Birbirleriyle Uyumlu Olması	86
c. Üçüncü Kişilerin Sicil Kayıtlarını Öğrenme Külfeti	87

d. Hukukî Görünüş Nazariyesinin Ticaret Sicilinin Olumlu Etkisi Bağlamında İncelenmesi.....	88
2. Olumsuz Etki	95
a. Genel Olarak	95
b. Olumsuz Etkinin Uygulanabildiği Durumlar	101
(1) Tescilin veya Tescil İle Birlikte İlânın Zorunlu Olduğu Hallerde Tescil veya İlânın Yapılmamış Olması	101
(2) Tescil veya İlân Edilen Hususlarda Gerekli Değişikliklerin Yapılmamış Olması.....	101
(3) Tescil veya İlân Yapılmamakla Birlikte Mevcut Durumda Meydana Gelen Değişikliklerin de Tescil veya İlân Edilmemiş Olması.....	102
c. Olumsuz Etkinin Doğmasında Aranılan Şartlar	103
(1) Tescil ve İlânı Mümkün bir Hususun Olması.....	103
(2) Tescil veya İlânın Yapılmamış Olması	105
(3) Tescil veya İlânın Yapılmaması İle Kayıt Yükümlüsü Arasında Nedensellik Bağının Olmaması	106
(4) Tescilin Bildirici (Açıklayıcı) Nitelikte Olması	108
(5) Üçüncü Kişinin İyi Niyetli Olması	110
(6) Üçüncü Kişilerin Davranışı ile Sicil Kayıtları Arasında Somut Nedensellik Bağının Aranmaması	113
(7) Bir Hukukî İşlemin Mevcut Olması	114
d. Hukukî Görnüş Nazariyesinin Ticaret Sicilinin Olumsuz Etkisi Bağlamında İncelenmesi.....	115
(1) Üçüncü Kişiler Arasında Sicilin Olumsuz Etkisinin Geçerliliği	116
(2) Üçüncü Kişilerin Gerçek Hukukî Durum ile Sicildeki Hukukî Duruma Dayanma Konusundaki Seçim Hakkı	117
C. Ticaret Siciline Tescilin Etkilerinin Gerçekleşme Zamanı	118
1. Kayıt İlgilileri Açısından Sicilin Etkilerini Gösterdiği Zaman	118
2. Üçüncü Kişiler Açısından Sicilin Etkilerini Gösterdiği Zaman	120

a. Kural: Tescile Konu Hususun İlânı İzleyen İş Gününden İtibaren Hukukî Sonuç Doğurması	120
b. İstisna: Tescile Konu Hususun Tescil İle Birlikte Hukukî Sonuç Doğurması	121
3. Etkilerin Gerçekleşme Zamanının İlgililerce Değiştirilip Değiştirilemeyeceği Meselesi	123
D. Etkilerin Hüküm İfade Ettiği Alan	124
II. TİCARET SİCİLİNDE GÖRÜNÜŞE GÜVEN İLKESİ.....	127
A. Genel Olarak	127
B. Görünüşe Güven İlkesinin Uygulanma Şartları.....	129
1. Tescil Edilen Husus Tescili Gerekli veya Mümkün bir Husus Olmalıdır	129
2. Tescil Gerçeğe Uygun Olmalıdır.....	130
3. İlânın İçeriği Yanlış Olmalıdır	131
4. İlâna Güvenen Üçüncü Kişi Olmalıdır.....	131
5. Üçüncü Kişi Olumlu Bilgi Sahibi Olmamalıdır	132
C. Görünüşe Güvenin Esas Alınacağı An	133
III. TİCARET SİCİLİNDE SİCİLE İTİMAT İLKESİ.....	134
A. Genel Olarak	134
B. Türk Hukukunda Sicile İtimat İlkesinin Kabul Edilip Edilmediği Meselesi	137
C. Hukukî Görünüş Nazariyesi Gereğince Sicile Duyulan Güvenin Korunması	142
D. Sicile Duyulan Güvenin Özel Hükümlerle Korunduğu Durumlar.....	144
1. Tacir Sıfatı	144
a. Bir Ticari İşletmenin İşletilme Olgusunun Zahiren Mevcut Olması	145
b. Bir Ticari İşletmenin Mevcut Olmaması	149
2. Kollektif Şirket Sözleşmesi	151
3. Temsil Yetkisi	152
4. Ortakların Sorumluluğu.....	153
5. Ticari İşletme Rehni.....	154

6. Anonim Şirkette Temsil Yetkisi	155
7. Limited Şirkette Esas Sermaye Payının Geçişİ.....	156

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİNİN TUTULMASINDAN DOĞAN ZARARLARDAN SORUMLULUK

I. TİCARET SİCİLİNİ TUTAN ORGANLARIN, DEVLETİN VE İLGİLİLERİN

SORUMLULUĞU..... 158

A. Genel Olarak Ticaret Sicilinin Tutulmasından Doğan Sorumluluk 158

B. Ticaret Sicilinin Tutulmasından Sorumlu Olan Kişiler ve Sorumluluğun

Kapsamı 160

1. Devlet ile İlgili Odanın Sorumluluğu..... 160

a. Genel Olarak 160

b. Sorumluluğun Hukukî Niteliği 163

(1) Aslî Sorumluluk..... 164

(2) Kusursuz Sorumluluk..... 165

(3) Kamu Hukuku Karakterinde Sorumluluk..... 167

(4) Kanundan Doğan Sorumluluk..... 168

(5) Akit Dışı Sorumluluk 168

c. Sorumluluğun Şartları..... 169

(1) Ticaret Sicilinin Tutulmasına İlişkin Bir Fiil veya Kaçınma

Hareketi..... 169

(2) Fiil veya Kaçınma Hareketinin Hukuka Aykırı Olması 171

(3) Zarar 174

(4) Sicilin Yanlış Tutulması ile Zarar Arasında Uygun İlliyet Bağı

..... 175

2. Ticaret Sicili Müdürünün Sorumluluğu 176

a. Hukukî Sorumluluk 176

(1) Devlete ve İlgili Odaya Karşı Sorumluluk..... 177

(2) Zarar Görenlere Karşı Sorumluluk..... 180

b. Cezaî Sorumluluk	180
3. İlgililerin Sorumluluğu	181
a. İlgililer Kavramı	181
(1) Sicil İşlemlerini Talepte “İlgililer”	181
(2) Sicil Müdürünün Kararlarına Karşı İtirazda “İlgililer”	184
(3) İtiraza İlişkin Mahkeme Kararının Temyizinde “İlgililer”	186
b. Sorumluluk	188
(1) Genel Olarak	188
(2) Hukukî Sorumluluk	189
(3) Cezaî Sorumluluk	191
C. Sorumluluğun Türü (Müteselsil Sorumluluk)	192
D. Rücû İlişkisi	196
1. Genel Olarak	196
2. Rücû İlişkisinde Uygulanacak Sıra	198
E. Zamanaşımı	200
1. Tazminat Talebinde Zamanaşımı	200
2. Rücû Talebinde Zamanaşımı	201
II. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	202
SONUÇ	206
KAYNAKÇA	211

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
A.Ş.	: Anonim Şirket
AT	: Avrupa Topluluğu
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	: Bası
Bakanlık	: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
dn.	: Dipnot
E.	: Esas Numarası
EEC	: European Economic Community
EHUG	: Elektronische Handelsregister, das Unternehmensregister und Genossenschaftsregister
ETBK	: Eski Türk Borçlar Kanunu
ETMK	: Eski Türk Medeni Kanunu
ETTK	: Eski Türk Ticaret Kanunu
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Doç. Dr.	: Doçent Doktor
HGB	: Handelsgesetzbuch
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar Sayısı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: Madde
MERSİS	: Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
Mük.	: Mükerrer

N.	: Numara
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİRK	: Ticari İşletme Rehni Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
YHD	: Yargıtay Hukuk Dairesi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Ticaret hayatı, hızlı bir değişim ve gelişim içerisinde. Bu değişim ve gelişim içerisinde çeşitli saiklerle giren kişiler, ya kendileri ticari hayatın bir aktörü olmakta ya da bu aktörlerle ilişki kurmak durumundadır. Ticari ilişki içerisinde olan kişiler, ilişki kurdukları kişiler hakkında yeterince bilgi sahibi olmayı arzularlar. Zira ticari hayatta güven, çok önemli bir yere sahip olup, ticari hayatın hızlı ve güvenli şekilde işlemesi de bu güven sayesinde mümkün olmaktadır.

Ticari hayatın hızla ve güvenli sürdürülebilmesinde, ticaret sicilinin sahip olduğu işlevlerin payı yadsınamaz. Ticaret sicili, ticari hayatta hukukî önemi haiz iş ve işlemlerin kaydedildiği, ticari hayatın güvenli işlemlerini sağlayan, alenî nitelikte bir sicildir. Alenî nitelikte olması, ticaret sicilinin, herkesin incelemesine sunulmuş bir sicil olma özelliğini yansıtır ki bu sayede, sicilden beklenen kamu menfaati gerçekleştirilmiş olur.

Ticaret sicili, kayda konu hususlar hakkında ve üçüncü kişiler hakkında çeşitli etkiler doğurmakta olup, bu etkiler, sicilin ticari hayatta ne denli önem taşıdığını gözler önüne sermektedir. Ticaret sicili, kayda konu hususların, kamuya duyurulmasına veya bu hususların hukuk alanında geçerlilik kazanabilmesine hizmet edebileceği gibi, üçüncü kişiler üzerinde de olumlu ve olumsuz olmak üzere çeşitli etkiler gösterebilmektedir. Bunun yanı sıra, sicil kayıtları ile ilân edilen durum arasındaki aykırılık, üçüncü kişilerin ilân edilen duruma güvenlerinin korunması ile sonuçlanabilmektedir. Sicile yapılacak kayıt işlemlerinin, sicilin yanlış tutulmasına sebep olduğu durumlarda ise, doğan zararın Kanunda belirtilen esaslar çerçevesinde tazmin edilmesi gündeme gelmektedir.

6762 Sayılı TTK döneminde hukuk sistemimizde yer almayan, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan Devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olacağı kuralı ile görünüşe güven ilkesi, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile hukukî düzenlemeye kavuşturulmuş; böylece 6762 Sayılı TTK

döneminde sicile yöneltilen pek çok eleştiri karşılık bulmuş; işlem güvenliğini sağlamak adına önemli adımlar atılmıştır. Bu konuda yapılan incelemeler, ya makale şeklinde spesifik bir konuyu etraflıca ele almış ya da kitapların ticaret sicili ile ilgili bölümlerinde, dar bir alanla sınırlı kalmıştır. Bu çalışma ile, bu konuda yazılan eserlerin bir derlemesi yapılacak ve varılan sonuçlar, benzer sicillerdeki durumlar ile karşılaştırılarak ve yargı kararlarından faydalanılarak pekiştirilecektir.

Çalışmamız çerçevesinde, ticaret siciline yapılacak tescilin hukukî sonuçları, Alman ve İsviçre Hukuklarından yeri geldikçe faydalanmak suretiyle, etraflı bir şekilde, üç ana bölümde incelenmiştir.

Birinci bölümde, sicil kavramından genel olarak ve kısaca bahsedilmiş; ticaret sicilinin benzer sicillerle karşılaştırması yapılmış; benzeyen ve farklı yönleri ortaya konulmuştur. Ticaret sicili teşkilatına, özellikle sicil müdürlerinin görev ve yetkilerinin kapsamına yer verilmiş; bu konuda Yargıtay kararlarıyla uygulamadaki örneklerle değinilmiştir. Ticaret sicili işlemleri ve sicil kayıtlarının açıklığı da ele alınan diğer konular arasındadır.

Çalışmamızın büyük bir kısmını ikinci bölüm oluşturmaktadır. Bu bölümde, ticaret siciline tescil ve ilânın üçüncü kişiler üzerinde doğurduğu olumlu ve olumsuz etkilere, etkilerin uygulanma şartları ile birlikte ayrıntılı olarak değinilmiş; hukukî görünüş nazariyesi, sicile tescilin olumlu ve olumsuz etkisi bağlamında, doktrindeki tartışmalar ışığında incelenmiştir. 6102 Sayılı TTK ile mevzuatımıza giren, görünüşe güven ilkesi ve ticaret sicilinde kabul edilmediği doktrinde ağırlıklı olarak ifade edilen, tapu sicilindeki şekliyle sicile itimat ilkesi ayrıntılı olarak incelenmiş; sicile güven ilkesinin özel olarak düzenlendiği durumlar tek tek açıklanmıştır.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise, 6102 Sayılı TTK ile hukukî düzenlemeye kavuşturulan, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan devlet ve ilgili odanın sorumluluğu ile Kanunda “ilgili” olarak ifade edilen kişilerin sorumluluğu; bu sorumlular arasındaki iç ilişki (rücû ilişkisi) incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca, devlet ve ilgili odaya karşı açılacak

sorumluluk davalarında, hangi yargı yolunun görevli olacağı ve yetkili ve görevli mahkemenin hangi mahkeme olduğu açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın sonuç kısmında ise, yaptığımız inceleme genel hatları ile özetlenmiş olup, değerlendirme ve kanaatlerimize yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİCİL VE TİCARET SİCİLİ KAVRAMLARI, TİCARET SİCİLİ TEŞKİLATI VE İŞLEMLERİ

I. SİCİL VE TİCARET SİCİLİ KAVRAMLARI

A. Sicil Kavramı

1. Genel Olarak

Toplumsal yaşamda var olan değişim ve dönüşüm, toplumda çeşitli görevler üstlenen kişilerin, meydana gelen bu değişikliklere ayak uydurmalarını zorunlu kılar. Bu uyum, kişilerin var olan değişimlerden haberdar edilmeleri ile sağlanabilir. Bunun gerçekleştirilmesine hizmet edecek bir takım mekanizmalara ihtiyaç vardır.

Kanun koyucunun, açıklanmasında kamu yararı bulunduğu, hatta açıklanmasını kamu yararının tesisi için zaruri gördüğü bir takım olay ve olguların, doğumunu veya ispatını gerçekleştirecek, devletin gözetim ve denetimi altında tutulacak bir takım defter ve kayıtları düzenleme ihtiyacı, halk arasında “*kütük*” olarak da bilinen “*sicil*” kavramını ortaya çıkarmıştır¹. Sicil, bilinmesinde üçüncü kişiler açısından yarar hatta zaruret bulunan birtakım bilgilerin depolandığı, bazı hakların ispatına veya kazanılmasına yarayan, devlet eliyle tutulan defter ve kayıtlardır². Kişilerin kendi istek ve arzularına bırakılmayan, devletin iradesinin de içinde bulunduğu bu sistem sayesinde kişiler, toplumsal hayatta meydana gelen değişikliklerden daha kolay haberdar olabileceklerdir.

¹Bilge, M. Emin, Ticaret Sicili, B. 1, İstanbul, Beta, 1999, s. 6; Ayhan, Rıza/ Özdamar, Mehmet/ Çağlar, Hayrettin, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, B. 5, Ankara, Yetkin, 2012, s. 173.

²Özdamar, Mehmet, “6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili”, REGESTA, C. II, S. 2, 2012, s. 49, (Ticaret Sicili).

2. Türk Hukukunda Yer Alan Sicillerin Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması

Kanun koyucu, çok sayıda sicil defterine, her birine ayrı işlevler yüklemek suretiyle, başta TMK ve TTK olmak üzere ilgili Kanunlarda yer vermiştir. Örneğin, Sanayi Sicili, 6948 Sayılı Sanayi Sicili Kanunu'nda; Esnaf ve Sanatkarlar Sicili, 5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nda; Evlenme Kütüğü, Kişisel Durum Sicili, Vakıf Sicili ve Tapu Sicili, TMK'da; Ticaret Sicili, TTK'da düzenlenmiştir. Bunlara ek olarak, hukukumuza giren yeni sicillerden, Türk Sivil Havacılık Kanunu ile düzenlenen Uçak Sicili; Finansal Kiralama Kanunu ile düzenlenen sicil; 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenen marka sicili; 554 Sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenen tasarım sicili, örnek kabilinden sayılabilir.

Bu siciller doktrinde, işlevleri ve sicili tutan makam açısından tasnife tâbi tutulmaktadır:

a. Yerine Getirdikleri İşlevler Açısından Siciller

Sicillerden bazıları, kayda konu hususun kamuya duyurulması amacını taşıırken, bazı siciller, sadece ispatı kolaylaştırma amacı taşır. Bu ayrımdan hareketle sicilleri, alenî olan siciller ve alenî olmayan siciller olarak iki grupta ele alabiliriz³.

Alenîyet prensibinin geçerli olduğu sicillerde amaç, işleme konu hususların kamuya duyurulmasını sağlamaktır. Dolayısıyla bu tür siciller, herkesin ya da en azından ilgililerin görüş ve incelemelerine açıktır⁴. Bu tür sicillerde alenîyeti sağlayan, ya kaydın kendisi ya da düşülen kayıt ile birlikte onun ilân edilmesidir⁵. Düşülen kaydın alenîyeti sağlamaya yeterli olduğu

³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 7.

⁴Ayhan, Rıza, Ticari İşletme Hukuku, B. 2, Ankara 2007, s. 242.

⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 8.

sicillere örnek olarak, gemi sicili ve tapu sicili verilebilirken; alenîyeti sağlamak için kaydın yanında ilânın da gerekli olduğu sicile örnek olarak, ticaret sicili verilebilir⁶.

Alenîyet prensibinin geçerli olmadığı sicillerde ise amaç, kayda konu hususların ispatını sağlamak olup, bu durum TMK'nın 7'nci maddesi ile ifade edilmiştir⁷. Hüküm gereğince, resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturur. Bu sicillerin içeriğinin doğru olmadığının ispatı, kanunlarda aksi belirtilmedikçe, her hangi bir şekle tâbi değildir. Sanayi sicilinde, mülkiyetin saklı tutulması suretiyle yapılacak devir sözleşmelerinin özel sicile tescilinde ve kişisel durum sicillerinde, kayda konu hususların kamuya duyurulma amacı olmadığından, sicile kayıt yeterli görülmektedir⁸.

Siciller, kayda konu husus üzerinde doğurdukları etkiler bakımından da doktrinde, kurucu (ihdasi) etkiyi haiz siciller ve bildirici (izhari) etkiyi haiz siciller olarak ikiye ayrılarak incelenmiştir. Kayda konu hususa, kayıt ile birlikte hukukî varlık kazandıran siciller, kurucu bir işleve sahip iken, kayda konu hususun kayıttan önce de hukuken var olduğu; fakat bu hususun kamuya duyurulması amacını taşıyan siciller, bildirici bir işleve sahiptir⁹. Sadece kurucu işleve sahip sicillere örnek olarak, mülkiyeti saklı tutmak suretiyle yapılan devir sözleşmelerinin kaydedildiği özel sicil ve vakıf sicili verilebilir. Sadece bildirici işlevi olan sicillere örnek olarak ise, kişisel durum sicili verilebilir. Bazı siciller ise hem kurucu hem bildirici etkiyi hazidir. Bunlar arasında, tapu sicili, ticaret sicili, gemi sicili ve maden sicili sayılabilir¹⁰.

⁶Ayhan, s. 243.

⁷Bilge, (Ticaret Sicili), s. 7.

⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 7.

⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 8; Bilgişin, Şevket Memedali, Ticaret Hukuku Prensipleri, C. I, B. 3, İstanbul 1950, s. 151.

¹⁰Ayhan, s. 243.

b. Sicili Tutan Makam Açısından Siciller

Siciller doktrinde, kaydı veya kayıtla birlikte ilânı gerçekleştiren makam açısından da ayrıma tâbi tutulmaktadır. Buna göre siciller, memurlar, noterler ve mahkemeler tarafından tutulan siciller olarak üç gruba ayrılmaktadır¹¹.

İlk grubu, memur eliyle tutulan siciller oluşturmaktadır. Bu gruba tapu sicili, gemi sicili, maden sicili, kişisel durum sicilleri girmektedir¹². İkinci grup, noter marifetiyle tutulan sicillerden oluşur ki mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda tutulan özel sicil bu grupta yer alır. Son olarak, TMK'nın 102'nci maddesi gereğince tutulan ve vakfın tüzel kişilik kazanması için tescilinin lâzım geldiği, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan vakıf sicili gelir.

B. Ticaret Sicili Kavramı

1. Hukukî Mahiyeti

Ticaret sicili kurumunun temel amacı, ticari hayata ilişkin olan ve toplumun bilgisine sunulmasında önem arz eden hususların kurulması, açıklanması veya ispat edilmesidir. Bu sayede üçüncü kişiler, sicil kayıtlarında veya kayıtlara ek olarak kullanılan bildirim araçlarında yer alan hususlar doğrultusunda iradelerini yönlendirebilecek; sicilin tutulmasından herhangi bir zarar ortaya çıkarsa zararın tazmini, sicilin tutulmasından sorumlu kılınan kurumlardan istenebilecektir.

¹¹Karayağcın, Yaşar, “*Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri*”, BATİDER, C. VIII, S. 2, 1975, s. 2, (Tescilin Etkileri); Ayhan, s. 243; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 8-9.

¹²Ticaret sicili, idarî teşkilat içerisinde yer alan hizmet yerinden yönetim kuruluşları olan ticaret ve sanayi odalarının bünyesinde yer alan ticaret sicil müdürlükleri tarafından tutulmaktadır. Ticaret sicili müdürü ve yardımcıları ile diğer personeli, Kanunun açık hükmü gereği, görevleri ile ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılacak; bunlara karşı işlenmiş suçlar, kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılacaktır. Dolayısıyla ticaret sicili müdür ve yardımcıları, Anayasa’da zikredilen “memur” kavramı içerisinde değil; “diğer kamu görevlisi” kavramı içerisinde değerlendirilebilir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., Birinci Bölüm, III. Ticaret Sicili Teşkilatı, B. Ticaret Sicili Görevlileri, s. 40-41.

Ticaret sicili, devletin gözetim ve denetimi altında, hizmet yerinden yönetim kuruluşu olan ticaret ve sanayi odaları bünyesinde tutulmakta olduğundan, içeriğinde yer alan bilgiler, aksi ispat edilinceye kadar geçerli kabul edilmektedir¹³. Bu özelliği onun, resmî sicillerden biri olarak kabul görmesine neden olmuştur. Bunun doğal bir sonucu olarak da kamunun ticaret sicilinde yer alan kayıtların doğruluğuna olan inancının korunması gerekmektedir. Bu amaçla kanun koyucu, sicile duyulan güveni korumaya yönelik çeşitli hükümler sevk etmiş; ayrıca ve açıkça TTK'nın 25'inci maddesinde, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olduğunu belirtmiştir.

Bu açıklamalar doğrultusunda, ticaret sicili, resmî sicillerden biri olarak, TMK'nın 7'nci maddesi çerçevesinde aksi ispat edilebilir bir karine yaratmaktadır¹⁴. Buna göre, ticaret sicili, belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturur; aksinin ispatı, kural olarak herhangi bir şekle tâbi değildir. Böylece ticaret siciline, resmî sicil olmasından hareketle geniş bir ispat fonksiyonu da tanınmış olmaktadır.

TTK'nın 37'nci maddesi gereğince, tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasında aykırılık mevcut ise, tescil edilmiş olan gerçek durumu bildikleri ispat edilmediği sürece, üçüncü kişilerin ilân edilen duruma güvenleri korunmaktadır. Bir diğer anlatımla, üçüncü kişilerin olumlu bilgisi, ilânı bertaraf edecek ve tescil edilmiş gerçek durumu öne çıkaracaktır. Tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasında farklılık olduğunun bilinmesi de tek başına ilâna dayanan kişileri kötü niyetli yapmaz. Zira kanun koyucu,

¹³**Hirsch**, Ernst E., Ticaret Hukuku Dersleri, Genel Prensipler- Ticari İşletme, C. I, İstanbul 1939, s. 222; **Arslanlı**, Halil, Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler, B. 3, İstanbul 1960, s. 148 ve s. 156; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 10; **Ayhan**, s. 244; **Özdamar**, (Ticaret Sicili), s. 49; **Erten**, Ali, “İyi Niyetin Korunmadığı Hukukî Durumlar”, Prof. Dr. H.C. Oğuzoğlu'na Armağan, Ankara 1972, s. 195, (İyi Niyet); **Aslan**, İ. Yılmaz/ **Ergün**, Mevci, Ticaret Hukuku, Bursa 2010, s. 61; **Bahtiyar**, Mehmet, Makaleler II, İstanbul 2008, s. 40. Bu konuda, 6102 Sayılı TTK ile hukukî düzenlemeye kavuşturulan elektronik ticaret sicilinin de devletin yetkili makamlarının gözetim ve denetimi altında, devletin yetkili organları eliyle tutulacak olmasından hareketle, TMK'nın 7'nci maddesi anlamında resmî sicillerden olduğu ifade edilmektedir, (Bkz., **Ulusoy**, Erol, “Ticaret Siciline Tescilin Olumsuz Etkisine Veda Elektronik Ticaret Sicili- Ticaret Sicili Bilgi Bankası- İnternet Sayfası”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. I, İstanbul 2007, s. 91).

¹⁴**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 6; **Ayhan**, s. 245; **Özdamar**, (Ticaret Sicili), s. 49.

tescil edilmiş gerçek durumu bilmekten bahsetmiş olmakla, üçüncü kişilerin, tescilden farklı olduğunu bildikleri ilânın, gerçeği yansıttığı fikrinden hareket etmiş olmaları şartını aramış görünmektedir¹⁵.

Bu hükümde, tescil edilmiş olan gerçek durumdan bahsedilmiş olduğundan, hükmün, sözü itibariyle tescilin yanlış, fakat ilânın doğru olduğu hallere uygulanamayacağı ifade edilebilir. Kanımızca tescilin yanlış olduğu durumlarda, sicilin resmî sicil olduğu ve aksi ispat edilinceye kadar içeriğindeki bilgilerin doğru kabul edileceği hususu herhangi bir özellik arz etmez. Zira tescil yanlış ise, sicilin doğru olmadığını ispat ile gerçek hukukî durum ortaya çıkacak; sicilin içeriğinde yer alan bilgilerin aksi ispat edilmiş olacaktır. Bu durum, sicilin resmî sicil olma özelliğine hâlel getirmez. İncelenmesi gereken husus, hükmün lâfzında geçen, tescilin doğru; fakat ilânın yanlış olduğu durumlardır. Bu durumlarda, sicilin içeriğinde yer alan bilgilerin doğru olmadığını ispat etmek değil; ilânın sicil kaydından farklı gerçekleştiğini ispat etmek önem kazanmaktadır. Kanımızca bu durumda ilâna duyulan güven özel bir hüküm ile korunduğundan, Kanunda yer alan şartlar gerçekleştiğinde, ilân edilen husus, tescil edilen hususun yerini alacaktır. Tıpkı sicil kayıtlarının resmî nitelik taşımaları sebebiyle iddialarını bu kayıtlara dayandıran kişilerin, ispat yükünü üzerlerine almadıkları gibi, görünüşe güven ilkesinin uygulandığı durumlarda da ilân edilen duruma dayanarak hak iddia eden kişiler de ispat yükünü, tescile dayanan kişilere yüklemiş olmaktadır¹⁶.

2. Tanımı

Ticaret sicilinin, genellikle bildirici, istisnaen kurucu etkiyi haiz, alenî ve TMK'nın 7'nci maddesi anlamında resmî nitelikteki sicillerden olduğunu,

¹⁵**Yanlı**, Veliye, “*Yeni Türk Ticaret Kanununda Ticaret Sicili*”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yeni Türk Ticaret Kanununun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu, İstanbul 2012, s. 98.

¹⁶İddiasını resmî sicil ve senetlere dayandıran kişiye ispat yükü düşmez. Bu ölçüt “karine ölçütü” içerisinde değerlendirilmektedir, (Bkz., **Umar**, Bilge/ **Yılmaz**, Ejder, İspat Yükü, İstanbul 1980, s. 47).

gerek sicilleri sınıflandırırken gerekse ticaret sicilinin hukukî mahiyetini açıklarken ifade etmiştik. Zira ticaret sicili, Anayasanın 135'inci maddesi gereğince, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olan ticaret ve sanayi odaları bünyesinde tutulan ve içeriğinde yer alan bilgiler aksi ispat edinceye kadar geçerli kabul edilen sicillerdendir¹⁷. Bu açıklamalardan hareketle ticaret sicilinin, alenî ve resmî sicillerden biri olarak, üçüncü kişilerde yarattığı güveni korumaya çalıştığını ifade edebiliriz. Doktrinde bu üç temel özellikten hareketle, ticaret sicilinin pek çok farklı tanımı ortaya konulmuştur.

Arslanlı'ya göre ticaret sicili, ticari işletme ile ilgili münasebetlerin, tacirin ve üçüncü şahısların menfaatleri bakımından açıklanmasına hizmet eden bir müessesedir¹⁸. Bu tanım, doktrinde, ticaret sicilinin fonksiyonunu sadece açıklama olarak ifade ettiği; sicilin kurucu niteliğini gözardı ettiği gerekçesiyle eleştirilmiştir¹⁹.

Domanic'e göre, ticaret sicili, bilinmesinde üçüncü şahıslar yönünden fayda ve hatta zaruret bulunan, tacirlerle ilgili bazı işlemlerin kaydedilmesine özgü resmî sicildir²⁰. Bu tanım da Türk Ticaret Hukukunun uygulama alanının tespitinde modern görüşün hâkim olduğu, tacirden çok ticari işletmenin esas alındığı, ticaret sicilinin ticari işletmelere ilişkin işlemleri konu edindiği gerçeğini gözardı ettiği gerekçesiyle eleştiriye uğramıştır²¹.

Binatlı'ya göre, ticaret sicili, bir ticari işletmenin kurulduğunu gösteren, bu sayede hem bu işletmenin hem de onunla hukukî ilişki içerisine giren veya

¹⁷**Hirsch**, s. 222; **Arslanlı**, s. 148 ve s. 156; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 10; **Ayhan**, s. 244; **Özdamar**, (Ticaret Sicili), s. 49; **Erten**, (İyi Niyet), s. 195.; **Aslan/ Ergün**, s. 61; **Bahtiyar**, s. 40.

¹⁸**Arslanlı**, s. 147.

¹⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 11; **Berzek**, Ayşe Nur, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, B. 9, İstanbul, Beta, 2008, s. 61, dn. 1. *Berzek*, 6762 Sayılı TTK döneminde, sadece ticari işletme ile ilgili münasebetlerin değil, esnaf işletmesine ticari temsilci tayini gibi esnaf işletmesi ile ilgili diğer bir takım hususların da ticaret siciline tescil edilebildiğinden hareketle, tanımı yetersiz kabul etmiştir, (Bkz., **Berzek**, s. 61, dn. 1).

²⁰**Domanic**, Hayri/ **Ulusoy**, Erol, Ticaret Hukukunun Genel Esasları- TTK Tasarısı ve Gerekçeleri ile Birlikte, İstanbul 2007, s. 257.

²¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 11. Benzer bir tanım, *Mimaroglu* tarafından ortaya konulmuştur. Yazara göre ticaret sicili, tacirlerle ilgili bilgilerin kaydına yarayan resmî kütüklerin adıdır, (Bkz., **Mimaroglu**, Sait Kemal, Ticaret Hukuku, İşletme Hukuku, C. I, B. 3, Ankara 1978, s. 291).

girecek diğer ticari işletmelerin ve üçüncü şahısların hak ve menfaatlerini koruyan, herkese açık resmî bir kütüktür²². Bu tanım da ticaret sicilinin sadece hakları koruma fonksiyonuna değindiği, diğer fonksiyonlarını gözardı ettiği gerekçesiyle eleştiriye uğramıştır²³.

Ayhan'a göre ticaret sicili, bir defter olmanın yanı sıra, ticari işletme ile ilgili iş ve işlemlerin açıklanması veya hakların kazanılmasını sağlayan, resmî nitelikteki alenî bir sicildir²⁴.

Poroy/Yasaman'a göre ise ticaret sicili, kurucu, bildirici ve ispat edici fonksiyonları olan, genel bir ticari işler sicilidir²⁵.

Karayalçın'a göre ticaret sicili, iş hayatında güvenliği sağlamak amacıyla kurulan, resmî dökümantasyon ve alenîyet merkezidir²⁶.

Bilge ise ticaret sicilini, ticari hayatta sahip olduğu önem nedeniyle, üçüncü kişilerce bilinmesinde yarar hatta zaruret bulunan iş ve işlemlerin kaydedildiği, resmî nitelikte, alenî sicil olarak tanımlamıştır²⁷.

Kanımızca ticaret sicili, doktrinde yer alan tanımlardan hareketle, sicile tescilinde ve bilinmesinde kamu yararı olan, ticari işletme ile ilgili iş ve işlemlerin kaydedildiği, ticari hayatın güvenle işlemlerini sağlayan, alenî nitelikte, resmî sicillerdendir, şeklinde tanımlanabilir.

3. Tarihi Gelişimi

Ticaret sicilinin kökeni, ortaçağda, başta İtalya olmak üzere pek çok ülkede varlığı tespit edilen, lonca defteri (Gilderollen)²⁸ ve fuar listesi olarak

²²**Binatlı**, Y. Ziya, İşletme Hukuku, B. 3, Ankara 1978, s. 254.

²³**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 11.

²⁴**Ayhan**, s. 244.

²⁵**Poroy**, Reha/ **Yasaman**, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, Vedat, 2012, s. 200.

²⁶**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 5; **Tekil**, Fahiman, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 1990, s. 148, (Ticari İşletme).

²⁷**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 11.

²⁸**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 17.

adlandırılan kayıtlara dayanmaktadır²⁹. Lonca defterleri, loncaya mensup tacirler arasındaki ilişkiler hakkında bilgi veren, idarî nitelikte, alenî olmayan kayıtlardan oluşmaktaydı³⁰. Fuar listeleri ise, alenîyeti sağlamakla birlikte, lonca defterleri gibi idarî nitelikte kayıtlar olduğundan, tacirlerin dış ilişkilerinde herhangi bir hukukî sonuç doğurmaz; dolayısıyla üçüncü kişilerin hukuk sahasına etki etmezlerdi³¹.

Ticaret sicilinin kökeni olarak gösterilen lonca defterleri ve fuar listeleri, zaman içerisinde her toplumun kendi ihtiyaçları doğrultusunda farklı şekillerde gelişerek, bugünkü anlamda ticaret sicili kavramını ortaya çıkarmıştır. Ticaret sicili, her ülkede farklı şekillerde gelişme gösterdiğinden, kimi ülkeler, ticari iş ve işlemlerin kaydolduğu genel bir ticaret sicili sistemine sahipken; kimi ülkeler, belirli hususların tescil edildiği özel bir sicil sistemine sahip olmuştur³². Genel bir ticaret sicili sistemine sahip olmayan ülkelere, Anglo- Amerikan sistemini benimsemiş İngiltere ve Amerika örnek olarak verilebilir³³. Genel bir ticaret sicili sistemine sahip olan ülkeler de tescile sadece bildirici etki tanıyan ülkeler ve tescile hem bildirici hem de kurucu etki tanıyan ülkeler olarak ikili bir ayrıma tâbi tutulmuştur³⁴. Tescile sadece bildirici etki tanıyan ülkelere örnek olarak, Fransa, İspanya ve bazı Güney Amerika ülkeleri verilebilir. Tescile kurucu etki de tanıyan ülkeler ise, başta Almanya olmak üzere, İsviçre, İtalya, Avusturya ve Türkiye olarak sayılabilir³⁵.

Türkiye’de ticaret sicili, ilk kez 1925 yılında 655 Sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu ile düzenlenmiştir³⁶. Bu Kanun gereğince, odalara kaydolun tacirler ve kayıt zorunluluğunda olmayan küçük tacir ve Sanatkârlar,

²⁹Arslanlı, s. 147; Poroy/Yasaman, s. 201; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 17; Bilgişin, s. 131.

³⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 18; Berzek, s. 61.

³¹Poroy/Yasaman, s. 201; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 18.

³²Poroy/Yasaman, s. 202; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 16.

³³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 16; Poroy/Yasaman, s. 202.

³⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 17.

³⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 17. *Karayalçın*, İtalya’nın Fransız sistemini benimsediğinden bahsederken (*Karayalçın*, Yaşar, Ticaret Hukuku I. Giriş-Ticari İşletme, B. 3, Ankara 1968, s. 282, (Ticari İşletme)); *Poroy*, İtalya’yı Alman sistemine dahil kabul etmektedir, (*Poroy/Yasaman*, s. 202, dn. 7).

³⁶Bilge, (Ticaret Sicili), s. 20; Poroy/Yasaman, s. 202.

odalarca tutulan sicile tescil edilecekti. Fakat bu tescil, özel hukuk alanında herhangi bir etki doğurmadığından, daha çok malî ve idarî nitelikte bir sicil olarak işlev görmüştür³⁷. Gerçek anlamıyla ticaret sicili kavramı, 1926 yılında 865 Sayılı Ticaret Kanunu ile uygulamaya girmiş; fakat bu Kanun hükümleri de yetersiz bulunmuştur³⁸. Zira 865 Sayılı Kanun döneminde ticaret sicilini düzenleyen herhangi bir ikincil mevzuat yürürlüğe girmemiştir. 1957 yılında yürürlüğe giren 6762 Sayılı TTK ile, 865 Sayılı Kanuna nazaran ihtiyaçlara daha çok cevap veren düzenlemeler yapılmış; 6763 Sayılı Tatbikat Kanunu'nun öngördüğü Ticaret Sicili Tüzüğü, 08.02.1957 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bunun yanında, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Nizamnamesi ile Yönetmeliği, ticaret siciline ilişkin ilânları düzenleyen ikincil mevzuat olarak Türk Hukuk Sisteminde yer almıştır³⁹. 1995 yılında 559 Sayılı KHK ile, 6762 Sayılı TTK'nın ticaret siciline ilişkin hükümlerinde esaslı değişiklikler yapılarak, ticaret sicili örgütü farklılaştırılmıştır⁴⁰.

Ticaret siciline ilişkin en son ve çağa uygun düzenlemeler ise, 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 Sayılı TTK ile gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla Kanunun 24'üncü maddesinde, sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasına ilişkin usul ve esasların, bir yönetmelik ile düzenleneceği ifade edilmiştir. Bunun yanında, 6102 Sayılı TTK ile sicilin tutulmasından doğan zararlardan devlet ve ilgili odanın⁴¹ müteselsilen sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Görünüşe güven ilkesi, Kanunda belirgin bir şekilde düzenlenmiş; sicilin olumlu işlevi kuvvetlendirilmiştir⁴².

4. Fonksiyonları

Ticari hayatın hızla ve güvenle sürdürülebilmesinde, ticaret sicilinin sahip olduğu işlevlerin payı yadsınamaz. Bu işlevleri; alenîyeti sağlama,

³⁷Bilge, (Ticaret Sicili), s. 20.

³⁸Poroy/Yasaman, s. 202.

³⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 21.

⁴⁰Poroy/Yasaman, s. 203.

⁴¹İlgili oda ile kastedilen, ilgili ticaret sicili müdürlüğünün bağlı bulunduğu odadır.

⁴²Poroy/Yasaman, s. 204.

ispat, güveni koruma, kontrol, bilgi işlem merkezi olma ve bazı haklar üzerinde tekel hakkı sağlama fonksiyonu olarak altı başlık altında gurplandırmamız mümkündür.

a. Alenîyeti Sağlama Fonksiyonu

Bir tacirin ve ticari işletmesinin haiz olduğu malî ve hukukî koşullar, o tacirle ve o tacirin işletmesi ile ilişki kuracak üçüncü kişilerin hukukî durumlarını yakından ilgilendirir. Örneğin, bir ticari işletmenin devrinde, o ticari işletmenin rehinli olup olmadığı, rehinli ise rehin alacaklısının kim olduğu ya da ticaret ortaklığının türü, sorumluluğun tayini gibi konularda üçüncü kişilerin bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu konuda 6098 Sayılı TBK'nın 41'inci maddesinde, temsil yetkisinin üçüncü kişilere bildirilmesi halinde, bu yetkinin içeriğinin ve derecesinin, bu bildirimle göre belirleneceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla üçüncü kişilerin içeriği konusunda bilgi sahibi olmadıkları konular, onların hukukî durumlarını olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyemeyecektir⁴³.

Alenîyet kelime anlamı olarak açıklık demektir. Ticaret sicili sisteminde alenîyet ise, gerek tacir gerekse üçüncü kişiler açısından önemi haiz olan ilişkilerin kamuya açılması, açıklanması anlamında kullanılır⁴⁴. Fakat ticaret sicilinin alenî olması, sadece sicilde yer alan bilgilerin kamuya açılması anlamına gelmez. Zira ticaret sicilinin sadece bu anlamı taşıdığını ifade etmek, sicili çok kısıtlı bir alana hapsedme sonucunu doğurur⁴⁵. Ticaret sicili, sadece bilgi vermekten daha fazlasını ifade eder. Türk ticaret sicili sisteminde, bir yandan kayıt ilgililerini, hukukî açıdan önem taşıyan olguları tescil etmeye zorlayan hükümler sevk edilerek, sicilin eksiksiz ve güvenilir şekilde tutulması sağlanırken, diğer yandan sicil, kamu güvenini tesis ederek, olumlu ve olumsuz etkilerini üçüncü kişiler üzerinde gösterir. Böylece hem

⁴³**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 150.

⁴⁴**Mimaroglu**, s. 293.

⁴⁵**Gummert**, Hans/ **Weipert**, Lutz, Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts, 3. Auflage, München 2009, § 2, <http://beck-online.beck.de/>, (Erişim Tarihi 15.02.2013).

kayıt ilgilileri korunmuş olur hem de sicil kayıtlarına dayanarak işlem tesis eden üçüncü kişiler korunmuş olur.

Ticaret sicilinin alenîyeti, ticaret sicili kayıtlarının kural olarak bildirici olmasından kaynaklanmaktadır⁴⁶. Sicil kayıtları, üçüncü kişilerin bilmesinde fayda hatta zaruret bulunan konularda bildirici bir işlev görerek, topluma zarar verecek nitelikteki gizlilik perdelerini aralar ve ticari hayatın güvenle işlemesine hizmet eder⁴⁷. Bu işlevi temin için kanun koyucu, TTK'nın 35'inci maddesinin 2'nci fıkrasında bir takım imkânlar sağlamıştır. Buna göre herkes, ticaret sicilinin içeriğini ve müdürlükte saklanan tüm senet ve belgeleri inceleyebileceği gibi, giderini ödeyerek bunların onaylı suretlerini alabilir; bir hususun sicilde kayıtlı olup olmadığına dair onaylı belge dahi isteyebilir. Bu işlemleri yaparken kişinin ilgili olduğunu ispat etmesi gerekmez⁴⁸. Bunlara ek olarak kanun koyucu, tescil edilen hususların, kanun veya yönetmelikte aksine bir hüküm olmadıkça -kural olarak- ilân edileceğini de aynı maddede hükme bağlamıştır. Ayrıca kanun koyucu, alenîyeti tam anlamıyla gerçekleştirmek ve sicil işlemlerine ivme kazandırabilmek için, sicil kayıtlarının TTK'nın 24'üncü maddesi gereğince elektronik ortamda tutulmasını arzulamıştır⁴⁹.

Alenîyet, ticaret sicilindeki tüm unsurları kapsar. Diğer bir anlatımla, sicilde yer alan tüm bilgi, belge ve defterler, alenîyet prensibine tâbidir. Bu

⁴⁶**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 150.

⁴⁷**Tesal**, Reşat D., Ticaret Hukuku, İstanbul 1984, s. 92; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 12.

⁴⁸**Hirsch**, s. 222-223; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 175; **Tekil**, (Ticari İşletme), s. 152; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 13; **Gummert/Weipert**, § 1. Tapu sicilinde ise inceleme hakkına sahip olan kişiler, “*ilgisini inanılır kılan herkes*” olarak belirlenmiştir, (TMK m. 1020); **Bilginin**, s. 149. Sınırsız inceleme hakkına dayanılarak, sicil bilgilerinin küçültülerek kopyalanması ve bir veri bankası için kullanılması, Alman yargısı tarafından engellenmiştir. Nitekim inceleme, bilgi edinmek amacıyla olmalıdır. Kanun, kötü amaçlı kullanımların önlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu uygulamaya karşı olan görüş için bkz., **Gummert/Weipert**, § 2.

⁴⁹**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 175. Ayrıca bkz., Gerekçe, TTK m. 24/II. Alman ticaret sicili sisteminde, 01.01.2007 tarihinden bu yana ticaret sicilleri, sendika sicilleri, ortaklık sicilleri, elektronik ortamda yürütülmekte olup, sicil ilânları da resmî gazetelerde değil, internet üzerinden yapılmaktadır, (Bkz., **Kilian**, Wolfgang/ **Heussen**, Benno, Computerrechts- Handbuch, Informationstechnologie in der Rechts und Wirtschaftspraxis, München, Mai 2012, § 39, <http://beck-online.beck.de>, (Erişim Tarihi 30.03.2013)).

kayıtlardan biri alenî olma özelliğini kaybederse bu durum, sicilin diğer fonksiyonlarını da etkileyerek, sistemi işlemez hale getirecektir⁵⁰.

b. İspat Fonksiyonu

Ticaret sicili, TTK'nın 25'inci maddesi gereğince, ticaret sicili müdürü tarafından yönetilir. Ticaret sicili müdürü, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olan ticaret ve sanayi odaları tarafından, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın uygun görüşü üzerine atanır. Ticaret ve sanayi odaları bünyesinde tutulan ticaret sicilinin içeriğinde yer alan bilgiler, aksi ispat edilinceye kadar geçerli kabul edildiği için, bu özelliği onun, resmî sicillerden biri olarak kabul görmesine neden olmuştur. Bunun doğal bir sonucu olarak da ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan devlet ile ilgili odanın sorumluluğu doğmaktadır.

Bu açıklamalar doğrultusunda, ticaret sicili, resmî sicillerden biri olarak, TMK'nın 7'nci maddesi gereğince aksi ispat edilebilir bir karine yaratmaktadır⁵¹. Buna göre, ticaret sicili, belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturur. Aksinin ispatı, kural olarak herhangi bir şekle tâbi değildir. Bu konuya örnek teşkil edecek bir yasal düzenleme, TTK'nın 12'nci maddesinde yer almaktadır. Maddede, bir ticari işletmeyi ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilân eden kişinin, işletmesini fiilen işletmeye başlamasa dahi tacir sayılacağı ifade edilmiştir. Benzer bir duruma, ticari işletme rehninde de rastlanılabilir. Bir ticari işletmenin rehinli olup olmadığı, rehinli ise rehin alacaklısının ve borçlusunun kimler olduğu, sicile bakılarak tespit edilebilir⁵². Bu açıklamalar göstermektedir ki ticaret siciline, resmî sicil olmasından hareketle geniş bir ispat fonksiyonu tanınmıştır.

⁵⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 150.

⁵¹Karayalçın, (Tescilin Etkileri), s. 6; Ayhan, s. 245; Özdamar, (Ticaret Sicili), s. 49.

⁵²Ayhan, s. 245-246.

c. Güveni Koruma Fonksiyonu

Ticaret sicilinin alenî olması sayesinde üçüncü kişiler, hangi ortaklık türü ya da hangi malî ve hukukî konuma sahip tacirle hukukî ilişki içerisinde olduklarını daha net belirleyebilirler. Dolayısıyla sicilin alenî olma fonksiyonu bir toplumda ne kadar çok etkin kılınabilirse, sicile olan güven de paralel şekilde artacaktır⁵³. Alenî bir sicilde yer alan kayıtlar, ticari hayatın gizli kapılar arkasında kalmasına engel olacağından, devletin kontrolünde tutulan ve herkese açık olan sicil sayesinde bireyler, iradelerini daha doğru şekilde yönlendirebileceklerdir.

Bunun yanında, ticaret sicilinin kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olan ticaret ve sanayi odaları bünyesinde yer alan sicil müdürlükleri tarafından tutuluyor olması, bu işlemlerden doğan sorumluluğun devlete ve ilgili odaya ait olması, üçüncü kişilerin sicile olan güvenini artırmaktadır⁵⁴. Zira oda meclisi tarafından atanan ve sicil işlemleriyle ilgilenen ticaret sicili müdürleri, TTK'nın 32'nci maddesi gereğince, tescil edilecek hususların, gerçeği tam olarak yansıtmalarını, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşımamalarını ve kamu düzenine aykırı olmamalarını sağlamakla yükümlüdürler.

Benzer şekilde sicilin olumsuz etkisi de üçüncü kişilere bir güvence sağlamaktadır⁵⁵. Şöyle ki ticaret sicilinde yer almayan bir kayıt, bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edilmedikçe, üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Dolayısıyla bir anlamda ticaret sicilinin sustuğu hususlarda, üçüncü kişilerin sicile duyduğu güven korunacaktır. Fakat, TTK'nın 24'üncü maddesinin 2'nci fıkrasının gerekçesinde, elektronik ortamda tutulacak sicil kayıtlarına ilişkin olarak oluşturulan bilgi bankasındaki kayıtların, üçüncü kişilere ileri sürülebilme gibi bir hukukî etkiyi haiz olmayacağı açıkça ifade edilmiştir.

⁵³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 14.

⁵⁴Karayalçın, (Tescilin Etkileri), s. 5; Ayhan, s. 246; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 13.

⁵⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 13; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 176.

Ticaret sicilinde güveni koruma fonksiyonu ile kastedilen, sicilin doğruluğuna ve tamlığına duyulan güvenin korunmasıdır. Güveni koruma fonksiyonunda, tapu sicilindeki şekliyle iyi niyetle aynı hak iktisabının ticaret sicilinde de geçerli olduğu söylenemez. Her ne kadar TTK'nın 37'nci maddesinde "görünüşe güven" ilkesinden bahsedilmiş olsa da burada düzenlenen, tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasında farklılık olması halinde, nasıl bir yöntemin izleneceği konusudur. Dolayısıyla ticaret sicilinde, sicile güvenerek işlem yapan iyi niyetli kişilerin, bu güvenlerinin korunacağını söylemek mümkün görünmemektedir⁵⁶.

d. Kontrol Fonksiyonu

Ticaret sicili müdürü bir tescil talebinde, TTK'nın 32'nci maddesi gereğince, kanunî şartların var olup olmadığını re'sen incelemekle yükümlüdür. Bunun yanı sıra, tüzel kişilerin tescilinde, özellikle emredici hükümlere aykırılığın olup olmadığını ve akdedilen sözleşmenin, kanunen bulunması gerekli hükümleri içerip içermediğini inceler. Tüm bu incelemeleri yaparken ticaret sicili müdürü, tescile konu hususların gerçeği tam olarak yansıtmalarını, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşımamalarını ve kamu düzenine aykırı olmamalarını sağlamakla yükümlüdür. Sicil müdürü bu incelemeler sırasında, herhangi bir yasaya aykırılık veya noksanlık tespit ederse, derhal aykırılıkların giderilmesini veya eksikliklerin tamamlanmasını ilgiliye yazı ile bildirir⁵⁷. Benzer şekilde

⁵⁶Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 175. Bu kuralın istisnası, ticari işletme rehninde görülmektedir. TİRK'in 5'inci maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince, sicildeki kayda dayanarak rehin hakkı iktisap edenin bu hakkı korunmaktadır. Benzer düzenlemeler, TTK m. 373/II ve TTK m. 598/III'de de yer almaktadır.

⁵⁷"Müdürlükçe...yapılan inceleme sonucunda, tescil için aranan şartlardan bazılarının eksik olduğunun anlaşılması halinde bu olguların ilgiliye yazı ile bildirilmesi ve bunların Kanuna ve/veya bu Yönetmeliğe uygun hale getirilmesi veya şartlara ait eksikliklerin veya belgelerin tamamlanması için otuz günden fazla olmamak üzere uygun bir süre verilir. Verilen süre, işlemin mahiyetine göre aynı süre ile en çok iki defa uzatılabilir. Verilen veya ihtiyaca göre uzatılan süre içinde durum Kanuna ve/veya bu Yönetmeliğe uygun bir hale getirilmemiş veya belgeler tamamlanmamış olduğu takdirde tescil isteği reddolunur", (TSY m. 34/II).

sonradan gerçeğe aykırı hale gelen kayıtların da düzeltilmesi gerekir⁵⁸. Ticaret sicilinin bu fonksiyonu bilhassa, ticaret şirketlerinin sözleşme değişikliklerinde ve tacirin temsili konusunda meydana gelen değişikliklerde daha belirgin bir hal almaktadır⁵⁹.

Ayrıca, son başlık altında değinilecek olan ticaret sicilinin bazı haklar üzerinde tekel hakkı sağlama fonksiyonu sayesinde, sicilde kayıtlı haklara yönelik bir tecavüz halinde özel koruma şekilleri devreye gireceğinden, bu tür haksız eylemler de ticaret siciline tescil sayesinde önlenebilmektedir⁶⁰.

e. Bilgi İşlem Merkezi Olma Fonksiyonu (Dökümantasyon Fonksiyonu)

Ticaret sicilinin bu fonksiyonu, alenîyet ve kontrol fonksiyonları ile doğrudan bağlantılıdır. Ticaret siciline tacirler ve işletmeleri hakkında çeşitli bilgiler kaydedilmekte olup, bu bilgilerin güncelliği korunmakta ve bu bilgiler herkesin erişimine açık tutulmaktadır. Buradan hareketle, ticari hayatla ilgili güncel bilgilerin elde edilebildiği bir bilgi işlem merkezi oluşturulmuştur, diyebiliriz⁶¹. Fakat doktrinde, bu fonksiyonun daha etkin hale getirilebilmesi için, yerel sicil sisteminin terkedilerek, merkezi sicil sisteminin uygulamaya konulması gerektiği ifade edilmektedir⁶².

f. Tekel Hakkı Sağlama Fonksiyonu

Sicil sisteminde tekel hakkı sağlama fonksiyonu, hak sahibine, tescile konu bazı hususların başkaları tarafından izinsiz yahut dürüstlük kurallarına aykırı olarak kullanılmasını engelleme hak ve yetkisini bahşeder⁶³. Örnek

⁵⁸**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 15.

⁵⁹**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 176; **Oetker**, Hartmut, Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 2. Auflage, München 2011, § 54, <http://beck-online.beck.de>, (Erişim Tarihi 30.03.2013).

⁶⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 15.

⁶¹**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 5.

⁶²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 14.

⁶³**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 176; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 18.

vermek icabederse, ticaret unvanı, sicile tescille birlikte TTK'nın 52'nci maddesi anlamında özel olarak korunurken, bir yandan da genel düzenleme niteliğindeki haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunma imkânına sahip olur⁶⁴. TTK'nın 52'nci maddesine göre, ticaret unvanının, ticarî dürüstlüğe aykırı biçimde bir başkası tarafından kullanılması hâlinde hak sahibi, bunun tespitini, yasaklanmasını; haksız kullanılan ticaret unvanı tescil edilmişse kanuna uygun bir şekilde değiştirilmesini veya silinmesini, tecavüzün sonucu olan maddi durumun ortadan kaldırılmasını, gereğinde araçların ve ilgili malların imhasını ve zarar varsa, kusurun ağırlığına göre maddi ve manevi tazminat talep edebilir. Fakat ticaret unvanı tescil edilmemiş ise, sadece TTK'nın 54 vd. maddelerinde düzenlenen, haksız rekabet hükümleri çerçevesinde korunabilir⁶⁵. Bu da göstermektedir ki sicile tescil edilen ticaret unvanı ve işletme adı, sahibine bu haklardan tekel olarak yararlanma hakkını vermektedir⁶⁶.

II. TİCARET SİCİLİNİN BENZER SİCİLLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

A. Tapu Sicili

Tapu sicili, taşınmazlar ile üzerlerindeki hakları göstermek üzere devletin gözetim ve denetimi altında tutulan, alenî ve resmî nitelikteki kütük, defter, belge ve plânlardan oluşur⁶⁷. Tapu sicilinin, özel hukuk alanında önemli bir uygulama alanına sahip olması, ticaret sicili ile benzer birçok özelliğinin bulunmasına; farklı konuları düzenliyor olmaları ise, birbirlerinden farklı özellikler taşımalarına neden olmuştur⁶⁸.

⁶⁴Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 216.

⁶⁵Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 216-217.

⁶⁶Tekil, (Ticari İşletme), s. 148.

⁶⁷Akıntürk, Turgut, Eşya Hukuku, İstanbul, Beta, 2009, s. 241.

⁶⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 22.

Öncelikle her iki sicil de devlet yahut devletin yetkili kurumları eliyle tutulduğundan, resmî sicillerden kabul edilmektedir⁶⁹. Bunun yanı sıra alenîyet, farklı şekil ve şartlarda gerçekleşse de her iki sicilin alenî olduğu ifade edilmektedir⁷⁰. Sicil kayıtlarının olumlu ve olumsuz etkileri konusunda da her iki sicil açısından benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. Şöyle ki, tapu sicilinde tescil edilmemiş ve dolayısıyla üçüncü kişilerin göremediği kayıtlar, onlar hakkında herhangi bir hukukî sonuç doğuramaz⁷¹. Bu şekilde ifade edilen durum, tapu sicilinin olumsuz etkisidir. Buna paralel bir düzenleme, TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında yer almaktadır. Düzenlemeye göre, ticaret sicilinde tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilânı zorunlu iken ilân olunmamış bir husus, ancak bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Diğer bir ifadeyle, tescil edilmeyen veya ilân edilmeyen bir konu, kural olarak üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Sicilin olumlu etkisi bakımından da benzer bir düzenleme göze çarpmaktadır. TMK'nın 1020'nci maddenin 3'üncü fıkrasında, kimsenin tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğini ileri süremeyeceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla tapu sicilinde korunmaya değer menfaati olan kişiler, kendileriyle ilgili bir taşınmaz üzerinde, tescil edilmiş bir aynî hakkın kapsamını ve içeriğini bilmediklerini ileri süremezler. Kanun koyucu, herkesin tapu sicilinde yer alan kayıtları bildiğine dair bir faraziye öngörmüş olup, bunun aksini iddia ve ispat etme imkânı getirmemiştir⁷². Aynı şekilde ticaret sicilinin alenî olmasının bir sonucu olarak, TTK'nın 36'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında, üçüncü kişilerin, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddialarının dinlenmeyeceği belirtilmiştir.

Bir diğer benzer özellik, sicilin tutulmasından doğan sorumlulukta kendisini gösterir. TMK'nın 1007'nci maddesi gereğince, tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devlet sorumlu tutulmuştur.

⁶⁹Akıntürk, s. 276.

⁷⁰Akıntürk, s. 275; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 22.

⁷¹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 23.

⁷²Akıntürk, s. 276.

Dolayısıyla sicilin hukuka aykırı tutulmasından doğan tüm zararlar, kusuru olan görevlilere daha sonra rücû edilmek üzere, hazine tarafından karşılanacaktır⁷³. Ticaret sicili ile ilgili olarak kanun koyucu 6102 Sayılı TTK'da, 6762 Sayılı TTK'da olmayan yeni bir hüküm tesis etmekle, tapu sicilindeki duruma yaklaşacak şekilde bir çözüm tarzı benimsemiştir. Buna göre, TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan, devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Böylece devletin, ilgili oda ile birlikte ticaret sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğu, tapu sicilindeki şekliyle, Kanundan doğan aslî sorumluluk olarak düzenlenmiştir⁷⁴.

Tapu sicili ile ticaret sicilinin, sayılan bu temel benzer özelliklerine karşın, pek çok farklı yönleri ve işlevleri de bulunmaktadır. Bunlardan ilki, sicil konusuna ilişkindir. Zira tapu sicili taşınmazlar ve üzerlerindeki hak ya da hukukî ilişkilere ilişkin olarak tutulurken, ticaret sicili kural olarak ticari işletme, ticari iş ve işlemlerle ilgili kayıtlara ilişkin olarak tutulur⁷⁵. Dolayısıyla sicile kaydedilecek hususlar, her iki sicilde farklı şekillerde hükme bağlanmıştır.

Bir diğer farklılık, tescili talep konusu ile ilgili olarak ortaya çıkar. TTK'nın 30'uncu maddesi gereğince, ticaret sicilinde tescili isteme süresi, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, tescili gerekli işlem veya olgunun gerçekleştiği; tamamlanması bir senet veya belgenin düzenlenmesine bağlı olan durumlarda, bu senet veya belgenin düzenlendiği tarihten itibaren 15 gündür⁷⁶. TTK'nın 33'üncü maddesinde bu hükmü tamamlayan bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, tescili zorunlu olup da kanunî şekilde ve süresi içinde tescili istenmemiş olan bir hususu haber alan sicil müdürü, ilgilileri uygun bir süre içinde kanunî zorunluluklarını yerine getirmeye veya o hususun tescilini gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır⁷⁷.

⁷³Akıntürk, s. 277. Hükümde “hukuka aykırılık” tan bahsedilmemesi, doktrinde, sadece bir redaksiyon hatası olarak değerlendirilmiştir, (Bkz., **Sirmen**, Lale, Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu, Ankara 1975, s. 109, (Sorumluluk)).

⁷⁴Akıntürk, s. 280; **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 29.

⁷⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 22.

⁷⁶Kuralın istisnası için bkz., TTK m. 598/II ve TTK m. 345/II.

⁷⁷Buradaki uygun süre, TSY'nin 36'ncı maddesinde, 30 gün olarak ifade edilmiştir.

Sicil müdürünce verilen süre içinde tescil isteminde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen kişi, sicil müdürünün teklifi üzerine, mahallin en büyük mülkî amiri⁷⁸ tarafından bin Türk Lirası idarî para cezasıyla cezalandırılır. Oysa tapu sicili hakkında ilgili kişileri sicile tescile zorlayan bir hüküm mevcut değildir⁷⁹. Tapu sicilinde, hakların doğumu, değişimi ve sona ermesinde tescil kural olarak kurucu nitelikte olduğundan, bir hak kazanmak isteyen, hakkında değişiklik olmasını isteyen veya hakkını sona erdirmek isteyen kişiler, bunu tescil ettirip ettirmemekte serbest bırakılmıştır. Ancak TMK'nın 894'üncü maddesinde, istisnaî bir düzenleme yapılarak, kanunî ipotek haklarının, mülkiyetin naklini izleyen 3 ay içerisinde tapu siciline tescil edilmiş olması gerektiğinden bahsedilmiş; bu süre, hak düşürücü şekilde belirlenmiştir.

Diğer taraftan her iki sicile yapılan tescil, farklı hukukî etkiler doğurmaktadır. Şöyle ki ticaret siciline yapılan tescil, kural olarak bildirici bir etkiyi haiz iken; tapu siciline yapılan tescil, kural olarak kurucu etkiye sahiptir⁸⁰. Zira TMK'nın 1022'nci maddesinde de belirtildiği gibi, tapu sicilinde aynî haklar kütüğe tescil ile doğar; sıra ve tarihlerini, tescile göre alırlar.

Ticaret sicili ve tapu sicili alenî nitelikteki sicillerden olmasına karşın, sicilin alenîyetinden yararlanacak kişileri tespit konusunda birtakım farklılıklar ortaya çıkar⁸¹. TMK'nın 1020'nci maddenin 2'nci fıkrası gereğince, "*ilgisini inanılır kılan*" herkes, tapu kütüğündeki ilgili sayfanın ve belgelerin tapu memuru önünde kendisine gösterilmesini veya bunların örneklerinin verilmesini isteyebilir. Ticaret sicili sisteminde ise, sicil işlemlerinde kişinin ilgili olduğunu ispat etmesi gerekmemektedir. Bunlara ek olarak ticaret sicili sisteminde, sicile kaydedilen bir hususun ilân edilmesi, kural olarak o hususun üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için ön şarttır. Oysa tapu

⁷⁸Mahallin en büyük mülkî amiri, illerde vali, ilçelerde ise kaymakamdır.

⁷⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 22.

⁸⁰**Tekil**, (Ticari İşletme), s. 156. "*Miras, mahkeme kararı, cebri icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda öngörülen diğer hâllerde, mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak, bu hâllerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır*", (TMK m. 705/II).

⁸¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 23.

sicilinde, tescil edilen bir hususun ilânı konusunda herhangi bir hüküm tesis edilmemiştir.

İki sicil arasındaki en önemli fark, iyi niyetli üçüncü kişilerin sicile güvenlerinin korunması noktasında ortaya çıkmaktadır. TMK'nın 1023'üncü maddesi gereğince, tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynî hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur. Ayrıca TMK'nın 1025'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, bir aynî hakkın yolsuz olarak tescil edilmiş veya bir tescilin yolsuz olarak terkin olunmuş ya da değiştirilmiş olması halinde, iyi niyetli üçüncü kişilerin bu tescile dayanarak kazandıkları aynî hakların ve tazminat istemlerinin saklı olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla tapu sicilinde iyi niyetli üçüncü kişilerin sicile olan güvenlerinin tam olarak korunduğunu görmekteyiz⁸². Fakat ticaret sicili sisteminde iyi niyetli üçüncü kişilere, tapu sicilindeki şekliyle bir koruma sağlanmamıştır⁸³. TTK'nın 37'nci maddesinin başlığı her ne kadar “*görünüşe güven*” şeklinde tanzim edilmiş olsa da burada düzenlenen, tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasında farklılık olması halinde nasıl bir yöntemin izleneceği konusudur.

B. Esnaf ve Sanatkâr Sicili

5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun 67'nci maddesi gereğince, esnaf ve sanatkârların sicillerinin, sağlıklı ve güvenli bir şekilde Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanında tutulması ve yayınlanmasını teminen, ticaret davalarına bakan asliye hukuk mahkemeleri gözetiminde ve kurulu bulunduğu il idarî sınırları içerisinde çalışmak üzere, birlik⁸⁴ bünyesinde ayrı bir birim olarak Esnaf ve Sanatkâr Sicil Müdürlüğü'nün kurulması öngörülmüştür.

⁸²Sirmen, (Sorumluluk), s. 7-8.

⁸³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 23; Ülgen, Hüseyin, Türk Ticaret Hukukunda Hukukî Görünüş Nazariyesi (Ticari İşletme Bakımından Uygulama), İstanbul 2005, s. 148 ve s. 174; Ayhan, s. 264; Hirsch, s. 229; Poroy/Yasaman, s. 218.

⁸⁴Aynı il merkezlerinde kurulan esnaf ve sanatkârlar odaları birlikleri.

Sicil işlemleri, birlik yönetim kurulunun teklif edeceği aday veya adaylar arasından, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanacak sicil müdürleri tarafından elektronik ortamda yürütülmekte olup, bu işlemler, Bakanlık gözetim ve denetimi altında gerçekleştirilmektedir. Kanunun 68'inci maddesi gereğince, esnaf ve sanatkârların meslekî faaliyette bulunabilmeleri ve ilgili odaya kaydedilmeleri, sicile kayıt edilmelerine bağlıdır. Bu kapsamda esnaf ve sanatkârlar, yanlarında çalışanlar hariç, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren durumlarını otuz gün içinde, bağlı bulundukları sicile tescil ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Sicil Gazetesinde ilân ettirmekle yükümlü kılınmışlardır. Kanunun ne şekilde uygulanacağını göstermek üzere 2005 yılında, Esnaf ve Sanatkâr Sicili Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin 23'üncü maddesi gereğince, tescili mecburî olup da kanunî şekilde ve müddeti içinde kayıt ettirmemiş olanlar hakkında, TTK'nın davete ilişkin hükümleri uygulanacaktır. Buna rağmen kayıt yükümlülüğü yerine getirilmezse, sicile kayıt yapılana kadar faaliyetin durdurulması yolu tercih edilecektir. Ayrıca Kanunun 70'inci maddesinde, sicile kayıt edilen ve ilânı gereken hususların, elektronik ortamda Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Sicil Gazetesinde yayınlanacağı ifade edilmiştir. Yönetmeliğin 22'nci maddesinde, esnaf ve sanatkâr sicilinin alenî olduğu da ifade edilmiştir. Bunlara ek olarak, TTK'nın ticaret siciline ilişkin maddelerinden bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin, Esnaf ve Sanatkâr Sicil Müdürlüğü hakkında da uygulanacağı bilgisine yer verilmiştir⁸⁵.

⁸⁵Özel Kanun önceki tarihli; fakat genel Kanun sonraki tarihli ise, Türk hukukunda hâkim görüş, burada kanun koyucunun amacına göre hareket edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bir diğer anlatımla, her iki kanunun dayandığı sistem açısından benzerlik mevcut ise ve genel kanunun düzenlemek istediği kurumları genel hatları ile belirttiği; ayrıntıları özel kanunun düzenlemesine bıraktığı sonucuna varıldığı takdirde, sonraki tarihli genel kanunun, önceki tarihli özel kanunu yürürlükten kaldırmadığı sonucuna varılabilir, (Bkz., **Akipek**, **Jale G./Akıntürk**, Turgut, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, C. I, B. 5, İstanbul 2004, s. 108-109). Buradan hareketle, sonraki tarihli genel kanun olan Ticaret Kanunu, önceki tarihli özel kanun olan Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununun düzenlediği kurum ve ilişkileri ortadan kaldırma amacında olmadığından, 6102 Sayılı TTK'nın 24-38'inci maddeleri, esnaf ve sanatkâr sicili hakkında da geçerli şekilde uygulanacaktır, sonucuna varabiliriz. Dolayısıyla yeni Ticaret Kanunu ile mevzuatımıza giren ve TTK'nın 37'nci maddesinde düzenlenen görünüme güven ilkesi, esnaf ve sanatkâr sicili hakkında da uygulanabilecektir.

Dolayısıyla sicil işlemlerinin, sicil müdürlüklerince Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın denetimi altında gerçekleştirilmesi, tescil ve ilânın bir zorunluluk olarak düzenlenmesi, sicile kaydedilip de ilânı gereken hususların sicil gazetesinde yayınlanması, sicilin alenî olması ve TTK'nın ilgili maddelerine yapılan atıflar, esnaf ve sanatkâr sicilinin, ticaret siciline paralel bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Doktrinde, ticaret siciline nazaran daha dar kapsamda olan esnaf ve sanatkâr sicilinin işlemlerini yürütmek üzere kurulan Esnaf ve Sanatkâr Sicil Müdürlüğünün, ticaret davalarına bakan asliye hukuk mahkemeleri gözetiminde teşkilatlandırılması eleştirilmiştir. Zira ticaret sicili, ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulacak ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulmaktadır. Dolayısıyla doktrinde, hukuk aleminde daha kapsamlı sonuçlar doğuran ticaret sicilinin, evleviyetle mahkemeler nezdinde tutulması gerektiği ifade edilmiştir⁸⁶.

C. Sanayi Sicili

Sanayi sicili, 1957 yılında kabul edilen 6948 Sayılı Sanayi Sicil Kanunu ile hukukî düzenlemeye kavuşturulmuştur. Bu Kanunun uygulanmasını göstermek üzere 2008 yılında, Sanayi Sicil Tebliği yayınlanmıştır. Kanunun 1'inci maddesinde tanımı yapılan sanayi işletmeleri, sanayi siciline tescil edilmekte olup, bu işletmeler TTK'nın 11'inci maddesi anlamında birer ticari işletme olduğundan, ticaret siciline de tescil edilmelidir⁸⁷. Sanayi sicili, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca tutulmakta olup, Kanunun 7'nci maddesi gereğince alenî değildir. Fakat, Bakanlıkça veya Bakanlığın izni ile sicilde yer alan bilgilerden faydalanılabilir. Dolayısıyla sicilin alenî olmaması, üçüncü

⁸⁶**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 25.

⁸⁷**Binath**, s. 255 ve s. 260; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 26.

kişilere karşı olumlu ya da olumsuz herhangi bir etki doğuramamasına neden olmaktadır⁸⁸.

Diğer taraftan sanayi siciline tescil, talep üzerine gerçekleştirilmekte olup, ticaret sicilindeki şekliyle re'sen veya ilgili makamın bildirimi üzerine tescil söz konusu değildir. Buna ek olarak Kanunun 9'uncu maddesi gereğince, sanayi işletmelerini süresinde sicile tescil ettirmeyenler ile meydana gelen değişiklikleri süresinde ilgili mercilere bildirmeyenler, idarî para cezası ile cezalandırılmaktadır. Oysa ticaret sicilinde, tescili zorunlu iken tescil edilmemiş hususlarda sicil müdürü, ilgilileri, belirleyeceği süre içinde kanunî zorunluluklarını yerine getirmeye veya o hususun tescilini gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye davet eder. Bu yükümlülüğe de riayet edilmezse ancak o vakit, sicil müdürünün teklifi üzerine, mahallin en büyük mülkî amiri tarafından idarî para cezası verilir. Dolayısıyla ticaret sicili sisteminde sicile tescil yükümlülüğü yerine getirilmediğinde, sanayi sicilindeki şekliyle doğrudan bir ceza uygulaması söz konusu olmamaktadır⁸⁹.

D. Marka Sicili

Marka sicili, TPE tarafından tutulan, marka ile ilgili işlemlerin kaydedildiği, tescil edilen markaların 556 Sayılı KHK kapsamında özel olarak korunmasına hizmet eden, alenî nitelikte bir sicildir⁹⁰. Marka ile ilgili bütün işlemlerde yetkili kılınan TPE, 544 Sayılı KHK ile kurulmuş olup, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı, tüzel kişiliğe sahip, özel bütçeli bir kamu kuruluşudur⁹¹.

⁸⁸**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 26.

⁸⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 26.

⁹⁰**Karahan**, Sami/ **Suluk**, Cahit/ **Saraç**, Tahir/ **Nal**, Temel, Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Ankara, Seçkin, 2013, s. 181; **Poroy/Yasaman**, s. 502.

⁹¹**Poroy/Yasaman**, s. 500. Ayrıca bkz., 03.06.2011 Tarih ve 635 Sayılı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 08.06.2011 tarih ve 27958 Mük. Sayılı R.G.

Marka sicili, merkezî bir sicil olup⁹², marka işlemleri Türkiye sınırları içerisinde TPE tarafından yürütülmektedir. Ticaret sicili ise, TTK'nın 24'üncü maddesi gereğince, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetiminde, ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulan ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulmaktadır. Dolayısıyla ticaret sicilinin bu şekliyle yerel nitelikte bir sicil olduğunu söyleyebiliriz⁹³. Fakat TTK'nın 24'üncü maddesinin 2'nci fıkrası ile Türkiye çapında sicil kayıtlarına elektronik ortamda ulaşılabilme imkânının sağlanması amacıyla, söz konusu kayıtların düzenli bir tarzda depolandığı, Bakanlık ile TOBB nezdinde bir bilgi bankasının kurulması öngörülmüştür. Diğer bir farklılık da tescil için yapılan başvuruların yayımlanması noktasında ortaya çıkmaktadır. Marka siciline tescil başvuruları, 556 Sayılı KHK'nın 33'üncü maddesi gereğince Resmî Marka Bülteninde yayımlanırken; ticaret siciline tescil başvurularında benzer bir prosedüre rastlanılmamaktadır.

Markalar, marka siciline tescil edildikten sonra, 556 Sayılı KHK'nın 40'ıncı maddesi gereğince, başvuru tarihinden itibaren 10 yıl süre ile korunur. Koruma süresinin bitiminden itibaren 6 aylık süre içerisinde yenilenmeyen markalar, KHK gereğince hükümsüz sayılmaktadır. Ticaret sicilinde ise, ilgili hususun tescil edilmesi yeterli iken, TTK'da bu konuda herhangi bir koruma süresi öngörülmemiştir⁹⁴. Benzer şekilde, marka siciline tescil edilen bir marka, 556 Sayılı KHK'nın "Markanın Kullanılması" başlıklı 14'üncü maddesi gereğince, tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde, haklı bir neden olmadan kullanılmaz veya bu kullanıma beş yıllık bir süre için kesintisiz ara verilirse, markanın iptali gündeme gelmektedir. Ticaret sicilinde ise, tescil edilen bir ticaret unvanının ya da işletme adının kullanılmamasına herhangi bir yaptırım bağlanmış değildir⁹⁵.

Son olarak belirtilmelidir ki 556 Sayılı KHK'nın 48'inci maddesinde, marka sicilinde itiraza yetkili kişiler açıkça belirtilmiş olup, herhangi bir

⁹²Bilge, (Ticaret Sicili), s. 27.

⁹³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 27.

⁹⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 27. "Kooperatifin tasfiye işlemleri tamamlanıp ticaret sicilinden terkin edilmedikçe tüzel kişiliği sona ermez", (Y. 11.HD., 08.12.2003, 2003/4312 E. ve 2003/11582 K.).

⁹⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 27.

tereddüte mahal vermeyecek şekilde düzenleme yapılmıştır. Ticaret sicilinde ise, tescil talebinde bulunabilecek kişiler Yönetmelikte açıkça sayılmasına karşın, sicil müdürünün verdiği kararlara itirazda ilgililer kavramı, aynı açıklıkta düzenlenmemiştir⁹⁶.

Marka sicilinin ticaret sicilinden ayrılan bu özelliklerine karşın, bu iki sicilin bir takım benzer özelliklere sahip olduğunu da söyleyebiliriz. Öncelikle her iki sicilin alenî olduğunu görmekteyiz. Zira 556 Sayılı KHK'nın 39'uncu maddesi gereğince marka sicili alenî olup, talep edilmesi ve belirlenen ücretin ödenmesi koşuluyla herkese sicil örneği verilebilir. Yine Türk Hukuku'nda marka hakkı, markanın ilk defa tescil ettirilmesi ve markanın ilk defa kullanılması suretiyle doğar⁹⁷. Dolayısıyla bir markanın kullanılabilmesi için, sicile tescil zorunlu olmayıp, tescil, ticaret siciline benzer şekilde bildirici bir işlev görebilmektedir⁹⁸. Bu hallerde markanın sicile tescili, sadece 556 Sayılı KHK'nın öngördüğü özel korumadan faydalanabilmek için gerekli olup, tescil sadece bu açıdan kurucu etkiyi haizdir diyebiliriz⁹⁹. 556 Sayılı KHK'nın 16'ncı maddesi gereğince, markanın devri, taraflardan birinin talebi üzerine marka siciline tescil edilir ve Resmî Marka Bülteninde yayımlanır. Devir, sicile tescil edilmedikçe taraflar, markanın tescilinden doğan yetkileri iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremezler. Bu konuda benzer bir düzenleme ticaret sicili hakkında, TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında yer almaktadır¹⁰⁰.

Önemli ve değinilmesinde yarar olan bir diğer konu da tescilli ticaret unvanları ile tescilli markalar arasındaki hak sahipliği konusudur. Yargıtay, tescil edilmiş ticaret unvanı ile tescilli bir markanın aynı zamanda kullanılması

⁹⁶**Karahan**, Sami, “Ticaret Sicil Memurunun Kararlarına Karşı Hukukî Yollara Başvurabilecek “İlgililer” Kavramının Kapsamı”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, S. 83, 1994, s. 48-49, (İlgililer); **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 27.

⁹⁷**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 259.

⁹⁸**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 28.

⁹⁹**Poroy/Yasaman**, s. 507; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 28. “Eğer kişi, markasını tescil ettirmeden kullanmışsa ve daha sonra tescil yapmış ise, bu tescil kurucu olmayıp açıklayıcıdır; şayet kişi, seçtiği markayı hiç kullanmadan tescil ettirmişse bu tescil, hakkın doğumu bakımından kurucu etkiyi haizdir”, (Y. 11. HD., 06.07.1999, 1998/1734 E. ve 1998/5146 K., Kazancı, Erişim Tarihi 02.07.2013).

¹⁰⁰“Tescili zorunlu olduğu hâlde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilân zorunlu iken ilân olunmamış bir husus, ancak bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir”, (TTK m. 36/IV).

konusunda, iyiniyet geçerli oldukça ve iltibasa sebebiyet verilmedikçe, bu durumun haksız rekabete yol açmayacağı şeklinde karar vermektedir¹⁰¹.

E. Gemi Sicili

Gemi sicili, gemilerin ve ilgili yasal düzenlemelerde tayin ve tespit olunan gemiye ait hakların ve bilgilerin kaydına mahsus, resmî nitelikte bir sicildir¹⁰². Gemi sicili hakkındaki düzenlemeler, TTK'nın 954 ve takip eden maddelerinde yer almıştır. Bu düzenlemelerin yanında, gemi siciline ilişkin tamamlayıcı hükümlerin bir tüzük ile düzenleneceği ve bu düzenlemenin, 6103 Sayılı Kanunun 42'nci maddesi ve bu maddede değişiklikler öngören 6335 Sayılı Kanunun 45'inci maddesi gereğince, TTK'nın yürürlüğü tarihinden itibaren 6 ay içinde yürürlüğe konulacağı ifade edilmiştir¹⁰³.

Türk gemileri için gemi sicili, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın uygun göreceği yerlerde tutulmaktadır. Gemi sicili, liman başkanlığı nezdinde çalışan sicil müdürlükleri tarafından, o yerde deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesinin, bulunmadığı takdirde asliye ticaret mahkemesinin, o da yoksa o yer ticaret davalarına bakmakla görevli asliye hukuk mahkemesinin gözetimi altında tutulan, resmî nitelikte bir sicildir.

Gemi siciline tescil, bazı durumlarda kurucu etki, bazı durumlarda ise bildirici (açıklayıcı) bir etki gösterir. Hukuken bir gemi yahut ticaret gemisi

¹⁰¹“...her iki taraf için de iyiniyet hükümleri çerçevesinde devam etmesi gerektiğinin kabulü gerekir. Bu madde hükümleri bahane edilerek, bu hakkın kötüye kullanılmasının da hukuken himaye görmeyeceği açıktır”, (Y. 11. HD., 09.02.2004, 2003/6408 E. ve 2004/1022 K.). 556 Sayılı KHK'nın 8'inci maddesinin 5'inci fıkrasında, tescil için başvurusu yapılan bir markanın, başkasına ait bir sınai mülkiyet hakkını kapsamı halinde, hak sahibinin itirazı üzerine tescil başvurusunun reddedileceği ifade edilmiştir. Sınai mülkiyet hakkının kapsamına ticaret siciline tescil edilmiş ticaret unvanı da dahildir, (Bkz., **Çağlar**, Hayrettin/ **Özdamar**, Mehmet, “Ticaret Unvanının Korunması”, SÜHFD, C. XIV, S. 2, Konya 2006, s. 136).

¹⁰²**Sözer**, Bülent, Deniz Ticareti Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 111.

¹⁰³6103 Sayılı Kanunun 42'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, ilgili tüzük yürürlüğe girinceye kadar 6762 Sayılı TTK'nın 865'inci maddesi gereğince yürürlük kazanan Gemi Sicili Nizamnamesi hükümlerinin, TTK ve 6103 Sayılı Kanun ile 6335 Sayılı Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmaya devam edileceği ve aykırı hükümler varsa, usulüne uygun şekilde değiştirilip uygulanabileceği ifade edilmiştir.

sayılabilmek için sicile tescil, bildirici etkiyi haiz iken¹⁰⁴; gemi ipoteği, gemi üzerinde intifa hakkı tesisi gibi gemi ile ilgili hukukî ilişkilerin sicile tescili kurucu etkiyi haizdir¹⁰⁵. Diğer bir anlatımla gemi sicili, ticaret sicilinde olduğu gibi hem kurucu hem de bildirici etki göstermektedir.

Gemi sicilinin devletin yetkili memurları eliyle tutuluyor olması ve resmî nitelik taşıması, sicilin tutulmasından doğan zararlardan kimin sorumlu olacağını tespitte bizi, ticaret sicili ile paralel bir sonuca götürmektedir. TTK'nın 954'üncü maddesinin 3'üncü fıkrası gereğince, TMK'nın 1007'nci maddesi, gemi sicilleri hakkında da geçerlidir. Dolayısıyla gemi sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devlet sorumlu olup, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücû eder. Ticaret sicili hakkında benzer bir düzenleme, 6102 Sayılı TTK'nın 25'inci maddesi ile mevzuatımıza kazandırılmış olup, ilgili hükümde, ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olacağı ve devlet ile sicil görevlilerini atamaya yetkili kurumun, zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücû edeceği ifade edilmiştir.

TTK'nın 972'nci maddesinde, bir hususun gemi siciline kaydını, değiştirilmesini veya silinmesini istemekle yahut gerekli belgeleri ibrazla yükümlü olanların, bu işlemleri gerektiren hususları öğrendikten sonra 15 gün içinde yükümlülüklerini yerine getirmedikleri takdirde, haklarında ticaret siciline ilişkin TTK'nın 33'üncü maddesi hükmünün uygulanacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla ticaret sicil müdürünün tescile daveti ve yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere verilecek olan ceza konusunda yapacağımız açıklamalar, gemi sicil müdürlüğünün işlemleri için de geçerli olacaktır.

İçeriği ve kapsamı yasal hükümlerle belirlenen bilgilere kaynaklık yapan gemi sicilinin, kendisinden beklenen amacı yerine getirebilmesi,

¹⁰⁴Kalpsüz, Turgut, Deniz Ticareti Hukuku, C. I, Giriş-Gemi, Ankara 1971, s. 235.

¹⁰⁵Kalpsüz, s. 236.

güvenilir olması ve alenî olmasına bağlıdır¹⁰⁶. Gemi sicili alenî olduğundan, herkes sicil kayıtlarını inceleyebilir ve giderini ödemek şartıyla onaylı veya onaysız örneklerini alabilir. Bu noktada gemi sicili ile ticaret sicilinin paralel bir düzenlemeye sahip olduğunu görmekteyiz. Ancak TTK'nın 973'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereğince gemi sicilinde, sicil dosyalarını, bir kaydın tamamlanabilmesi için kendilerine gönderme yapılan belgeleri ve henüz sonuçlanmamış tescil istemlerini incelemeye ve örneklerini almaya “*haklı bir menfaatinin olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyan kişiler*” yetkili kılınmıştır. Ticaret sicilinde ise, haklı menfaat kriteri aranmaksızın herkesin, sicilin içeriği hakkında bilgi sahibi olması sağlanmıştır.

Bunun yanı sıra ticaret sicili gibi gemi sicilinin de resmî sicillerden olmasının bir gereği olarak, içeriğindeki bilgilerin, aksi ispatlanıncaya kadar doğru olduğu kabul edilir¹⁰⁷. Ticaret sicilinden farklı olarak, gemi sicilinde hangi kayıtların aksi ispat edilinceye kadar doğru kabul edileceği, diğer bir deyişle karine oluşturacağı, Kanunda sınırlı olarak sayılmıştır¹⁰⁸. Bu düzenlemenin doğal bir sonucu olarak da sicile güven prensibinin, hangi sicilde ve ne şekilde uygulanabileceğine değinmek gerekmektedir. Sicile güven prensibi gemi sicilinde sadece, mülkiyet hakkı, ipotek hakkı, ipotek üzerindeki haklar ve intifa hakkı söz konusu olduğunda uygulanmaktadır¹⁰⁹. Dolayısıyla iyi niyetli üçüncü kişiler için gemi sicilinin içeriği, bu haklarla ilgili olduğu ölçüde doğru sayılır. Fakat gemi sicili, hak sahibinin kayıtlı bir hak üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlamaları hakkında, ticaret sicilinde olduğu gibi, sadece olumsuz himaye bahşetmektedir. Şöyle ki iyi niyetli üçüncü kişiler, tescil edilmeyen mülkiyet sınırlamasının gerçekte de mevcut olmadığını iddia edebilirken; yolsuz şekilde tescil edilen bir sınırlamanın gerçekte de var

¹⁰⁶Sözer, s. 116.

¹⁰⁷Bilge, (Ticaret Sicili), s. 30.

¹⁰⁸Sözer, s. 118. “*Gemi sicilinde malik olarak kayıtlı bulunan kişi, geminin maliki sayılır. Gemi sicilinde lehine bir gemi ipoteği veya ipotek üzerinde bir hak yahut bir intifa hakkı tescil edilmiş olan kişi, o hakkın sahibi sayılır. Tescil olunmuş bir hak sicilden silinirse o hakkın artık var olmadığı kabul edilir*”, (TTK m. 974).

¹⁰⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 31 ve s. 32.

olduğuna dayanamazlar¹¹⁰. Ticaret sicilinde ise, sicile güvenerek işlem yapan iyi niyetli kişilerin, sicile olan güvenlerinin korunması ve bu suretle hak iktisap etmeleri kural olarak söz konusu deđildir¹¹¹. Bunların dışında ticaret sicil kayıtlarının olumlu ve olumsuz etkileri, gemi sicili için de ge erlidir¹¹².

F. Maden Sicili

Maden sicili, tüm madencilik faaliyetleri ile ilgili bilgilerin kaydedildiği yerdir. 1985 tarih ve 5177 Sayılı Kanunla değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu'nun 38'inci maddesinde, bütün maden hakları ve faaliyetleri ile ilgili teknik ve mali konuları havi maden sicilinin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tutulduğu; maden haklarının devir, intikal, haciz, rehin ve ipotek veya sona erme durumlarının bu sicile işlendiği belirtilmiştir.

Maden sicili de ticaret sicili gibi alen dir. Ancak ticaret sicilinden farklı olarak, sicil kayıtlarını “*ilgililer*” inceleyebilecektir¹¹³. Ticaret sicilinde ise herkes, ilgili olduğunu ispata gerek olmaksızın, sicil içeriğini inceleyebileceği gibi, giderini ödeyerek müdürlükte saklanan tüm senet ve belgelerin onaylı suretlerini de alabilecektir.

Kanunun 38'inci maddesinde, maden sicilindeki kayıtların bilinmediğinin iddia edilemeyeceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu özelliği, ticaret sicilinde olduğu gibi, sicilin olumlu etkisi olarak tanımlanmaktadır¹¹⁴.

¹¹⁰S zer, s. 121; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 32. “*Hukukî bir işlem ile bir geminin mülkiyetini, intifa hakkını, gemi ipotegi ni veya ipotek üzerindeki bir hakkı iktisap eden kişi lehine gemi sicilinin içeriği, bu haklarla ilgili olduğu ölçüde doğru sayılır; meğerki, iktisap eden kişi kaydın doğru olmadığını bilmiş veya bilmesi gerekmiş olsun. Hak sahibinin kayıtlı bir hak üzerindeki tasarruf yetkisi belli bir kişi lehine sınırlanmış ise, bu sınırlama iktisap eden hakkında ancak gemi sicilinde yazılı olması veya onun sicil kaydının doğru olmadığını bilmesi veya bilmesinin gerekmesi şartıyla hüküm ifade eder*”, (TTK m. 983/I).

¹¹¹Ayhan/ zdamar/ ağlar, s. 175;  lgen, s. 148 ve s. 174; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 23; Hirsch, s. 229; Poroy/Yasaman, s. 218.

¹¹²Bilge, (Ticaret Sicili), s. 31.

¹¹³“*Maden sicili alen dir. İlgililer, sicil kayıtlarının maden sicil memurlarından biri huzurunda gösterilmesini isteyebilir*”, (Maden Kanunu m. 38/III).

¹¹⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 33.

Fakat Maden Kanunu'nda, sicilin olumsuz etkisinden ve sicile güven ilkesinden bahsedilmemiştir.

Madenler üzerinde iktisap edilecek haklar, tescil edilmedikçe hüküm ifade etmez. Dolayısıyla maden siciline tescil, kural olarak kurucu nitelik taşımaktadır. Bu kuralın iki istisnası Kanunda zikredilmiştir. Buna göre, miras yoluyla intikal ve icra yolu ile satışlarda, sicile yapılacak tescil, bildirici bir nitelik taşır. Halbuki ticaret siciline tescil, daha önceki açıklamalarımızda ifade ettiğimiz üzere, kural olarak bildirici nitelik taşımaktadır.

III. TİCARET SİCİLİ TEŞKİLATI

A. Genel Olarak

Ticaret sicili örgütlenmesinde kabul edilen çeşitli sistemler vardır. Bunlardan ilki, sicil işlerinin mahkemeler tarafından yerine getirildiği Almanya ve Avusturya sistemleridir¹¹⁵. İkinci olarak, ticaret sicili işlemlerinin yürütülmesinden idarî makamların sorumlu olduğu ve gerek 6762 Sayılı TTK'da 1995 yılında 559 Sayılı KHK ile yapılan değişiklikten sonra gerekse 6102 Sayılı TTK'da benimsenen sistem karşımıza çıkmaktadır¹¹⁶. Üçüncü grupta ise, sicil işlemlerinin sicil müdürleri tarafından mahkemelerin gözetimi altında yürütüldüğü, 6762 Sayılı TTK'da 1995 yılında 559 Sayılı KHK ile yapılan değişiklikten önce uygulanan karma sistem yer almaktadır¹¹⁷.

TTK'nın 24'üncü maddesinde, ticaret sicilinin, ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulacak ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulacağı ifade edilmiştir. Bir diğer anlatımla, TTK'nın 24 ve devamı

¹¹⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 35; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 176.

¹¹⁶Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 176.

¹¹⁷Bilge, (Ticaret Sicili), s. 35; Ayhan, s. 247.

maddelerinde düzenlenen şekliyle Türk ticaret sicili, idarî makamların bünyesinde teşkilatlanmıştır¹¹⁸.

1. Ticaret Sicili Müdürlüğü

Ticaret sicili müdürlüğü, sicil işlemlerinin yürütüldüğü dairedir¹¹⁹. TTK'nın 24'üncü maddesi gereğince, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın gözetim ve denetiminde, ticaret ve sanayi odaları veya ayrı bir örgütlenmenin varlığı halinde ticaret odaları bünyesinde kurulacak ticaret sicili müdürlükleri; bir yerde oda mevcut değilse veya yeterli teşkilatı yoksa, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca belirlenecek başka bir odadaki ticaret sicili müdürlüğü, ticaret sicilini tutmakla görevli ve yetkili kılınmıştır.

Ticaret sicili müdürlüğünün iş çevresi, iki temel başlık altında incelenebilir. Bunlardan ilki, tacir ve ticari işletmenin bulunduğu yer ticaret sicili müdürlüğünün yetkili olduğu iş çevresini ifade eden yerel yetki iken; bir diğeri, sicilin sağladığı korumanın hangi coğrafi sınırlar içinde hüküm ifade edeceği konusundadır¹²⁰. Türk kanun koyucusu TTK'nın 40'ıncı maddesinde, her tacirin ticari işletmesini ve seçtiği ticaret unvanını, işletme merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ettirmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Yine aynı maddede, merkezi Türkiye'de bulunan ticari işletmelerin şubelerinin de bulundukları yer ticaret siciline tescil olunacağı bilgisine yer vermiştir. Dolayısıyla TTK'nın düzenlemesine baktığımızda, yerel yetkinin benimsenmiş olduğunu görmekteyiz. Sicilin sağladığı korumanın hangi coğrafi sınırlar içerisinde hüküm ifade edeceği ise, kaydın konusuna göre değişiklik göstermektedir¹²¹. Şöyle ki ticaret unvanlarının tescilinde ülkesel bir koruma

¹¹⁸Sicil müdürlüğünün bağımsız yargı organlarının denetiminde faaliyet göstermesi gerektiğine ve sicil müdürlerinin Adalet Bakanlığı tarafından atanması gerektiğine ilişkin görüş için bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 44-48; **Türk**, Hikmet Sami, Türk Ticaret Kanunu İle İlgili Taslaklar-Tasarılar, Bolu Toplantısı, Ankara 1994, s. 11.

¹¹⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 38. Almanya'da ticaret sicili, mahkemeler tarafından elektronik ortamda tutulmaktadır. Bundan dolayı da başvurular, ilânlar, bilgi talepleri, elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir, (Bkz., **Gummert/Weipert**, § 2).

¹²⁰**Poroy/Yasaman**, s. 206; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 38.

¹²¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 39.

söz konusu iken; ticari işletme rehni kapsamına giren unsurlarda, sicil bölgesiyle sınırlı bir koruma getirilmiştir¹²².

Sicil müdürlüklerinin kurulmasında aranacak şartlar ve odalar arasında sicil işlemleri ile ilgili olarak varlığı gereken işbirliğinin sağlanmasına ilişkin esaslar, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılacak bir tebliğ ile belirlenecektir.

2. Ticaret ve Sanayi Odaları

5174 Sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 4'üncü maddesinde odalar; üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslekî disiplin, ahlâk ve dayanışmayı korumak ve mevzuatla odalara verilen görevleri yerine getirmek amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olarak tarif edilmiştir. Ticaret ve sanayi odaları, Anayasa'nın 135'inci maddesi gereğince, kanunla kurulan ve organları, kendi üyeleri tarafından Kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir. Görüldüğü üzere, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olarak tarif edilen odalar, Türkiye'nin yönetim teşkilatı içerisinde yer almakla ve meslekî faaliyetlere katkı sağlamakla, kamu hizmeti görmüş olmaktadır¹²³.

Ticaret sicilinin tutulması görevi ve yetkisi, TTK ile ticaret ve sanayi odaları bünyesinde kurulan sicil müdürlüklerine verilmiştir. Bir ilde ticaret odası ile sanayi odası ayrı örgütlenmelere sahip kılınmışsa kanun koyucu, ticaret sicilini tutma görev ve yetkisini, ticaret sicilinin tutulmasına ilişkin işlemlerin bölünemeyeceği fikrinden hareketle, ticaret odalarına

¹²²Çeker, Mustafa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku, B. 6, Adana 2013, s. 44-45; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 39.

¹²³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 41.

bırakmıştır¹²⁴. 5174 Sayılı Kanunda odaların, illerde, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin olumlu görüşü üzerine, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın kararı ile kurulacağı ifade edilmiş olup, odaların çalışma alanları, il sınırları olarak tayin edilmiştir.

3. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

Ticaret sicilinin tutulmasında görevli ve yetkili kılınan kurumun, ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odaları bünyesinde kurulan ticaret sicil müdürlükleri olduğunu ticaret sicili müdürlüğünü incelerken ifade etmiştik. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın bu aşamadaki rolü, ticaret sicilinin tutulmasında gerekli olan gözetim ve denetim faaliyetini gerçekleştirmektir. Kanun koyucu, gerçek ve tüzel kişi tacirlere ilişkin kayıtların tutulması işini, kamusal bir görev olarak kabul ettiği için, ticaret sicilinin, Bakanlığın gözetim ve denetimi altında tutulduğunu vurgulamak istemiştir¹²⁵. Nitekim ticaret sicil müdürlükleri, doğrudan doğruya Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı olarak örgütlenmemiş¹²⁶; Bakanlığın yetkisi, müdürlükler ve dolayısıyla da ticaret ve sanayi odaları üzerinde idarî vesayet olarak belirlenmiştir¹²⁷.

Anayasa'nın 123'üncü maddesinde, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ifade edilmekle, "*idarenin bütünlüğü ilkesi*" kabul edilmiştir¹²⁸. Bu ilkeyi temin için iki temel hukukî araç kullanılmaktadır. Bunlardan ilki hiyerarşi, diğeri ise idarî vesayettir. Hiyerarşi, tek ve aynı tüzel kişilik içerisinde bütünlüğü sağlayan, en üst dışında her görevlinin bir diğerine bağlı

¹²⁴Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 177. Hükmün eleştirisi için bkz., Kayar, İsmail, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Ticaret Sicili, Ticari Defterler ve Cari Hesap Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. II, S. 1, 2005, s. 356.

¹²⁵Gerekçe, TTK m. 24.

¹²⁶Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 177.

¹²⁷Bilge, (Ticaret Sicili), s. 41. Her ne kadar idarî vesayet yetkisi, yerinden yönetim kuruluşunun karar alma özgürlüğünü kaldırarak şekilde emir ve talimat verme yetkisini içermese de, buradaki ilişkiyi, Bakanlığın sicil müdürlükleri üzerindeki yetkileri nedeniyle idarî vesayet yetkisi veya vesayet benzeri bir ilişki olarak nitelendirmeyi uygun buluyoruz.

¹²⁸Akyılmaz, Bahtiyar/ Sezginer, Murat/ Kaya, Cemil, Türk İdare Hukuku, B. 3, Ankara 2012, s. 197; Gözler, Kemal, İdare Hukuku Dersleri, B. 10, Bursa, Ekin Kitabevi, 2010, s. 107; Yıldırım, Turan/ Yasin, Melikşah/ Karan, Nur/ Özdemir, H. Eyüp/ Üstün, Gül/ Tekinsoy, Okay, İdare Hukuku, B. 4, İstanbul, Eylül 2012, s. 24.

olduğu düzen iken¹²⁹; idarî vesayet, kanunla öngörülmüş istisnaî durumlarda, merkezî idarenin sınırlı olarak, yerinden yönetim kuruluşları üzerinde sahip olduğu denetim yetkisidir¹³⁰.

Ticaret ve sanayi odaları ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı arasındaki ilişkide de, odaların ayrı bir tüzel kişiliğe sahip hizmet yerinden yönetim kuruluşları olması, idarenin bütünlüğü ilkesini sağlamak adına Bakanlığın ve dolayısıyla Devletin, bu kurum ve kuruluşlar üzerinde denetim yetkisini beraberinde getirmiştir¹³¹. Nitekim bu konuda TTK'nın 24'üncü maddesinde, ticaret sicilinin tutulmasında açıkça Bakanlığın gözetim ve denetim yetkisinden bahsedilmiş; Kanunun 25'inci maddesinde ise, ticaret sicili müdürünün oda meclisi tarafından, Bakanlığın uygun görüşü alınarak atanacağı; Bakanlığın, ticaret sicil müdürlüklerinin faaliyetlerini her zaman denetlemeye ve gerekli önlemleri almaya yetkili olduğu; ticaret sicil müdürlüklerinin de Bakanlıkça alınan önlemlere ve verilen talimatlara uymakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Tüm bu açıklamalara ilave olarak, TTK'nın 24'üncü maddesinde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde elektronik ticaret sicilini hayata geçirecek bir merkezî ortak veri tabanının kurulmasından bahsedilmiş¹³²; elektronik kayıtların tutulması sırasında toplanacak ve işlenecek kişisel verilerin, kişisel verilerin korunması ve bilgi güvenliğinin sağlanmasına ilişkin mevzuata uygun şekilde korunacağı, ayrıca ifade edilmiştir¹³³. TTK'nın getirdiği yeniliklerden bir diğeri ve belki de en

¹²⁹Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya, s. 199; Gözler, s. 107; Yıldırım, Ramazan, İdare Hukuku Dersleri I, Konya 2009, s. 28.

¹³⁰Gözler, s. 115; Yıldırım/Yasin/Karan/Özdemir/Üstün/Tekinsoy, s. 29; Yıldırım, s. 30; Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya, s. 207-208.

¹³¹Ayhan, s. 249.

¹³²Dünyada sınırötesi ticaretin artmasına paralel olarak yürütülen siciller arası işbirliği çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Turan, Nurcan/ Bilgel, Sabiha Buket/ Özcan, Nur, "Avrupa ve Dünyada Ticaret Sicilleri Arasında İşbirliği Çalışmaları", REGESTA, C. II, S. 2, 2012, s. 91-102.

¹³³Kişisel verilerin korunması hakkındaki kanun tasarısı Bakanlar Kurulunca Nisan 2008 tarihinde kabul edilerek, TBMM Başkanlığına gönderilmiştir. Tasarı, Ekim 2008 tarihinden itibaren mecliste kanunlaşmayı beklemektedir. Kişisel Verilerin Korunması Kanun Tasarısı, kişisel verilerin işlenmesinde kişinin özel hayatını korumayı amaçlamaktadır, (Ayrıntılı bilgi için bkz., <http://www.datenschutzbeauftragter-online.de/tuerkiyenin-kisisel-verilerin-korunmasi-hukuku-alanindaki-durumu-ve-almanya-ile-tuerkiye-arasi-olasi-bilgi-aktarimi/4878/>, Erişim Tarihi 17.03.2013). Tapu

önemlisi, ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasını temin için, bir merkezî ortak veri tabanının oluşturulmasıdır. Böylece tescile tâbi hususlar ile ilân edilecek hususlar arasındaki makas daraltılmakta¹³⁴; gerçek anlamda alenîyeti ve şeffaflığı gerçekleştirerek, kayıtlardaki yolsuzlukların önüne geçebilmek amaçlanmaktadır. Bu amaçların gerçekleşmesine hizmet edecek, kısa adı MERSİS olan bir Merkezî Sicil Kayıt Sistemi kurulması kararlaştırılmış olup, sistem, 19.04.2010 tarihinden itibaren Mersin Ticaret Sicili Müdürlüğü'nde pilot olarak uygulamaya konulmuştur¹³⁵.

Ticaret sicili hakkında yapılan bu değişiklikler, AT'nin 9 Mart 1968 tarihli ve 68/151/EEC Sayılı Birinci Konsey Yönergesinden etkilenilerek hazırlanmıştır¹³⁶. Yönergede, şirket işlerinde olabildiğince şeffaflığın sağlanması, şirket ile iş ilişkisine giren kişilerin şirket hakkında mümkün olduğunca bilgi sahibi olmaları amacıyla merkezî bir sicil sistemi kurularak, şirketlerin tescil edilmesi ve şirkete ait önemli bilgilerin üçüncü kişilere duyurulmasını teminen ilân edilmesi düzenlenmektedir¹³⁷. Bu Yönergeyi ilga eden 2009/101/AT Sayılı Yönergede, birtakım değişiklikler öngören bir Yönerge Önergesi daha verilmiştir. Bu önergede, ticarî sicillere sınır ötesi elektronik erişimi kolaylaştırarak, ticari sicillerden elde edilen bilgilerin, daha güvenli ve şeffaf bir iş ortamını temin için, standart hale getirilmesi amaçlanmaktadır¹³⁸.

Elektronik ortamda tutulacak bu kayıtların üçüncü kişilere ileri sürülmek gibi hukukî bir etkiyi haiz olmadığı, sadece kayıtlarda bir yolsuzluk

sicilinin elektronik ortama taşınması ile kişisel verilerin korunması için, tasarı kanunlaşana kadar önerilen çözüm yolu hakkında bkz., **Başpınar**, Veysel, “*Elektronik Tapu Sicili Düzenlenirken, Tapu Sicilinin Alenîyeti ve Diğer Alanlarla İlgili Alınması Gereken Tedbirler*”, AÜHFD, C. 57, S. 3, 2008, s. 116-119.

¹³⁴**Deliduman**, Seyithan, “*Elektronik Ortamdaki Ticaret Sicili İşlemleri ve Mersis*”, REGESTA, C. II, S. 2, 2012, s. 45.

¹³⁵**Deliduman**, s. 40; **Özdamar**, (Ticaret Sicili), s. 51. Almanya’da sicil kayıtları 2007 yılından bu yana elektronik ortamda tutulmakta olup, şirketler hukukuna dayanan ilânlar, yeni elektronik şirketler sicilinden incelenmektedir, (**Gummert/Weipert**, § 2).

¹³⁶**Deliduman**, s. 40.

¹³⁷Bkz., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31968L0151:en:NOT>, (Erişim Tarihi 24.12.2012).

¹³⁸Bkz.,

<http://www.mess.org.tr/content/MESS%20%20Sirketler%20Hukuku%20Aral%C4%B1k%202010%20-%20f.pdf>, (Erişim Tarihi 25.12.2012).

varsa, bunun kolayca tespitine imkân sağladığı ve bu suretle de bireyleri, sicil kayıtlarında gerekli düzeltmeleri yapma konusunda harekete geçirmeye yönelteceği ayrıca ifade edilen hususlar arasındadır¹³⁹. Bu kayıtlara henüz herhangi bir hukukî işlev tanınmamasının nedeni ise, yeni kurulan bu sistemin eksikliklerinin olabileceğinin öngörülmesi ve sistemin işleyiş kurallarının tam olarak ortaya çıkmasının beklenmesidir¹⁴⁰. Dolayısıyla bu sisteme ilk aşamada sadece sicil müdürlüklerinden gelen bazı veriler kaydedilecek olup; tescile esas teşkil eden belgeler ise sistemde yer almayacaktır¹⁴¹. Ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasına ilişkin usul ve esaslar, TTK'nın 26'ncı maddesine dayanılarak çıkarılan sicil yönetmeliğinde gösterilmektedir.

B. Ticaret Sicili Görevlileri

Ticaret sicili teşkilatında; yönetimden sorumlu ticaret sicili müdürü, sicil müdürlüğünün iş hacmine göre görevlendirilen müdür yardımcıları ve ticaret sicili işlerinin daha etkin yerine getirilebilmesini sağlamak adına, oda yönetimi tarafından yeter sayıda atanan, müdür ve müdür yardımcısı dışında çalışan personel yer alır.

Ticaret sicilinin tutulması faaliyeti bir kamu hizmetidir. Şöyle ki kamu hizmetleri kanunla kurulur ve kanunla kaldırılır¹⁴². Bir kamu kurumuna kanunla kamu hizmetini ifa görevi verildiği zaman, söz konusu kamu

¹³⁹Gerekçe, TTK m. 24/II. *Poroy/Yasaman*, sicil gazetesine hukukî sonuç bağlandığı gibi, elektronik ortama ve bilgi bankasına da sonuç bağlanması gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., *Poroy/Yasaman*, s. 207-208). *Ulusoy*'a göre ise, her ne kadar sicil bilgi bankasına hukukî etki tanınmadığı ifade edilse de basiretli iş adamı gibi davranmak zorunda olanlara, bilgi bankasında yer alan hususlar ileri sürülebileceğinden, kısmî de olsa, bilgi bankasının hukukî etkiyi haiz olduğu söylenebilir. Ayrıca yazar, TSY'nin 37'nci maddesine dayanarak, kişisel yararı bulunmasa bile üçüncü kişilerin, ticaret sicili bilgi bankasını, delil olarak kullanabileceklerine dikkat çekmiştir, (Bkz., *Ulusoy*, s. 110). *Akın*, sicil gazetesinin fonksiyonunun elektronik ortama ve bilgi bankasına bağlanması gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., *Ünal*, Akın, “Üçüncü Kişilere Etkileri Açısından Ticaret Sicilinin Fonksiyonları (Türk Ticaret Kanunu ve Kanun Tasarısına Göre Bir Değerlendirme)”, Legal Hukuk Dergisi, C. IV, S. 41, Mayıs 2006, s. 1406).

¹⁴⁰*Özdamar*, (Ticaret Sicili), s. 51.

¹⁴¹*Deliduman*, s. 45.

¹⁴²*Akyılmaz/ Sezginer/ Kaya*, s. 498.

hizmetini icra etmede artık o kurumun takdir hakkı kalmamakta ve hizmeti ifa, o kurum için bir zorunluluk taşımaktadır¹⁴³. Bunun yanı sıra, kamu hizmetlerini yerine getirirken amaç, toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamak, bu sayede de kamu yararını tesis etmektir¹⁴⁴. Kamu hizmetleri ifa edilirken kamu yararı ön planda olduğu için de hizmeti yerine getirmekle görevli kişiler, kamu gücünü kullanmaktadırlar. Diğer bir husus ise, kamu hizmetlerinin alanının, kanun koyucunun yetki verdiği hallerde genişletilebileceğidir. Diğer bir anlatımla kamu hizmetlerinin kapsamını belirlemede aslî yetki yasama organına aittir¹⁴⁵. Bütün bu hususlar ve kamu hizmetlerine egemen olan ilkeler¹⁴⁶ düşünüldüğünde, ticaret sicilinin tutulması faaliyetinin bir kamu hizmeti faaliyeti olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, ticaret sicili müdürü ve yardımcılarının görevleri ile ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılacağı ve bunlara karşı işlenmiş suçların, kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla kanun koyucu, ticaret sicili müdürlerini, görevleri ile ilgili suçlarda ve kendilerine karşı işlenmiş suçlarda kamu görevlisi saymakla, onların kamu gücünü kullandıklarını kabul etmiş görünmektedir. Anayasa'nın 128'inci maddesinde, Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevleri, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle göreceğinden bahsedilmiştir. Ticaret sicili müdürlerinin kamu tüzel kişiliğini haiz odalar bünyesinde, ticaret sicilinin tutulması şeklindeki kamu hizmetini aslî ve sürekli olarak gördükleri düşünüldüğünde, ticaret sicili müdürlerini "diğer kamu görevlileri" içerisinde değerlendirmeye engel bir durum görünmemektedir. Her ne kadar TOBB Kanununun 73'üncü maddesinde, odalar ve bunların kurduğu teşekküllerde istihdam edilenlerin, TOBB Kanununda yer alan hükümler dışında 4857 sayılı İş Kanununa tâbi

¹⁴³Nohutçu, Ahmet, İdare Hukuku, B. 3, Ankara 2010, s. 358.

¹⁴⁴Gözler, s. 513.

¹⁴⁵Gözler, s. 529.

¹⁴⁶Bu ilkeler, devamlılık ilkesi, değişebilirlik ilkesi, eşitlik ilkesi, tarafsızlık ilkesi, lâiklik ilkesi ve meccanilik ilkesi şeklinde sayılabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz., Akylmaz/Sezginer/Kaya, s. 498-500; Nohutçu, s. 358-359.

olacakları ifade edilmiş olsa da bu durum, ticaret sicili müdürlerinin, Anayasa’da zikredilmiş olan diğer kamu görevlisi kavramı içerisinde değerlendirilmesine engel değildir.

1. Ticaret Sicili Müdürü

a. Genel Olarak

Ticaret sicili müdürleri, TTK’nın 26’ncı maddesine dayanarak çıkarılan yönetmelikte belirtilen nitelikleri haiz kişiler arasından¹⁴⁷, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’nın uygun görüşü ve oda meclisi onayı alınarak atanan ve ticaret sicilini yöneten kişilerdir¹⁴⁸.

b. Görev ve Yetkileri

Ticaret sicili müdürünün görev ve yetkileri, aslî görevi olan ticaret sicilinin tutulmasına ilişkin görev ve yetkileri ile ticaret sicil müdürlüğünün yönetimine hasrolunmuş idarî görev ve yetkileri olarak iki ana başlık altında incelenmektedir¹⁴⁹.

¹⁴⁷Sözü edilen niteliklerin neler olduğu, Ticaret Sicili Yönetmeliği’nin 8’inci maddesinde, müdür, müdür yardımcıları ve personel arasında ve il ve ilçeler arasında herhangi bir fark gözetilmeksizin belirtilmiştir.

¹⁴⁸*“Müdür ve müdür yardımcıları, ilgili oda yönetim kurulunun teklifi, Bakanlığın uygun görüşü ve oda meclisinin onayı ile atanır. Müdür ile müdür yardımcılarının görevlerinden alınmalarında da atanmalarındaki usul uygulanır. Oda yönetim kurulunun görevden almaya ilişkin teklifinin haklı gerekçelere dayandırılarak yazılı şekilde yapılması gerekir. Bakanlık; görevden alma talebinin uygun olup olmadığına ilişkin görüşünü, teklifte ve ekinde yer alan bilgi ve belgeler üzerinden veya gerektiğinde mahallinde yapılacak inceleme sonucuna göre en geç altmış gün içerisinde verir, (TSY m. 6/II).*

¹⁴⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 50; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 178.

(1) Ticaret Sicilinin Tutulmasına İlişkin Görev ve Yetkileri

Sicil müdürünün aslî görevi, ticaret sicilinin tutulması için gerekli her türlü işlemi yerine getirmektir¹⁵⁰. Bu görev ve yetkilerin neler olduğunun tespiti, sicil müdürlerinin hukukî ve cezaî sorumluluğuna gidilebilen durumlarda, sorumluluğun kapsamını belirlemede son derece önem taşımaktadır¹⁵¹. Bu konu hakkında TTK'nın yanı sıra, Kanunun 26'ncı maddesine dayanılarak çıkarılan yönetmelikte de ilgili hükümler yer almaktadır¹⁵². Yasal düzenlemelerden hareketle sicil müdürünün bu kısımdaki görev ve yetkilerini; inceleme ve araştırma, sicile kayıt, tescile davet ve ihtar ile sicil defter ve belgelerini koruma görev ve yetkisi şeklinde dört alt başlık altında inceleyebiliriz¹⁵³.

i. İnceleme ve Araştırma Görevi

TTK'nın 32'nci maddesinde, sicil müdürünün, yapılan bir tescil başvurusunda, Kanunda yer alan şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini incelemekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla sicil müdürünün görevi, sadece sicile kaydı talep edilen hususları sicile kaydetmekten ibaret bir sekreteryaya işi değil; başvuruların kanuna uygunluğu noktasında gerekli incelemeleri de yapmaktır¹⁵⁴.

Kanun koyucu, sicil müdürünün inceleme görevinin kapsamını beş ana grupta ele almıştır;

¹⁵⁰ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 178.

¹⁵¹ Ayhan, s. 252.

¹⁵² “....sicil defterlerinin tutulması, tescil zorunluluğunun yerine getirilmesine ilişkin usul ve esaslar....bir yönetmelikle düzenlenir”, (TTK m. 26). Bu konudaki düzenlemeler, TSY'nin 12 vd. maddelerinde yer almaktadır.

¹⁵³ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 51; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 178.

¹⁵⁴ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 51; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 178.

- i) Tescil için aranan kanunî şartların var olup olmadığını incelemek¹⁵⁵,
- ii) Tüzel kişilerin tescilinde, özellikle şirket sözleşmesinin emredici hükümlere aykırı olup olmadığı ve söz konusu sözleşmenin kanunen bulunması zorunlu olan hususları içerip içermediğini incelemek,
- iii) Tescil edilecek hususların gerçeği tam olarak yansıtıp yansıtmadığını incelemek,
- iv) Tescil edilecek hususların üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelikte olup olmadığını incelemek,
- v) Tescil edilecek hususların kamu düzenine aykırı olup olmadığını incelemek.

Kanun koyucu sicil müdürüne oldukça kapsamlı bir inceleme yükümlülüğü yüklemiştir¹⁵⁶. Her ne kadar Kanunda inceleme görevi ile yetkisi arasında kesin çizgilerle bir ayırım yapılmamış olsa da doktrinde, hukukî ve cezaî sorumluluğun doğduğu, açık ve tereddüte mahal vermeyecek konularda, sicil müdürünün inceleme görevinin olduğu; diğer durumlarda ise, inceleme yetkisinden bahsedilebileceği ifade edilerek, Kanunda yapılmayan görev ve yetki ayrımının sınırları çizilmiştir¹⁵⁷.

¹⁵⁵ “Müdür ve müdür yardımcıları, tescil için aranan kanunî şartların var olup olmadığını aşağıdaki hususları da dikkate alarak inceler:

a) Tescili istenen olgunun kanunî olarak sicile kaydı gerekli bir olgu olup olmadığı.

b) Tescil isteminin Kanun ve bu Yönetmelikte öngörüldüğü şekilde ve ilgililer tarafından yapıp yapılmadığı.

c) Tescil için Kanun, bu Yönetmelik ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen belgelerin ve harç makbuzunun bulunup bulunmadığı.

ç) Tescil edilecek olgunun şirket sözleşmesine ve Kanunun emredici hükümlerine aykırı bulunup bulunmadığı, tescil edilecek olgu bir ticaret şirketinin organ kararına dayanmakta ise, kararın şirket sözleşmesine ve Kanunun emredici hükümlerine uygun alınıp alınmadığı.

d) Tescil edilecek olguların gerçeği tam olarak yansıtıp yansıtmadığı, üçüncü kişilerde yanlış bir izlenim yaratacak nitelik taşıyıp taşımadığı ve kamu düzenine aykırı olup olmadığı.

e) Ticaret şirketinin tescilinde, özellikle şirket sözleşmesinin, Kanunun emredici hükümlerine aykırı olup olmadığı, Kanunun bulunmasını zorunlu kıldığı hükümleri içerip içermediği.

f) Tescil edilecek olgunun Bakanlığın veya diğer resmî kurumların iznine ya da uygun görüşüne tâbi olması halinde, söz konusu iznin veya uygun görüşün alınıp alınmadığı”, (TSY m. 34/I).

¹⁵⁶ Alman Hukukunda bu görev, mahkemelere ait olup, mahkemeler, ilân edilecek olguyu sadece alenî hale getirmekle kalmaz; şeklî ve maddî açıdan inceleme yaparak, sicil içeriğinin doğruluğunu ve eksiksizliğini sağlamaya çalışırlar, (Bkz., **Gummert/Weipert**, § 5).

¹⁵⁷ **Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 301; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 54.

Ticaret sicili müdürlerinin inceleme görevi, sadece sicile tescil edilecek hususlar hakkında olup, salt sicil müdürlüğüne bildirim amacıyla verilecek bilgi ve belgelerde bu tür bir yükümlülük söz konusu olmayacaktır¹⁵⁸. Örneğin TTK'nın 422'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, genel kurul kararlarını içeren toplantı tutanağının noterce onaylanmış bir suretinin derhal sicil müdürlüğüne verilmesinden; tutanakta yer alan tescil ve ilâna tâbi hususların ise, tescil edilip ilân edilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Dolayısıyla tescil ve ilâna tâbi olmayan hususların yer aldığı genel kurul toplantı tutanağının, sicil müdürü tarafından incelenme zorunluluğu olmadığından, bundan kaynaklanan bir sorumluluğu da doğmayacaktır.

Ticaret sicili müdürleri, sicil işlemlerini gerçekleştirmeden önce, kendilerine yapılan başvuruları hem şekli¹⁵⁹ hem de maddî olarak¹⁶⁰ bir incelemeye tâbi tutarlar. Bu incelemeler neticesinde, yasal düzenlemelerin aradığı şartlardan bazılarının eksik olduğuna kanaat getirirlerse, eksik olan hususları ilgisine yazı ile bildirirler. Bildirimde, eksikliklerin tamamlanması için veya başvurunun yasal düzenlemelere uygun hale getirilmesi için uygun bir süre verildiğini, bu süre içinde yasal düzenlemelere uygun bir başvurunun yapılmadığı durumda, tescil talebinin de reddedileceğini belirtirler¹⁶¹.

Ticaret sicili müdürleri kayıt taleplerini incelerken, talep konusu hususun gerçeğe uygun olup olmadığı konusunda da araştırma yaparlar. Hiçbir tereddüte yer vermeyecek açık bir gerçeğe aykırılık durumunda, talepleri reddetmekle yükümlüdürler¹⁶². Bunu gerçekleştirirken, talep konusunun üçüncü kişileri aldatıcı mahiyet taşıyıp taşımadığını da

¹⁵⁸**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 53; **Kayıhan**, Şaban, “*Ticaret Sicili Memurunun Tescil Başvurularını İnceleme Görev ve Yetkisinin Kapsamı*”, EÜHFD, C. XI, S. 3-4, 2007, s. 361-362, (Tescil Başvurularını İnceleme); **Nomer Ertan**, N. Fusun, (**Ülgen, Teoman, Helvacı, Kendigelen, Kaya**), Ticari İşletme Hukuku, B. 3, İstanbul, Vedat, 2009, s. 292, N. 857.

¹⁵⁹Şekli inceleme, başvurunun yasal düzenlemelere uygunluğu, sicil müdürlüğünün yetkili olup olmadığı, başvuruda bulunan kişinin hak ve fiil ehliyeti gibi konularda olmaktadır.

¹⁶⁰Maddî inceleme, başvurunun içeriğine ilişkin olarak, başvurunun gerçeğe uygun olup olmadığı, kamu düzenine uygun olup olmadığı, üçüncü kişileri yanıltacak nitelik taşıyıp taşımadığı gibi konularda yapılan incelemeler. Bu konuda bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 54-55.

¹⁶¹Bkz., TSY m. 34/II.

¹⁶²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 57.

belirlemeye çalışırlar¹⁶³. Nitekim kanun koyucu, TTK'nın 46'ncı maddesinde bu konuya açıkça yer vermiştir¹⁶⁴. İlgili yasal düzenlemeye göre, bir gerçek kişi tacir, ticaret unvanına bir şirketmiş izlenimini verecek ekler yapmış ise, ticaret sicili müdürü, unvanın tescili talebini reddetmekle yükümlü olacaktır.

Ticaret sicili müdürleri tarafından gerçekleştirilecek inceleme, kayıt talebinin kamu düzenine uygun olup olmadığı araştırmasını da içerir¹⁶⁵. Bu doğrultuda, yasaya açıkça aykırı olan ve bu nedenle suç niteliğinde kabul edilen eylemlerin, yasalara aykırılıktan dolayı tescil talebinin reddedilmesi karşısında, doktrinde, yasaya açıkça aykırı olmayan hallerde kamu düzenine aykırılığın tartışılabilmesi ifade edilmektedir¹⁶⁶. Bu hallerde de kamu düzenine aykırılığın ileri sürülerek kayıt talebinin reddi, kamu düzenine aykırılığın açık olduğu istisnaî hallere münhasır kılınmalıdır¹⁶⁷.

Ticaret sicili müdürlerinin inceleme ve araştırma görev ve yetkisinin sınırlarının tespiti, faaliyetleri sonucunda doğacak sorumluluğun belirlenebilmesi ve sicile duyulan güvenin ne ölçüde korunması gerektiği

¹⁶³Üçüncü kişilerde yanlış kanaat uyandırmak, gerçeğe aykırı durumların tescili ile oluşabileceği gibi, hukuk doktorunun kimya laboratuvarı açması ve “Dr.” unvanını kullanması durumunda olduğu gibi gerçek duruma uygun hususların tescilinde de ortaya çıkabilir, (Ayhan, s. 252).

¹⁶⁴“Tacirin kimliği, işletmesinin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında, üçüncü kişilerde yanlış bir görüşün oluşmasına sebep olacak nitelikte bulunmamak, gerçeğe ve kamu düzenine aykırı olmamak şartıyla; her ticaret unvanına, işletmenin özelliklerini belirten veya unvanda yer alan kişilerin kimliklerini gösteren ya da hayalî adlardan ibaret olan ekler yapılabilir. Tek başlarına ticaret yapan gerçek kişiler ticaret unvanlarına bir şirketin var olduğu izlenimini uyandıracak ekler yapamazlar”, (TTK m. 46/I, II).

¹⁶⁵“(Ticaret ve mesleki faaliyetten men cezası), ticaret sicilindeki kaydı, kamu düzenine aykırı bir hale getirir. Ancak bu ceza, süreli veya daimi olacağından, bu aykırılık da süreli veya daimi (müebbet) bir nitelik taşır. Bu suretle kamu düzenine aykırı olan bu vakıyı öğrenen sicil memurunun, ilgiliyi tayin edeceği uygun bir müddet içinde yasal zorunluluğu yerine getirmeye ve bu amaçla (sicil kaydını, kamu düzenine uygun bir hal koymağa) davet etmesi lâzımdır. Nitekim İİK'nın 166. maddesi gereğince iflâs kararı, iflâsın kapanması ve kaldırılması, ticaret sicili memurluğuna bildirir ve Ticaret Sicili Tüzüğü'nün 49-51. maddelerine göre tescil edilir. Bir çok ticari işletmeleri olan bir tacir bunların hangisinin icrasından men edilmiş ise, bu suretle düzeltme, ona hasredilmelidir. Kuşkusuz tescil, ilânı da gerektireceğinden, üçüncü şahısların hakları da böylece korunmuş olur”, (Y. 11.HD., 19.12.1977, 1976/4125 E. ve 1977/5654 K., Hukuk Türk, Erişim Tarihi 28.12.2012).

¹⁶⁶Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 301; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 58. Her ne kadar yasaya aykırı olmayan hususların kamu düzenine aykırı olabileceği ihtimali zayıf görünse de, doktrinde bu konuya örnek olarak, bir dedektiflik bürosunun tescil talebinin kamu düzenine aykırı olup olmadığının tartışılabilmesi ifade edilmiştir, (Bkz., Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 301).

¹⁶⁷Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 301; Ayhan, s. 252; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 58; Kayhan, (Tescil Başvurularını İnceleme), s. 365.

konularında önem arz eder¹⁶⁸. Öğretide, sicil kaydının kurucu nitelik taşıdığı hallerde, sicil müdürünün kayıt talebinin içeriğine ilişkin inceleme ve araştırma görevinin genişlediği; tescilin bildirici nitelik arz ettiği durumlarda ise, sicil müdürünün söz konusu görevinin kapsamının daraldığı ifade edilmektedir¹⁶⁹.

Ticaret sicili müdürlerinin inceleme ve araştırma görevlerinde sınırı, tescili talep edilen hususta yer alan aykırılığın, kanunun emredici hükümlerine açıkça aykırı olması hali oluşturur¹⁷⁰. Örneğin yapılan başvurunun içeriğinin, devletin ekonomik ve malî siyasetine uygunluğu ya da yapılan tescil işleminin, üçüncü kişilerin haklarını tehlikeye sokup sokmadığı konularında inceleme yapmak, sicil müdürlerine verilmiş bir görev değildir¹⁷¹.

Bu konuda, İzmir 4. Asliye Ticaret Mahkemesi ve 7. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından verilmiş iki farklı karar ve Doç. Dr. Mehmet Özdamar'ın konuya ilişkin verdiği hukukî mütalaa, konuya ışık tutması açısından incelenmelidir. İzmir 4. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından verilen 02.03.2012 tarihli kararda, davacının, anonim şirket yönetim kurulu

¹⁶⁸Zira sicil müdürlerinin inceleme ve araştırma görev ve yetkisinin sınırlarının ideal olan düzeyde tutulmaması, ya sicile duyulan güveni sarsacak ya da sicil müdürlerinin hâkim yerine geçerek karar vermelerine yol açacaktır, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 58). Sicil müdürünün inceleme yetkisinin geniş yorumlanıp, her olaya uygulanacak şekilde kapsamının genişletilmemesi gerektiği hakkında bkz., **Kayihan**, (Tescil Başvurularını İnceleme), s. 365-366. Sicil müdürlerinin, kanunî şartlar bakımından, mahkeme ilâmına dayanan tescil taleplerini de inceleyebileceği hakkında bkz., **Arslanlı**, s. 157.

¹⁶⁹**Kayihan**, (Tescil Başvurularını İnceleme), s. 374.

¹⁷⁰Emredici hükümlere açıkça aykırı olmayan hususlarda inceleme yetkisi, mahkemelere aittir. Bu konuda bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 60-61; **Kayihan**, (Tescil Başvurularını İnceleme), s. 371; **İmregün**, Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Dersleri, İstanbul 1996, s. 55, (Kara Ticareti). Bu konuda verilmiş bir İsviçre Federal Mahkemesi kararına göre, “*Memur ancak, anonim şirketin esas sözleşme hükmünün kamu düzeni veya üçüncü şahısların himayesi için öngörülen emredici bir hükmü ihlâl etmesi halinde muhalefet edebilir. İhlalin açık olması da gerekir. Tefsirle ilgili bir konu söz konusu olduğu hallerde, bu tefsiri memur değil fakat hâkim yapar*”, (Bkz., **Kroug**, Bernard, “İsviçre Federal Mahkemesinin Ticaret Siciline İlişkin Yayımlanmamış Kararları: 1971-1982”, çev. Akar Öçal, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XXX, S. 10, Ocak 1984, s. 382). Federal Mahkemenin verdiği diğer bir kararda ise, “*Memur...inceleme yetkisi Kanunla saptanan gerçeğe uygunluğu sağlayan ve onlara riayetini tescilin dolaylı şartını oluşturduğu medeni hukuk ya da kamu hukuku kurallarının yorumu söz konusu olduğunda sınırlandırılmıştır. Memur ancak kamunun çıkarlarını veya üçüncü şahısları korumak amacıyla benimsenen emredici yasal kuralların ihlâl edildiği anonim şirket genel kurul kararlarının tescilini reddedebilir...red keyfiyeti ancak tescilin açık ve kesin şekilde hukuken yasaklandığı hallerde doğrudur*”, şeklinde sonuca varılmıştır, (Bkz., **Couchepin**, Rene, “Ticaret Sicili Memurunun İnceleme Yetkisinin Sınırlandırılması”, çev. Akar Öçal, İktisat ve Maliye Dergisi, Cilt XXIX, S. 12, 1983, s. 490).

¹⁷¹**Kayihan**, (Tescil Başvurularını İnceleme), s. 365.

üyeliğinden istifa etmesi üzerine istifanın tescili talebinin, tescili istenen karara katılan kişilerin geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine atanan ve genel kurul onayından geçmemiş kişiler olduğu gerekçe gösterilerek, sicil müdürü tarafından reddedilmesi üzerine, bu karar haklı bulunmuştur¹⁷². Benzer bir olay İzmir 7. Asliye Ticaret Mahkemesinin önüne gelmiş; kararın verilmesine neden olan olayda, davacı, yönetim kurulu üyeliğinden istifa etmiş; fakat tescil talebi, yönetim kurulunun görev süresinin dolmuş olması ve görev süresi dolan yönetim kuruluna atama yapılamayacağı, bu tarihten sonra alınan kararların geçerli olmayacağı gerekçesiyle, tescil talebi sicil müdürlüğü tarafından reddedilmiştir. Konuya ilişkin olarak Doç. Dr. Mehmet Özdamar tarafından verilen mütalaada; yönetim kurulu üyelerinin süre sonunda üyelik sıfatlarının sona ereceğine ilişkin Kanun'da açık bir hüküm bulunmadığından ve TBK'nın 397'nci maddesinin 2'nci fıkrası hükmünden hareketle, görev sürelerinin dolması halinde dahi yeni yönetim kurulu seçilene kadar, eski kurulun görevine devam edeceği; istifanın bozucu yenilik doğuran bir hak olarak, niteliği gereği karşı tarafa ulaşmakla hüküm ve sonuç doğuracağı; bunun için yönetim kurulunun ya da şirketin kabulüne ihtiyaç olmadığı; yönetim kurulu'nun görev süresinin dolmasıyla, davacının istifasının tescil edilmesi arasında hukuken hiçbir bağlantı bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca mütalaada, sicil müdürlerinin, tescil taleplerinde yerindelik denetimi yapma yetkileri bulunmadığı; yetkili kişi (ilgili) tarafından yapılan, kamu düzenine aykırı olmayan ve tescil edilebilirliği kanun veya tüzük ile tespit edilmiş olan hususların, sicil müdürlükleri tarafından tescil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. İzmir 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, verilen hukukî mütalaa doğrultusunda, istifa ile yönetim kurulu üyeliği boşaldığında, kalan üyeler toplantı nisabını oluşturamasa dahi, karar yeter sayısının sağlanması ile geçici üyenin atanabileceğine; istifanın şirkete ulaşmakla hüküm ve sonuç doğurmasına karşın, üçüncü kişilere ileri sürülebilmesi için, sicile tescil edilmesinin zorunlu olduğuna; bu gerekçelerle sicil müdürlüğünün tescil

¹⁷²İzmir 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, 02.03.2012, 2011/541 E., 2012/59 K. Sayılı Kararı.

talebinin reddine dair kararının iptali ile davacının istifasının sicile tesciline karar vermiştir¹⁷³.

Kanaatimizce, sicil müdürlerinin, açık olmayan kanun metinlerini hâkimlerden önce, onların yerine geçerek yorumlamaları, sicil müdürlerine verilen görev ve yetkinin sınırlarını aşmak anlamına gelecektir. Zira Kanun, ticaret sicili müdürlerinin inceleme ve araştırma görevlerindeki sınırı, tescili talep edilen hususta yer alan aykırılığın, kanunun emredici hükümlerine açıkça aykırı olması hali olarak ifade etmiş olup, bu sınırı aşarak, bir anlamda yerindelik denetimine yol açacak şekilde, açık olmayan kanun metinlerini yorumlayarak bir sonuca varmak, devlet ve ilgili odanın sorumluluğunu doğuracak şekilde geniş kapsamlı sonuçlara neden olabilecektir.

Benzer şekilde, anonim şirket genel kurul kararlarından, yokluk ve butlânla sakat olanlar hariç olmak üzere¹⁷⁴, iptal edilebilir olanlar hakkında ya da aleyhine iptal davası açılmış olanlar hakkında, sicil müdürünün re'sen harekete geçip, henüz bu konuda hak sahipleri haklarını aramadan ya da mahkemece verilen karar kesinleşmeden tescil taleplerini reddetmesi kabul edilemez¹⁷⁵. Zira sicil müdürünün görevi, kayda konu hususun hukuk

¹⁷³İzmir 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, 02.04.2012, 2012/416 E., 2012/68 K. Sayılı Kararı.

¹⁷⁴Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında; “*Ana sözleşme ortaklar arasında yapılmış bir sözleşme niteliğinde olup, uyulması zorunlu bulunduğundan, gerekli karar nisabını taşımayan kararlar iptali kabil değil, yoklukla sakat kararlardır. Bu durumda mahkemece yapılacak iş, ana sözleşme ile ağırlaştırılmış karar nisabına uyulmasının zorunlu ve bu hükmü uymamanın müeyyidesinin de yokluk olduğu kabul edilerek...*”, şeklinde karar vermiştir, (YHGK, 20.11.2002, 2002/11-825 E. ve 2002/998 K., Hukuk Türk, Erişim Tarihi 30.12.2012). Toplantı ve karar nisaplarına aykırı olarak alınan kararlar yok hükmünde olup, karar nisabına aykırı olan kararların iptale tâbi olduğunu söylemek, tek kişi ile dahi karar alınmasına neden olacaktır ki bu da karara muhalif kalan her ortağın yargıya başvurusunu zorunlu kılacaktır. Bu durumda karara muhalif kalmak, yargı yoluna başvurmada ön şart olmaktan öteye gitmeyecektir. Ana sözleşmede belirtilen toplantı ve karar nisaplarına aykırı olarak alınan genel kurul kararlarının sadece iptal edilebilir kararlar olduğu hakkında bkz., **Moroğlu**, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, B. 6, İstanbul 2012, s. 123-124, (Hükümsüzlük). Y. 11.HD. verdiği bir kararda “*Sicil memuru, Ticaret Sicil Nizamnamesinin 28’inci maddesine göre re’sen araştırma yapma yetkisine sahip olduğu için, Anonim Şirket genel kurulunda toplantı ve karar nisabına uyulup uyulmadığını araştırabilir. Ana sözleşmede karar nisabı ağırlaştırılmış ise, buna uyulması zorunludur*”, demek suretiyle, sözleşmede kararlaştırılan nisaba uyulmadan alınan kararlarda sicil memurunun tescil talebini reddedeceğine hükmetmiştir, (Y. 11.HD., 04.02.1983, 983/322-453 Sayılı kararı için bkz., **Uçar**, Salter, Hukukumuzda Ticaret Sicili, Tacir ve Esnaf Kavramı, İstanbul 1993, s. 106).

¹⁷⁵**Teoman**, Ömer, “*Ticaret Sicili Müdürü Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İptal Edilebilir Bir Kararını Tescilden Kaçınabilir mi?*”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, C. II, İstanbul 2010, s.1703-1706; **Ayhan**, s. 253; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 61-62; **Poroy/Yasaman**, s. 211. “*Ticaret Sicil*

aleminde sıhhatli bir şekilde doğup doğmadığını tespit etmek değil; sadece hukuka açıkça bir aykırılık varsa, tescil talebini reddetmektir¹⁷⁶. TTK'nın 32'nci maddesinin 4'üncü fıkrasında düzenlenen geçici tescil müessesesi de aynı amaca hizmet etmek üzere sevk edilmiştir¹⁷⁷.

TTK'da anonim şirket genel kurul kararlarının iptali ve butlânı düzenlenmiş; yoklukla malûl genel kurul kararlarından ise bahsedilmemiştir¹⁷⁸. TTK'nın 445'inci maddesinde, kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren 3 ay içinde, iptal davası açılabilirliği düzenlenmiştir. Kanunun 447'nci maddesinde ise, numerus

*Memurları, TTK'nın 34.; Nizamnamesinin 28. maddesi hükmünce kanunî şartların mevcut olup olmadığını tescil sırasında incelemekle mükellef iseler de, memurların bu yetkisi, emredici hükümlere aykırılık olup olmadığı hususuyla sınırlı bulunmaktadır. Bunun dışında iptal davasına konu teşkil edecek aykırılıklar bakımından sicil memurlarının re'sen hareketle tescilden imtina etmeleri bahse konu değildir. İlgili şahıslarca bir iptal davası açılmadığına göre, Ticaret Sicil Memuru tarafından genel kurul kararının tescili talebinin reddedilmesi doğru bulunmadığından”, (Y. 11.HD., 24.04.1989, 1988/9611 E. ve 1989/2486 K., Hukuk Türk, Erişim Tarihi 30.12.2012). Aynı yöndeki bir İsviçre Federal Mahkemesi kararında ise, “...iptale ilişkin kesin hüküm alınuncaya kadar karar mevcudiyetini muhafaza eder ve aykırılık aşikar bulunsa bile, prensip olarak sicil yetkilisi tarafından geçerli olarak kabul ve ticaret siciline tescil edilmek gerekir; çünkü sicil yetkilisi bir iptal talebinde bulunulup bulunulmayacağına veya iptal talebine yetkili olan pay sahiplerinin iptal haklarından feragat ederek, kararı kabul edip etmeyeceklerini bilmemektedir”, sonucuna varılmıştır, (Bkz., **Moroğlu**, (Hükümsüzlük), s. 327, dn. 599). Aksi görüş için bkz., **Moroğlu**, (Hükümsüzlük), s. 325-326; **Nomer Ertan**, s. 293, N. 857; “Sicil memuru ana sözleşmeye aykırı, ancak kanuna uygun tescili gerekli bir kararlar karşılaştığı zaman ortakların ve üçüncü kişilerin yararlarını karşılaştırarak takdir hakkını kullanacak veya tescil edecek ya da tescil isteğini reddedecektir. Olayda, sicil memuru ana sözleşmenin geçerli olan 22. maddesindeki oy nisabına aykırı seçim sonuçlarını tescil ettiği takdirde, tescil edilen yönetim kurulu şirket adına bir takım fiili ve hukukî işlemlere girişilebilecek ve sonuçta bu genel kurul kararı iptal edilirse ilgililer ve üçüncü kişiler zarara uğramak tehlikesi ile karşı karşıya kalabileceklerdir. Bu itibarla sicil memurunun takdirini yerinde kullanarak tescil isteğini haklı nedenlerle reddettiğinin kabulü ile...”, (Y. 11.HD., 13.10.1982, 1982/3701 E. ve 1982/3867 K., Hukuk Türk, Erişim Tarihi 30.12.2012).*

¹⁷⁶**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 62. Bu konuda bir İsviçre Federal Mahkemesi kararında, memurun, ancak kendisine sunulan vesika ve tescili istenilen hususların, Kanuna aykırı olduğu açıkça anlaşıldığı takdirde muhalefetini bildirebileceği ifade edilmiştir, (Bkz., **Sengir**, Turgut, “İsviçre’de Sicilli Ticaret Memurları ve Sicil Organlarının Hukukî Durumları ve Mesuliyetleri”, Adalet Dergisi, Y. 54, S. 1-2, Ocak-Şubat 1963, s. 38-39).

¹⁷⁷“Çözümü bir mahkeme kararına bağlı bulunan veya sicil müdürü tarafından kesin olarak tescilinde duraksanan hususlar, ilgililerin istemi üzerine geçici olarak tescil olunur. Ancak, ilgililer üç ay içinde mahkemeye başvurdularını veya aralarında anlaştıklarını ispat etmezlerse geçici tescil resen silinir. Mahkemeye başvurulduğu takdirde kesinleşmiş olan hükmün sonucuna göre işlem yapılır”, (TTK m. 32/IV).

¹⁷⁸Mutlak emredici ve nisbî emredici kanun hükümleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz., **Tekil**, Fahiman, “Yokluk, Hükümsüzlük ve İptal Edilebilirlik Sorunları”, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 1103-1105, (Sorunlar); **Tekil**, Fahiman, “Hükümsüzlük ve İptal Edilebilirlik Ayrımı Hakkındaki Bir Yargıtay Kararı Üzerine Düşünceler”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 598, (Düşünceler).

clausus nitelik taşımayacak şekilde, genel kurulun b t l sayılan kararları kategorize edilmiřtir¹⁷⁹. B t l genel kurul kararları, baştan itibaren geçersiz olup, daha sonra sağlığa kavuşturulamazlar. Bunların yanı sıra, b t l genel kurul kararları mahkemelerce re’sen dikkate alınır; süreye bağlı olmaksızın bir tespit davasına konu olabilirler¹⁸⁰. Doktrinde, yokluk ve butlânla sakat kararların tespit davasına konu olmasının bir süreye bağlı olmadığı; bu gerekçeyle ticaret sicili müdürü tarafından yok veya b t l olan işlemlerin re’sen nazara alınarak, tescili taleplerinin reddinin gerektiği ifade edilmektedir¹⁸¹.

Ticaret sicili müdürlerinin bir görevi de Kanunda, tüzel kişilerin tescilinde, özellikle şirket sözleşmesinin emredici hükümlere aykırı olup olmadığı ve söz konusu sözleşmenin kanunen bulunması zorunlu olan hususları içerip içermediğini incelemek, olarak belirtilmiştir. Bir görüş, buradaki incelemenin, tüzel kişilerin kuruluşlarına hasredilmesi gerektiğini; diğer tescil taleplerinde bu tür bir inceleme yükümlülüğünün doğmayacağını ileri s rmektedir¹⁸². Kanunun, tüzel kişilerin tescilinde ticaret sicili müdürünün inceleme yükümlülüğünden bahsetmesi, sanki tüzel kişilerin kuruluş dışındaki diğer tescil taleplerinde, sicil müdürünün herhangi bir inceleme yükümlülüğünün olmadığı izlenimini yaratsa da, TSY’nin 34’üncü maddesinin 1’inci fıkrasının () bendinde, sicil müdürünün, tescil edilecek olgunun şirket sözleşmesine ve Kanunun emredici hükümlerine aykırı bulunup bulunmadığını, tescil edilecek olgu, bir ticaret şirketinin organ kararına dayanmakta ise, kararın şirket sözleşmesine ve Kanunun emredici hükümlerine uygun alınıp alınmadığını incelemekle yükümlü olduğu ifade

¹⁷⁹“Genel kurulun, özellikle; a) Pay sahibinin, genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran, b) Pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran, c) Anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan, kararları b t ldir”, (TTK m. 447).

¹⁸⁰Gereke, TTK m. 447; **Tekil**, (Sorunlar), s. 1099.

¹⁸¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 61-62; **Tekil**, (Düşünceler), s. 598. Aksi görüş için bkz., ** mreg n**, Oğuz, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, İstanbul 1989, s. 76, dn. 10, (Genel İlkeler). Yokluk ve butl n ayırımı konusunda bkz., YHGK., 29.05.2002, 2002/2-441 E., 2002/433 K. Sayılı karar, (Hukuk Türk, Erişim Tarihi 30.12.2012).

¹⁸²** mreg n**, (Kara Ticareti), s. 55.

edilerek, Kanunun çizdiği genel çerçevenin içi doldurulmuş, yanlış anlaşılmanın önüne geçilmiştir¹⁸³. Aynı hükme yönelik diğer bir eleştiri de TTK'nın 32'nci maddesinin 2'nci ve 3'üncü fıkraları arasındaki farklılığa yönelik olmuştur. TTK'nın 32'nci maddesinin 2'nci fıkrasının lâfzî olarak yorumlanması neticesinde, sicil müdürünün tüzel kişilerin tescilinde emredici hükümlere uygunluk ve yasal şartları taşıma konularında inceleme yapacağı; diğer tescil taleplerinde ise sadece gerçeğe uygunluk, yanlış izlenim yaratmama ve kamu düzenine aykırı olmama hususlarında inceleme ve araştırma yapacağı sonucu çıkmaktadır. Doktrinde, Kanunun 32'nci maddesinin 2'nci fıkrasında yer alan bu düzenlemenin gereksiz olduğu ve tamamen kaldırılması gerektiği ifade edilmiştir¹⁸⁴. Zira tüzel kişilerin tescili ile diğer konular arasında bu tarz bir ayrıma gitmenin hiçbir hukukî gerekçesi yoktur. Kanımızca sicil müdürünün, tüzel kişilerin tescili dışında kalan diğer konularda, emredici hükümlere aykırılığın olup olmadığı ve yasal şartların ihtiva edilip edilmediği hususlarında inceleme ve araştırma yapmayacağı düşünülemez.

Kanun koyucu, ticaret sicili müdürüne, tescili zorunlu olup da tescili istenmemiş veya Kanunun 32'nci maddesinde belirtilen şartlara uymayan bir hususu araştırma şeklinde bir görev vermemiş; böyle bir durumu herhangi bir şekilde haber alan sicil müdürünün yapması gereken işlemleri belirtmekle yetinmiştir¹⁸⁵. Böyle bir düzenleme TSY'de de yer almadığından, sicil müdürlerinin sorumluluklarını tespit ederken, Kanundaki düzenlemeye bağlı kalmak gerekecektir. Diğer bir deyişle, tescili zorunlu olup da tescili istenmemiş veya Kanunun 32'nci maddesinde belirtilen şartlara uymayan bir hususu araştırmayan ve bu nedenle de bu tür bir durumdan haberdar olmayan sicil müdürünün bir sorumluluğu doğmayacaktır. Diğer ihtimalde ise, herhangi bir şekilde Kanunda belirtilen hususlara aykırılığı haber alan sicil

¹⁸³Yargıtayın, ticaret sicili müdürlerinin, tüzel kişilerin kuruluştan sonraki iş ve işlemleri üzerinde de inceleme ve araştırma görevi olduğuna ilişkin kararı için bkz., Y. 11. HD., 13.10.1982, 1982/3701 E. ve 1982/3867 K., (Hukuk Türk, Erişim Tarihi 30.12.2012).

¹⁸⁴**Kayihan**, (Tescil Başvurularını İnceleme), s. 361.

¹⁸⁵**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 64-65. “Herhangi bir olgunun tescili veya herhangi bir olguya ait kaydın değiştirilmesi veya silinmesi isteminde bulunma yükümlülüğünü yerine getirmemiş olanları öğrenen noterler, odalar ve vergi daireleri gibi resmî makamlar durumu müdürlüğe bildirir”, (TSY m. 38).

müdürü, görevi gereği yapması gereken işlemleri yapmaz ise sorumluluğuna gidilebilecek; görevini tam ve doğru şekilde icra etmemenin doğuracağı disiplin cezalarına da tâbi olacaktır¹⁸⁶.

ii. Sicile Kayıt Görev ve Yetkisi

Ticaret sicili müdürü, başta tescil, tâdil ve terkin olmak üzere, ticaret sicili ile ilgili tüm iş ve işlemleri kural olarak talep üzerine, istisnaen re'sen veya ilgili makamların bildirimi üzerine, kanunî düzenlemelere uygun olarak yerine getirmekle görevli kılınmıştır¹⁸⁷.

iii. Tescile Davet ve İhtar Görev ve Yetkisi

TTK'nın 33'üncü maddesi gereğince, ticaret sicili müdürleri, tescili zorunlu olup da kanunî şekilde ve süresi içinde tescili istenmemiş veya kanunen bulunması gerekli nitelikleri taşımayan hususları haber aldıkları zaman, ilgilileri, belirleyeceği uygun süre içerisinde¹⁸⁸ Kanunun emrettiği şekilde davranmaya veya tescili talep edilmeyen hususun tescilini gerektiren sebeplerin mevcut olmadığını ispat etmeye çağırır. Sicil müdürlerinin bu ihtar ve ihbarlarında, kanunî zorunluluklarını yerine getirmeyen kişilere, mahallin en büyük mülkî amiri tarafından idarî para cezasıyla cezalandırılacaklarını da bildirmeleri gerekir¹⁸⁹.

¹⁸⁶Bilge, (Ticaret Sicili), s. 66.

¹⁸⁷Poroy/Yasaman, s. 210; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 67; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 178; Ayhan, s. 253; Berzek, s. 64-65. Ulusoy, ticaret sicilinin elektronik ortamda tutulması halinde, başvuruların, güvenli elektronik imza ile onaylanmış online dilekçe ile yapılması olanağının sağlanması gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., Ulusoy, s. 94). Ayrıca bkz., TSY m. 23/III.

¹⁸⁸TSY'nin 36'ncı maddesinde, uygun süre yerine, tescil edilmesi gereken bir olgunun ilgisi tarafından tescil ettirilmediğini haber alan müdürlüğün, tescil başvurusunda bulunmakla yükümlü kişileri, otuz gün içinde tescil başvurusunda bulunmaya veya tescili gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağıracağından bahsedilmiştir.

¹⁸⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 68. TTK'nın 6335 Sayılı Kanun ile değişikliğe uğramasından önce, bu cezanın sicil müdürü tarafından verilmesi öngörülmüştü. Daha sonra, sicil müdürüne tanınan bu yetkinin, oda yönetimi ile üyelerini karşı karşıya getirebileceği dile getirilmiş; bu yetki mahallin en büyük mülkî amirine verilmiştir, (Bkz., Altaş, Soner, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Ticaret

iv. Sicil Defter ve Belgelerini Koruma Görev ve Yetkisi

TTK'nın 35'inci maddesi, ticaret sicilinde açıklık ilkesini düzenlerken, tescil işleminin dayanağı olan dilekçe, beyanname, senet ve belgeler ile ilânları içeren gazetelerin saklanması konusunu da düzenlemiştir. İlgili düzenlemeye göre, ticaret sicili müdürleri, tescil işleminin dayanağı olan tüm senet ve belgeleri, üzerlerine sicil defterinin tarih ve numaralarını yazarak saklamak ve korumakla görevlidir. Ticaret sicil müdürlerinin bu senet ve belgeleri hangi süre zarfında saklamakla yükümlü oldukları Kanunda belirtilmemesine rağmen, TSY'nin 19'uncu maddesinde, süresiz olarak saklanması gerektiğinden bahsedilmiştir.

(2) Ticaret Sicili Müdürlüğünün Yönetimine İlişkin Görev ve Yetkileri

Ticaret sicili müdürü, sicil müdürlüğünün yöneticisi konumunda olup, müdürlüğün düzenli işleyişinden sorumlu olan kişidir¹⁹⁰. TTK'nın 25'inci maddesinde, ticaret sicilinin ticaret sicili müdürü tarafından yönetileceği ifade edilmiş; benzer bir düzenlemeye TSY'nin 7'nci maddesinde de yer verilmiştir. TSY'de Kanundaki ifadeye ek olarak, müdür yardımcıları ile diğer personelin arasındaki iş bölümünün, müdürlüğün iş yoğunluğu dikkate alınarak müdür tarafından yapılacağı ve müdürün, işlerin aksamaması için gereken tedbirleri alacağı belirtilmiştir.

2. Ticaret Sicili Müdürü Yardımcıları

TTK'nın 25'inci maddesine göre, ticaret sicili müdürlerinin atanmasındaki usule uyularak, sicil müdürlüğünün iş hacmine göre, yeter sayıda ticaret sicili müdürü yardımcısı görevlendirilmektedir. Ticaret sicili

Sicili Müdürlüğü Personelinin Hukukî ve Cezai Sorumluluklarının Değerlendirilmesi", REGESTA, C. 2, S. 2, 2012, s. 85).

¹⁹⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 50.

müdürü yardımcıları da sicil müdürleri gibi, TSY'nin 8'inci maddesinde belirtilen nitelikleri haiz kişiler arasından, Gümrük ve Ticaret Bakanlığının uygun görüşü üzerine, oda meclisi tarafından atanır¹⁹¹.

3. Diğer Görevliler

TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, diğer personelden bahsedilmiş; fakat bu kişilerin kimlerden meydana geldiği belirtilmemiştir¹⁹². TSY'de ise, diğer personel, müdürlükte, müdür ve müdür yardımcısı dışında kalan ve tescil işlemlerini yürüten kişiler olarak ifade edilmiştir. Ticaret sicili işlemlerinin daha düzenli ve hızlı seyredebilmesi için, oda yönetiminin yeterli sayıda¹⁹³ personel istihdam etmesine herhangi bir hukukî engel söz konusu değildir¹⁹⁴. Diğer personelin atanması konusunda Kanunda herhangi bir bilgi yer almamasına karşın; TSY'de, ihtiyaç duyulacak personelin, oda yönetimince geciktirilmeksizin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Müdürlük personeline aranacak niteliklerin ayrıntılı olarak düzenlendiği TSY'nin 8'inci maddesinde, müdür veya müdür yardımcısı ile tescil işlemlerinin yürütülmesinde görev alacak diğer personelin göreve alınmasındaki usul ve esasların, Kanunun 24'üncü maddesi uyarınca Bakanlıkça çıkarılacak bir tebliğde düzenleneceği ifade edilmiş; buna karşın ne Kanunda ne de TSY'de diğer personelin atanmasında Bakanlığın onayından bahsedilmiştir. Dolayısıyla diğer görevlilerin atanmasında oda

¹⁹¹“Müdür ve müdür yardımcıları, ilgili oda yönetim kurulunun teklifi, Bakanlığın uygun görüşü ve oda meclisinin onayı ile atanır. Müdür ile müdür yardımcılarının görevlerinden alınmalarında da atanmalarındaki usul uygulanır”, (TSY m. 6/II).

¹⁹²“Ticaret sicili müdürü ve yardımcıları ile diğer personeli, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılır...”, (TTK m. 25/II).

¹⁹³“Müdürlüklerde ve müdürlüğe bağlı şubelerde çalıştırılacak müdür yardımcısı ve personele ilişkin diğer hususlar Kanunun 24 üncü maddesi uyarınca Bakanlıkça çıkarılan tebliğ ile belirlenir”, (TSY m. 6/III).

¹⁹⁴Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 179.

yönetimi tek karar merci olacak; Bakanlığın uygun görüşü sadece, sicil müdür ve yardımcıları için aranacaktır¹⁹⁵.

TSY'nin 7'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, herhangi bir nedenle müdür ve müdür yardımcısı kadrolarının tamamının boşalması halinde, bu görevi yürütebilecek niteliklere sahip müdürlük personelinden birinin, oda meclisinin kararıyla vekâleten müdür olarak görevlendirileceği ve durumun yazılı olarak derhal Bakanlığa bildirileceği; ancak vekâlet görevinin altı aydan fazla devam edemeyeceği belirtilmiştir. Bu süre içinde müdür ve/veya yardımcıları atanmaz ise, Bakanlık bu müdürlüklerin görev alanlarını değiştirebilecektir. Doktrinde, kamusal nitelik taşıyan ticaret sicili işlemlerinin, ehil olmayan personele 6 ay gibi uzun bir süre gördürülebilmesi, işlem güvenliği açısından tehlikeli bulunmaktadır¹⁹⁶.

IV. TİCARET SİCİLİ İŞLEMLERİ

Ticaret sicilinde, sicil işlemlerinin üzerinde gerçekleştirildiği birtakım defterler tutulmaktadır. Bir olgunun sicile geçirilmesi, sicile geçirilen bir olguda meydana gelen değişiklikler ve kayıt silme işlemlerinin gerçekleştirildiği defter, sicil esas defteri olup, sicil müdürlüğünde ayrıca gelen evrak defteri, giden evrak defteri, ihtar ve ceza defterleri, ticari işletme rehni kaydına mahsus defterler ile Bakanlığın uygun ve gerekli göreceği diğer defterler tutulmaktadır¹⁹⁷.

6102 Sayılı TTK ve TSY ile sicil kayıtlarında çağa uygun değişiklikler gerçekleştirilmiş ve sicil işlemlerinin MERSİS üzerinden gerçekleştirilmesinin ve sicil kayıtlarının bu sistem üzerinde tutulmasının önü açılmıştır. Ancak

¹⁹⁵**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 69. “Müdürlüğe bağlı şubelerdeki işlerin yürütülmesi ile personelin sevk ve idaresinin sağlanması için müdür tarafından ilgili şubede görev yapmak üzere bir müdür yardımcısı ve yeterli sayıda personel önerilir, oda tarafından görevlendirme yapılmasını müteakip bu durum yazılı olarak derhal Bakanlığa bildirilir”, (TSY m. 7/V).

¹⁹⁶**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 70.

¹⁹⁷“Sicilde kullanılacak olan sicil esas defteri, gelen evrak defteri, giden evrak defteri, ihtar ve ceza defterleri, ticari işletme rehni kaydına mahsus defterler ile Bakanlığın gerekli gördüğü diğer defterler MERSİS'te tutulur. Bu defterlerde yer alacak bilgiler Bakanlıkça belirlenir.”, (TSY m. 12/I).

doktrinde, ticaret sicilinin elektronik ortamda tutulmaya başlanmasından sonra dahi, bir uyuşmazlık durumunda esas alınmak üzere, tescilin dayanağı olan bilgi ve belgelerin müdürlükçe saklanması gerektiği ifade edilmiştir¹⁹⁸. Nitekim kanun koyucu TSY’de, tescil işleminin dayanakları olan belgeler ile ilânları içeren gazetelerin, sicil dosyası içinde saklanması gerektiğinden bahsederek, bu fikri benimsediğini göstermiştir¹⁹⁹. Aynı yönetmelikte, noter onayı şartının arandığı belgelerin, elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile imzalanması halinde, ayrıca noter onayının aranmayacağı da ifade edilmiştir²⁰⁰.

Ticaret sicilinde yer alan defter ve belgeler, sicil müdürlüğünün bulunduğu yer dışına çıkarılamayacağından, sicilin alenîyetinden yararlanmak isteyen kişiler inceleme haklarını ya bizzat sicil müdürlüğüne gelerek kullanacaklar ya da işlemlerini elektronik ortamda gerçekleştireceklerdir²⁰¹.

A. Türleri

Ticaret sicili işlemlerinin nelerden ibaret olduğu, Kanunda ve TSY’de açıkça belirtilmiş olmamakla birlikte, doktrinde genel olarak tescil, tâdil (değişikliklerin tescili) ve terkin (silinme) olarak üç başlık altında incelenmektedir²⁰².

¹⁹⁸**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 76; **Ayhan**, s. 255; **Ulusoy**, s. 92. *Poroy/Yasamana* göre, sicil kayıtlarının bilgisayar ortamında tutulmaya başlanması ile, sicil müdürlüklerinde tutulması gerekli olan defterlerin tutulma zorunluluğu kalkacaktır, (Bkz., **Poroy/Yasaman**, s. 208).

¹⁹⁹“*Tescil işleminin dayanakları olan dilekçe, beyanname, senetler, belgeler ve ilânları içeren gazeteler oluşturulan sicil dosyası içinde süresiz olarak saklanır*”, (TSY m. 19).

²⁰⁰Bkz., TSY m. 13/V. Bu konuda **Ulusoy**, ticaret sicilinde online başvurulara eklenecek olan belgelerin, yine de noterlerce onaylanması şartına devam edilmesi gerektiğini; noterlerin tasdik ve suret düzenleme faaliyetleri ile, dosya üzerinden yargılama yapan ticaret mahkemelerinde önemli katkılara sahip olduğunu ifade etmiştir, (Bkz., **Ulusoy**, s. 95).

²⁰¹“*Defterler ve belgeler, sicil dairesinin bulunduğu kısımdan dışarıya çıkarılamaz. Bunların incelenmesinde müdür, kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümler çerçevesinde gerekli tedbirleri almak zorundadır. İnceleme esnasında müdürün vereceği talimatlara uyulması zorunludur. Aksi takdirde müdür defter ve belgeleri derhal kaldırabilir*”, (TSY m. 15/II).

²⁰²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 77; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 179; **Arkan**, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, B. 16, Ankara 2012, s. 244-245, (2012).

1. Tescil

a. Kavram

Tescil TSY’de, “bir olgunun sicile geçirilmesi” olarak ifade edilmiştir. Ticaret sicilinin, esas olarak ticari işletmeler sicili olduğunu gözönüne aldığımızda, tescili; ticari iş ve işletmeler ile ilgili hukukî olguların ticaret sicili müdürü ve yardımcıları tarafından, sicile ilk defa geçirilme işlemi olarak ifade edebiliriz²⁰³. Ancak kanun koyucunun tescili, her zaman teknik anlamıyla kullanmadığını; kimi zaman tâdille eş anlamlı olarak, kimi zaman da tüm sicil işlemlerini kapsayan üst kavram olarak kullandığını görmekteyiz²⁰⁴.

b. Tescile Tâbi Hususlar

Sicile kaydı gereken hususlara, TTK ve ilgili yasal düzenlemelerde genel olarak yer verilmemekle birlikte, yeri geldikçe çeşitli hükümlerde ayrı ayrı değinilmiştir²⁰⁵. Önemle belirtilmelidir ki TTK ve ilgili yasal düzenlemelerde ayrıca ve açıkça tescil edileceği öngörülmeven hususlar, sicile tescil edilemez; edilse dahi hiçbir hukukî sonuç doğurmaz²⁰⁶. Zira tacir ve ticari işletmesi ile ilgili her hususun sicile tescili, sicilden beklenen fonksiyonları işlemez hale getirecektir²⁰⁷. Dolayısıyla ticaret siciline, tacir ve ticari işletmesi ile ilgili olan, üçüncü kişilerce bilinmesinde fayda hatta zaruret bulunan ve ilgili yasal düzenlemelerde tescil edileceği öngörülen hususların kaydolunduğunu ifade edebiliriz.

²⁰³Ticaret sicilinin ticari işletmeler sicili olduğu, ilgili yasal düzenlemelerin yanı sıra özellikle, TSY’nin 44’üncü maddesinin 3’üncü fıkrasından anlaşılmaktadır. Hükme göre, gerçek kişi tacirlerin, faaliyet konuları birbirinden farklı olan birden çok ticari işletmesinin bulunması halinde, ticaret unvanına her işletme dolayısıyla ayırt edici ilaveler yapılarak tescil olunur. **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 77 ve s. 83; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 179-180; **Arkan**, (2012), s. 245.

²⁰⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 77-78; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 180.

²⁰⁵**Arslanlı**, s. 151; **Arkan**, (2012), s. 244; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 81; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 180.

²⁰⁶**Domaniç/Ulusoy**, s. 257; **Arkan**, (2012), s. 244; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 81; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 180; **Erten**, (İyi Niyet), s. 194; **Bahtiyar**, s. 38. Aksi görüş için bkz., **Tesal**, s. 88.

²⁰⁷**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 78-79.

Tescile tâbi hususları, tescili zorunlu olan ve tescili ihtiyarî olan hususlar şeklinde, ikili bir ayırım yaparak inceleyebiliriz²⁰⁸. TTK'da ve ilgili yasal düzenlemelerde tescili zorunlu olan hususları genel olarak ifade eden bir hükme rastlanılmamaktadır. Başlıca tescili zorunlu olan hususlar; TTK'nın 40'ıncı maddesinin 1'inci, 3'üncü ve 4'üncü fıkralarında düzenlenen ve ticari işletmeler ile şubeleri hakkındaki konular, TTK'nın 40'ıncı maddesinin 1'inci ve 2'nci fıkralarında düzenlenen ve taciri ilgilendiren hususlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın kuruluşu izin vermesi halinde kooperatifler ve ana sözleşmeleri, şeklinde sayılabilir.

Tescilin ihtiyarî olduğu haller ise, sadece istenilen hukukî sonucun doğması için tescilin gerekli olacağı durumlarda karşımıza çıkar²⁰⁹. TTK'nın 282'nci maddesinde, tasfiye memurlarının kanunen haiz oldukları yetkilerin daraltılması işleminin, tescil ve ilân olunmadıkça iyiniyetli üçüncü kişilere ileri sürülemeyeceği; ticari temsilcinin temsil yetkisinin birlikte temsil veya şube işleriyle sınırlandırılması halinde, bu sınırlamaların ancak tescil ile birlikte iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm ifade edeceği, tescilin ihtiyarî olduğu hallerden birkaçıdır. Görülmektedir ki kanun koyucu, tescili ihtiyarî olan hususlarda dahi, dolaylı da olsa tescile zorlayıcı hükümler getirmiştir²¹⁰. Zira iyiniyetli üçüncü kişilere karşı bir hususun ileri sürülebilmesi, o hususun tescil edilmesine bağlı kılınmıştır.

c. Tescil İşleminde Usul

TTK'ya göre ticaret siciline tescil kural olarak, ilgililer, temsilcileri veya hukukî halefleri tarafından, tescili gerekli işlem veya olgunun gerçekleştiği tarihten itibaren 15 gün içinde bir dilekçe ile talep üzerine, yetkili sicil müdürlüğü tarafından gerçekleştirilir²¹¹. Re'sen veya yetkili kurum veya

²⁰⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 80; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 180. Türk Ticaret Hukukunda tescili zorunlu ve tescili ihtiyarî ayırımının olmadığı hakkında bkz., Ünal, s. 1398.

²⁰⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 87.

²¹⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 83.

²¹¹Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 181.

kuruluşun bildirimi üzerine tescil ise, Kanunun açıkça izin verdiği hallerde mümkündür²¹².

(1) Talep Şartı

TTK'nın 27'nci maddesi gereğince, ticaret siciline tescil, kural olarak istem üzerine yapılır. Kanunda, tescil isteminin kimler tarafından yapılabileceği, çok da açık olmayan bir tarzda düzenlenmiştir. Buna göre tescil talebi, ilgililer, temsilcileri veya hukukî halefleri tarafından, yetkili sicil müdürlüğüne yöneltilir. Bir hususun tescilini istemeye birden çok kimse zorunlu veya yetkili olduğu takdirde, Kanunda aksine düzenleme olmadıkça, bu kişilerden birinin yaptığı başvuru, tümü tarafından istenmiş addolunur.

i. Talebin Hukukî Niteliği

Tescil istemi, sicil müdür ve yardımcılarının, sicil işlemlerini yapabilmeleri için gerekli idarî usulü başlatan bir başvuru niteliğinde olup, özel hukuka ilişkin icap niteliği taşımaz²¹³. Bu niteliği nedeniyle, tescil işlemi gerçekleşmeden önce talep geri alınabilir. Talebin geri alınması herhangi bir şekle tâbi değildir; fakat geri alma talebinin geri alınması, yeni bir tescil talebi niteliğinde olacağından, dilekçe ile yapılması gerekir²¹⁴. İdarenin ruhsat vermesinde olduğu gibi, tescili talep, tescil işlemini yapacak olan kişi ve kurumları harekete geçiren bir tasarruf niteliğinde olup, tescil talebinde bulunulduktan sonra, gerekli sicil işlemlerinin tamamlanabilmesi için, talepte bulunan kişilerin rızasını aranmaz. İlgililer, tescil talebinde bulunurken, talep

²¹²Arslanlı, s. 155; Domaniç/Ulusoy, s. 259; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 93; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 181; Tesal, s. 87.

²¹³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 91; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 181

²¹⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 92.

dilekçelerine ek olarak, tescilini istedikleri konuların dayanaklarını da bir beyanname ile sunmak durumundadırlar²¹⁵.

ii. İstisnâî Durumlar

Ticaret sicili müdürünün re'sen veya yetkili kurumun bildirimi üzerine tescili gerçekleştirebilmesi, tescilin talep üzerine yapılması kuralına yönelik istisnalar olup, ancak Kanunun buna açıkça izin vermesi hallerinde mümkün olmaktadır.

Ticaret sicili müdürünün, re'sen bir olgunun tescilini gerçekleştirebilmesi, bunu emreden açık bir yasal düzenlemenin varlığına bağlı kılınmıştır²¹⁶. Hukuk sistemimizde re'sen tescilin mümkün olduğu ilk hal, Kanunun 32'nci maddesinin 4'üncü fıkrasında düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre, çözümü bir mahkeme kararını gerektiren veya sicil müdürü tarafından tescilinde tereddüt edilen olgular, ilgililerin istemi üzerine geçici olarak tescil edildikten sonra, 3 ay içinde ilgililer mahkemeye başvurduklarını veya aralarında anlaştıklarını ispat edemezlerse, geçici tescil re'sen silinecektir²¹⁷. TSY'nin 51'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında ise, ticareti terkettiği herhangi bir şekilde tespit edilen gerçek kişilere ait ticari işletme kaydının, ilgili resmî makamın bu hususu belgelendirmiş olması şartıyla re'sen silineceği belirtilmiştir. Benzer bir düzenleme, 30 Aralık 2012 tarihinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan bir Tebliğ²¹⁸ ile getirilmiştir²¹⁹. Tebliğ uyarınca, tebliğde belirtilen tarihe kadar sermayelerini

²¹⁵ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 181. Nitekim bu konuda TSY m. 21/II'de benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. İlgili düzenlemeye göre, tescil edilecek bütün kayıtların, sicildeki değişikliklerin ve kayıt silme işlemlerinin doğrulayıcı belgelere dayanması esastır. Kayıtların dayanağı olacak belgelerin yazılı şekilde veya elektronik imzalı olarak elektronik ortamda müdürlüğe verilmesi gerekmektedir.

²¹⁶ Arslanlı, s. 155; Domanic/Ulusoy, s. 259; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 93; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 181.

²¹⁷ Benzer bir düzenleme için bkz., TSY m. 40.

²¹⁸ "Münfesi Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerin Tasfiyelerine ve Ticaret Sicili Kayıtlarının Silinmesine İlişkin Tebliğ", (30 Aralık 2012, 28513 Sayılı RG.).

²¹⁹ "Müdürlüklerce; a) Sermayelerini 31/12/1998 tarihine kadar 5.000 TL'ye çıkarmayarak münfesi olan anonim şirketler ile 500 TL'ye çıkarmayarak münfesi olan limited şirketler için yapılacak

belirli bir miktara çıkarmayarak münfesi olan anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerin, kendilerine yapılan ihtarından itibaren iki ay içerisinde tasfiye memurlarını bildirmemeleri yahut durumlarını Kanuna uygun hale getirdiklerini bildirmemeleri halinde, unvanları ticaret sicil kayıtlarından re'sen silenecektir.

Ticaret sicili müdürünün, talep olmaksızın, yetkili kurum veya kuruluşun bildirim üzerine tescili gerçekleştirebilmesi için, re'sen tescilde olduğu gibi, Kanunun ve ilgili yasal düzenlemelerin buna açıkça izin vermesi gerekmektedir²²⁰. Konuya ilişkin TTK'nın 33'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında yapılan düzenlemeye göre, tescili zorunlu olup da tescili talep edilmemiş veya Kanunun öngördüğü şartlara uymayan bir hususu haber alan sicil müdürü, ilgilileri uygun bir süre belirleyerek kanunî zorunluluklarını yerine getirmeye veya kaçınma sebeplerini ispat etmeye çağırır. Verilen süre içerisinde kaçınma sebepleri bildirilmiş ise ve sicilin bulunduğu yerdeki Asliye Ticaret Mahkemesi yapacağı inceleme neticesinde, kaçınma sebeplerini yerinde bulmazsa, tescilin yapılmasını emreder²²¹. Mahkemenin verdiği karar üzerine sicil müdürü, ilgililerin talebini beklemeden gerekli işlemleri yapar.

Diğer bir düzenleme ise, dernek ve vakıflarla ilgili olarak getirilmiştir. Buna göre, bir derneğin ve vakfın tüzel kişiliği sona erdiği zaman, onlara

iharda; tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde tasfiye memurunun bildirilmesi, aksi takdirde ticaret sicili kayıtlarından unvanının silineceği, şirkete ait malvarlığının, unvana ilişkin kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu açıkça yazılır. b) (a) bendinde belirtilenlerin dışındaki şirketler ile kooperatiflere yapılacak iharda tebliğ tarihinden itibaren iki ay içinde; münfesi olma sebepleri de gösterilerek, bu sebepleri ortadan kaldıran işlemlerin yapıp ispat edici belgelerin Müdürlüğe verilmesi ya da tasfiye memurunun Müdürlüğe bildirilmesi gerektiği, bildirimde bulunulmaması halinde ise bu sürenin sonunda ticaret sicili kayıtlarından unvanının silineceği, şirkete/kooperatife ait malvarlığının, unvana ilişkin kaydın silindiği tarihten itibaren on yıl sonra Hazineye intikal edeceği ve bunun kesin olduğu açıkça yazılır”, (Tebliğ m. 7). “Müdürlük tarafından yapılan ihtar ve ilânlara rağmen iki ay içerisinde cevap vermeyen veya tasfiye memurunu bildirmeyen yahut durumunu Kanuna uygun hale getirmeyen veya faaliyette bulunduğunu adres ve kanıtlarıyla birlikte bildirmeyen şirket veya kooperatiflerin unvanı ticaret sicilinden re'sen silinir. Re'sen unvanı silinen şirket veya kooperatifler Sicil Gazetesinde ve ilgili odanın veya TOBB'un internet sitesinde ilân edilir”, (Tebliğ m. 13).

²²⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 94; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 181; **Poroy/Yasaman**, s. 210; **Arsılanlı**, s. 155; **Domaniç/Ulusoy**, s. 259. “Mahkeme veya resmî bir kurum, verdiği hüküm veya kararda tescil edilecek olgu ile ilgili olarak müdürlüğü re'sen tescil ile sorumlu tutmadığı hallerde tescil istemi başvuruya yetkili kişilerin başvurusu üzerine yapılır”, (TSY m. 26/II).

²²¹**Yanlı**, s. 93-94. Benzer bir düzenleme, TSY m. 36/II'de yer almaktadır.

bağlı işletmelerin kaydı da ilgili resmî makamların bildirimi üzerine re'sen silinecektir²²². Diğer bir durum da iflâs halinde ortaya çıkmaktadır. İflâs durumunda, TSY'nin 136'ncı maddesinde belirtilen iflâs işlemlerine ilişkin olgular, iflâs dairesince sicil müdürlüğüne bildirilir. Bu bildirim üzerine sicil müdürü, gerekli değişiklikleri re'sen tescil eder. İflâs masasında hiç malın bulunmaması nedeniyle tasfiyenin tatil edilmesi veya iflâsın kaldırılması hallerinde ise, iflâs dairesi sicil müdürlüğüne bildirimde bulunur; müdürlük iflâsı gösteren kaydı re'sen siler²²³.

TSY'nin 125'inci maddesinde, merkezi Türkiye'de bulunan işletmelere ait şubelerin kaydının, merkez kaydının silinmiş olduğu hususunun, şubenin kayıtlı olduğu yer müdürlüğüne bildirilmesi üzerine re'sen silineceği hüküm altına alınmıştır. Merkezi Türkiye dışında olan işletmelerde ise, ilk şube kaydının silinmiş olduğu hususu, tâli şubenin kayıtlı olduğu yer müdürlüğüne bildirildiği takdirde, tâli şubeye ait kayıt re'sen silinecektir.

TSY'nin 127'nci maddesinde, şirket birleşmeleri ve tescili düzenlenmiştir. İlgili hükümde, birleşme işleminin tescil edildiği olgusunun, devrolunan şirket müdürlüğüne bildirimi üzerine, birleşme dolayısıyla infisah eden devrolunan şirket unvanının, re'sen silineceği belirtilmiştir. Benzer bir düzenleme, tam bölünme işlemi ile ilgili olarak TSY'nin 129'uncu maddesinde yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre ise, tam bölünme halinde, durumun bölünen şirketin kayıtlı olduğu müdürlüğe derhal bildirilmesi üzerine, tam bölünme nedeniyle infisah eden şirketin unvanı, re'sen silinir.

²²²Bkz., TSY m. 54 ve m. 57.

²²³^c Aşağıdaki hallerde işletmeye veya ticaret şirketine ait sicil kayıtları re'sen silinir:

a) İflâs masasında hiçbir malın bulunmaması sebebiyle tasfiyenin tatil edilmesi halinde tescilin ilânı tarihinden itibaren üç ay içinde geçerli bir itiraz yapılmadığının iflâs idaresi tarafından bildirilmiş veya bir gerçek kişi işletmesinin faaliyetinin sona erdiği tespit edilmişse,
b) İflâs, mahkeme kararı ile kapatılmışsa", (TSY m. 137/V).

(2) Şekil Şartı

Tescil talebi, TTK'nın 29'uncu maddesinin emrettiği şekilde, sadece dilekçe ile yapılabilir. Hükümde her ne kadar sadece tescil talebinden bahsedilmekte ise de buradaki tescil işlemini, tâdil ve terkin işlemlerini de kapsayan bir üst başlık olarak değerlendirmek gerekmektedir²²⁴. TSY'nin 23'üncü maddesinde de sicil müdürlüğüne yapılacak başvuruların, yazılı şekilde veya elektronik ortamda yapılmasından bahsedilmiştir. Adı geçen hükümde, sicil müdürlüğüne yapılacak başvurunun elektronik ortamda yapılması halinde, hazırlanacak dilekçelerin güvenli elektronik imza ile imzalanmasının gerekliliğine değinilmiştir.

TTK'nın 29'uncu maddesi gereğince, dilekçe sahibinin kimliğini de ispat etmesi gerekmektedir. Şayet dilekçedeki imza, noter marifetiyle onaylanmışsa veya güvenli elektronik imza ile imzalanmışsa, kimliğin ispatına lüzüm kalmayacaktır. Bunlara ek olarak sicil müdürü, noter tarafından onaylanmamış veya güvenli elektronik imza ile imzalanmamış dilekçelerde imza bakımından, istemde bulunan kişinin daha önceden verdiği onaylı imza beyannamesi varsa bununla karşılaştırma yapacak; gerek gördüğü takdirde dilekçe altındaki imzanın notere tasdik edilmesini isteyebilecektir. Yönetmelikte, tescil talebi esnasında tescil dilekçesi ve imzalara ait belgelerden ayrı olarak bir de taahhütnamenin isteneceğinden bahsedilmiştir²²⁵.

²²⁴ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 101; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 181.

²²⁵ "Herhangi bir işletmenin veya unvanın tescilini isteyen gerçek kişi veya ticaret şirketleri dahil olmak üzere tüzel kişiler ile bunların yetkili kıldığı diğer kişilerden müdürlükçe tescil dilekçesi ve imzalara ait belgelerden ayrı olarak taahhütname istenir. Taahhütnamede; işletmenin unvanı, sermayesi, merkezi, işletmenin açılış tarihi ve bu tarihteki gerçek faaliyetinin konusu NACE koduyla birlikte açıkça gösterilir. Taahhütnamenin altına içerdği bilgilerin doğru olduğu, aksinin tespiti edilmesi durumunda sorumluluğun taahhütnameyi imzalayan kişi ya da kişilere ait olduğu yazılarak imzalanır. Taahhütnamede yer alması gereken bilgiler başvuru dilekçesinde de beyan edilebilir. Bu durumda ayrıca taahhütname aranmaz, (TSY m. 24).

(3) Süre Şartı

Kanunlarda aksine düzenleme olmadıkça, tescili isteme süresi 15 gün olarak belirlenmiştir²²⁶. Bu süre, ticaret sicili müdürlüğünün yetki çevresi dışında oturanlar için 1 aya çıkmaktadır. Bu sürenin başlangıç anı, tescili gerekli işlem veya olgunun gerçekleştiği; tamamlanması bir senet veya belgenin düzenlenmesine bağlı olan durumlarda ise, bu senet veya belgenin düzenlendiği tarihtir. Bu süre, her ne kadar sadece tescili isteme süresi için düzenlenmiş olsa da tescil edilmiş hususlarda meydana gelen değişiklikler ve tescil edilmiş hususların silinme işlemleri için de geçerli olacaktır²²⁷.

Kanunda tescili talep için öngörülen bu süreler, hak düşürücü veya zamanaşımı süreleri değildir. Doktrinde bu sürelerin, uyulmaması durumunda esasa ilişkin bir şekil noksanı yaratmayan düzenleyici süreler olduğu ifade edilmektedir²²⁸.

Tescili zorunlu olup da kanunun belirttiği şekilde ve süresi içinde tescili istenmemiş olan bir hususu haber alan sicil müdürü, ilgilileri, belirleyeceği uygun süre içerisinde kanunî zorunluluklarını yerine getirmeye veya tescilden kaçınma sebepleri varsa bunları ispat etmeye çağırır. Bu davette ayrıca, kanunî dayanaklar gösterilmek suretiyle davetin gerekçesi, tescili gereken belgeler ve tescil yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yaptırımları da belirtilmelidir²²⁹. Verilen süre içerisinde tescil isteminde bulunulmamış ve

²²⁶Kuralın istisnası niteliğindeki düzenlemeler için bkz., TTK m. 422/II, TTK m. 450, TTK m. 345.

²²⁷**Arslanlı**, s. 154; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 102.

²²⁸**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 182; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 103. Bu konuda *Karahan*, 15 günlük ve 1 aylık tescili talep sürelerinin zamanaşımı veya hak düşürücü süreler olmadığını belirtmekle birlikte, bu sürelerle uyulmamasının TTK'nın 33'üncü ve 35'inci maddeleri gereğince ilgililerin sorumluluğunu gerektireceğini ifade etmektedir, (**Karahan**, Sami, Ticari İşletme Hukuku, B. 23, Konya 2012, s. 133, (Ticari İşletme)). **Bilge**, ise, tescili talep sürelerine uyulmamasının, TTK'nın 33'üncü maddesi anlamında herhangi bir yaptırımı olamayacağını; zira ilgili maddede yer alan yaptırımların, sicil müdürünün tescile davet ve ihtarına sessiz kalınması ihtimalinde uygulanabileceğini belirterek, *Karahan*'a katılmadığını ifade etmiştir, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 105).

²²⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 108-109. “*Tescil edilmesi gereken bir olgunun ilgilisi tarafından tescil ettirilmediğini haber alan müdürlük, tescil başvurusunda bulunmakla yükümlü kişileri, otuz gün içinde tescil başvurusunda bulunmaya veya tescili gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır. Bu davette, kanunî dayanaklar gösterilmek suretiyle davetin gerekçesi, tescili gereken belgeler ve tescil yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yaptırımları belirtilir*”, (TSY m. 36/I).

kaçınma sebepleri de bildirilmemişse, TTK'nın 33'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, ticaret sicili müdürünün teklifi üzerine, mahallin en büyük mülkî amiri tarafından idarî para cezası uygulanır²³⁰. Hükmedilecek para cezasının hukukî niteliği, disiplin cezası olarak belirlenmiştir²³¹. Ticaret ve sanayi odalarına mensup kişilerin oda kurallarına riayet etmeleri zorunlu olduğundan, oda içi disiplini sağlamak adına bu tür idarî yaptırımların uygulanması yolu tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra, idarî müeyyidelerden olan idarî para cezalarının düzenlendiği Kabahatler Kanunun 32'nci maddesi gereğince, ilgili Kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde, yetkili makamlar tarafından kamu düzenini korumak amacıyla hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye idarî para cezası verilir. Diğer bir anlatımla, kamu düzenini sağlamak amacıyla yapılan tescile davete riayet etmemek, Kanunun açık hükmü karşısında para cezasını gerektirecektir. Dolayısıyla kanaatimizce bu hükmü, tazyik hapsinde olduğu gibi, salt kişileri yükümlülüklerini ifaya zorlayıcı bir araç olarak görmek mümkün değildir²³².

Yasal yükümlülüklerle riayet edilmediği için idarî para cezası verilmesine rağmen, ilgililer tescil isteminde bulunmamakta ısrar ederlerse, müdürlük, sicilin bulunduğu yerdeki ticari davalara bakmakla görevli Asliye

“Ticaret Sicili Tüzüğü’nün 40. maddesi gereğince Sicil Memurunun ilgiliyi tayin edeceği uygun bir müddet içinde kanunî mecburiyeti yerine getirmeye veya tescilden kaçınmak için haklı bir sebep bulunduğu iddiasında ise, o sebebi gayet açık ve etraflı olarak ve onu isbata elverişli delilleriyle beraber bildirmeye davet etmesi ve bu davetin neticesiz bırakılması halinde para cezasına mahkûm edilebileceğini de ihtar etmesi iktiza eder. Olayda memurun yaptığı davet bu şartların tamamını ihtiva etmemektedir. Davetin, tüzüğe uygun şekilde yapılması ve ilgili delillerini ibraz etmediği takdirde buna teretdüp eden hükümlerin uygulanması lâzım gelirken...”, (Y. 11. HD., 16.11.1973, 1973/4715 E. ve 1973/4534 K., (Hukuk Türk, Erişim Tarihi 06.01.2013)).

²³⁰Bir görüşe göre, hükmedilecek para cezası, yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesini temin amacı taşıdığından, ceza tahsil edilmeden önceki herhangi bir anda yasal yükümlülükler yerine getirilirse, para cezası uygulanamaz. Zira buradaki para cezasının, cezalandırma amacı yoktur. Diğer bir görüş ise, buradaki para cezasının bir işlevinin de idarî makamların emirlerine riyeti sağlamak olduğunu; yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişilerin hiçbir olumsuz duruma maruz kalmadan işlemlerine devam etmelerinin düşünülemeyeceğini ifade etmektedir. Bu görüş, idarî para cezasının uygulanabilmesini, tescili zorunlu olan hususlarda emirlere riayet etmeme şartına bağlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 111, dn. 307 ve s. 118. Birden fazla kişinin tescil talebinde bulunmakla yükümlü olması halinde, TTK'nın 35'inci maddesinin öngördüğü idarî para cezası, sicil müdürünün kendisine davet ve ihtar da bulunduğu kişiler için uygulanacaktır, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 115).

²³¹Gerekçe, TTK m. 33. Hükmolunacak idarî para cezası, 26.06.2012 tarihli ve 6335 Sayılı Kanun ile 1000 TL olarak sabitlenmiş; bu cezanın mahallin en büyük mülkî amiri tarafından verilmesi öngörülmüştür, (Bkz., **Altaş**, s. 85).

²³²Bkz., İİK m. 32.

Ticaret Mahkemesine durumu bildirecek; mahkeme vak'ânın tescilini emrederse re'sen tescil gerçekleştirilecektir. İlgililer, mahkemenin tescile ilişkin verdiği karara karşı kanun yoluna gidebilmenin yanında, mahallin en büyük mülkî amiri tarafından hükmedilen idarî para cezasına karşı da Kabahatler Kanunu'nun 27'nci maddesi gereğince, kararın tebliğ veya tefhimi tarihinden itibaren en geç 15 gün içerisinde, sulh ceza mahkemesine başvurabileceklerdir. Bu süre içerisinde başvuru yapılmazsa, idarî yaptırım kararı kesinleşecektir. Dolayısıyla mahallin en büyük mülkî amiri tarafından verilen idarî para cezası, Kanunda belirtilen süre içerisinde itiraza konu yapılmazsa kesinleşecek; buna karşın Asliye Ticaret Mahkemesinin tescile ilişkin verdiği karar kanun yolu aşamasında bozulursa, tescili zorunlu olmayan bir hususta ilgilinin yükümlülüğüne riayet etmemesi nedeniyle idarî para cezası ödemesi gündeme gelecektir²³³.

d. Geçici Tescil

Ticaret sicilinin aslî görevi, ilgili yasal düzenlemelerde tescili caiz olan hususların, en kısa sürede tescil edilmeleri ile kamunun bilgisine sunulmasını sağlamaktır²³⁴. İlgililer, tescil işlemleri ile ilgili olarak sicil müdürünün verdiği kararlara karşı TTK'nın 34'üncü maddesi gereğince, kararların tebliğden itibaren 8 gün içinde²³⁵ sicilin bulunduğu yerdeki ticari davalara bakmakla görevli Asliye Ticaret Mahkemesine dilekçe ile itiraz edebileceklerdir. Mahkemenin vereceği karar aleyhine ilgililer ve sicil müdürü kanun yoluna başvurabileceklerdir²³⁶. Kanun yoluna başvuru, hükmün icrasını durduracağından, kesinleşme anına kadar geçecek süre içerisinde hak

²³³**Kayar**, s. 361. Bu durumun, adalete güveni sarsmayacağı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 118-121.

²³⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 121.

²³⁵Buradaki 8 günlük süre, hak düşürücü süre olup, hâkim tarafından re'sen dikkate alınır, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 143; **Karahan**, (Ticari İşletme), s. 136).

²³⁶**Karahan**, (Ticari İşletme), s. 136; **Bilge**, M. Emin, "Ticaret Sicili İşlemlerinde "İlgililer" Kavramı", Prof. Dr. Fahman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 374, (İlgililer); **Özdamar**, (Ticaret Sicili), s. 57; **Kendigelen**, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2012, s. 58.

kayıplarının ortaya çıkması muhtemel olacaktır²³⁷. Bunun önüne geçebilmek için, TTK'da geçici tescil kurumu düzenlenmiştir. Buna göre geçici tescil, çözümü bir mahkeme kararına bağlı bulunan veya sicil müdürü tarafından kesin olarak tescilinde duraksanan hususlarda, hak kayıplarını önleyebilmek için getirilmiş olup, ilgililerin açık istemi üzerine yapılır²³⁸. TTK'nın 32'nci maddesinin 4'üncü fıkrasına göre, ilgililer, 3 ay içerisinde mahkemeye başvurdıklarını veya aralarında anlaşıklarını ispat edemezlerse geçici tescil re'sen silinir.

Burada önemle üzerinde durulması gereken konu, sicil müdürünün kararlarına karşı itiraz süresi olan 8 günlük sürenin, geçici kaydın hüküm ifade ettiği 3 aylık sürenin bitiminden itibaren uygulanıp uygulanamayacağı meselesidir. Bu durum özellikle, kesin kayda engel durumların ilgililerce giderilmeye çalışılması halinde, sicil müdürünün bunu yeterli görmemesi üzerine, geçici kayıtların kesin kayda dönüştürülmesi taleplerini reddetmesi ihtimalinde ortaya çıkar²³⁹. Bir görüş, 3 aylık sürenin dolmasından sonra, 8 günlük itiraz süresinin de beklenmesi gerektiğini, bu süre içerisinde itiraz gerçekleşmezse, re'sen terkin işleminin yapılabileceğini savunmaktadır²⁴⁰. Bu konuda diğer bir görüş, 3 aylık sürenin dolmasından sonra yeni bir 8 günlük sürenin beklenmesinin, geçici kaydın istisnaî niteliğine ters bir durum yaratacağını; bu durumun üçüncü kişiler tarafından, 3 aylık sürenin dolmasından sonra geçici kaydın kesin kayda dönüştüğü şeklinde anlaşılmasına neden olabileceğini ifade etmektedir²⁴¹. Kanaatimizce 3 aylık sürenin dolmasından sonra geçici tescilin re'sen silinmesi, ticaret sicilinin kamuyu aydınlatma kamusal görevini daha sağlıklı şekilde yerine getirmesine hizmet edecek bir çözüm yolu olup, burada bir nev'i taraflar, Kanunda belirtilen belirli şekilde davranma yükümlülüğünü yerine getirmemeleri neticesinde ortaya çıkan duruma, kamunun gerçekleri öğrenebilmesi adına

²³⁷Arslanlı, s. 153; Domanıç/Ulusoy, s. 259; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 121.

²³⁸Geçici tescil durumunda da yasal düzenlemelere uygun tescil taleplerinin tescilinden doğan tüm hüküm ve sonuçlar ortaya çıkacaktır, (Bkz., Bilge, (Ticaret Sicili), s. 123-124).

²³⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 125-126.

²⁴⁰Toksal, Baki, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 1986, s. 366.

²⁴¹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 126.

katlanmak zorunda bırakılmaktadır. Zira 3 aylık süre içerisinde ilgililerin, geçici kayda konu olan husus üzerinde anlaşılamaması veya durumu mahkemeye intikal ettirmemeleri, Kanunun açık hükmü gereği, geçici tescilin re'sen silinmesine neden olacaktır.

2. Değişiklik (Tâdil)

Tâdil (Değişiklik)²⁴²; tescil edilmiş bir olgudaki değişiklik dolayısıyla, sicildeki kayıtların değiştirilmesini veya düzeltilmesini ifade eder²⁴³. Kanunda, tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişikliğin tescil olunacağı belirtilerek, tâdil teriminin yerine geçmek üzere tescil kavramı kullanılmıştır. Tescil işlemi ile ilgili hükümler, değişikliklerin tescili olarak ifade edilen tâdil hakkında da uygulanacaktır²⁴⁴.

TSY'nin 29'uncu maddesinin 1'inci fıkrasında, hangi hususların değişiklik (tâdil) olarak kabul edileceği örnek kabilinden sayılmıştır. Buna göre, bir ticaret unvanına ilaveler yapılması veya bu ilavelerin çıkarılması, bir tüzel kişinin şirket sözleşmesinin değiştirilmesi, bir temsilciye verilen yetkinin daraltılması veya genişletilmesi, bir tüzel kişinin tasfiye haline girmesi, bir işletmenin tescil edilmiş olan işyerinin sicilin iş çevresi içerisinde başka bir yere nakledilmesi gibi haller tescil edilmiş olgularda değişiklik sayılır.

²⁴²Kanun koyucu, 6102 Sayılı TTK ile tâdil terimini terk etmiş; “değişiklikler” başlığı altında tâdil ve terkin kurumlarını düzenlemiştir.

²⁴³TSY m. 28/II.

²⁴⁴**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 185. *Toksal*, sicile kaydı mümkün olmayan bir husus her nasılsa tescil edilmişse, bu kayıta meydana gelen değişikliklerin de sicile kaydını zorunlu kabul etmektedir, (Bkz., **Toksal**, s. 345). *Bilge*, ise bu görüşe, sicile kaydedilmemesi gereken bir hususun tescil edilmiş olması halinde, meydana gelen değişikliklerin tescilinin zorunlu kabul edilmesinin, yanlış üzerinde direnmek anlamına geleceği ve böyle bir tescilin hiçbir hukukî sonucu doğuramayacağından bahisle karşı çıkmaktadır, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 88).

3. Silinme (Terkin)

Terkin (silinme); tescil edilmiş bir olgunun ortadan kalkması veya sona ermesi sebebiyle ona ait kayıtların silinmesini ifade eder²⁴⁵. Tescilin dayandığı olgu veya işlemler, tamamen veya kısmen sona erer ya da ortadan kalkarsa, sicildeki kayıt da kısmen yahut tamamen silinecektir²⁴⁶. Terkin, tescil edilen bir kaydın silinme işlemi olduğundan, Kanunda, tescil işlemine ilişkin hükümlerin terkin işlemleri için de geçerli olacağı ifade edilmektedir²⁴⁷.

B. Sicil Kayıtlarının Açıklığı

1. Genel Olarak

Ticaret sicili kayıtları, kural olarak bildirici niteliktedir ve tescil işleminin konusu olan hususların, üçüncü kişilerin hukuk alanında etki doğurabilmesi, ticaret siciline yapılacak tescil ve ilân işlemlerine bağlıdır²⁴⁸. Ticaret sicilinin aslî işlevi, alenîyeti sağlamaktır²⁴⁹. Ticaret siciline hâkim olan açıklık, sicili oluşturan tüm unsurlar için geçerlidir²⁵⁰. TTK'nın 35'inci maddesinin 1'inci fıkrası gereğince, tescil işleminin dayanakları olan dilekçe, beyanname, senet ve belgeler ile ilânları içeren gazeteler, sicil müdürlüğünce saklanır. Sicil kayıtlarının açıklığı sayesinde, ilgisi olduğunu ispat etmesine lüzum kalmaksızın herkes²⁵¹, bu defter ve kayıtları inceleyebilir; bunların onaylı suretlerini talep edebilir.

²⁴⁵TSY m. 28/II.

²⁴⁶Ticari işletmelerin devrinde, devreden şirket, işletme konusu kalmadığı için tasfiye durumuna girse de, TBK m. 202/II gereğince devralanla birlikte iki yıl müteselsilen sorumlu olacağından, devreden şirketin sicilden terkin için iki yıllık sürenin dolması gerekir, (Bkz., **Arkan**, (2012), s. 46).

²⁴⁷TTK m. 31/III.

²⁴⁸**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 150; **Aslan**, s. 63.

²⁴⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 150.

²⁵⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 150.

²⁵¹**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 186; **Domaniç/Ulusoy**, s. 262.

2. Sicil Kayıtlarının Açıklığını Sağlayan Unsurlar

a. İnceleme Hakkı

Tescil işleminin dayanakları olan dilekçe, beyanname, senetler, belgeler, ilânları içeren gazeteler gibi müdürlükteki tüm vesikalar, ilgisini ispat etsin etmesin, herkes tarafından incelenebilir²⁵². Bu inceleme TSY gereğince, müdürlükte veya sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulmaya başlanması ile elektronik ortamda da yapılabilir. TSY'nin 15'inci maddesi gereğince, defterler ve belgeler, sicil dairesinin bulunduğu kısımdan dışarıya çıkarılamaz. Bunların incelenmesi esnasında müdür tarafından verilen talimatlara riayet edilmelidir; aksi takdirde müdür, defter ve belgelerin incelenmesine müdahale edebilecektir.

b. Suret İsteme Hakkı

Ticaret sicilinin içeriği ve müdürlükte saklanan tüm senet ve belgelerin onaylı suretleri, ilgili olduğunu veya hukukî bir yararı olduğunu ispat etmesine gerek olmaksızın herkes tarafından, gerekli gider ve harcı ödenmek suretiyle istenebilir²⁵³. Verilecek onaylı belge, şirket unvanı ve MERSİS numarası belirtilmek suretiyle ve sadece isteme konu olan olgular için düzenlenir. TSY'nin 17'nci maddesinin 5'inci fıkrası gereğince, müdürlükler tarafından, başvuruların suret ve özetlerinin elektronik ortamda düzenlenmesi halinde, bunların onaylarının, güvenli elektronik imza ve zaman damgası ile yapılması gerekir.

²⁵²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 151; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 186. *Arslanlı*, Türk Ticaret Kanununun, Türk Medeni Kanununun bir cüzü olmasından hareketle, saklı tutulan senet ve vesikalar hakkında tasdikli suret taleplerinde bir alakanın isbatının aranabileceğini ifade etmiştir, (Bkz., **Arslanlı**, s. 149-150).

²⁵³**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 186; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 154-155.

c. Onaylı Belge İsteme Hakkı

Ticaret sicilindeki kayıtları incelemede hukukî yararı olduğunu veya ilgili olduğunu ispata gerek olmaksızın herkes, bir hususun sicilde kayıtlı olup olmadığına dair onaylı belge isteyebilir. Suret isteme hakkında olduğu gibi, onaylı belge isteme hakkında da kişinin, gerekli gider ve harcı ödemesi gerekmektedir; aksi halde sicil müdürü, talebi değerlendirmeye almayacaktır²⁵⁴. Bu konuda TSY'nin 31'inci maddesinde, ticaret sicili müdürlüğünden harca tâbi bir istemde bulunan kişinin, harcı ödemedikçe bu isteğinin karşılanmayacağı ifade edilmiştir.

d. İlân

Ticaret sicilinin fonksiyonlarını tam olarak yerine getirebilmesi, ticari hayata ilişkin olarak bilinmesinde fayda hatta zaruret bulunan hususlardan kamunun haberdar edilmesine bağlıdır²⁵⁵. Bunun, salt sicil müdürlüğüne gelinerek kayıtların incelenmesi ile sağlanması mümkün olmadığından, Kanunda tescil edilen hususların, Kanunda veya Yönetmelikte aksi belirtilmedikçe ilân olunacağı bilgisine yer verilmiştir²⁵⁶.

İlân, sicil kayıtlarının açıklığını sağlamanın yanı sıra²⁵⁷, bu kayıtların üçüncü kişiler hakkında hangi andan itibaren hüküm ifade edeceğinin tespitinde ve bazı sicil işlemlerinin şeklen tamamlanmasında da belirleyici bir fonksiyon üstlenir²⁵⁸. Tescil ve ilânın üçüncü kişilere etkisini düzenleyen TTK'nın 36'ncı maddesinde, bir hususun tescil ile birlikte hüküm ifade edeceğine ilişkin özel hükümler dışında, kural olarak, ticaret sicili kayıtlarının,

²⁵⁴ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 187; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 155.

²⁵⁵ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 128; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 187.

²⁵⁶ Alman Ticaret Kanununun 10'uncu maddesinde de Kanunlarda aksi belirtilmedikçe, tescil edilen hususların tüm içeriğinin ilân edileceği bilgisine yer verilmiştir, (HGB § 10).

²⁵⁷ Ticaret Sicili Gazetesinin, açıklığı sağlamada yeterli olmadığı konusundaki eleştiri için bkz., Bilge, (Ticaret Sicili), s. 135.

²⁵⁸ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 128; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 187.

ilân edilmedikçe üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilme imkânından yoksun olduğu ifade edilmiştir.

Ticaret sicili kayıtlarının ilânı, Türkiye genelinde sicil kayıtlarının ilânına özgü Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile yapılmaktadır. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Yönetmeliğinin 4'üncü fıkrası gereğince ticaret sicili gazetesi, Bakanlığın gözetim ve denetiminde, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından Ankara'da çıkarılır. Ticaret Sicili Gazetesi Müdürlüğüne gönderilen ilânlar en geç 10 gün içinde yayımlanır. Bu süre, ilân bedelinin ilân metni ile birlikte Müdürlüğe gelişini takip eden işgününden itibaren başlar.

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİNE TESCİL VE İLÂNIN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE ETKİSİ VE TİCARET SİCİLİNDE GÖRÜNÜŞE GÜVEN İLKESİ

I. TİCARET SİCİLİNE TESCİL VE İLÂNIN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE ETKİSİ

A. Genel Olarak

Ticaret siciline tescil, tescile konu olan husus üzerinde, bildirici, kurucu ve düzeltici olmak üzere üç tür etki gösterir²⁵⁹. Sicile tescil, kural olarak bildirici nitelik taşımasına karşın, Kanunun açıkça öngördüğü istisnâ hallerde kurucu nitelik de taşıyabilir²⁶⁰. Tescilin bildirici nitelik taşıdığı durumlarda, tescile konu işlem, tescilden önce doğmuş, değişmiş veya sona ermiştir. Bu şekilde hukuk âleminde doğmuş, değişikliğe uğramış veya sona ermiş işlemler, ticaret sicilinin alenîyeti sağlama amacını gerçekleştirebilmek için tescil edilmektedir²⁶¹. Tescilin kurucu nitelik taşıdığı durumlarda ise, tescile konu işlemin kurulması, değişmesi veya sona ermesi, tescil işlemine bağlı kılınmıştır²⁶². Aslında ticaret siciline yapılan her türlü tescil, değişiklik ve silme işlemleri, sicilin alenî olmasının bir gereği olarak, bildirici etkiyi de göstermektedir²⁶³. Tescilin düzeltici etkisinde ise, tescile konu hukukî işlemde var olan bir sakatlık, sicile tescil ile giderilmiş olmaktadır. Örneğin, TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilân eden kimsenin, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılacağı ifade edilerek, tescilin düzeltici etkisinden bahsedilmiştir. Zira tacir sıfatı, bir ticari işletmenin kısmen de olsa kendi adına işletilmesi ile

²⁵⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 157; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 182-183; **Ayhan**, s. 261; **Karahan**, (Ticari İşletme), s. 138; **Pulaşlı**, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, B. 2, Ankara, Adalet, 2013, s. 310.

²⁶⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 157; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 183; **Karahan**, (Ticari İşletme), s. 138.

²⁶¹**İmregün**, (Kara Ticareti), s. 56-57; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 157; **Ayhan**, s. 261; **Bahtiyar**, s. 41; **Karahan**, (Ticari İşletme), s. 138.

²⁶²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 159; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 183; **Ayhan**, s. 262; **Bahtiyar**, s. 41; **Karahan**, (Ticari İşletme), s. 138; **İmregün**, (Kara Ticareti), s. 57.

²⁶³**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 158-159.

kazanılmaktadır²⁶⁴. Benzer şekilde, anonim şirketlerin butlânına veya yokluğuna karar verilemeyeceğini ifade eden TTK'nın 353'üncü maddesinden hareketle, amacı hukuka, ahlâka aykırı olan bir anonim şirketin, sicile tescil ile tüzel kişilik kazanacağı; dolayısıyla tescilin düzeltici (iyileştirici) etkisinin burada da geçerli olduğu; bunun doğal bir sonucu olarak da şirketin bu durumda geriye yönelik olarak değil, ileriye dönük olarak tasfiye edilmesi gerektiği söylenebilir²⁶⁵.

Ticaret siciline tescilin bildirici veya kurucu nitelik arz ettiği durumlar, Kanunda ayrıca ve genel olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte, münferit düzenlemelerden yola çıkarak birtakım belirlemeler yapılabilmektedir²⁶⁶.

Bildirici etkinin söz konusu olduğu hallere örnek olarak, bir gerçek kişinin tacir sıfatını kazanmasının, tescil işlemine bağlı olmaması gösterilebilir. Bir gerçek kişi, tacir sıfatını, bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işletmekle kazanır. Dolayısıyla tacir sıfatı, tescilden önce kazanılmakta olup, tescil işlemi, tacir olmanın bir şartı değil, bir sonucu olmaktadır²⁶⁷. Benzer şekilde, sadece ticari işletme için tayin edilebilen ticari temsilcinin temsil yetkisinin sicile tescili, işletme sahibinin, temsilcinin sicile tescil ettirilmesinden önce dahi temsilcinin yaptığı işlemlerle bağlı olması nedeniyle bildirici nitelik taşır²⁶⁸.

Ticaret sicili kayıtlarının kurucu etki gösterdiği hallere örnek olarak, TTK'nın 232'nci, 355'inci ve 588'inci maddeleri gereğince, ticaret şirketlerinin tescil ile tüzel kişilik kazanması; TTK'nın 5'inci maddesi gereğince, ticari işletme rehninin kurulmasının sicile yapılacak tescile bağlı olması; ticaret unvanı ve işletme adının TTK'nın 52'nci maddesinde belirtilen özel

²⁶⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 163-165; **Poroy/Yasaman**, s. 215.

²⁶⁵**Pulaşlı**, s. 310.

²⁶⁶**Karahan**, (Ticari İşletme), s. 138.

²⁶⁷**Gummert/Weipert**, § 4; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 159.

²⁶⁸"İşletme sahibi, ticari temsilcilik yetkisi verildiğini ticaret siciline tescil ettirmek zorundadır; ancak ticari işletme sahibinin ticari temsilcinin fiillerinden sorumluluğu, tescilin yapılmış olmasına bağlı değildir", (TBK m. 547/II). Bu konuda verilen bir Yargıtay kararında, "Ticari bir işletmeye ticari mümessil tayini için bir şekil şartı yoktur. Ticari mümessilin tayininin ticaret siciline tescili, kurucu (ihdasî) nitelikte değildir", şeklinde hüküm tesis edilmiştir, (Y. 12. HD., 13.12.2004, 2004/20223 E. ve 2004/25824 K., Kazancı, Erişim Tarihi 13.01.2013).

korumadan istifade edebilmesinin tescilin yapılmasına bağlı olması; TTK'nın 356'ncı maddesi gereğince, anonim şirketin tescilinden itibaren 2 yıl içinde bir işletme veya ayının, sermayenin onda birini aşan bedel karşılığında devralınması veya kiralanmasına ilişkin sözleşmelerin geçerliliğinin tescile bağlı olması, örnek olarak verilebilir²⁶⁹.

Ticaret siciline tescilin, tescile konu husus üzerindeki etkisinin yanında, en az onun kadar önemli olan, üçüncü kişilere karşı etkisi de söz konusudur²⁷⁰. TTK'nın 36'ncı maddesinde, tescil ve ilân zorunlu olan hususların tescil ve ilân edilmesi üzerine, bu kayıtların üçüncü kişilerce bilinmediğinin ileri sürülemeyeceği; tescil ve ilân zorunlu olmasına rağmen tescil ve ilân edilmeyen hususların ise, üçüncü kişilerce bilinmemesinin kural olduğu ifade edilmiştir. Ticaret siciline tescilin, üçüncü kişilerin hukuk alanında yarattığı bu etkiye doktrinde, "tescilin üçüncü kişilere karşı etkisi" veya "dış etkisi" adı verilmektedir²⁷¹.

Ticaret siciline tescilin olumlu ve olumsuz etkisi düzenlenirken, tescili yaptıran ilgililer ile üçüncü kişiler arasında menfaat dengesi kurulmaya çalışılmıştır²⁷². Zira tescil ve ilâna tâbi bir hususu tescil ve ilân ettiren ilgili kişi, iyi niyetli üçüncü kişiler tarafından bu hususun kendilerince bilinmediği yolundaki iddialarıyla karşılaşmak istemez. Diğer yandan, tescil ve ilâna tâbi hususların, ilgililerce tescil ve ilân edilmemesi karşısında, iyi niyetli üçüncü kişiler, bu hususlardan haberdar olamayacaklarından, tescil ve ilân edilmeyen hususların kendilerine karşı ileri sürülmesini istemezler. Kanun koyucu, TTK'nın 36'ncı maddesiyle bu ihtiyaçlara cevap verecek

²⁶⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 160-163; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 183; **Karahan**, (Ticari İşletme), s. 138. Alman Hukukunda da sicile tescilin kurucu nitelik arz ettiği hallere, ön şirketin kurulmasından sonra sicile yapılacak tescilin şirketin kurulmasını sağlaması; şirket sözleşmesinde yapılacak değişikliklerin geçerli olabilmesinin sicile tescile bağlı olması; şirket birleşmeleri ve tür değiştirmelerinde sicile tescilin geçerlilik sağlaması örnek olarak sayılabilir, (Bkz., **Oetker**, § 54).

²⁷⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 165; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 183.

²⁷¹**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 14; **Mimaroglu**, s. 315; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 165; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 183; **Karahan**, (Ticari İşletme), s. 139. Ticaret siciline tescil ve ilânı caiz olmayan bir husus, her nasılsa tescil ve ilân edilmişse, bu tescil üçüncü kişilerin hukuk alanında herhangi bir etki yaratmayacağı gibi, bu durumda TTK m. 36 hükmü de uygulanmayacaktır, (Bkz., **Domanic/Ulusoy**, s. 257; **Arkan**, (2012), s. 244; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 81 ve s. 165, dn. 478; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 180).

²⁷²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 166.

düzenlemeler öngörmüştür. Bu düzenlemelerden ilki, üçüncü kişilerin, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddialarının dinlenemeyeceği şeklindeki düzenlemedir. Burada ilgili kişiler, tescil ve ilâna tâbi hususları, tescil ve ilân ettirmekle, üçüncü kişilere bir anlamda, kayıtlardan haberdar olma külfeti yüklemiş olmaktadır²⁷³. Zira tescil ve ilân yükümlülüğünü yerine getiren ilgili kişi, artık üçüncü kişilerce tescil ve ilân edilen hususun gerçekten bilinip bilinmediği ile ilgilenmeyecektir²⁷⁴. Böylece ilgili kişiye, üzerine düşen tescil ve ilân yükümlülüğünü yerine getirmekle, iyi niyet iddialarını bertaraf etme imkânı getirilmiş; iyi niyetli üçüncü kişilerle olan menfaat dengesinde, ilgili kişiler korunmuş olmaktadır²⁷⁵.

Ticaret siciline tescilde, üçüncü kişilerin iyi niyetinin korunduğu durum, tescil ve ilâna tâbi bir hususun, ilgili kişilerce tescil ve ilân edilmemesi durumunda, iyi niyetli kişilere karşı bu hususun bilinmesi gerektiği iddiasının ileri sürülememesinde karşımıza çıkmaktadır²⁷⁶. TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında kanun koyucu, tescil ve ilâna tâbi olup, tescil ve ilân edilmeyen bir hususun, ancak bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği²⁷⁷ ispat edildiği takdirde üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceğini ifade etmekle, tescil ve ilân edilmeyen hususların üçüncü kişilerce bilinmemesinin kural olduğunu vurgulamıştır. Böylece, tescil ve ilân edilen hususlarda, bilgi sahibi olmama rizikosunu üçüncü kişilere, tescil ve ilân edilmeyen hususlardaki riziko ise, ilgili kişilere yüklenmiş olmaktadır²⁷⁸.

6762 Sayılı TTK döneminde iki ayrı maddede düzenlenen ve kenar başlıkları ile metnin içeriği uyumlu olmadığı için eleştiriye uğrayan, tescil ve ilânın üçüncü kişilere olan etkisi, 6102 Sayılı TTK ile eleştiriler de dikkate

²⁷³**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 166.

²⁷⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 166.

²⁷⁵**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 167 ve s. 169.

²⁷⁶**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 166.

²⁷⁷Düzenlemenin eleştirisi için bkz., **Ünal**, s. 1407.

²⁷⁸**Hirsch**, s. 229-230; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 167; **Tekil**, (Ticari İşletme), s. 156. Bu konuda verilmiş bir karar için bkz., YHGK., 06.10.2010, 2010/11-323 E., 2010/458 K. Sayılı karar, (Kazancı, Erişim Tarihi 24.02.2013).

alınarak yeniden ve tek bir maddede ele alınmıştır²⁷⁹. TTK'nın 36'ncı maddesi, aslında iki ayrı hususu incelemektedir. Bunlardan ilki, ilgili hükmün ilk iki fıkrasında düzenlenen, tescilin üçüncü kişiler hakkında hangi andan itibaren hukukî sonuç doğuracağı, diğer bir anlatımla, ticaret sicili kayıtlarının etkilerinin gerçekleşme zamanıdır. Düzenlemenin son iki fıkrasında ele alınan husus ise, ticaret siciline tescilin üçüncü kişilere olan olumlu ve olumsuz etkisidir.

B. Tescilin Etkileri

1. Olumlu Etki

a. Genel Olarak

TTK'nın 36'ncı maddesinin 3'üncü fıkrası gereğince, üçüncü kişilerin, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmez. Kanun koyucu, ticaret siciline tescil edilmesi gereken hususların, sicile tescil edilip ilân edilmesi ile üçüncü kişilerin bu hususlardan haberdar olmadığı yolundaki iddiaları bertaraf etmiştir. Diğer bir anlatımla, yasaların öngördüğü esaslara uygun şekilde tutulan sicil kayıtları, tescili yaptıran ilgili kişiler lehine, aksi iddia ve ispat edilemez bir faraziye yaratmaktadır²⁸⁰.

Ticaret sicili kayıtları, kural olarak, nerede bulunursa bulunsunlar üçüncü kişiler hakkında, tescilin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilân edildiği; ilânın tamamı aynı nüshada yayımlanmamış ise, son kısmının yayımlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukukî sonuçlarını doğurmaktadır. Böylece ilgili kişiler, TTK'nın 36'ncı maddesinin 1'inci ve 2'nci fıkraları gereğince, sicil kayıtlarının üçüncü kişiler hakkında hüküm ve sonuç

²⁷⁹Gerekçe, TTK m. 36. Eleştiriler için bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 167-168.

²⁸⁰**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 15; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 169.

doğurmaya başladıkları andan itibaren, tescil ve ilân edilmiş hususlara dayanarak haklarını koruyabilirler²⁸¹.

Hükümde geçen “nerede bulunursa bulunsunlar” şeklindeki ifade, doktrinde, sicilin olumlu etkisinin üçüncü kişiler aleyhine mutlak şekilde uygulanamayacağı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu konuda *Karayağın*, basiretli iş adamı gibi davranmanın gerekleri yerine getirilmesine rağmen, ilân edilen durumun öğrenilmesini engelleyen durumların olabileceğini (uzaklık, hava şartları gibi haklı gerekçelerle Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinin dağıtılmasına imkân olmayabileceğini); bu nedenle hükmün mutlak şekilde uygulanmaması gerektiğini ifade etmiştir²⁸². Kanaatimizce, hükme yönelik eleştirilere rağmen, Kanunun açık hükmü karşısında, tescilin ilân edildiği günü izleyen iş gününe kadar, iyi niyetli üçüncü kişilerin, sicilin olumsuz etkisinin korumasından faydalanmaya devam edeceklerini; fakat tescilin ilân edildiği günü izleyen iş gününden itibaren kayıtların, üçüncü kişiler hakkında hüküm ve sonuç doğurmaya başlayacağını söyleyebiliriz.

Kanunda, bir hususun tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhal işleyeceğine ilişkin özel hükümler saklı tutulmuştur. *Karayağın*’a göre bu düzenleme, ilân edilmeyen bir husus, iyi niyetli üçüncü kişiler hakkında hüküm ifade edemeyeceğinden, kabul edilmesi güç bir durum yaratmaktadır²⁸³. *Ulusoy*’a göre ise, elektronik ticaret sicilinin tutulmaya başlanması ile ilân edilmeyen hususları, sanki ilân edilmişçesine herkesin öğrenme imkânı olacağından, bu sayede sicilin olumlu etkisi güçlenecek; olumsuz etkinin uygulama alanı ise daralacaktır²⁸⁴. Kanaatimizce burada da kanun koyucunun özel hükümlerle, kayıtların tescil ile üçüncü kişiler hakkında sonuç doğurmasını arzuladığı durumlarda, sicil kayıtları iyi niyetli de olsalar üçüncü kişiler hakkında tescil ile hüküm ve sonuç doğuracak; elektronik sicil sistemi ise, ortaya çıkan bu eleştirileri büyük oranda ortadan kaldıracaktır.

²⁸¹ *Karayağın*, (Tescilin Etkileri), s. 15; *Bilge*, (Ticaret Sicili), s. 168-169.

²⁸² *Karayağın*, (Tescilin Etkileri), s.16-17. Aynı yönde bkz., *Bilgin*, s. 152.

²⁸³ *Karayağın*, (Tescilin Etkileri), s. 16.

²⁸⁴ *Ulusoy*, s. 101.

belirtilenler dışında kalan konular hakkında, sicilin olumlu etkisi söz konusu olmamaktadır²⁸⁸. Dolayısıyla tescil edildikleri takdirde sicilin olumlu etkisinden faydalanarak, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecek olan hususlar, ilgili maddede sekiz bent halinde sayılmıştır. Sicilin olumlu etkisinden faydalanabilecek konular, şirketin hüviyeti, üçüncü kişilerin hakları ve yönetim organı ile ilgilidir²⁸⁹. Bu bentler arasında, şirketin amacı ve işletme konusu sayılmadığından, bu konularda sicilin olumlu etkisinden bahsedilemez²⁹⁰. Diğer bir anlatımla, şirketi temsile yetkili kişilerle iyi niyetli üçüncü kişiler arasında akdedilen, şirketin amacı ve işletme konusu dışında kalan iş ve işlemlerle şirket bağlı kalacaktır²⁹¹. Şirket esas sözleşmesinin tamamının tescili ve ilânı, kamuyu aydınlatma ilkesi gereğince yapılmakta olup, bu ilân, üçüncü kişilerin, yaptıkları işlemin şirketin işletme konusu dışında kaldığını bildiklerini veya bilebilecek durumda olduklarını ispat etmeye yeterli olmayacaktır.

Ticaret sicilinin olumlu etkisi, sicilde var olan kayıtlar için söz konusu olmaktadır²⁹². Zira Kanunda, sicilin olumlu etkisi, üçüncü kişilere karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtları için kabul edildiğinden, sicile tescil edilmemiş hususlarda, sicilin olumlu etkisinden bahsedilemez.

Ticaret sicilinin olumlu etkisinin mutlak bir nitelik arzedip etmediği, doktrinde görüş ayrılıklarına neden olmuştur. Bir görüş, ticaret siciline tescil ve ilânın olumlu etkisinin mutlak olmadığını; olumlu etkiyi düzenleyen hükmün, ilgili şahısların hukukî menfaatlerini korumak amacını taşıdığını ve ilgili şahısların hukukî menfaatlerinin gerektirmediği hallerde, hükmün üçüncü kişiler aleyhine uygulanmaması gerektiğini ifade etmektedir²⁹³. Bu hususta iki temel örnek sunulmaktadır. Bunlardan ilki, iki ticari temsilciden birinin azlinde tacirin, bir yanlışlık sonucu aslında düşünmediği temsilciyi azletmesi ve bunu

²⁸⁸Gerekçe, TTK m. 354.

²⁸⁹Gerekçe, TTK m. 354.

²⁹⁰Gerekçe, TTK m. 371/II.

²⁹¹ Benzer bir düzenleme için bkz., TTK m. 539/II.

²⁹²Toksal, s. 401; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 169; Ülgen, s. 168; Battal, s. 87.

²⁹³Karayalçın, (Tescilin Etkileri), s. 16-17; Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 312-313; Kırca, İsmail, Ticari Mümessillik, Ankara 1996, s. 100, (Mümessillik).

tescil ve ilân ettirmesi durumunda, azledilmesi istenmeyen kişi ile işlem yapan üçüncü kişilerin, gerçek durumu ispat etmelerinin mümkün olması gerektiğidir. Diğer bir durum ise, şirketten muvazaa ile ayrılan ortağın, bu husus tescil ve ilân ettirilse dahi alacaklıların, muvazaanın varlığını ispat edebilmeleri gerektiğine ilişkindir²⁹⁴. Bu fikre karşı çıkan görüş ise, bu durumlarda sicilin müspet fonksiyonunun doğmayacağını, dolayısıyla doğmayan bir fonksiyonun geçersizliğinin de söz konusu olamayacağını savunmaktadır²⁹⁵. Şöyle ki, bu fikri savunanlara göre, sicilin olumlu etkisi, ancak kayıt konusu hususların doğru oldukları durumlarda söz konusu olabilir; verilen örneklerde ise, kayda konu hususlar gerçek durumu yansıtmamaktadır. Bu gerekçeyle sicile tescil ve ilân ile birlikte, kayda konu hususların üçüncü kişilerce bilinmediğine ilişkin iddiaların dinlenmeyeceği ve sicile tescilin olumlu etkisinin bu şekilde yapılan subjektif değerlendirmelerle bertaraf edilemeyeceği ifade edilmiştir²⁹⁶.

Alman Ticaret Kanununun 15'inci maddesinin 2'nci fıkrasında ise, üçüncü kişilerin, tescil ve ilân edilmiş hususlardan haberdar olmadığını ve olmasına da gerek olmadığını kanıtlamaları durumunda, olumlu etkinin, ilândan sonraki on beş gün içerisinde gerçekleştirilen hukukî işlemlerde uygulanmayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla üçüncü kişilere, kendilerinden kaynaklanmayan sebeplerle tescil ve ilân edilen durumlardan haberdar olamamaları halinde, ilândan sonra on beş günlük bir koruma süresi getirilmiştir²⁹⁷. On beş günlük bekleme süresi dolduktan sonra ise, sadece

²⁹⁴**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 17.

²⁹⁵**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 170.

²⁹⁶**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 170. *Bilge*, tarafların aralarında akdettikleri sözleşmeye koyacakları ek bildirim yükümlülüklerinin de sicile tescilin olumlu etkisini ortadan kaldırmayacağına; ön görülen ek bildirim yükümlülüğüne riayet edilmese dahi, sicilin olumlu etkisinin tescil ve ilânla hüküm ifade edeceğine; ek bildirimin yapılmamış olmasının ise, sadece sözleşmeye aykırılık sebebiyle talep hakkı doğuracağına dikkat çekmiştir, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 185-186). *Tekil*, tescil ve ilân edilmiş hususların, üçüncü kişiler tarafından bilinmediğinin iddia edilemeyeceğini ve bilinmediği olgusunun da kanıtlanamayacağını ifade etmiştir, (**Tekil**, (Ticari İşletme), s. 156).

²⁹⁷**Hopt**, Klaus J./ **Merkt**, Hanno/ **Roth**, Markus/ **Baumbach**, Adolf, *Handelsgesetzbuch*, § 15 [Publizität des Handelsregisters], München 2012, § 14, <http://beck-online.beck.de/>, (Erişim Tarihi 25.02.2013).

tescil önemli olacaktır²⁹⁸. Burada ispat yükü, üçüncü kişilere ait olup, sicilin olumsuz etkisinden farklı olarak, sadece müspet vukuf değil; olgudan haberdar olma zorunluluğu da dikkate alınmaktadır²⁹⁹.

Kanaatimizce, ticaret siciline tescilin olumlu etkisi, sicil kayıt ve ilânlarının gerçek duruma ve birbirlerine uygun olması ihtimali için öngörülmüş olup, bu durumlarda, sicilin olumlu etkisi mutlak şekilde uygulanacaktır³⁰⁰. Diğer yandan, her somut olayda kayıt ilgisinin korunmaya değer menfaatinin olup olmadığının araştırılması ve bu suretle sicilin olumlu etkisinin üçüncü kişiler hakkında uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmesi, subjektif değerlendirmelere dayalı, sicilin hukukî güvenliği sağlayan özelliğine zarar verecek yorumların ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Dolayısıyla sicilin olumlu etkisinin mezkûr düzenleme itibariyle mutlak şekilde uygulanmaya müsait olduğunu; aksine bir yorumun kabul edilmesinin, sicilin temel fonksiyonlarından biri olan güveni koruma fonksiyonuna ters bir durum yaratacağını ifade edebiliriz.

b. Olumlu Etkinin Doğmasında Aranılan Şartlar

Ticaret siciline tescilin olumlu etkisinden bahsedebilmemiz için, herşeyden önce, tescil ve ilânı mümkün bir hususun olması; kayda konu hususun tescilinin ve ilânının yapılmış olması ve sicildeki kayıt ile ilânın birbirleri ile uyumlu olması gerekmektedir. Ayrıca kanun koyucu, sicil kayıtlarının hüküm ifade etmeye başladığı andan itibaren, bu kayıtları

²⁹⁸Noack, Ulrich, “*The Effect of Commercial Register Disclosure Following the Implementation of the Reformed First Directive on Company Law (Die Publizitaetswirkungen des Handelsregisters, (ss. 11, 15 HGB) nach der Reform durch das EHUG)*”, Social Science Research Network, April 1, 2008, s. 10, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1120856##, (Erişim Tarihi 01.04.2013).

²⁹⁹Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 14.

³⁰⁰Sicil kayıt ve ilânlarının gerçek duruma uygun olmaması ve bu durumlarda, hukukî görünüş nazariyesinin uygulanıp uygulanamayacağı, “Hukukî Görünüş Nazariyesinin Ticaret Sicilinin Olumlu Etkisi Bağlamında İncelenmesi” başlığı altında, 83-89’uncu sayfalar arasında incelenecek olup; kayıt ile ilânın birbirleriyle uyumlu olmaması konusu ise, “Ticaret Sicilinde Görünüşe Güven İlkesi” başlığı altında, 121-127’nci sayfalar arasında incelenecektir.

öğrenme külfetini üçüncü şahıslara yüklemiştir³⁰¹. Dolayısıyla bu andan itibaren, sicil kayıtlarını bilmeme rizikosunu, ilgili kişiler dışında kalan üçüncü kişilere ait olmaktadır³⁰².

(1) Tescil ve İlânı Mümkün bir Hususun Olması

Kanun koyucu, TTK'nın 36'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında, ticaret siciline tescilin ilgililer lehine olumlu etkisini düzenlerken, üçüncü kişiler hakkında sonuç doğurmaya başlamış kayıtlardan bahsetmiştir. Dolayısıyla sicilin olumlu etkisi, ancak sicile tescil ve ilânı, Kanun ve ilgili yasal düzenlemeler tarafından caiz görülen hususlar hakkında geçerli olacaktır³⁰³. Bu noktada kanun koyucu, tescilin zorunlu veya isteğe bağlı olması arasında herhangi bir ayırım gözetmediği gibi³⁰⁴, tescilin kurucu ya da bildirici nitelik taşıması konusunda da bir ayırım yapmamıştır³⁰⁵.

Ticaret siciline tescil ve ilânı mümkün olmayan bir husus, her nasılsa tescil edilerek ilân edilmişse, bu durumda bahsi geçen kaydın, ilgililer lehine herhangi bir olumlu etkisinden bahsedilemeyecektir³⁰⁶. Zira ticaret siciline tescil ve ilânı caiz olmayan bir husus, her nasılsa tescil ve ilân edilmişse, bu tescil, üçüncü kişilerin hukuk alanında herhangi bir etki yaratmayacağı gibi, bu durumda TTK'nın 36'ncı maddesi de uygulanmayacaktır³⁰⁷. Örneğin, tacir yardımcılarında olan ticari vekillerin tâyini herhangi bir şekle tâbi olmayıp, ticaret siciline tescil ve ilân edilmeleri de mümkün değildir³⁰⁸. Buna rağmen, ticari vekilin temsil yetkisi ve buna ilişkin sınırlamalar, her nasılsa sicile tescil

³⁰¹ **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s.16; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 169.

³⁰² **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 169. Üçüncü kişi terimine, hakkında tescil yapılan kişinin işletmesindeki yöneticiler ve işletme ortakları girmez, (Bkz., Gerekçe, TTK m. 37).

³⁰³ **Ülgen**, s. 167; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 170-171; **Arslanlı**, s. 151; **Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 13; **Ünal**, s. 1398.

³⁰⁴ **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 170; **Ünal**, s. 1398.

³⁰⁵ **Arslanlı**, s. 161-162 ; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 171.

³⁰⁶ **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 171; **Ülgen**, s. 167; **Battal**, s. 87; **Ünal**, s. 1398.

³⁰⁷ **Domaniç/Ulusoy**, s. 257; **Arkan**, (2012), s. 244; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 81 ve s. 165, dn. 478; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 180; **Ülgen**, s. 167.

³⁰⁸ **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 343.

edilerek ilân edilmişse de, üçüncü kişiler, bu kayıtların kendilerine karşı ileri sürülmesine itiraz edebileceklerdir³⁰⁹.

(2) Kayıt ve İlânın Yapılmış Olması

Ticaret siciline tescilin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilen olumlu etkisi için, kayda konu hususların doğru bir şekilde, gereği gibi tescil veya tescil ile birlikte ilân edilmiş olması gerekir³¹⁰. Ticaret sicilinin olumlu etkisi kural olarak, sadece tescile veya sadece ilân işlemine bağlanmamış olup, tescil ve ilân edilen hususların, kayıt ilgilisi lehine sonuç doğurması esası benimsenmiştir³¹¹.

TTK'nın 35'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında, tescil edilen hususların Kanun veya Yönetmelikte aksine bir hüküm bulunmadıkça ilân olunacağı ifade edilmekle birlikte, TTK'nın 36'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında, bir hususun tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağı veya sürelerin derhal işleyeceğine ilişkin özel hükümlerin saklı tutulduğu belirtilmiştir³¹². Dolayısıyla TTK sisteminde, tescile tâbi hususlar kural olarak ilân edilmekle birlikte, üçüncü kişiler hakkında ancak ilân edildiği günü izleyen iş gününden itibaren hüküm ve sonuç doğurmaya başlar, meğer ki Kanun veya ilgili yasal düzenlemelerde aksine bir düzenleme yer alsın³¹³.

³⁰⁹Ülgen, s. 167; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 171.

³¹⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 171.

³¹¹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 171-172; Ünal, s. 1398. “Bir hususun tescil ile beraber derhâl üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhâl işleyeceğine ilişkin özel hükümler saklıdır”, (TTK m. 36/II).

³¹²Hükme yönelik eleştiri için bkz., Bilge, M. Emin, “İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Hukukî Etkiler Üzerindeki Rolü”, A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. III, S. 1, 1999, s. 272, (Etkiler).

³¹³Doktrinde, ticaret şirketlerinin tescil ile tüzel kişilik kazandığı durumlarda, tescilin hukukî etkileri üzerinde ilânın herhangi bir öneminin olmadığı ifade edilmektedir, (Bkz., Karahan, (Ticari İşletme), s. 137. Aksi görüş için bkz., Bilge, (Ticaret Sicili), s. 174, dn. 500; Bilge, (Etkiler), s. 271). Kanaatimizce, ticaret şirketlerinin tüzel kişilik kazanmasında tescil, kayda konu husus üzerindeki etkisi bakımından değerlendirilebilir. Diğer bir anlatımla, tüzel kişilik kazanmada tescil, kurucu etkiyi haiz olup, Kanunda ve ilgili yasal düzenlemelerde bu kaydın üçüncü kişilere etkisinin, tescil ile birlikte derhal başlayacağına ilişkin özel bir düzenleme mevcut olmadığından, Kanunun benimsediği tescile tâbi hususların ayrıca ilân da edileceği kuralı burada da uygulanacaktır. Dolayısıyla tescilin olumlu etkisi bu durumda da ilânla gerçekleşecektir.

(3) Sicildeki Kayıt ve İlânın Birbirleriyle Uyumlu Olması

Ticaret siciline tescil ve ilân edilen husus, ancak gerçeğe ve birbirlerine uygun ise tescilin olumlu etkisinden bahsedilebilir³¹⁴. Diğer bir anlatımla, tescil edilen husus gerçeği yansıtmamasına karşın, ilân edilen durum yanlış ve gerçeğe aykırı ise veya ilân edilen durum gerçeği yansıtırken, tescil edilen durum yanlış bir bilgi ihtiva ediyorsa, tescil ve ilâna tâbi hususun üçüncü kişilerce bilinmesi gerektiğinden bahisle, kayıt ilgisinin sicilin olumlu etkisinden faydalandırılması düşünülemeyecektir. Örneğin, ticari temsilcinin temsil yetkisinin, birlikte temsil kaydı ile sınırlandırıldığı olgusu, sehven sicile tescil veya ilân edilmiş olsa dahi, tacir, ticari temsilcinin tek başına yaptığı muamelelerle bağlı olacak; tescil edilen durumun bilinmesi gerektiğinden bahisle, ticari temsilcinin tek başına yaptığı işlemlerle bağlı olmadığını, üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecektir³¹⁵.

Ticaret sicilinin olumlu etkisi ile amaçlanan, sicile tescili caiz olan hususların sicile tescil edilerek, tek bir işlemle kamuya duyurulmasında kolaylık sağlamaktır³¹⁶. Kayıt ilgisinin aleyhine olacak şekilde sicildeki kayıt gerçeği yansıtmayan bir hal almış veya yanlış bir tescil gerçekleşmiş ise, bu durumda kayda konu yanlış hususla ilgili olarak kayıt ilgisinin menfaatinden bahsedilemez. Ancak sicildeki yanlış, tescile dayanan kayıt ilgisinin lehine ise, bu durumda sicildeki hususun üçüncü kişilere ileri sürülmesinde kayıt ilgisinin menfaatinden bahsedebiliriz. Fakat bu menfaat, sicilin olumlu etkisi ile korunmuş bir menfaat değildir³¹⁷. Zira sicilin olumlu etkisinin amacı, yanlış bilgileri kamunun bilgisine sunmak değildir. Diğer bir anlatımla, sicilin olumlu etkisi, yanlış tescil işlemlerinde uygulanamaz³¹⁸.

³¹⁴Ülgen, s. 167; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 174-175; Ulusoy, s. 102, dn. 23. İlândan farklı bir içeriğe sahip olan tescilde, iyi niyetli üçüncü kişilerin gerçeğe aykırı olan ilânın gerçekliğine duydukları güvenin korunması, sicilin değil, ilânın olumlu etkisidir. Konu, “Ticaret Sicilinde Görünüşe Güven” başlığı altında incelenecektir.

³¹⁵Ülgen, s. 167.

³¹⁶Vogt, Hans Ueli, Der öffentliche Glaube des Handelsregisters, 2003, § 30, <https://www.swisslex.ch>, (Erişim Tarihi 31.03.2013).

³¹⁷Vogt, § 33.

³¹⁸Vogt, § 33.

c. Üçüncü Kişilerin Sicil Kayıtlarını Öğrenme Külfeti

TTK'nın 36'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında, üçüncü kişilerin kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddialarının dinlenmeyeceği, hiçbir tereddüte yer vermeyecek şekilde ifade edilmiştir. Böylece üçüncü kişilerin, kusursuz olmalarına rağmen, sicil kayıt ve ilânlarından haberdar olmadıklarına ilişkin iddiaları dinlenmeyecektir. Bir anlamda kanun koyucu, sicilin olumlu etkisi için, üçüncü kişilerin kurtuluş kanıtı getirmesinin önünü kapatmıştır³¹⁹. Bununla amaçlanan ise, üçüncü kişilere, kayıt ve ilân edilen durumları öğrenme konusunda bir külfet yüklemektir³²⁰.

Ticaret siciline tescilin olumlu etkisinden kimlerin faydalanabileceği Kanunda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, doktrinde sadece kayıt ilgililerinin değil, üçüncü kişilerin de sicilde yer alan kayıtlara dayanabileceği ileri sürülmektedir³²¹. Buna göre, kayıt ilgilileri dışında kalan üçüncü kişiler de kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerini, diğer üçüncü kişilere karşı ileri süremeyeceklerinden, sadece kayıt ilgilileri ile olan ilişkilerinde değil, kendileri dışında diğer üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde de sicile tescil ve ilânla, kendilerine karşı sonuç doğuracak bu kayıtları öğrenme külfeti altında bırakılmışlardır³²².

Doktrinde, üçüncü kişilere sicil kayıtlarını öğrenme konusunda bu kadar katı bir külfetin yüklenmiş olması eleştirilmiştir³²³. Eleştiriler, üçüncü kişilerin kendilerinden kaynaklanmayan sebeplerle (deprem, hava şartları gibi) sicil gazetesine ulaşma imkânlarının olmaması noktasında toplanmaktadır. Kanun hükmü ise, bu eleştirileri karşılamak bir kenara, hiçbir tereddüte mahal vermeyecek şekilde, sicilin olumlu etkisinin Kanunda

³¹⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 175.

³²⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 175.

³²¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 183.

³²²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 183.

³²³**Karayağın**, (Tescilin Etkileri), s. 15-16; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 177; **Arslanlı**, s. 163; **Ünal**, s. 1400-1401.

belirtilen şartların gerçekleşmesi ile geçerli olacağını ifade etmektedir³²⁴. Kanımızca, elektronik ticaret sicili sisteminin tam anlamıyla yerleşmesi, sicil kayıtlarının merkezî olarak tutulması ve nihayetinde yapılacak bir kanun değişikliği ile elektronik sicil bilgi bankasına hukukî işlevler tanınması ile³²⁵, herkesin internet ortamında tek bir tuşla ilişki kuracakları tacir ve ticari işletmeler, şirketler hakkında bilgi edinmelerinin önü açılacak; bu suretle sicil kayıtlarının internet ortamında yer alması, herkesin sicil kayıtlarından aynı anda ve kolayca haberdar olmalarına imkân tanıyacaktı³²⁶. Ayrıca sicil gazetesinin ticaret sicilinin alenîyetini sağlama konusunda fiiliyatta ne derece başarılı ve kullanışlı olduğu düşünöldüğünde³²⁷, elektronik sicil sisteminin internet ortamında günün her saati erişime açık olması, sicil gazetesine ve sicilin olumlu etkisinin mutlak şekilde uygulanmasına yönelik eleştirileri de ortadan kaldıracaktır. Ticaret sicilinin olumlu etkisinin tescille birlikte hüküm ifade edeceği hallerde dahi, sürekli duyuru fonksiyonu icra eden elektronik ticaret sicili sayesinde, herkesin her kayıt ilân edilmişçesine haberdar olması sağlanacağından, sicilin olumlu etkisi genişlemiş olacaktır³²⁸.

d. Hukukî Görünüş Nazariyesinin Ticaret Sicilinin Olumlu Etkisi Bağlamında İncelenmesi

TMK'nın 2'nci maddesine dayalı olarak sistematize edilmiş görüşlerden biri olan hukukî görünüş nazariyesi, Türk hukuk hayatına, Alman

³²⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 177.

³²⁵Sicil bilgi bankasının kısmî de olsa hukukî bir gücünün olduğu konusunda bkz., **Ulusoy**, s. 110.

³²⁶Almanya'da federal eyaletlere bağlı sicil mahkemeleri, www.handelsregisterbekaantmachungen.de sitesinde ilânları yayınlamakta olup, ortak internet portalı olan, www.handelsregister.de sayfasında, ticaret, sendika ve ortaklık sicilleriyle birlikte tüm Federal Eyaletlere ait dernek sicilleri yer almaktadır. Araştırma yapmak ve yayınların ekrana getirilmesi ücretsiz iken, diğer tüm işlemler ücrete tâbi tutulmuştur. Bu ücretli işlemleri gerçekleştirmek için de siteye kayıt olmak gerekmektedir, (Bkz., **Kıhan/Heussen**, § 42).

³²⁷Sicil gazetesinin alenîyeti sağlamada yetersiz olduğu hakkındaki görüşler için bkz., **Battal**, s. 86-87; **Ünal**, s. 1397; **Kayar**, s. 364-365.

³²⁸**Ulusoy**, s. 101. Şirketten ayrıldığı uzun zaman önce ticaret siciline tescil edilen; fakat teknik bir hata nedeniyle ilân ettirilemeyen eski bir şirket ortağının, şirket alacaklılarına karşı yeni borçlardan sorumlu tutulup tutulmaması konusunda *Noack*, online sicil sayesinde sicildeki tüm hususlar açık bir kitap gibi bildirileceğinden, bu durumda alacaklıların korunmaya değer menfaatlerinin olmadığını ifade etmektedir, (Bkz., **Noack**, s. 10).

doktrininde kullanılan “*Rechtsschein*” kelimesinin tercüme edilmesi sonucu girmiştir³²⁹. Hukukî görünüş, görünüş ile gerçeğin uymadığı durumlarda, iyi niyetli üçüncü kişilerin görünüşe duydukları güvenin korunması; diğer bir anlatımla, kayıt ilgililerine isnat edilen sebeplerle ortaya çıkan görünüşteki hukukî durumdan, kayıt ilgililerini sorumlu tutmaktır³³⁰.

Hukukî görünüşe güvenin korunması neticesinde, bir takım hukukî sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, gerçeğe uymayan görünüşteki durum, gerçekmiş gibi mütalaa edilir³³¹. Bunun doğal bir sonucu da hukukî görünüşe güven neticesinde, görünüşteki durum gerçekten var olsaydı elde edilecek hak ve borçlar talep edilebileceğinden, ifa menfaati elde edilir³³². Bu şekilde elde edilen hak ve borçlar, gerçek oldukları için sürekli bir etki gösterirler³³³. Diğer bir anlatımla, görünüşe güvenerek hak iktisap edenin bu hakkı gerçek bir hak olduğu için, bu hakkın devre konu olması halinde, devralan diğer bir kişi, gerçek hukukî durumdan haberdar dahi olsa, bu kişiye karşı geçersizlik ileri sürülemez³³⁴. Zira devreden kişinin hakkının gerçek bir hak olması, geçersizlik iddialarını bertaraf eder.

Hukukî görünüş nazariyesinin diğer bir özelliği de ortaya çıkan sonuçların yansıma yolu ile meydana gelmesidir³³⁵. Diğer bir deyişle, Kanunun bazı hallerde üçüncü kişilerin hukukî görünüşe güvenlerini koruması, bu hallerde gerçek olmayan hukukî ilişki ve işlemlerin gerçekmiş gibi işlem görmesine neden olur. Dolayısıyla ifa menfaatini sağlayan hukukî görünüş nazariyesi, Kanunun bazı hususları gerçekmiş gibi kabul etmesinin bir yansıması olmakta; bu hususlar, iyi niyetli olmayan üçüncü kişilere karşı geçersiz olmaya devam etmektedir³³⁶.

³²⁹Ülgen, s. 9; Battal, s. 88.

³³⁰Ülgen, s. 9; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 179; Battal, s. 84.

³³¹Ülgen, s. 18-19.

³³²Ülgen, s. 22.

³³³Ülgen, s. 22-23.

³³⁴Ülgen, s. 23.

³³⁵Ülgen, s. 23.

³³⁶Ülgen, s. 24.

TTK'nın 36'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında yer alan “Üçüncü kişilerin, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmez”, şeklindeki ifadeyle kanun koyucunun, tescil ya da tescil ve ilânı gereken bir hususun tescil veya ilânı ile birlikte üçüncü kişilerin, bu kayıt ve ilânlardan haberdar olacakları varsayımını kabul ettiğini görmekteyiz. Ticaret sicilinin olumlu etkisi olarak da ifade edilen bu durumda, sicile kaydedilen hususlar, gerçek hukukî durumu yansıttığı için, hukukî görünüş nazariyesinin uygulanma olanağı yoktur³³⁷. Ancak kayıt ilgilisinin bilgisi dahilinde veya bilgisi olmadan, sicil dışında yaratılan hukukî görünüş ile sicilde yer alan kayıtlar birbirine uymaz ise, bu durumda kayıt ilgilileri lehine birtakım sonuçlara varmanın mümkün olup olmayacağı doktrinde tartışma konusu olmuştur.

Bir görüş, TTK'nın 36'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasının, sicil kayıtlarının ilgililer lehine olumlu etkisinin mutlak şekilde düzenlediğini; dolayısıyla kendilerine karşı tescil veya ilânla hüküm ifade etmeye başlayan kayıtların üçüncü kişilerce bilinmediğinin ileri sürülemeyeceğini ve üçüncü kişilerin hukukî görünüşe güvenlerinin bu ihtimalde korunamayacağını savunmaktadır³³⁸.

Bu konuda savunulan diğer bir görüşe göre ise, üçüncü kişilerin ticari hayatla ilgili bilgilere, sicil kayıtlarından ve sicil gazetesinden ulaştıkları varsayımının gerçek hayata uygun düşmediği ve bu durumun, TTK'nın 36'ncı maddesinde düzenlenen sicilin olumlu etkisi ile birlikte, üçüncü kişilere karşı ağır hukukî sonuçlar yüklediği ileri sürülmüştür³³⁹. Bu görüşü savunan yazarlar, şayet kayıt ilgilisi, sicil dışında, sicile kaydedilen durumdan farklı bir

³³⁷ **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 178.

³³⁸ **Poroy/Yasaman**, s. 218. *Ülgen*, sicilin olumlu etkisinin uygulanması için aranan şartların var olmasının, görünüşteki hukukî durum ile gerçek durum arasında doğması muhtemel bir farklılığa engel olduğunu; bu gerekçeyle hukukî görünüş nazariyesinin, bu etkinin geçerli olduğu durumlarda uygulanamayacağını savunmuştur, (Bkz., **Ülgen**, s. 168).

³³⁹ **Battal**, s. 83. *Battal*, TMK'nın 2'nci maddesinin uygulanmasının, bir takım olumsuz sonuçları da beraberinde getireceğine işaret etmiştir. Şöyle ki, TMK'nın 2'nci maddesinde yer alan dürüstlük kuralı, bir kere uygulanmaya başlanırsa, herkesin fiili durumu, hukukileştirme çabası içerisine gireceğini; bu durumun da fiili durumu kötüye kullanan kişilerin ayıklanmasını zorlaştıracığını ifade etmiştir, (Bkz., **Battal**, s. 88-89).

durumun oluşmasına sebep olmuş ise, iyi niyetli üçüncü kişilerin, yaratılan bu yeni ve farklı hukukî görünüme güvenlerinin, TMK'nın 2'nci maddesi çerçevesinde korunması gerektiğini ifade etmişlerdir³⁴⁰.

Bu konuda doktrinde, bir kişinin komandit şirkette komandite ortak iken, daha sonra sicil kaydını değiştirip durumu ilân etmek suretiyle komanditer ortak olması durumunda dahi, üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde komandite ortak gibi davranmaya devam etmesi halinde, kayıt ilgilisi ortağın, sicil kaydına dayanamaması gerektiği; kendi davranışlarıyla üçüncü kişilerde oluşturduğu güvenin sonuçlarına katlanması gerektiği ifade edilmiştir³⁴¹.

Ticaret siciline yapılan tescil ve ilâna rağmen, üçüncü kişilerin, kayıt ilgisinden kaynaklanan sebeplerle ortaya çıkan ve gerçek durumdan farklı olan dış görünüşe duydukları güvenin korunması, uygulamada özellikle tacir yardımcılarında ticari temsilcinin temsil yetkisi bağlamında sorun yaratmaktadır. Ticari temsilcinin temsil yetkisinin sicile tescili, işletme sahibinin, temsilcinin sicile tescil ettirilmesinden önce dahi temsilcinin yaptığı işlemlerle bağlı olması nedeniyle, bildirici nitelik taşır. Temsil yetkisinin geri alındığının ise sicile tescil ve ilânı şart olup; aksine bir davranış, üçüncü kişiler bakımından temsil yetkisinin devam ettiği şeklinde kabul edilmesine yol açar³⁴². Benzer bir sonuç, ticari temsilcinin temsil yetkisinin birlikte temsil ve

³⁴⁰**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 15-16; **Battal**, s. 97-98. *Bilge*, TTK'nın 36'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasının, sicil dışında yaratılan hukukî görünüme güvenin korunmasında uygulanamayacağını; bu konuda hâkimlere takdir hakkının tanınmadığını ifade etmiştir. Bu mezkûr düzenlemeye rağmen yazar, istisnâ hallerde sicil kayıtları dışında yaratılan güvenin korunabileceğine işaret etmiştir. Bu istisnâ halleri, hakkın kötüye kullanımı teşkil eden hallere özgüleyerek soruna bir çözüm önermiştir. Yazar, kayıt ilgilisi, ticaret sicilindeki tescil ve ilânı gerçeğe uygun olarak yaptırmasına rağmen, hakkını kötüye kullanarak, tescil ve ilân ettiği durumdan farklı bir hukukî görünüşün doğmasına sebep olması ve bu suretle de iyi niyetli üçüncü kişilerin sicile bakmalarını gereksiz hale getirmesi halinde, çelişkili davranış yasağının süzgecine takılacağını; sicil dışındaki farklı hukukî durumun oluşmasına sebep olan, katkıda bulunan veya göz yuman kişilerin, TMK'nın 2'nci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince hakkını kötüye kullanmış sayılacağını ve bu gerekçelerle de TTK'nın 36'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasından yararlanamaması gerektiğini ifade etmiştir. Zira bu gibi istisnâ hallerde, üçüncü kişilerin korunmaya değer bir güvenleri ortaya çıkmakta olup, bu güveni yaratan kişi de çelişkili davranış yasağını ihlâl eden kayıt ilgilisidir, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 181-183). Bu konuda verilen bir Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 182, dn. 535.

³⁴¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 183; **Battal**, s. 94.

³⁴²“Temsil yetkisinin verildiği ticaret siciline tescil edilmemiş olsa bile, sona erdiği tescil edilir. Temsil yetkisinin sona erdiği ticaret siciline tescil ve ilân edilmediği sürece, bu yetki iyiniyetli üçüncü kişiler için geçerliliğini korur”, (TBK m. 550).

şube işleriyle sınırlandırılması için de geçerlidir³⁴³. Dolayısıyla sicile tescil gerçekleşmese dahi, ticari temsilcinin temsil yetkisinin var olduğu kabul edilebilmesine karşın; temsilcinin yetkisinin geri alındığı veya sınırlandığı tescil veya tescil ile birlikte ilân edilmedikçe, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Ticari temsilcinin yetkisine ilişkin bu düzenleme, doktrinde eleştiriye uğramıştır. Zira ticari temsilcinin temsil yetkisinin özellikle birlikte temsil kaydı ile sınırlandırılmasında, bu sınırlamanın üçüncü kişilere ileri sürülebilmesi bakımından sicile tescilin yeterli görülmesi, gerçek durumun tescil edilen durumdan farklı olduğu hallerde sorun yaratmaktadır. Şöyle ki şube işleriyle sınırlı temsil yetkisine sahip ticari temsilcinin temsil yetkisinin sınırı, somut olayda net bir şekilde görülebilmesine karşın; birlikte temsil kaydı ile sınırlamada, ticari temsilcinin temsil yetkisini tek başına kullanıyormuş izlenimi verdiği ve tacirin de bu duruma sessiz kaldığı hallerde, tacir ile hukukî ilişki kurmak isteyen kişilerin, her işlem için ticari temsilcinin temsil yetkisinin kapsamı konusunda ticaret sicilini ve gazetesini incelemek zorunda bırakılması, ticarî hayatın hızlı bir şekilde işlemesine engel olacaktır³⁴⁴. Bu durumda doktrinde, ticari temsilcilerin temsil yetkilerinin sınırının, sadece tescil edilmekle kalmaması gerektiği; ayrıca sirküler vasıtasıyla da müşterilere bildirilmesi veya işletme içinde ilân suretiyle duyurulması gerektiği ifade edilmektedir³⁴⁵. Aksi halde, üçüncü kişilerin görünüşteki hukukî duruma güvenlerinin korunması gerekecek; gerçek durumdan farklı olan hukukî görünüşün ortaya çıkmasına neden olan ve bunu da bertaraf etmek için gerekli tedbirleri almayan tacirin, sicilin olumlu etkisinden faydalandırılması adaletsiz sonuçlara neden olacaktır³⁴⁶. Tacirin, ticari temsilcisinin temsil yetkisine kanunun öngördüğü şekilde getirebildiği

³⁴³“Temsil yetkisine ilişkin yukarıdaki sınırlamalar, ticaret siciline tescil edilmedikçe, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm doğurmaz”, (TBK m. 549/III).

³⁴⁴**Battal**, s. 97.

³⁴⁵**Battal**, s. 96-97. *Battal*, ticari temsilcinin temsil yetkisi hakkında müşterilerinde yanlış kanaat uyandırmasında tacirin kastının varlığı halinde, sicilin gerçek duruma uymaması gerekçesiyle TMK’nın 7’nci maddesi gereğince sicilin aksinin iddia ve ispat edilebileceğini; tacirin kastının bulunmaması halinde ise sicil kaydı gerçek duruma uyacağından, TMK’nın 7’nci maddesinden yararlanılamayacağını; dış görünüşe güvenen iyi niyetli üçüncü kişilerin bu durumda korunması gerektiğini, zira tacirin böyle durumlarda tescil ile yetinmemesi gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., **Battal**, s. 100).

³⁴⁶**Battal**, s. 98; **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 25.

sınırlamaları, müşterilerine duyurma konusunda gerekli özeni göstermesi gereklidir³⁴⁷. Aksi halde tacirin, temsilcisinin temsil yetkisine getirdiği ve tescil ettirdiği sınırlamalara aykırı şekilde ortaya çıkan hukukî görünüşe sessiz kalması ve aynı zamanda sicil olumlu etkisine dayanması, çelişkili davranmış sayılmasına yol açacaktır³⁴⁸.

Doktrinde, ticari temsilci atayarak, bu temsilcinin yetkilerini Kanunun öngördüğü şekilde sınırlandıran tacirin, bu sınırlandırmaya aykırı bir hukukî görünüşün doğmasına sebep olması halinde, tacirin iyi niyetli üçüncü kişilere karşı güvenden doğan sorumluluğunun, culpa in contrahendo'ya dayandığı ifade edilmiştir³⁴⁹. Hâlbuki culpa in contrahendo sorumluluğunun temelini, sözleşme kurma hazırlığında olan kişilerin, karşı tarafın bilmesi gerektiği hususlarda onu yanıltmaması oluşturmaktadır. Hukukî görünüşe dayanan sorumlulukta ise, taraflar arasında herhangi bir sözleşme hazırlığından ve bundan doğan özen borcundan bahsedilemez³⁵⁰. Diğer taraftan culpa in contrahendo sorumluluğu kusur ilkesine dayanmakta iken; hukukî görünüşten doğan sorumlulukta, gerçek durumdan farklı bir durumun ortaya çıkmasında ilgili kişilerin kusurunun mevcudiyeti şart değildir³⁵¹. En önemli fark ise, ifa menfaatinin mi yoksa güven menfaatinin mi korunduğu noktasında ortaya çıkmaktadır. Culpa in contrahendo sorumluluğu, sözleşme öncesi görüşmelerde, sözleşme benzeri güven ilişkisine dayandığından ve bu güvenin kusurlu davranışlarla ihlâl edilmesi nedeniyle karşı tarafın bundan doğan zararının tazmin edilmesi söz konusu olduğundan, bu sorumlulukta güven menfaati korunurken; hukukî görünüş hallerinde, görünüşteki hukukî durum gerçekmiş gibi işlem gördüğünden, görünüşe güvenin korunması ile sadece ifa menfaati elde edilebilmektedir³⁵².

³⁴⁷Battal, s. 98.

³⁴⁸Battal, s. 98; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 182.

³⁴⁹Sungurbey, Ayfer Kutlu, Yetkisiz Temsil: Özellikle Culpa İn Contrahendo (Sözleşmenin Görüşülmesinde Kusur) ve Olumsuz Zarar, İstanbul 1988, s. 41; Battal, s. 100, dn. 50.

³⁵⁰Ülgen, s. 32.

³⁵¹Ülgen, s. 32.

³⁵²Ülgen, s. 20 ve s. 32.

Prof. Dr. İsmet Sungurbey ve Prof. Dr. Selim Kaneti tarafından verilen bir mütalaada hukukî görünüş nazariyesi, bir bankanın temsili ve bu temsil yetkisinin tescili hakkında uygulanmıştır. Olayda, Türkiye Garanti Bankası Anonim Şirketi'nin Sirkeci Gar Bürosunun camekanında, bütün bankacılık işlemlerinin yapılabileceğini belirten yazıların asıldığı ve müşterileri karşılayan Üstün Taymaz adlı şahsın da bankanın tek yetkilisi imiş gibi şubenin tüm işlemlerini yerine getirmekte olduğu belirtilmiştir. Çıkan ihtilafta davacı taraf kendisine, bankaya verdiği para karşılığı, üzerinde Üstün Taymaz'ın imzası bulunan banka adına düzenlenmiş bir makbuzun verildiğini, bu gerekçeyle bankadan alacak hakkı olduğunu; banka ise, Üstün Taymaz'ın ikinci derece imza yetkilisi olduğunu, yapılan işlemlerin bankayı bağlayabilmesi için, birinci derecede imzaya yetkili kişilerin de işlemde imzalarının olması gerektiğini, bu gerekçeyle davacı tarafın bankadan herhangi bir talepte bulunamayacağını ileri sürmüştür. Sungurbey ve Kaneti tarafından verilen mütalaada ise, müşterilerin, Üstün Taymaz'ın banka işlemlerini tek başına yapmaya yetkili olduğu konusunda yaratılan hukukî görünüşe güvenlerinin korunması gerektiğine ve bankanın çift imza olmadığından bahisle işlemle bağlı olmadığını iddia edemeyeceğine kanaat getirilmiştir³⁵³.

Kanımızca kanun koyucu, ticaret siciline tescilin olumlu etkisini düzenlerken, olumsuz etkide söz konusu olduğu gibi, herhangi bir kurutuluş kanıtı getirme imkânı tanımamıştır. Dolayısıyla ticaret siciline tescilin olumlu etkisi, bu düzenlemeye yöneltilen tüm eleştirilere rağmen, mutlak şekilde uygulanacak; kayıt ilgilisi, tescil ve ilân edilen duruma aykırı, farklı bir hukukî görünüş oluştursa dahi, üçüncü kişilerin gerçek durumdan farklı olan bu hukukî görünüşe dayalı talepleri kabul görmeyecektir. Mezkûr düzenlemenin eleştiriye uğrayan tarafı, somut olay gerçeğine uygun düşmemesi ile ilgilidir. Zira tacirler dahi, ticarî ilişki kurdukları kişiler hakkında, gerek ticaret sicilinden gerekse sicil gazetesinden gerçekleştirdikleri takiplere dayalı

³⁵³Sungurbey, İsmet, Medeni Hukuk Sorunları, C. 1, İstanbul 1973, s. 97; Ülgen, s. 12; Battal, s. 99; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 181. Mütalaa verilmesine sebep olan olayın sulh yolu ile sonuçlanması nedeniyle de Yargıtay'ın bu konudaki görüşü öğrenilememiştir, (Bkz., Battal, s. 99, dn. 45).

bilgilerle hareket etmemektedirler³⁵⁴. Dolayısıyla ticarî ilişki kurdukları kişilere güvenmek de isteyen üçüncü kişiler, çoğu zaman, karşı tarafın davranışlarını akla yatkın bir şekilde yorumlayarak, ortaya çıkan hukukî duruma güvenmektedirler. Bu durumlarda, kayıt ilgilisi gerçek duruma aykırı davranmakla üçüncü kişilere karşı, sicilin kendisine sağladığı olumlu etkiden hakkını kötüye kullanarak faydalanmış olmaktadır. Hakkın kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumayacağından, genel ilkelerden hareketle bu gibi durumlarda, de lege ferenda, üçüncü kişilerin, hakkını kötüye kullanan kayıt ilgilisi karşısında korunması gerektiğini ifade edebiliriz.

2. Olumsuz Etki

a. Genel Olarak

TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında, tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş veya ilânı da gerekirken ilân olunmamış bir hususun, ancak bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği ifade edilmiştir³⁵⁵. Diğer bir anlatımla, tescil veya ilânı gereken vakıaların, tescil veya ilân edilmemeleri³⁵⁶, bu vakıalara üçüncü kişilerin vakıf olmadıkları konusunda bir karine yaratır³⁵⁷. Bu karine, iyi niyetli üçüncü kişilerin, ticaret sicilinde veya ilânda yer almayan hususların,

³⁵⁴Bu konuda *Battal*, yapılan bir araştırmanın sonucunu aktarmış; vadeli iş yapan 250 tacir arasından sadece ikisinin, vadeli ilişki kurdukları tacirler hakkında bilgi edinmek amacıyla sicilden faydalandıklarını ifade etmiştir, (Bkz., *Battal*, s. 86, dn. 10).

³⁵⁵6762 Sayılı TTK'nın 39'uncu maddesinin 2'nci fıkrasında sicilin olumsuz etkisi düzenlenirken, tescil veya ilân edilmemiş hususların, sadece bunu bildikleri ispat edilen kişilere karşı ileri sürülebileceği ifade edilmiştir. 6102 Sayılı TTK'da ise, sadece bildikleri değil; bilmeleri gerektiği ispat edilen kişilere de sicile tescil veya ilân edilmeyen bir husus ileri sürülebilecektir. Bilme ve bilmenin gerektiği ifadeleri yerine, "iyi niyetli üçüncü kişi" ifadesinin kullanılması gerektiği hakkında bkz., *Kayar*, s. 366; *Kendigelen*, s. 71.

³⁵⁶TTK m. 36/IV'ün uygulanmasında kanun koyucu, tescil veya ilânın yaptırılmama nedeni ile ilgilenmemiştir. Önemli olan tescil veya ilânı gerektiği halde bunların yapılmamış olmasıdır, (Bkz., *Nomer Ertan*, s. 299, N. 870).

³⁵⁷*Bilge*, (Ticaret Sicili), s. 187; *Ayhan/Özdamar/Çağlar*, s. 184; *Kınacı*, Naci, "Ticaret Sicili", *Adalet Dergisi*, Y. 52, S. 5, Mayıs 1961, s. 483.

mevcut olmadığına dair güvenlerinin korunması şeklinde tezahür eder³⁵⁸. Böylece kayıt ilgisinin, bir hususun tescil veya ilânı öngörülmüş olmasına rağmen, hem bunu gerçekleştirmemesi hem de bu hususu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen üçüncü kişilere karşı ileri sürmesi engellenmek istenmiştir. Bu düzenleme bir açıdan, TMK'nın 2'nci maddesinde hükme bağlanan ve bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasının hukuk düzeni tarafından korunmayacağı kuralının, ticaret sicilindeki bir yansımasıdır³⁵⁹.

Benzer bir düzenleme, Alman Ticaret Kanununun 15'inci maddesinin 1'inci fıkrasında yer almıştır. Hükme göre, ticaret siciline tescil edilmesi gereken bir husus, tescil edilmediği ve ilân edilmediği takdirde bu husus, bunu tescil ile yükümlü olan şahıs tarafından, bu olgudan haberdar olmayan bir üçüncü şahsa karşı kullanılamaz. Benzer şekilde, İsviçre'de tescili şart koşulmuş bir hususun tescil ettirilmemesi halinde, bu hususun üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için, üçüncü kişilerin bu hususlardan haberdar olduğu kanıtlanmalıdır³⁶⁰. 6102 Sayılı TTK'dan farklı olarak, Alman ve İsviçre Hukuklarında sadece, tescil edilmesi gereken hususlardan bahsedilmiş, ayrıca ilânın da zorunlu olduğu hallerden bahsedilmemiştir. TTK'nın 35'inci maddesine göre, tescile tâbi hususlar, aksi Kanun veya Yönetmelikte belirtilmedikçe ilân da olunacağından, Kanunda ilânı zorunlu hususların ayrıca zikredilmesi, TTK'nın 35'inci maddesi karşısında gereksiz bir tekrar olmuştur. Diğer bir farklılık ise, Alman ve İsviçre Hukuklarında, sicilin olumsuz etkisinin üçüncü kişiler aleyhine uygulanabilmesi için, üçüncü kişilerin tescile tâbi hususlardan haberdar olması aranmış iken³⁶¹; TTK'da, sadece üçüncü kişilerce bilme durumunun değil, bilinmesinin gerektiğinin ispatı ile sicilin olumsuz etkisinin giderilebileceğinden bahsedilmiştir.

TTK gereğince, ticaret siciline tescil edilmesi veya tescil edilip de ilân edilmesi gerekirken, tescil veya ilân edilmemiş hususların üçüncü kişilerce

³⁵⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 188.

³⁵⁹Karahan, (Ticari İşletme), s. 139.

³⁶⁰Art. 933 Abs. 2 OR'da yer alan bu ifade, üçüncü kişilerin, tescil edilmemiş hususlardan haberdar olmak zorunda olmadıklarına işaret etmektedir, (Bkz., **Vogt**, § 8).

³⁶¹Hopt/ LL.M./ Roth/ Baumbach, § 2.

bilinmediği ve bilinmesinin de gerekmediği kuraldır³⁶². Kanun koyucu bu kuralı düzenlemekle, sicildeki hukukî görünüme üstünlük tanımış olmaktadır³⁶³. Diğer bir anlatımla, sicildeki hukukî görünüm ile gerçek hukukî durum birbirinden farklı olmasına rağmen, iyi niyetli üçüncü kişilerin sicilde yer almayan bir vakıanın yokluğuna olan güvenleri korunmakla, sicildeki hukukî durum gerçekmiş gibi işlem görmüş olmaktadır.

TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında düzenlenen genel hükme rağmen, kanun koyucu, muhtelif hükümlerde de sicilin olumsuz etkisini düzenlemiştir. Buna göre, olumsuz etkinin söz konusu olduğu hallerden ilki, kollektif şirketlerde ortakların yönetim haklarının fesih nedeniyle sona ermesi ile ilgili olarak ele alınmıştır. Kollektif şirketlerde ortaklardan her biri, ayrı ayrı şirketi yönetme hak ve görevine sahip kılınmıştır. Şirket, Kanunda yer alan sona erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesi üzerine sona erdiği vakit, şirketi yönetmekle görevlendirilenler, sona eren bu şirket adına ve hesabına işlem yapamazlar. Aksi halde gerçekleştirdikleri işlemlerden dolayı müteselsilen ve sınırsız olarak sorumlu tutulurlar. Şirketin feshi, Kanuna uygun bir şekilde tescil ve ilân edilmedikçe de yönetici ortakların üçüncü kişilere karşı olan sorumlulukları devam edecektir. Diğer bir deyişle, şirketin feshi, sicile tescil ve ilân edilmedikçe yönetici ortakların, şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün malvarlıkları ile olan sorumlulukları devam edecektir. Böylece üçüncü kişilerin, ticaret siciline tescili Kanunen zorunlu olan bir konuda sicilin susmasına duydukları güven korunmuş olmaktadır³⁶⁴.

³⁶²Ulusoy, elektronik sicil bilgi bankası sayesinde, internet ortamında herkesin bilgisine sunulan hususlar için, sicil gazetesinde ilân şartı yerine getirilmediğinden bahisle sicilin olumsuz etkisinden faydalanılamayacağını ifade etmiştir. Yazar ayrıca, ilân şartının tescil edilen hususların ispatı amacıyla devam etmesi gerektiğini; fakat ilâna bağlanan sonuçların artık uygulanmaması gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., **Ulusoy**, s. 116-117). Bu konuda *Noack*, online erişimde, sicilin hukukî durumu düzgün bildireceği yönünde beklentiler söz konusu olduğundan, sicilin olumlu ve olumsuz etkisinin uygulanmasında ilân edilme şartının önem taşıyamaması gerektiğine dikkat çekmiştir, (Bkz., **Noack**, s. 9).

³⁶³**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 186.

³⁶⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 187.

TTK'nın 259'uncu maddesinin 1'inci ve 4'üncü fıkralarında ifade edilen, kollektif şirket ortağının şirketten çıkması veya çıkarılmasının üçüncü kişilere karşı, ancak tescil ve ilân tarihinden itibaren hüküm ifade edeceği; çıkan veya çıkarılan ortağın, bu durumun tescil ve ilân edildiği tarihe kadar yapılan şirket işlemlerinden dolayı üçüncü kişilere karşı sorumlu olmaya devam edeceği, bu konuda yapılan diğer bir düzenlemedir. Diğer bir anlatımla, tescil ve ilân gerçekleştirilmedikçe, üçüncü kişilerin sicildeki hukukî duruma güvenleri korunacak ve gerçekte ortak, şirketten çıkmasına veya çıkarılmasına karşın, sicile bu durum yansıtılmadığı için, çıkan veya çıkarılan ortak şirketten çıkmamış gibi sorumlu kalmaya devam edecektir. Bu şekilde sorumluluğun devam etmesi, kural olarak hukukî işlemler ile sebepsiz iktisap hallerinde mümkündür. Kollektif ortaklıkta, TTK'nın 237'nci maddesi gereğince, ortaklara karşı dava açılabilir. Haksız fiilden kaynaklanan sorumluluk davalarında ise, bu fiillerin gerçekleştiği tarihte ortaklıktan ayrılmış; fakat bunu tescil ve ilân ettirmemiş olan ortaklara karşı herhangi bir talep ileri sürülemez³⁶⁵. Zira ticaret sicili, fonksiyonlarını, iradi işlemlerde gösterebilir³⁶⁶. Bir diğer anlatımla sicil, üçüncü kişilerin iradelerine tesir ederek, onların davranışlarına yön verir. Haksız fiil durumlarında ise, sicilin üçüncü kişilerin iradelerine yönelik herhangi bir tesirinden bahsedilemez.

Bir diğer örnek, TBK'nın 549'uncu maddesinde yer alan ve ticari temsilcinin temsil yetkisinin birlikte temsil ve şube işleri ile olmak üzere sınırlandırılması hallerinde, bu sınırlandırmaların sicile tescil edilmedikçe iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğine ilişkin düzenlemedir. Ticari temsilcinin temsil yetkisinin sona ermesi ile ilgili olarak, Kanunun 550'nci maddesinde de benzer bir düzenleme yer almıştır. Hükme göre, temsil yetkisinin sona erdiği sicile tescil ve ilân edilmedikçe, bu yetki iyi niyetli üçüncü kişiler için geçerliliğini koruyacaktır. Böylece ticari temsilcinin temsil yetkisine yönelik sınırlamalar, sicile tescil ile birlikte iyi niyetli üçüncü kişiler hakkında hüküm ve sonuç doğuracağından, iyi niyetli de olsalar üçüncü

³⁶⁵Nomer Ertan, s. 300, N. 870; Poroy/Yasaman, s. 215-216; Arslanlı, s. 158; Bahtiyar, s. 41.

³⁶⁶Poroy/Yasaman, s. 215.

kişiler, kendileri hakkında hüküm ve sonuç doğurmaya başlayan bu kayıtları bilmediklerine ilişkin bir iddia ileri süremeyeceklerdir. Dolayısıyla sicile tescil edilmekle sicilin olumlu etkisi tezahür edecek ve iyi niyetli üçüncü kişiler karşısında kayıt ilgilisi korunmuş olacaktır. Diğer taraftan, tescili lâzım gelen yetki sınırlamaları, sicile tescil edilmedikleri takdirde, bu sınırlamaları bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edilmek şartıyla üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Dolayısıyla tescili lâzım geldiği halde tescil edilmemiş olan vakıaların, üçüncü kişilerce bilinemeyeceği kural olduğundan, bu durumlarda kayıt ilgilisi karşısında iyi niyetli üçüncü kişilerin korunması söz konusu olacaktır³⁶⁷.

Anonim şirketlerde tasfiye memurları, esas sözleşme veya genel kurul kararıyla atanabileceği gibi, herhangi bir belirlemenin yapılmamış olduğu hallerde tasfiye işlemleri, yönetim kurulu tarafından gerçekleştirilir. Bu şekilde görevlendirilen tasfiye memurları, genel kurul kararı ile her zaman görevden alınabilir veya pay sahiplerinden birinin istemi üzerine ve haklı sebeplerin varlığı halinde mahkeme kararı ile görevlerine son verilebilir ve yerlerine yeni memurlar görevlendirilebilir. Bu şekilde yeni atanan tasfiye memurları, sicile tescil ve ilân olunmalıdır. Zira sicile tescil ve ilân gerçekleştirilmemişse, azil durumu sadece durumdan haberi olduğu veya haberi olması gerektiği ispat edilen üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecektir.

Kanunda yer alan bu örneklerden anlaşılmaktadır ki, sicilin olumsuz etkisi, sicilde yer alan kayıtların doğruluğuna ilişkin güveni değil; iyi niyetli üçüncü kişilerin, sicile kaydedilmesi gerekirken kaydedilmemiş hususların mevcut olmadığına ilişkin güvenlerini korumaktadır³⁶⁸. Bir diğer anlatımla, yanlış tescile duyulan güven değil; tescil edilmesi gereken hususun tescil

³⁶⁷Bilge, (Ticaret Sicili), s. 187 ve s. 189.

³⁶⁸Bu husus, Alman Hukukunda “ticaret sicilinin gizliliğine duyulan güven”, “olumsuz aleniyet” şekillerinde ifade edilmektedir, (Bkz., **Hopt/ Merkt/ Roth/ Baumbach**, § 1). Aynı yönde bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 188.

edilmemesi nedeniyle, sicilde yer almayan duruma duyulan güven korunmaktadır³⁶⁹.

TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında düzenlenen sicilin olumsuz etkisi, ticaret siciline tescili mümkün olan hususlarda uygulama alanı bulabilir³⁷⁰. Bu sebeple tescili caiz olmayan konularda kayıt ilgilileri, tescil ile yükümlü tutulmaları bir kenara, tescili gerçekleştirmeleri mümkün olamayacağından, aleyhlerine herhangi bir sonuç da doğmayacaktır.

Bir görüş, ticaret sicilin olumsuz etkisinin uygulanabilmesi için, üçüncü kişilerin tescil edilecek işleme sebep olan olaylardan haberdar olmalarının yeterli olmadığını, ayrıca tescile konu işlemde de haberdar olmaları gerektiğini ifade etmektedir³⁷¹. Bu görüşe karşı çıkan diğer bir görüş ise, tescile sebep olan olaylardan haberdar olmayı, Kanunun uygulanması bakımından kâfi görmektedir³⁷². Kanımızca, sicilin olumsuz etkisi, sadece tescil ve ilân edilecek hususlar hakkında geçerli olacaktır. Şöyle ki, TTK'nın 243'üncü maddesinde yer alan ve bir kollektif şirketin sona ermesine sebep olacak hallerden birinin gerçekleşmesi halinde, üçüncü kişilerden tüm şirketler hukukuna hâkim olarak, bunun hüküm ve sonuçlarını tasavvur etmeleri beklenemez. Dolayısıyla örneğin, ortaklardan birinin iflâs ettiğini bilen kişinin, aynı zamanda bunun şirketin sona ermesine yol açacağını ve şirketin sona ermesi olgusunun da sicile tescil ve ilân edilmesi gerektiğini bildiği veya bilmesi gerektiğinden bahisle, sicilin olumsuz etkisinin uygulanması önlenemez. Zira kanun koyucu TTK'nın 243'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (e) bendinde, 254'üncü madde hükmünü saklı tutarak, ortaklardan birinin iflâsını, şirketin sona erme sebebi olarak düzenlemiştir. Aynı Kanunun 254'üncü maddesinde ise, diğer ortakların müflis ortağı şirketten çıkararak, şirketin devamına karar vermelerinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Bu örnekten de anlaşıldığı gibi, üçüncü kişilerin salt tescile konu işlemin doğmasına sebep olan vakıaları bilmeleri veya bilmelerinin gerekmesi

³⁶⁹Hopt/ Merkt/ Roth/ Baumbach, § 4.

³⁷⁰Kınacı, s. 483.

³⁷¹Hopt/ Merkt/ Roth/ Baumbach, § 7; Kınacı, s. 484.

³⁷²Karşı görüş için bkz., Kınacı, s. 484, dn. 8.

yeterli kabul edilmemeli; tescile konu işlemiden de, örneğimizde şirketin sona erdiğinden de haberdar olmaları aranmalıdır.

b. Olumsuz Etkinin Uygulanabildiği Durumlar

(1) Tescilin veya Tescil İle Birlikte İlânın Zorunlu Olduğu Hallerde Tescil veya İlânın Yapılmamış Olması

TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince, tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilânı zorunlu iken ilân olunmamış bir hususun, kural olarak üçüncü kişiler tarafından bilinmediği kabul edilmektedir. Dolayısıyla sicilin olumsuz etkisinin uygulandığı temel durum, tescili veya tescil ile birlikte ilânı zorunlu olan hususların, tescil veya ilân edilmemesi durumudur³⁷³.

(2) Tescil veya İlân Edilen Hususlarda Gerekli Değişikliklerin Yapılmamış Olması

Kanunun tescilini veya ilânını gerekli gördüğü hususların, tescil veya ilân edilmeleri durumunda, sicilin olumsuz etkisi uygulama alanı bulmaz. Buna karşın, tescil ve ilân edilmiş bu hususların dayandığı olgular, olaylar değişikliğe uğrayabilir; sicilde ve ilânda gerekli değişikliklerin yapılması icap edebilir. Bu durumlarda, zorunlu tescil ve ilân işlemleri gerçekleştirilmez ise, sicil kayıtları ve ilân edilen hususlar gerçeğe aykırı bir hale gelir; üçüncü kişiler, kendilerine karşı sonuç doğuran şekliyle kayıtlara güvenmeye devam ederler. Sicildeki kayıtların gerçeğe uymadığı bu gibi durumlarda, sicilin olumsuz etkisi uygulanabilecektir. Zira ticaret sicilinın susması durumunda,

³⁷³**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 189. **Ulusoy**, elektronik ticaret sicilinde, sicil kayıtlarının her zaman herkesin kullanımına açık tutulması ile, üçüncü kişilerin ilân edilmediği için, bir hususun kendileri tarafından bilinmediği iddiasının geçersiz hale geleceğini ifade etmektedir, (Bkz., **Ulusoy**, s. 102).

üçüncü kişilerin kural olarak, sicilde yer alan kaydın geçerliliğine olan güvenleri korunmaktadır³⁷⁴.

TTK'nın 31'inci maddesinde, tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişikliğin tescil olunması gerektiği düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile, sicile kaydedilmiş hususlarda meydana gelecek her türlü değişikliğin de tescilinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Bu şekilde, tescili gerekmesine rağmen, tescil edilmemiş hususlar, sicil olumsuz etkisi nedeniyle kural olarak üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir.

(3) Tescil veya İlân Yapılmamakla Birlikte Mevcut Durumda Meydana Gelen Değişikliklerin de Tescil veya İlân Edilmemiş Olması

Kanunun tescil veya tescil ile birlikte ilânını gerekli gördüğü hususların, tescil ve ilânlarının yapılmaması; buna rağmen bu hususlardaki değişikliklerin tescil ve ilânının gerekip gerekmeyeceği, bu durumlarda da sicil olumsuz etkisinin uygulanıp uygulanamayacağı, değinilmesi gereken önemli bir meseledir.

TTK'nın 31'inci maddesinde, tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişikliğin tescil olunması gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla TTK hükmünün lâfzından, sadece tescil edilmiş hususlarda meydana gelen değişikliklerin tescil olunması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Fakat TBK'nın 550'nci maddesinde, ticari temsilciye temsil yetkisinin verildiği ticaret siciline tescil edilmemiş olsa dahi, temsil yetkisinin sona ermesi olgusunun tescil edilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Dolayısıyla bir husus, sicile tescil edilmemiş olsa da bu hususun değişikliğe uğraması veya sona ermesi olgusu sicile tescil edilecektir³⁷⁵. Zira tescilin gerçekleşmemesi durumunda, TBK'nın 550'nci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, temsil yetkisinin sona erdiği, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecek ve onlar için sicil olumsuz

³⁷⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 189.

³⁷⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 190.

etkisi uygulama alanı bulabilecektir. Diğer bir anlatımla, sicilin olumsuz etkisinin uygulanabilmesi için, sicile tescil edilmiş bir hususun varlığı şart değildir³⁷⁶.

Tescilin kurucu nitelik taşıdığı durumlarda, tescile konu işlemin kurulması, değişmesi veya sona ermesi, tescil işlemine bağlı kılındığı için, sicile tescil edilmeden hukuken varlık kazanamayan işlemler için, sicile tescil edilmeseler dahi meydana gelen değişikliklerin tescil edilmesi gerektiğinden bahsedilemez³⁷⁷. Bu olasılığın söz konusu olduğu durumlar, sicile tescilin bildirici nitelik taşıdığı durumlardır³⁷⁸.

c. Olumsuz Etkinin Doğmasında Aranılan Şartlar

(1) Tescil ve İlânı Mümkün bir Hususun Olması

Ticaret sicilinin olumsuz etkisi, ancak sicile tescil ve ilânı, Kanun ve ilgili yasal düzenlemeler tarafından caiz görülen hususlar hakkında uygulanabilmektedir.

TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında, tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilânı zorunlu iken ilân olunmamış hususlardan bahsedilmekle, sanki sicile tescili zorunlu olmayan hususlarda sicilin olumsuz etkisinin söz konusu olmayacağı gibi bir anlam ortaya çıkmaktadır. Diğer bir anlatımla, düzenleme, kanun koyucunun tescili talep konusunda idarî para cezası ile bir zorlama getirmediği durumlarda, sicilin olumsuz etkisinden bahsedilemeyeceği şeklinde anlaşılmaktadır.

³⁷⁶Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 11.

³⁷⁷Bilge, (Ticaret Sicili), s. 159; Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 183; Karahan, (Ticari İşletme), s. 138.

³⁷⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 190.

Türk hukukunda bazı yazarlar, sicile tescilin caiz olduğu her durumda sicilin olumsuz etkisinin uygulanabileceğini ifade ederken³⁷⁹; bazı yazarlar, Kanundaki ifadeyi birebir kullanarak, sadece sicile tescili veya ilânı zorunlu olan hususlarda olumsuz etkinin geçerli olabileceğini savunmaktadır³⁸⁰.

Kanaatimizce kanun koyucu, tescili ihtiyarî olan hususlarda dahi, dolaylı da olsa tescile zorlayıcı hükümler getirmiştir. Zira iyi niyetli üçüncü kişilere karşı bir hususun ileri sürülebilmesi, o hususun tescil edilmesine bağlı kılınmıştır. Dolayısıyla Kanun hükmü, sadece tescili zorunlu olan işlemleri değil; bir hususun üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için tescili gereken, başka bir ifadeyle tescili ihtiyarî olan işlemleri de kapsar³⁸¹. TTK'nın 282'nci maddesinde ifadesini bulan ve tasfiye memurlarının kanunen haiz oldukları yetkilerin daraltılması işleminin, tescil ve ilân olunmadıkça iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği düzenlemesi; TBK'nın ticari temsilcinin temsil yetkisinin birlikte temsil veya şube işleriyle sınırlandırılması halinde, bu sınırlamaların ancak tescil ile birlikte iyi niyetli üçüncü kişilere karşı hüküm ifade edeceğine ilişkin hükmü, bu uygulamayı haklı gösterecek örneklerdir. Bu düzenlemelerden de sicilin olumsuz etkisini düzenleyen hükümde olduğu gibi, tescil veya ilân olunmayan hususların, iyi niyetli olmayan kişilere karşı ileri sürülebileceği sonucu çıkmaktadır. Bu şekilde vardığımız sonuç, bize, sicile tescilin zorunlu olmadığı durumlarda dahi, sicilin olumsuz etkisinin özel olarak hüküm içinde düzenlendiğini göstermektedir. Ayrıca tescil edilen hususların, Kanun veya Yönetmelikte aksine bir düzenleme olmadıkça ilân olunacağını öngören TTK'nın 35'inci maddesi hükmü, ilânın zorunlu ve ihtiyarî olduğu konusundaki farklılığı da ortadan kaldırmış bulunmaktadır³⁸².

³⁷⁹ **Kınacı**, s. 483; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 191.

³⁸⁰ **Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 311; **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 17; **Arslanlı**, s. 161; **Ulusoy**, s. 118-119.

³⁸¹ **Ayhan**, s. 257; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 191.

³⁸² **Kendigelen**, s. 71. Tescile tâbi hususların kural olarak ilân da edileceğini öngören düzenlemenin eleştirisi için bkz., **Kayar**, s. 364.

(2) Tescil veya İlânın Yapılmamış Olması

TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince, tescili veya tescil ile birlikte ilânı gerekirken, tescil ve ilân işlemleri gerçekleştirilmemiş hususlarda, iyi niyetli üçüncü kişilerin hukukî görünümüne duydukları güvenin korunması asıldır³⁸³.

Kanunun tescili ile birlikte ilânının da yapılmasını istediği; fakat sadece tescil işleminin tamamlanıp, ilân işleminin yapılmadığı durumlarda, sicilin olumsuz etkisinin giderilip giderilemeyeceği konusunda doktrinde iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bu konuda bir görüş, sicile kaydedilmekle birlikte ilân yapılmamış hususların, sadece ilgili sicil çevresindeki kişiler için hüküm ve sonuç doğuracağını ifade ederken³⁸⁴; diğer bir görüş, tescil ve ilân edilmesi gerekirken sadece tescil edilmekle yetinilen hususlarda, sicil çevresi içindeki kişiler için olumsuz etkinin giderildiğini savunmanın, sicilin olumsuz etkisinin iyi niyetli üçüncü kişilerin korunmasına ilişkin amacına ters düşeceğini, bu yüzden kabul edilemez olduğunu savunmaktadır³⁸⁵. Kanaatimizce, kanun koyucu, tescil edilen hususların, Kanun veya Yönetmelikte aksine bir hüküm bulunmadıkça ilân olunacağını düzenlediğinden, Kanunun, bir hususun tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhal işleyeceğine ilişkin istisnâî düzenlemeleri dışında³⁸⁶, kural olarak, sadece tescil veya sadece ilân ile sicilin olumsuz etkisi giderilemeyecektir.

³⁸³ **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 192.

³⁸⁴ **Ünal**, s. 1402.

³⁸⁵ **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 193.

³⁸⁶ Bu konuda yapılan iki istisnâî düzenlemeden ilki, TTK'nın 455'inci maddesinde; diğeri ise, TTK'nın 571'inci maddesinde yer almaktadır. Bu iki istisnâî hükmün söz konusu olduğu durumlarda, sicilin olumsuz etkisi, ayrıca ilân edilmeleri şartı aranmaksızın, sicile yapılacak tescil ile giderilmiş olacaktır.

(3) Tescil veya İlânın Yapılmaması İle Kayıt Yükümlüsü Arasında Nedensellik Bağının Olmaması

Kayıt ilgisinin, tescil veya ilânı yaptırmamasına gerekçe olarak gösterdiği sebeplerin, ticaret sicilinin olumsuz etkisi üzerinde doğurduğu sonuçlar, doktrinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bir görüşe göre, tescil edilmiş olay, kanunî sebeplerle veya tabii bir olay neticesi değişmiş veya ortadan kalkmış ise, bu durumlarda üçüncü kişilerin korunmaya değer bir menfaati yoktur³⁸⁷. Örneğin, bir kollektif şirket ortağının ölümü halinde, ölüm olayının tescil ve ilânı, ölen ortağın mirasçıları tarafından derhal gerçekleştirilemez ise, bu durumda, ölen ortağın mirasçılarının menfaatleri gözönüne alınmalı ve ölüm, ölen ortağın veya mirasçılarının fiili sonucu gerçekleşmemiş ise, mirasçılar, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı, tescil veya ilân edilmeyen hususlar nedeniyle sorumlu tutulmamalıdır³⁸⁸.

Bu görüşe karşı çıkan diğer bir görüş ise, kayıt ilgisinin iradesi dışında gerçekleşen sebeplerle sicil kaydının veya ilânın yapılamaması durumlarında dahi, kanunî veya tabii olaylar, kayıt ilgisinin hukuk alanında ortaya çıktığı için, kayıt ilgisinin malvarlığı ile sorumlu olmasının hakkaniyete uygun düşeceğini savunur³⁸⁹. Bu görüş, kayıt veya ilân işlemleri, sicil müdürünün gecikmesi veya bir yanlışlığı neticesi yapılamamış olsa dahi, kusuru bulunan kişilere rücu hakkı saklı kalmak üzere, kayıt ilgisinin sorumluluğunun gündeme geleceğini ifade eder³⁹⁰. Ayrıca bu görüş, irade dışında gerçekleşen sebeplere dayanarak, sicilin olumsuz etkisini bertaraf etmenin, iyi niyetli üçüncü kişilerin korunması ve hukukî işlem güvenliğinin sağlanması amaçlarına ters düşeceğini de savunur.

³⁸⁷**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 17 ve s. 26. *Karayalçın*, bu durumları, ticaret siciline tescilin olumlu etkisi ve ticaret siciline itimat başlıkları altında incelemekte ise de bu görüş, sicilin olumsuz etkisi bağlamında da benzer sonuçları ortaya çıkarmaktadır.

³⁸⁸**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 26.

³⁸⁹**Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 6; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 196-197.

³⁹⁰**Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 6.

Kanaatimizce kayıt ilgisinin, iradesi dışında gerçekleşen, fiil ehliyetinin kaybı ya da ölüm gibi sebeplerle, ticaret siciline tescil veya ilân gerçekleştirilememesi durumlarında, iyi niyetli üçüncü kişiler ile kayıt ilgilisi veya mirasçıları arasında menfaat karşılaştırması yapmak, bizi, subjektif gerekçelere dayalı sonuçlara yönlendirecek; bu durum ticaret sicilinin olumsuz etkisinin, her somut olaya göre farklılaşan uygulamalarına neden olacaktır. Dolayısıyla da ticaret sicilinin kamu menfaatini tesis eden özelliğine ters bir durum ortaya çıkacaktır. Kanunî sebepler veya tabii olaylar, sicile tescile veya ilâna engel olmuş olsa dahi, iyi niyetli üçüncü kişiler, Kanun tarafından kendilerine verilen hakkı kullanabilmeli; tescil veya ilân edilmemekle birlikte bilmedikleri veya bilmelerinin de gerekmediği hususların, kendilerine karşı ileri sürülebilmesine itiraz edebilmelidirler.

Kayıt ilgisinin kendisinden kaynaklanmayan sebeplerle tescil veya ilân işlemlerini gerçekleştirilememiş olmasının, sicil olumsuz etkisi üzerinde hiçbir hukukî etki yaratmaması sonucunun, kayıt ilgisinin fiil ehliyetinin olmadığı durumlar için de geçerli olup olmayacağı, doktrinde farklı görüşlerin ileri sürülmesine neden olmuştur.

Bir görüş, fiil ehliyeti olmayan kişilerin korunması gerektiğinden hareketle, ticaret sicilinin olumsuz etkisinin tam fiil ehliyeti olmayan kişiler aleyhine uygulanamayacağını savunur³⁹¹. Bu görüşe karşı çıkan diğer bir görüş ise, kanun koyucunun bu konuda herhangi bir ayrıma gitmediğini, tescile konu husus meydana getirilmiş ise, bunun tescil veya ilânının da gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir³⁹². Baskın olan bu görüşe göre, örneğin bir küçüğün, kendisine miras kalan ortaklık payını geçerli şekilde devretmesine karşın, bunu tescil ettirmemesi durumunda, ortaklık payı gereğince, sonradan doğacak tüm borçlardan sorumluluğu devam edecektir³⁹³. Benzer şekilde, ortaklık payının devri hususunun sicile tescil

³⁹¹Hofmann, Paul, Handelsrecht, 8. überarbeitete Auflage, Neuwied, Kriftel, Luchterhand, 1993, s. 79; Hübner, Ulrich, Handelsrecht, 3. überarbeitete Auflage, Heidelberg, 1992, Rn. 39, Bilge, (Ticaret Sicili), s. 195, dn. 573'den naklen.

³⁹²Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 6; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 196.

³⁹³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 195-196.

edilmesi konusunda, küçük veya kısıtlının veli veya vasisi, verilen süreye riayet etmeksizin tescil talebinde gecikirse, TTK'nın 33'üncü maddesi gereğince idarî para cezası ile cezalandırılacaktır³⁹⁴.

Sicilin olumsuz etkisi ile amaçlanan, Kanunun sicile tescilini veya tescil ile birlikte ilânını zorunlu kıldığı hususların, tescil veya ilân edilmemesi nedeniyle, iyi niyetli üçüncü kişilerin sicilden veya ilândan anlaşılamayan bu konuların mevcut olmadığına dair güvenlerini korumaktır. Dolayısıyla bir husus, sicile tescil edilmesi gerekirken her ne sebeple olursa olsun tescil edilmemişse, kayıt ilgisinin fiil ehliyeti dikkate alınmaksızın, bu husus iyi niyetli üçüncü kişilere karşı kural olarak ileri sürülemeyecektir. Diğer bir anlatımla sicilin, iyi niyetli üçüncü kişileri koruma amacına hizmet eden olumsuz etkisi, kayıt ilgisinin fiil ehliyetine göre değişen bir yoruma imkân tanımaz.

(4) Tescilin Bildirici (Açıklayıcı) Nitelikte Olması

Sicile tescilin kurucu nitelik arz ettiği durumlarda, tescilden önce, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecek bir işlem veya bir hak mevcut değildir³⁹⁵. Buradan hareketle doktrinde, sicile tescilin kurucu nitelik taşıdığı durumların da sicilin olumsuz etkisinin kapsamı içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusu tartışılmış ve bu konuda iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerden ilki, tescilin kurucu nitelik taşıdığı durumlarda tescilin, bir olguya geçerlilik kazandırdığını; dolayısıyla tescilden önce de bir olgunun mevcut olduğunu; bu safhada hukuken var olan fakat geçerlilik kazanmamış bu olgunun, üçüncü kişiler tarafından öğrenilme imkânı olduğunu ve bu durumun da üçüncü kişilerde aranan iyi niyeti ortadan kaldıracığını savunmaktadır³⁹⁶.

³⁹⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 196.

³⁹⁵Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 183.

³⁹⁶Ülgen, s. 171-172.

Bu görüşe karşı çıkan diğer bir görüşe göre ise, tescilden önce hukuken varlık kazanmış bir işlem veya bir olgudan bahsedilemeyeceğinden, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecek bir husus mevcut değildir³⁹⁷. Dolayısıyla tescilin kurucu nitelik taşıdığı durumlarda, sicilin olumsuz etkisi, tescilin mutlak etkisi nedeniyle kural olarak uygulanamaz³⁹⁸. Bunun yanı sıra bu görüş, tescilin kurucu nitelik taşıdığı durumları, sicilin olumsuz etkisinin uygulanabilirliği kapsamının tamamen dışında tutmamıştır. Buna göre, tescil ile hukuken varlık kazanan bir işlem, ilân ile kamuoyuna duyurulmaktadır. İşte tescilden sonra fakat ilândan önceki bu aşamada iyi niyetli üçüncü kişiler, sicilin olumsuz etkisi sayesinde korunmak isterler. Bir diğer ifadeyle, sicilin olumsuz etkisi, tescilden sonra fakat ilândan önceki bu aşamada uygulama alanı bulabilecektir³⁹⁹.

Kanaatimizce, sicile tescilin kurucu nitelik taşıdığı durumlarda, tescil işleminden önce hukuk alanında doğmuş bir hak veya bir hukukî işlem mevcut olmadığı için, bu aşamada sicilin olumsuz etkisinden bahsedilemez. Üçüncü kişilere karşı tescil ile birlikte hüküm ifade etmeye başlayacak kayıtlar dışında, tescil edilecek kayıtlar aynı zamanda ilân da edileceğinden, tescilden sonra yapılacak bu ilân, kayıtların üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi amacına yöneliktir. Kanunda, tescil ile birlikte ilânı da zorunlu iken ilân edilmemiş kayıtların, bu kayıtları bildikleri veya bilmelerinin gerektiği ispat edilmedikçe, üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, tescil ile birlikte hukuk alanında doğmuş, fakat ilân edilmesi gerekirken ilân edilmemiş olan bu kayıtlar, TTK'nın 36'ncı maddesinde düzenlenen sicilin olumsuz etkisinin uygulama alanı içinde değerlendirilebilecek ve iyi niyetli üçüncü kişiler bu sayede korunabilecektir.

³⁹⁷ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 184; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 198.

³⁹⁸ Arslanlı, s. 161; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 197; Ünal, s. 1402.

³⁹⁹ Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 5; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 197-198.

(5) Üçüncü Kişinin İyi Niyetli Olması

Tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilân zorunlu iken ilân olunmamış hususlar, ancak bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Kanun koyucu bu düzenleme ile, tescil veya tescil ile birlikte ilân gerekli olup da tescil veya ilân edilmemiş hususların, üçüncü kişiler tarafından bilinmediğine ilişkin bir karine getirmiştir⁴⁰⁰. Bir diğer anlatımla, tescil veya ilân edilmemiş hususlarda üçüncü kişilerin iyi niyeti asıldır⁴⁰¹.

Kanun koyucu ilk ihtimalde, tescil veya ilân edilmemiş hususların üçüncü kişiler tarafından bilinmesi durumunda, üçüncü kişilere karşı bu hususların ileri sürülebileceği konusunu düzenlemiştir. Tescil edilmesi gerekirken tescil edilmemiş veya tescil ile birlikte ilân edilmesi gerekirken ilân edilmemiş hususlar, ancak bunu bildikleri ispat edildiği takdirde üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Bu gibi durumlarda üçüncü kişilerin iyi niyetli olmadıklarını ispat, kayıt ilgisine aittir⁴⁰². Bilme durumunun ispatı; örneğin bir husus sirküler vasıtasıyla duyurulmuş ise, sirkülerin üçüncü kişinin eline ulaştığının ispatı veya özel gazete ile yapılan ilândan üçüncü kişinin haberdar olduğunun ispatı veya bir başka vasıta ile bu hususun haber alındığının ispatı gibi çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilir⁴⁰³. Kanun koyucu bu ihtimalde, TMK'nın 3'üncü maddesinde ifadesini bulan iyi niyet kavramından daha dar bir anlamı esas almış⁴⁰⁴; sadece fiili bilme durumundan bahsederek, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni gösterse idi bilebilecek olduğu hususlar, kapsam dışında bırakılmıştır.

Kanun koyucu hükümde, sadece bilme durumunu değil; bilme gereğini de düzenlemiştir. Buna göre, üçüncü kişilerin tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilân zorunlu iken ilân olunmamış

⁴⁰⁰**Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 311; **Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 184; **Ülgen**, s. 165; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 199.

⁴⁰¹**Ülgen**, s. 162.

⁴⁰²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 199.

⁴⁰³**Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 311; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 199.

⁴⁰⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 199-200. Zira kötü niyet kavramı, ihmale dayanan bilmemeyi de kapsar.

hususları bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde, tescil edilmemiş veya ilân edilmemiş bu hususlar, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecektir. Bilinmesinin gerekmesi ile neyin kastedildiği ise, açık bir şekilde Kanun metninden anlaşılamamaktadır⁴⁰⁵.

Bu konuda bir görüş, bir kimsenin ne zaman bir hususu bilmesi gerektiğinin tespitinde, her somut olayın özelliğine göre hareket edileceğini ifade etmiştir⁴⁰⁶. Bu görüşe göre, bir ticari temsilcinin azledildiği yönetim kurulu toplantısına katılmış olan üye, şirketle yaptığı sözleşmede, şirketin azledilen temsilci ile temsil edilmesi durumunda, azil durumunun tescil ve ilân edilmediğinden bahisle sözleşmenin geçerli olduğunu iddia edemez. Benzer şekilde, tescil ve ilâna tâbi olup da tescil ve ilân edilmemiş hususlar, elektronik sicil bilgi bankasında yer almış ise, basiretli iş adamı gibi davranmakla yükümlü olanlar için, bilgi bankasını incelemek bir yükümlülük olduğundan, bu kimseler için de sicilin olumsuz etkisinden bahsedilemez⁴⁰⁷.

Kanaatimizce, ticari temsilcinin temsil yetkisinin sınırlanması ile ilgili olarak getirilen düzenlemeden yola çıkarak bir sonuca varmamız mümkündür. TBK'nın 549'uncu maddesinin 4'üncü fıkrasında, ticari temsilcinin temsil yetkisinin, birlikte temsil kaydı ve şube işleri dışında herhangi bir kayıtla sınırlandırılmayacağı ifade edilmiştir. Hatta kanun koyucu, bu iki istisnaî düzenleme dışında, yetkiye getirilen diğer sınırlandırmaların, tescil edilmiş olsalar dahi, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğini hükme bağlamıştır. Burada, üçüncü kişinin bilmeme konusundaki her ihmalinin kötü niyetli olmasına yol açmayacağı; temsil yetkisine getirilen ve Kanunda belirtilen hususlar dışındaki sınırlandırmaların bilinmemesinde hafif ihmalinin olmasının, iyi niyetini ortadan kaldırmayacağı ve bilmek zorunda olmanın bilmeye eş kabul edilmesi gerektiği ifade

⁴⁰⁵ Alman Ticaret Kanununun sicil olumsuz etkisini düzenleyen 15'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, tescil ve ilâna tâbi bir hususun, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için, üçüncü kişilerin bu husustan haberdar olması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak haberdar olmanın gerekliliği yeterli görülmemiştir. Zira üçüncü kişi, araştırma yapma zorunluluğuna sahip değildir, (Bkz., **Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 7).

⁴⁰⁶ **Ulusoy**, s. 120.

⁴⁰⁷ **Ulusoy**, s. 120.

edilmiştir⁴⁰⁸. Bir diğer deyişle, iyi niyetin ortadan kalkması, ağır ihmalin varlığını gerekli kılmaktadır.

Benzer bir ifade TTK'nın 371'inci maddesinin 2'nci fıkrasında da yer almıştır. Düzenlemeye göre, şirketi temsile yetkili olanların, üçüncü kişiler ile işletme konusu dışında yaptığı işlemler, üçüncü kişilerin, işlemin, işletme konusu dışında bulunduğunu bildikleri veya durumun gereğinden bilebilecek durumda bulundukları ispat edilir ise, şirketi bağlamaz. Bu düzenleme ile anonim şirketlerde, işletme gayesi dışında tesis edilen işlemler için bu işlemlerin, durumu bilen ya da durumun gereğinden bilebilecek durumda olduğu ispat edilen kişilere karşı ileri sürülebileceği ifade edilerek, aslında bu düzenleme ile TMK'nın 3'üncü maddesi anlamında, kendisinden beklenen özeni göstermeyen kişinin iyi niyet iddiasında bulunamayacağı şeklindeki ifade tarzının benimsenmiş olduğu görülür.

Yukarıda yer verdiğimiz iki yasal düzenleme ışığında, TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında yer alan ve üçüncü kişilerin bilmeleri gereken hususlar ile kastedilenin, TMK'nın 3'üncü maddesinin 2'nci fıkrası anlamında, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstererek, tescil veya ilândan önce, tescil veya ilâna tâbi hususlara vakıf olabilmek olduğu anlaşılabilir. Fakat burada üçüncü kişinin bilmeme konusundaki her ihmali, kötü niyetli olduğu sonucunu doğurmayacaktır. Kanaatimizce, sicilin olumsuz etkisinde, TBK'nın 549'uncu maddesine yakın bir yorum tarzının benimsenerek, bilmek zorunda olmanın bilmeye eş kabul edilmesi, bizi daha isabetli bir sonuca götürecektir. Zira yasa koyucu madde metninde, *“bilebilecek durumda olmak”* tan bahsetmemiş; *“bilmeleri gerektiği”* ifadesini kullanarak, bilmek zorunda olmayı bilme durumu ile eş değer kabul etmiştir. Bu şekilde yapılabilecek lâfzî yoruma ek olarak, tescil veya ilân etmemenin sonuçlarına, Kanunun kendisine yüklediği bir yükümlülüğü ihlâl etmiş olması nedeniyle, kayıt ilgisinin katlanması gerektiğini; kayıt ilgisinin yasal

⁴⁰⁸**Kırca**, İsmail, *“Ticaret Şirketlerinde Temsil Yetkisine Getirilen ve Tescili Caiz Olmayan Sınırlandırmaların Üçüncü Kişilere Etkisi”*, BATİDER, C. XVII, S. 3, 1994, s. 154-155, (Tescili Caiz Olmayan Sınırlandırmalar).

yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle, üçüncü kişileri hafif ihmallerinden sorumlu tutmanın, sicilin olumsuz etkisinin, üçüncü kişileri koruma amacı ile bağdaşmayacağını söyleyebiliriz. Şayet üçüncü kişi, TMK'nın 3'üncü maddesi anlamında, kendisinden beklenen özeni göstermiş olduğunu, dolayısıyla da tescil veya ilân edilmemiş husustan haberdar olmama konusunda ihmalinin dahi bulunmadığını iddia ederse, aksi ispat edilemeyen ve içinden çıkılması zor bir durum ortaya çıkacaktır⁴⁰⁹.

(6) Üçüncü Kişilerin Davranışı ile Sicil Kayıtları Arasında Somut Nedensellik Bağının Aranmaması

Sicilin olumsuz etkisinin uygulanabilmesi, üçüncü kişilerin seçimlerini sicilde yer almayan kayıtların yokluğuna duydukları güvenle yapmış olmaları şartına bağlı değildir⁴¹⁰. Kanun koyucu, üçüncü kişilerin menfaatlerini korumak için, ticaret sicilin olumsuz etkisi ile, üçüncü kişilerin davranışları arasında nedensellik bağının varlığını kabul etmiş; bunun aksinin ispatı, hukukî işlem güvenliğini zedeleyeceğinden ve ispatının neredeyse imkânsız olması nedeniyle mümkün görülmemiştir⁴¹¹.

Üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunmaya değer olmadığı ve üçüncü kişilerin davranışları ile sicildeki görünüm arasında nedensellik bağının var kabul edilmesinin hakkaniyete açık şekilde ters düşeceği zamanlarda, nedensellik bağının mevcut olmadığının ispatı imkânının, kayıt ilgisine tanınması gerekir⁴¹². Tanınan bu imkân, ispat yükünün kayıt ilgisinde olması nedeniyle, üçüncü kişilerin hukukî durumlarını olumsuz etkilemeyecektir.

⁴⁰⁹Tescil veya ilân edilmesi gerekirken, tescil veya ilân edilmemiş hususların, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için, sadece bilme olgusunun ispatına cevaz verilmesinin daha isabetli bir düzenleme teşkil edeceği hakkında bkz., **Ülgen**, s. 166, dn. 362a.

⁴¹⁰**Arslanlı**, s. 158; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 200; **Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 8.

⁴¹¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 200-201; **Ülgen**, s. 164.

⁴¹²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 201.

(7) Bir Hukukî İşlemin Mevcut Olması

Ticaret sicilinin olumsuz etkisi, kural olarak hukukî işlemler ve sebepsiz iktisap hallerinde söz konusu olmaktadır⁴¹³. Zira ticaret sicili, tacirler ile hukukî ilişkiye girecek kişilere, sicilin alenî olmasının doğal bir sonucu olarak, gereken bilgileri sunmakta; üçüncü kişiler ise davranışlarına, bu bilgiler ışığında yön vermektedir. Her ne kadar Kanun metninde, sicilin olumsuz etkisini belirli işlemler için sınırlandıran bir hüküm mevcut olmasa da olumsuz etkinin işlerlik kazanabileceği alanın, kural olarak hukukî işlemler ve sebepsiz iktisap halleri olduğu belirtilebilir.

Hukukî işlemlerin dışında kalan haksız fiil hallerinde, üçüncü kişilerin sicil kayıtlarına dayanarak bir işlem yapmaları söz konusu olmadığı için, sicilin olumsuz etkisinin, haksız fiil hallerinde uygulama alanı bulmayacağını söyleyebiliriz⁴¹⁴. Örneğin, bir kollektif şirkette, bir ortağın şirkete ait görevlerini yerine getirirken işlediği haksız fiillerden şirket de doğrudan doğruya sorumludur. Kollektif şirkete ait bir araç, bir üçüncü kişiye çarpsa, haksız fiil nedeniyle şirket sorumlu olacaktır; fakat haksız fiilin işlendiği esnada, ortaklığına son verilmiş olduğu tescil ve ilân edilmemiş olsa dahi, şirketten ayrılan kişinin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır⁴¹⁵. Bu şirket ile bir sözleşme akdedilmiş olsaydı, şirketten ayrılmış olmasına rağmen, durumu tescil ve ilân edilmemiş olan kişinin de, TTK'nın 237'nci maddesinde belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde, sorumluluğu söz konusu olacaktır⁴¹⁶.

Ticaret sicilinin olumsuz etkisinin, haksız fiil ve sözleşme ilişkisinin birlikte yer aldığı durumlarda uygulanabileceği kuşkusuzdur⁴¹⁷. Yine

⁴¹³Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 8; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 202; Nomer Ertan, s. 300.

⁴¹⁴Hirsch, s. 230; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 202-203; Nomer Ertan, s. 300; Ünal, s. 1403; Bahtiyar, s. 41; Bilgişin, s. 153-154.

⁴¹⁵Haksız fiil hallerinde sicilin olumsuz etkisinin uygulanamayacağı ifade edilmesine karşın, doktrinde, ticari iş ile bağlantısı olan haksız rekabet, ticari işlemlerde dolandırıcılık gibi fiillerde, sicilin olumsuz etkisinin geçerli olabileceği ifade edilmektedir. Örneğin, bir kollektif şirket eski ortağı, ortak sıfatıyla haksız rekabet fiilini işler ise, şirketten ayrıldığı sicile tescil ve ilân edilmemiş olmasına rağmen, şirket sorumlu olacaktır, (Bkz., Bilge, (Ticaret Sicili), s. 203).

⁴¹⁶Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 312; Nomer Ertan, s. 300; Ülgen, s. 165; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 203; İmregün, (Kara Ticareti), s. 59.

⁴¹⁷Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 312; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 203; Ünal, s. 1403.

sözleşme temelli culpa in contrahendo ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan sorumluluklarda da sicilin olumsuz etkisi uygulama alanı bulabilecektir⁴¹⁸. Bununla birlikte, karışma, birleşme gibi ifa dışı sebepsiz zenginleşme hallerinde, sicilin incelenmesi ile davranışlar arasında herhangi bir nedensellik bağı olamayacağı için, sicilin olumsuz etkisinin uygulanamayacağı ifade edilebilir⁴¹⁹. Zira bu gibi durumlarda, irade dışında bir zenginleşme gerçekleşmektedir. Son olarak, ikrar, feragat gibi mahkeme içi usul işlemleri söz konusu olduğunda da sicilin olumsuz etkisinin, iyi niyetli üçüncü kişilere koruma sağlayacağı ifade edilmektedir⁴²⁰.

d. Hukukî Görünüş Nazariyesinin Ticaret Sicilinin Olumsuz Etkisi Bağlamında İncelenmesi

TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince, kayıt ilgilisi, tescili zorunlu olup da tescil edilmemiş veya tescil ile birlikte ilânı da zorunlu iken ilân olunmamış hususların, gerçekte mevcut olmadığına dair iyi niyetli üçüncü kişilerde uyandırdığı güvenin sonuçlarına katlanmak zorundadır⁴²¹. Zira kanun koyucu, sicil kayıtlarının ve sicil gazetesi ilânlarının, tam ve doğru olduğu varsayımını kabul etmiş; sicilin kamu itimadına mazhar olmasının bir gereği olarak, üçüncü kişilerin iyi niyetini korumuştur.

Ticaret sicilinin olumsuz etkisinden kayıt ilgilileri değil; iyi niyetli üçüncü kişiler faydalanabilir⁴²². Örneğin, bir ticari temsilcinin temsil yetkisi sona ermiş olmasına rağmen, durum sicile tescil ve ilân edilmemişse, iyi niyetli üçüncü kişilerin temsilci ile yaptığı işlemler taciri bağlayacaktır. Benzer şekilde, iki ticari temsilcinin yetkileri, birlikte temsil kaydı ile sınırlandırılmış; fakat durum

⁴¹⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 203; Ünal, s. 1403.

⁴¹⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 204.

⁴²⁰Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 8; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 204. Ticaret sicilinin olumsuz etkisinin uygulanamayacağı haller için bkz., Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 8.

⁴²¹Ülgen, s. 163.

⁴²²Arslanlı, s. 161; Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 310-311.

sicile tescil edilmemiş ise, iyi niyetli üçüncü kişiler, her bir temsilci ile taciri bağlayan işlemler gerçekleştirebilecektir⁴²³.

(1) Üçüncü Kişiler Arasında Sicilin Olumsuz Etkisinin Geçerliliği

Ticaret sicilinin olumsuz etkisinde üçüncü kişiler, kayıt ilgilileri karşısında, onların yarattığı hukukî görünüme güvenmiş olmaları nedeniyle korunmaktadırlar. Herhangi bir üçüncü kişinin de kayıt ilgilisi olabileceği düşünüldüğünde, sicilin olumsuz etkisinden sadece kayıt ilgisine karşı değil, üçüncü kişilere karşı da korunabilmenin mümkün olduğunu söyleyebiliriz⁴²⁴. Zira TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında da, sicile tescil edilmesi gerekirken tescil edilmemiş hususları, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecek olan kişiler konusunda herhangi bir sınırlandırmaya gidilmemiştir⁴²⁵. Bu gerekçelerle sicilin olumsuz etkisinden sadece kayıt ilgilisi aleyhine değil, üçüncü kişiler aleyhine de yararlanılabilecektir.

Örneğin, bir kollektif şirketin, sicile tescil ve ilân edilmemiş olsa da şirketten ayrılmış ortağı, şirket adına T şahsından kredi alsa ve kredi karşılığında şirkete ait bir taşınmaza ipotek koydursa, taşınmaz üzerinde ipotek hakkı olan diğer alacaklılar, T'nin alacağına, ortaklık ilişkisinin sona ermiş olduğu bir kişi ile akdedilen sözleşmenin geçersiz olduğu gerekçesi ile itiraz ederse, T, sicilin olumsuz etkisini diğer ipotek alacaklılarına karşı da ileri sürebilecektir⁴²⁶.

⁴²³ Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 337.

⁴²⁴ Köster, Das Rechtsscheinsprinzip in den §§15 HGB, 68 BGB und 892 BGB, Barop, sh. 18 (Ülgen, s. 163'den naklen); Bilge, (Ticaret Sicili), s. 208.

⁴²⁵ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 208, dn. 615.

⁴²⁶ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 209.

(2) Üçüncü Kişilerin Gerçek Hukukî Durum ile Sicildeki Hukukî Duruma Dayanma Konusundaki Seçim Hakkı

Ticaret sicilinin olumsuz etkisi, tescil veya ilân işlemleri gerçekleştirilmediği için, iyi niyetli üçüncü kişilerin gerçeği yansıtmayan sicildeki hukukî görünümüne duydukları güveni korumaktadır. Fakat bazı durumlarda, sicile tescil ve ilân işlemleri gerçekleştirilmediği için kendilerine karşı ileri sürülemeyecek olan hususlara dayanmak, iyi niyetli üçüncü kişiler için, tescil ve ilândan önceki hukukî duruma dayanmaktan daha yararlı olabilir.

Örneğin, bir ticari temsilcinin temsil yetkisi birlikte temsil kaydı ile sınırlanmasına rağmen, durum sicile tescil edilmemiş olsa, temsil yetkisinin sınırlandırıldığını öğrenme imkânı olmayan iyi niyetli üçüncü kişi, temsilci ile taciri bağlayan bir sözleşme akdedebilir; temsil yetkisinin sınırlandırıldığı itirazını, sicilin olumsuz etkisine dayanarak bertaraf edebilir. Fakat, ticari temsilci ile akdetmiş olduğu sözleşme, iyi niyetli üçüncü kişi için anlamsız ya da faydasız ise, bu durumda iyi niyetli üçüncü kişinin sicilden anlaşılamayan bu gerçek hukukî duruma dayanma imkânı olabilmeli; temsilcinin temsil yetkisinin sınırlandırılmış olduğunu, bu yüzden yetkisiz şekilde akdedilen sözleşmenin geçersizliğini ileri sürebilmelidir⁴²⁷. Dolayısıyla iyi niyetli üçüncü kişiler için, sicilin olumsuz etkisinden faydalanma konusunda bir zorunluluğun öngörülmediğini; iyi niyetli üçüncü kişilere, sicildeki hukukî görünüm ile gerçek hukukî durum arasında seçim yapma olanağının tanınması gerektiğini ifade edebiliriz⁴²⁸.

Üçüncü kişiye tanınması gereken seçim hakkı, tescili gerekmesine rağmen tescili yapılmamış; tescil edilmemekle birlikte değişikliğe uğramasına rağmen, değişikliği de tescil edilmemiş hususlarda özellik arz eder. Şöyle ki,

⁴²⁷**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 205.

⁴²⁸**Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 6; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 205. Doktrinde, iyi niyetli üçüncü kişilere tanınması gereken seçim hakkının aynı olayda farklı şekillerde kullanılması, çelişkili davranma yasağına ve dürüstlük kuralına aykırılık yaratacağı gerekçesiyle, kabul edilmemektedir, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 206). Aksi görüş için bkz., **Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 6.

tescil edilmesi gerekirken tescil edilmemiş hususlarda üçüncü kişiler, sicildeki hukukî görünümüne güvenmekte ve bu güvenleri Kanun tarafından korunmaktaydı. Fakat bahsi geçen konuda, tescili gereken konu değişikliğe uğramış ve tescilden önceki durum gerçekliğini kaybetmiştir. Bu durum sicilden anlaşılamamakla birlikte, iyi niyetli üçüncü kişilerin seçim haklarını kullanarak dayanabilecekleri gerçek durum da artık gerçeği yansıtmamaktadır. Doktrinde, bu gibi durumlarda üçüncü kişilerin, tescil edilmesi gerekirken tescil edilmemiş hususu somut olarak bilmeleri şartıyla, sicilin olumsuz etkisine dayanabilecekleri savunulmuştur⁴²⁹. Somut olarak varlığı aranan bilme olgusunun ispatı ise, kayıt ilgisine yüklenmiştir⁴³⁰.

C. Ticaret Siciline Tescilin Etkilerinin Gerçekleşme Zamanı

Ticaret siciline tescilin etkilerinin gerçekleştiği zaman, bir görüşe göre, herkes için aynı anda etkisini gösterirken⁴³¹, diğer bir görüşe göre kayıt ilgilileri ile üçüncü kişiler arasında bir ayırım yapmayı zorunlu kılar⁴³². TTK'nın 36'ncı maddesinde açıkça, üçüncü kişi ifadesi kullanıldığından ve üçüncü kişiler ile kayıt ilgilileri dışında kalan kişilerin kastedildiği anlaşıldığından, ayrıma gitmenin daha isabetli olacağını düşünmekteyiz.

1. Kayıt İlgilileri Açısından Sicilin Etkilerini Gösterdiği Zaman

Ticaret sicilinin etkilerinin, ilgililer ve tescile konu işleme taraf olan kişiler açısından, hangi andan itibaren hüküm ifade ettiği konusunda, iki farklı görüş mevcuttur. Bu görüşlerden ilki, tescile konu hususun, sicil esas defterine işlendiği andan itibaren sicilin etkilerini kayıt ilgilileri hakkında göstereceğini savunurken⁴³³; katıldığımız diğer bir görüş ise, sicile tescilin

⁴²⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 207-208.

⁴³⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 208.

⁴³¹**Toksal**, s. 391.

⁴³²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 209.

⁴³³**Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 310.

kurucu ve bildirici etki göstermesine göre ikili bir ayırım yaparak konuyu ele almaktadır. Bu görüşe göre, sicile tescilin bildirici etki gösterdiği hallerde, tescil açıklayıcı nitelikte olup, tescilden önce de kayıt ilgilileri açısından, tescile konu hak veya hukukî ilişkinin varlığından bahsedilebileceğinden, sicilin etkilerini gösterdiği zaman konusunda, sicil işlemlerinin yapıldığı ya da gerekli belgelerin verildiği anın, herhangi bir önemi yoktur⁴³⁴. Tescilin kurucu etkiyi haiz olduğu hallerde ise, tescilden önce varlığından bahsedilebilecek bir hak veya olgu söz konusu olmadığından, kayıt ilgilileri ve kayda konu işleme taraf olan kişiler için, kaydın yapılması ile sicilin etkilerini göstermeye başlayacağını ifade edebiliriz⁴³⁵. Sicil kayıtlarının tescil ile birlikte hüküm ifade etmeye başladığı zamanlarda, hem ilgililer hem de üçüncü kişiler açısından sicil kayıtları, tescil ile birlikte aynı anda hüküm ifade eder⁴³⁶.

Bu konuda Yargıtay tarafından; “... Uygulanması gereken 6762 Sayılı TTK’nın 390’ıncı maddesinin son cümlesine göre, ana sözleşmeyi değiştirme kararı, tescilden önce hüküm ifade etmeyeceği hükme bağlanmıştır. O halde, yasada öngörülen sıraya uyulmadan gerçekleştirilen ve özellikle tescil yapılmadan ana sözleşmedeki yönetim kurulu üyelerinin sayısını tespit eden maddedeki değişiklik, hüküm ifade etmeyeceğinden, sanki bu değişiklik gerçekleşmiş gibi, bu maddenin değişik şekline göre yapılan yönetim kurulu üyeleri seçimi konusunda olağan genel kurul kararının bu bölümünün iptali gerekirken, yazılı şekilde ve tescilin ancak üçüncü kişiler bakımından önem taşıyacağı görüşü ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmediğinden...”, şeklinde verilen kararda⁴³⁷ ele alınan hüküm, her ne kadar 6102 Sayılı TTK’nın 455’inci maddesine tekabül etmekteyse de ve bu düzenlemede tescil, sicil kaydının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade edebilmesi için şart koşulmuş olsa da, verilen bu karar, 6762 Sayılı TTK döneminde, tescilden önce hüküm ifade etmeyecek hususlarda, işleme taraf

⁴³⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 210-211.

⁴³⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 211.

⁴³⁶Bilge, (Ticaret Sicili), s. 215.

⁴³⁷Y. 11.HD., 08.11.1979, 1979/4665 E. ve 1979/5114 K., (Hukuk Türk, Erişim Tarihi 04.02.2013).

olan kişiler ve kayıt ilgilileri için, sicilin etkilerini, tescil ile birlikte göstereceğini güzel bir şekilde örneklendirmektedir.

Kanun koyucu TTK'da sicile tescilin hangi anda yapılmış sayılacağı konusunda suskun kalmış; fakat TSY'de tescil tarihinin, müdürlüklerin MERSİS üzerinden güvenli elektronik imza ile gerçekleştirdikleri tescil işlemlerinde, imzaya eklenen zaman damgasındaki tarihi ifade ettiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra, TSY'nin 25'inci maddesinde, tescil edilmiş bir olgunun tescil anının saptanmasında, hangi tarihin belirleyici olduğu da ayrıca hükme bağlanmıştır⁴³⁸.

2. Üçüncü Kişiler Açısından Sicilin Etkilerini Gösterdiği Zaman

a. Kural: Tescile Konu Hususun İlânı İzleyen İş Gününden İtibaren Hukukî Sonuç Doğurması

TTK'nın 36'ncı maddesinin 1'inci fıkrası gereğince, ticaret sicili kayıtları nerede bulunurlarsa bulunsunlar, üçüncü kişiler hakkında, tescilin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilân edildiği; ilânın tamamı aynı nüshada yayımlanmamış ise, son kısmının yayımlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukukî sonuçlarını doğurur. Bu günler, tescilin ilânı tarihinden itibaren işlemeye başlayacak olan sürelerle de başlangıç olur.

⁴³⁸“Tescil edilmiş bir olgunun tescil anının saptanmasında; a) Harca tâbi olsun olmasın elektronik ortamlarda gerçekleştirilen bütün işlemlerde tescil tarihi, b) Harca tâbi olmayan işlemlerde tescil tarihi, c) Harca tâbi olan işlemlerde; harç makbuzunun tarihi, harç makbuzunun aynı gün içerisinde müdürlüğe ikna edici ve yazılı bir gerekçe ile birlikte ibraz edilememesi halinde ise, tescil tarihi, ç) Harcı yatırılmış olsa da, müdürlük tarafından reddedilmiş tescil taleplerine Kanunun 34'üncü maddesi uyarınca yapılan itiraz üzerine mahkemece tescile karar verilmesi halinde yapılan tescillerde tescil tarihi, belirleyicidir.

Elektronik ortamda gerçekleştirilen bütün işlemlerde tescil tarihi, MERSİS'te zaman damgası ile kayıt altına alınan tarihtir.

Elektronik ortamda müdürlüğe yapılacak tüm başvurularda, başvuru anının tespitinde MERSİS'teki tarih esas alınır.

MERSİS'te meydana gelebilecek teknik aksaklıklar nedeniyle fiziki ortamda yapılacak tescil işlemlerinde tescil anı, birinci fıkranın (b), (c), (ç) bentlerine göre belirlenir”, (TSY m. 25).

Kanun koyucu, sicilin etkilerinin üçüncü kişiler hakkında hüküm ifade edebilmesinin ön şartı olarak, ilân edilmeleri gereğinden bahsetmiştir. İlânın tamamı aynı nüshada yayımlanmamış ise, son kısmın yayımlandığı günü, tamamı aynı nüshada yayımlanmış ise, ilânı izleyen iş gününden itibaren sicil, hukukî etkilerini gösterecektir. Bir diğer anlatımla, ilânın tamamlandığı an, hafta sonuna veya resmî bir tatil gününe denk gelirse, tatili takip eden iş gününden itibaren sicil etkilerini gösterecektir. Bu tarih aynı zamanda, sicilin olumsuz etkisinin ileriye dönük olarak sona erip, olumlu etkisinin başladığı zamandır⁴³⁹.

Kanun koyucu ayrıca, sicilin üçüncü kişiler hakkında etkilerini göstermeye başladığı anın, tescilin ilânı tarihinden itibaren işlemeye başlayacak olan sürelerle de başlangıç olacağını ifade etmiştir. Örneğin, TTK'nın 128'inci maddesinin 8'inci fıkrasında, ortaklarca, sermaye olarak konulması taahhüt edilen hakların korunması için, kurucular tarafından ortaklar aleyhine ihtiyatî tedbirin istenebileceği; tedbir üzerine açılacak davalar için, Hukuk Muhakemeleri Kanununda öngörülen sürenin, ancak şirketin tescil ve ilânı tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmiştir.

b. İstisna: Tescile Konu Hususun Tescil İle Birlikte Hukukî Sonuç Doğurması

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız, sicil kayıtlarının üçüncü kişilere karşı ilânla hüküm ifade etmeye başlayacağına ilişkin kurala yönelik TTK'da önemli bir istisna yer almaktadır. Buna göre, bir hususun tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhal

⁴³⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 213. Olumsuz etkinin ileriye dönük olarak sona ermesine örnek olarak, TBK'nın 202'nci maddesi verilebilir. Hüküm gereğince, bir malvarlığını veya bir işletmeyi aktif ve pasifleri ile birlikte devralan, bunu alacaklılara bildirdiği veya ticari işletmeler için Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanacak ilânla duyurduğu tarihten başlayarak, onlara karşı malvarlığındaki veya işletmedeki borçlardan sorumlu olur. Bununla birlikte, iki yıl süreyle önceki borçlu da devralanla birlikte müteselsil borçlu olarak sorumlu kalır. Bu süre, muaccel borçlar için, bildirme veya duyuru tarihinden; daha sonra muaccel olacak borçlar için ise, muacceliyet tarihinden işlemeye başlar.

işleyeceğine ilişkin özel hükümler mevcut ise, bu durumlarda, üçüncü kişiler hakkında sicilin etkileri, tescil ile birlikte doğacaktır⁴⁴⁰.

TTK'da ticaret sicil kayıtlarının, üçüncü kişilere karşı tescil ile birlikte hüküm ifade etmeye başlayacağına yönelik, önemli iki düzenleme yer almaktadır. Bunlardan ilki, 6102 Sayılı TTK'nın 455'inci maddesinde ele alınmıştır. İlgili düzenlemeye göre, anonim şirket esas sözleşmesinin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararı, üçüncü kişilere karşı tescilden önce hüküm ifade etmez. Her ne kadar hükümde, esas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararında, ilâna tâbi hususlar ilân edilecek ve bu karar, şirketin internet sitesine konulacaksa da, değişiklik kararı üçüncü kişilere karşı, tescil ile birlikte ileri sürülebilecektir. Diğer bir düzenleme ise 6102 Sayılı TTK'nın 571'inci maddesinde yer almaktadır. İlgili düzenlemede, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, şirketi yönetmek ve temsil etmekle görevli komandite ortakların görevden alınması halinde, bu kararın tescili ile, görevden alınan ortağın, bu tarihten sonra doğan şirket borçlarından dolayı kişisel sorumluluğunun sona ereceği belirtilmiştir. Diğer bir anlatımla, görevden alınan komandite ortak, görevden alma kararının tescili tarihinden itibaren doğan şirket borçlarından sorumlu olmadığını, üçüncü kişilere karşı ileri sürebilecektir. Üçüncü kişiler, görevden alma kararının tescili tarihinden itibaren doğan borçlardan dolayı, görevden alınan ortağı sorumlu tutamayacaklarından, kararın etkisi tescil ile birlikte hüküm ifade edecektir.

Doktrinde, ticaret şirketlerinin tüzel kişilik kazanması konusunda, tescile atfedilen kurucu etki, bu hususların ilân edilmeksizin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği şeklinde anlaşılmıştır⁴⁴¹. Tescilin kurucu etkiyi haiz olması ile, tescil edilen hususların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi farklı şeyler olup, bir hususun tescil edilmeksizin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi, Kanunun bunu açıkça düzenlemesi şartına bağlıdır⁴⁴². Kaldı ki

⁴⁴⁰ Bu hükmün eleştirisi ve hükmün kaldırılması yönünde bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 215-216.

⁴⁴¹ **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 214.

⁴⁴² **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 214.

tescil edilen hususlar, aksine açık bir düzenleme olmadıkça ilâna da tâbi olduklarından, tüzel kişiliğin tescil ile kazanıldığı olgusu, ilân edilmeden, durumdan habersiz olan üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Dolayısıyla ticaret şirketleri için getirilen bu hükmü, TTK'nın 36'ncı maddesinde düzenlenen, kurala yönelik bir istisna şeklinde anlamaya imkân yoktur.

3. Etkilerin Gerçekleşme Zamanının İlgililerce Değiştirilip Değiştirilemeyeceği Meselesi

Doktrinde, sicil kayıtlarının etkilerinin gerçekleşme zamanının, ilgililer tarafından değiştirilip değiştirilemeyeceği tartışma konusu olmuştur. Bu konuda bir görüş, bu imkânı ilgililere tanırken; diğer görüş, sicil kayıtlarının etki doğurdukları anın, ne ilgililerce ne de başka kişiler tarafından değiştirilemeyeceğini savunur.

İlk görüşe göre, tescilin kurucu nitelik arz ettiği durumlarda, tescilden önce olmamakla birlikte, tescilden sonraki bir dönem için, sicilin etki gösterebileceği an değiştirilebilir. Sicilin açıklayıcı fonksiyon icra ettiği durumlarda ise, gerek tescilden önce gerekse tescilden sonraki bir zaman için, bu değişiklik gerçekleştirilebilir. Şöyle ki, tescilden önceki bir dönem için kararlaştırılmış olan ve sicilin etkisini göstereceği zamanın değiştirilmesine ilişkin anlaşma, bir bildirimde bulunulmadıkça, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir⁴⁴³.

Bu görüşe karşı çıkan ve bizim de katıldığımız diğer görüş ise, sicilin etkilerini göstermeye başlayacağı zamanın değiştirilemeyeceğini; Kanun tarafından öngörülen sürelerde sicilin olumlu ve olumsuz etkilerini göstereceğini savunur⁴⁴⁴. Bu görüşe göre, tescilin kurucu etkiyi haiz olduğu durumlarda, sicilin etkilerini göstereceği anın değiştirilmesine ilişkin yapılan anlaşmalar, çoğunlukla emredici yasal düzenlemelere aykırılık teşkil

⁴⁴³Bilgişin, s. 154.

⁴⁴⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 217.

edecektir. Örneğin, TTK'nın 232'nci maddesi gereğince, kollektif şirket ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır; aksine sözleşme üçüncü kişilere karşı geçersizdir⁴⁴⁵. Kararlaştırılan süreler, tescile konu hususa ilişkin özel şartlar olarak muamele görebilir⁴⁴⁶. Örneğin, sicil kaydında belirlenen bir tarihten önce, kayda ilişkin bir işlemin talep edilmesi durumunda, kayıt ilgilisi, sicilin olumlu etkisinden faydalanarak, üçüncü kişilerin taleplerini reddedebilecektir.

Diğer taraftan, sicilin bildirici etkiyi haiz olduğu hallerde, tescilden önceki dönem için kararlaştırılan ve sicilin etki göstereceği zamanı değiştirme amacıyla konulan kayıtlar, üçüncü kişilere bildirim ile hüküm ifade edeceğinden, bu gibi durumlarda da sicilin etkinlik kazanmadığı bir dönemde üçüncü kişilerin iyi niyeti ortadan kaldırılmaya çalışılmış olmaktadır⁴⁴⁷. Bu durumlarda, sicilin hüküm ifade etmeye başladığı; olumlu ve olumsuz etkilerini göstermeye başladığı an herhangi bir değişikliğe uğramamaktadır. Sicil kaydında yer verilen tarihe rağmen, sicil etkilerini, yasanın belirlediği kurallar çerçevesinde göstermektedir.

D. Etkilerin Hüküm İfade Ettiği Alan

TTK'nın 36'ncı maddesinin 1'inci fıkrası gereğince, ticaret sicili kayıtları nerede bulunurlarsa bulunsunlar, üçüncü kişiler hakkında, tescilin ilân edildiği; ilânın tamamı aynı nüshada yayımlanmamış ise, son kısmının yayımlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukukî sonuçlarını doğurur. Dolayısıyla ilâna tâbi olup da ilân edilmiş hususlar, üçüncü kişiler hakkında, sicil çevresi içerisinde veya dışarısında olmalarına bakılmaksızın hüküm ve sonuç doğuracaktır⁴⁴⁸. Aynı maddenin 2'nci fıkrasında ise, tescil edilmekle hüküm ve sonuç doğuracak kayıtlardan bahsedilmiş; fakat bu kayıtların etki alanına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığından, doktrinde sicilin olumlu ve olumsuz etkisi bağlamında değişik fikirler ileri sürülmüştür.

⁴⁴⁵Benzer bir hüküm için bkz., TTK m. 355/I ve m. 355/II.

⁴⁴⁶Bilge, (Ticaret Sicili), s. 217.

⁴⁴⁷Bilge, (Ticaret Sicili), s. 218.

⁴⁴⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 218.

Sicilin olumlu etkisi bağlamında ileri sürülen bir görüş, bu kayıtların nerede bulunursa bulunsunlar, kaydın varlığını bilsinler veya bilmesinler, üçüncü kişiler hakkında tescil ile birlikte hüküm ifade edeceğini savunur⁴⁴⁹. Diğer bir görüş ise, sicile tescil ve ilânı lâzım gelen hususları düzenleyen TTK'nın 36'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında, "*nerede bulunursa bulunsunlar*" ibaresi yer almasına karşın, aynı ibarenin, ticaret sicilinin olumlu etkisinin tescil ile birlikte derhal başlayacağına ilişkin istisnayı düzenleyen aynı hükmün 2'nci fıkrasında yer almadığından hareketle, tescil edilmesine karşın ilân edilmemiş hususların, sadece sicil çevresi içerisinde yer alan üçüncü kişileri bağlayacağını, sicil çevresi dışında kalan kişiler için ise hüküm ifade etmeyeceğini savunur⁴⁵⁰.

Kanaatimizce, sicil kayıtlarının tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağını düzenleyen hükümde, sicil çevresi içinde ve dışında yer alan üçüncü kişiler arasında ayırım yapılmasını haklı gösterecek herhangi bir yasal düzenleme yer almadığından, bu durumlarda da sicil kayıtları, kaydın varlığını bilsinler veya bilmesinler, üçüncü kişiler hakkında tescil ile birlikte hüküm ifade edecektir. Sicil kayıtları her ne kadar ilân yolu ile alenîyeti sağlama fonksiyonunu icra etse de tek yol bu değildir. Sicil kayıtlarını inceleme imkânının herkese tanınmış olması ve hatta sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulmaya başlanması ile üçüncü kişilerin herhangi bir külfete katlanmadan, kayıtlardan bilgi sahibi olabilme imkânını elde etmeleri, bu tür tartışmaların önüne geçecektir⁴⁵¹.

Kanunun tescil ile birlikte ilânın da yapılmasını istediği; fakat sadece tescil işleminin tamamlanıp, ilân işleminin yapılmadığı durumlarda, sicil

⁴⁴⁹**Karahan**, (Ticari İşletme), s. 137-138; **Poroy/Yasaman**, s. 216. *Bilge* ise, açıklanan bu fikre katılmakla birlikte, bu kayıtları, üçüncü kişiler arasında herhangi bir ayırım yapmadan, kayıt ilgilisi dışındaki herkes için etkili kabul etmenin, üçüncü kişilerin, yasada düzenlenmemiş şekilde ağır bir yükümlülük altına sokulması anlamına geleceğini savunmaktadır, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 174; **Bilge**, (Etkiler), s. 273). Sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulması ile bu tür sıkıntıların ortadan kalkacağı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Ulusoy**, s. 103, dn. 27.

⁴⁵⁰**Arslanlı**, s. 162-163; **İmregün**, (Genel İlkeler), s. 78; **Ülgen**, s. 169-170. *Arslanlı*, sicil çevresi dışında kalan kişiler için tescil ve ilân edilen durumların, sicil gazetesinin vardığı tarihten itibaren hüküm ifade etmesi gerektiğini belirtmiştir, (Bkz., **Arslanlı**, s. 163).

⁴⁵¹Aynı yönde bkz., **Ulusoy**, s. 103; **Kayar**, s. 363.

olumsuz etkisinin giderilip giderilemeyeceği konusunda da iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bu konuda bir görüş, sicile kaydedilmekle birlikte ilân yapılmamış hususların, sadece ilgili sicil çevresindeki kişiler için hüküm ve sonuç doğuracağını; sadece bu kişiler için sicilin olumsuz etkisinin giderilmiş olacağını; Türkiye çapında üçüncü kişiler için sicilin olumsuz etkisinin giderilebilmesinin, ilânın yapılmış olmasına bağlı olduğunu savunmaktadır⁴⁵².

Bu görüşe karşı çıkan diğer bir görüş ise, tescil ve ilân edilmesi gerekirken, sadece tescil edilmekle yetinilen hususlarda, sicil çevresi içindeki kişiler için olumsuz etkinin giderildiğini savunmanın, sicilin olumsuz etkisinin iyi niyetli üçüncü kişilerin korunmasına yönelik amacına ters düşeceğini, bu yüzden kabul edilemez olduğunu savunmaktadır⁴⁵³. Bu görüş, ticaret sicili kayıtlarının, nerede bulunursa bulunsunlar, üçüncü kişiler hakkında ilân ile hüküm ifade etmeye başlayacağına ilişkin Kanun hükmünü, savına dayanak olarak almaktadır.

Kanaatimizce, kanun koyucu, tescil edilen hususların, Kanun veya Yönetmelikte aksine bir hüküm bulunmadıkça ilân olunacağını düzenlediğinden, Kanunun bir hususun tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhal işleyeceğine ilişkin istisnâî düzenlemeleri dışında⁴⁵⁴, sadece tescil veya sadece ilân ile sicilin olumsuz etkisi giderilemeyecektir. Zira TTK'nın 36'ncı maddesinin 1'inci fıkrası gereğince, ticaret sicili kayıtları, nerede bulunursa bulunsunlar üçüncü kişiler hakkında, tescilin ilân edildiği; ilânın tamamı aynı nüshada yayımlanmamış ise, son kısmının yayımlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukukî sonuçlarını doğurur. Dolayısıyla bu tarihe kadar nerede bulunursa bulunsun iyi niyetli üçüncü kişiler, sicilin olumsuz etkisinin korumasından faydalanmaya devam edeceklerdir.

⁴⁵²İmregün, (Kara Ticareti), s. 57-58.

⁴⁵³Bilge, (Ticaret Sicili), s. 193.

⁴⁵⁴Bu konuda yapılan iki istisnâî düzenlemeden ilki, TTK'nın 455'inci maddesinde; diğeri ise TTK'nın 571'inci maddesinde yer almaktadır. Bu iki istisnâî hükmün söz konusu olduğu durumlarda, sicilin olumlu etkisi, ayrıca ilân edilmeleri şartı aranmaksızın, sicile yapılacak tescil ile ortaya çıkmış olacaktır.

Sicilin etkilerinin, nerede bulunursa bulunsunlar, üçüncü kişiler hakkında tescil ve ilânla veya Kanunun açıkça düzenleme yaptığı konularda sadece tescil ile birlikte ortaya çıkacağını belirttikten sonra, bu konuda tesis edilmiş özel bir hükme değinmekte fayda görmekteyiz. TİRK'in 9'uncu maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, rehinden haberdar olmaksızın ticari işletmenin sicil bölgesi dışındaki münferit unsurları üzerinde, mülkiyet veya diğer aynî bir hakkı iktisap eden iyi niyetli üçüncü şahısların hakları korunmuştur. Bir diğer anlatımla, sicil bölgesi dışındaki münferit unsurlar üzerinde kazanılan aynî haklarda, iyi niyetli üçüncü kişiler; sicil bölgesi içerisindeki unsurlarda ise, rehin hakkı sahibi korunmaktadır⁴⁵⁵. TSY'nin 5'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, oda bulunmayan veya sicil işlemlerinin yürütülebilmesi için yeterli teşkilatı bulunmayan veyahut teşkilatı sonradan yetersiz hale gelen odaların bulunduğu yerlerdeki sicillerin, Bakanlık tarafından belirlenecek bir odadaki müdürlük tarafından tutulacağı ifade edilmiştir. Bu durumlarda, TİRK'in 9'uncu maddesi hükmü, birlikte tutulan tüm siciller değil; kaydı gereken her bir işlemin meydana geldiği yer sicil çevresi esas alınarak uygulanır⁴⁵⁶.

II. TİCARET SİCİLİNDE GÖRÜNÜŞE GÜVEN İLKESİ

A. Genel Olarak

Kanun koyucu, sicile itimat ilkesi yerine, “*Görünüşe Güven*” başlığı altında, ilâna duyulan güvenin korunduğu ve “*ilânın olumlu etkisi*” olarak da adlandırılan ilkeyi, TTK'nın 37'nci maddesinde düzenlemiştir⁴⁵⁷. 6102 Sayılı TTK ile mevzuatımıza giren bu ilke, tescil kaydı ile ilân edilen durum arasında aykırılık bulunması durumunda, üçüncü kişilerin, tescil edilmiş gerçek durumu

⁴⁵⁵Reisoğlu, Seza, “*Ticari İşletme Rehni Uygulama- Sorunlar*”, Prof. Dr. Gürgân Çelebican’a Armağan, Ankara 2011, s. 392, (Ticari İşletme Rehni); Bilge, (Ticaret Sicili), s. 220.

⁴⁵⁶Bilge, (Ticaret Sicili), s. 220-221.

⁴⁵⁷Karahan, (Ticari İşletme), s. 140.

bildikleri ispat edilmediği sürece, ilân edilen duruma güvenlerini korumaktadır⁴⁵⁸.

TTK'nın 37'nci maddesinde yer alan görünüşe güven ilkesi, AET'in 9.3.1968 tarihli ve 68/151 sayılı şirketler hukukuna ilişkin Birinci Yönergesinin 3 (6)'ncı maddesinin⁴⁵⁹ gereği olarak düzenlenmiş; fakat Yönerge hükmünü yansıtan Alman Ticaret Kanununun 15 (3) paragrafının hükmü⁴⁶⁰ gözönünde tutulmuştur⁴⁶¹. Zira Alman Ticaret Kanunundaki hüküm, Yönergede yer alan ve sadece sermaye şirketleri hakkında, doğru tescil edilen hususların yanlış ilân edilmesine ilişkin düzenlemeyi genişletip, genel bir hüküm haline dönüştürmüştür⁴⁶². Bu maddede yapılan değişiklikler, hâkim Türk öğretisinin "görünüşe güven" kuramına ilişkin anlayışına da uygun bulunmuştur⁴⁶³.

Görünüşe güven ilkesi, TTK'nın 37'nci maddesi ile sicil hukuku yönünden düzenlenmiş; böylece üçüncü kişinin, tescil edilen hususun ilân edilmiş şekline duyduğu güven korunmuştur. Kayıt ilgisinin, tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasındaki farklılığı ispat etmesi, durumu bilmeyen üçüncü kişiler için hüküm ifade etmeyecektir. Bir diğer anlatımla, üçüncü kişilerin tescil edilenden farklı, gerçeğe aykırı ya da yanlış ilâna duydukları güven korunmakta; kayıt ilgilileri, tescil edilen gerçek durumu, kural olarak üçüncü kişilere karşı ileri sürememektedirler⁴⁶⁴. Ancak bu kural mutlak şekilde uygulanmamakta; üçüncü kişilerin tescil edilmiş olan gerçek durumu bildikleri ispat edildiği vakit, tescil edilmiş gerçek durum kendilerine

⁴⁵⁸Doktrinde, mevcut ilân düzeninde, görünüşe güven ilkesi ile, ilâna bu kadar önemli sonuçların bağlanması eleştirilmiş; görünüşe güvene ilişkin bu hükmün, sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulmaya başlanması ile yürürlüğe girmesi gerektiği ifade edilmiştir, (Bkz., **Kayar**, s. 367).

⁴⁵⁹"Member States shall take the necessary measures to avoid any discrepancy between what is disclosed by publication in the press and what appears in the register or file.

However, in cases of discrepancy, the text published in the press may not be relied on as against third parties; the latter may nevertheless rely thereon, unless the company proves that they had knowledge of the texts deposited in the file or entered in the register" (68/151/EEC Article 3 (6)).

⁴⁶⁰"Ist eine einzutragende Tatsache unrichtig bekanntgemacht, so kann sich ein Dritter demjenigen gegenüber, in dessen Angelegenheiten die Tatsache einzutragen war, auf die bekanntgemachte Tatsache berufen, es sei denn, daß er die Unrichtigkeit kannte", (HGB §15 (3)).

⁴⁶¹Gerekçe, TTK m. 37.

⁴⁶²Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 1.

⁴⁶³Gerekçe, TTK m. 37.

⁴⁶⁴**Karahan**, (Ticari İşletme), s. 141.

karşı ileri sürülebilmektedir. Üçüncü kişilerin olumlu bilgisi, ilânı bertaraf edip tescili öne çıkarmaktadır. Zira bu durumlarda, üçüncü kişilerin korunmaya değer güvenlerinden bahsedilememektedir⁴⁶⁵.

Örneğin, tacir T'nin, ticari temsilcisi olarak A'yı tescil ettirmesine rağmen B'yi ilân ettirmesi durumunda, tescil edilmiş gerçek durumu bilmeyen üçüncü kişilerin, B ile akdettikleri sözleşmeler, temsil yetkisi dışında olmadığı müddetçe, tacir T'yi bağlayacaktır. Tacir T ise, tescil edilmiş A'nın gerçek temsilci olduğunu, durumu bilmeyen üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecektir. Kısaca üçüncü kişiler, yapılan yanlışlık düzeltilinceye kadar korunmaktadır⁴⁶⁶. Ancak üçüncü kişiler bu durumda, isterlerse tescile de dayanabileceklerdir⁴⁶⁷.

Sonuç olarak, tescil kaydı ile ilân edilen durum arasında uyumsuzluk olması halinde, üçüncü kişilerin ilânın gerçekliğine güvenmeleri ve bu güvenin kural olarak korunması, “görünüşe güven”, “ilâna güven” veya “ilânın olumlu etkisi” olarak ifade edilir.

B. Görünüşe Güven İlkesinin Uygulanma Şartları

1. Tescil Edilen Husus Tescili Gerekli veya Mümkün bir Husus Olmalıdır

Görünüşe güven ilkesinin uygulama şartlarından ilki, tescili mümkün veya gerekli bir hususun mevcut olmasıdır⁴⁶⁸. Zira Kanun, tescil edilmiş olan gerçek durum ile ilân edilen durum arasındaki aykırılığı, hükmün uygulanmasında ön şart olarak kabul etmekle, bu hususa vurgu yapmıştır. Ayrıca ticaret sicilinin olumlu ve olumsuz etkisinde olduğu gibi, görünüşe

⁴⁶⁵Gerekçe, TTK m. 37.

⁴⁶⁶“Borçlu şirkete ilişkin adres değişikliğinin ticaret siciline tescili ve ilânının, borçluya gönderilen ödeme emrinin bila tebliğ dönmesinden sonra yapıldığı anlaşıldığından, bu durum iyi niyetli üçüncü kişileri bağlamaz”, (Y. 12. HD., 26.04.2010, 2009/28934 E. ve 2010/10257 K., Kazancı, Erişim Tarihi 11.02.2013).

⁴⁶⁷Gerekçe, TTK m. 37; Yanlı, s. 99.

⁴⁶⁸Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 18.

güven ilkesi de sadece sicildeki tescil işlemlerine konu olabilen, hukukî işlemler ve bu işlemlerle bağlantılı taleplerde uygulanabilecektir⁴⁶⁹.

Tescili mümkün olmayan veya gerekmeyen bir konuda her nasılsa tescil gerçekleşmiş ise, tescil edilen durumun gerçekliğinden ve sicilin fonksiyonlarından bahsedilemeyeceğinden, görünüşe güven ilkesinden de söz edilemez⁴⁷⁰. Diğer bir anlatımla, ticaret sicilinin olumlu işlevi haiz olduğu hususlarda görünüşe güven ilkesinin uygulanabileceği; tescili caiz olmayan hususlarda bu ilkenin uygulama alanı bulmayacağı ifade edilebilir⁴⁷¹.

2. Tescil Gerçeğe Uygun Olmalıdır

Görünüşe güven ilkesinin uygulanabilmesi için, tescil edilen gerçek durum ile ilân olunan husus arasında uygunsuzluk bulunmalıdır.

AET'in 68/151 Sayılı Yönergesinin 3 (6)'nci maddesi, sözü itibariyle yalnızca tescilin doğru olduğu; ancak ilânın yanlış yapıldığı hallere münhasır kılınmıştır. Buna karşılık kaynak Alman Ticaret Kanununda ve mevcut düzenlememizde görünüşe güven ilkesi, tescil ve ilânın yanlış yapıldığı, tescil yokken ilânın yanlış yapıldığı, yanlışlıkla ilânın yapıldığı veya tescil ve ilânda farklı yanlışlıkların bulunduğu hallerde de uygulanmaktadır⁴⁷². TTK'nın 37'nci maddesi, tescil edilmiş olan gerçek durumdan bahsetmiş olduğundan, hükmün, sözü itibariyle tescilin yanlış, fakat ilânın doğru olduğu hallere uygulanamayacağı ifade edilebilir⁴⁷³. Bu durumda, somut olay gerçeğine,

⁴⁶⁹Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 21.

⁴⁷⁰HGB §15'in uygulanması açısından, kayda konu olay veya işlemin, tescili gerekli bir husus olup olmadığına bakılmamaktadır, (Bkz., Bilge, (Ticaret Sicili), s. 231).

⁴⁷¹Gerekçe, TTK m. 37; Karahan, (Ticari İşletme), s. 141.

⁴⁷²Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 18.

⁴⁷³Karahan, (Ticari İşletme), s. 141. Bu konuda Yanlı, tescil edilmemekle birlikte ilân edilen hususlar hakkında da ilân edilen duruma güvenen üçüncü kişilerin, bu güvenlerinin korunması gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda yazar, ilân edilen hususların gerçeği yansıttığına, sicilde kayıtlı olduğuna ve sicil kaydı ile örtüştüğüne duyulan güvenin korunması gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., Yanlı, s. 99). Kaydın yanlış, ilânın doğru olması durumlarında, Alman hukukunda hâkim öğreti, hukukî görünüş nazariyesinin uygulanması gerektiğini ifade etmektedir, (Bkz., Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 21).

menfaatler dengesine ve sicil hukukunun genel ilkelerine göre bir sonuca varılacaktır⁴⁷⁴.

3. İlânın İçeriği Yanlış Olmalıdır

Görünüşe güven ilkesini düzenleyen TTK'nın 37'nci maddesi hükmünün uygulanma şartlarından bir diğeri de ilânın yanlış olması; bir diğere anlatımla, tescil edilen ile ilân olunanın farklı olması, bu iki işlem arasında uygunsuzluk bulunması halidir.

Bu hükmün uygulanmasında önemli olan, tescil ile ilânın farklılık arz etmesidir. Tescile başvuru dosyasındaki içerik ile tescil arasındaki uygunsuzluk, hükmün uygulanmasına imkân vermez. Tescil edilen ile ilân olunan hususlar arasında bir uygunsuzluk ya da farklılık mevcut değilse, üçüncü kişiler, tescil ve ilândan farklı olan talebe dayanamazlar⁴⁷⁵.

4. İlâna Güvenen Üçüncü Kişi Olmalıdır

Görünüşe güven ilkesi, üçüncü kişilerin ilân edilen duruma güvenlerini korumaktadır. Bu durumda ilândan farklı olan sicil kaydı, üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Diğer bir ifadeyle kayıt ilgilisi, tescilden farklı olan ilâna dayanarak kendi lehine hak yaratamaz⁴⁷⁶.

Görünüşe güven ilkesi, sadece üçüncü kişilerin ilâna duydukları güveni korumakta olduğundan, buradaki üçüncü kişi terimine, hakkında tescil işlemi gerçekleştirilen kişinin işletmesindeki yöneticiler ve işletmenin ortakları

⁴⁷⁴Alman öğretisinde, tescilin yanlış, fakat ilânın doğru yapıldığı hallerde de kıyas yoluyla ilâna güvenin korunacağı kabul edilmektedir, bkz., Gerekçe, TTK m. 37. Hükmün TTK'nın 373'üncü maddesinin 2'nci fıkrası ile çeliştiği hakkında bkz., **Moroğlu**, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu İle Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2012, s. 49, (Değerlendirme ve Öneriler).

⁴⁷⁵Gerekçe, TTK m. 37.

⁴⁷⁶**Yanlı**, s. 99.

girmez⁴⁷⁷. Zira bu kişilerin, tescil edilen gerçek durumdan haberdar olmaları muhtemel, hatta zorunludur. Dolayısıyla, tescile konu işlem hukuk alanında gerçekleşen kişinin işletmesindeki yöneticilerin ve ortakların, üçüncü kişi sayılmasına imkân olmadığı gibi, bu kişilerin korunmaya değer menfaatlerinin olduğundan da bahsedilemez.

5. Üçüncü Kişi Olumlu Bilgi Sahibi Olmamalıdır

TTK'nın 37'nci maddesi gereğince, tescil edilmiş olan gerçek durumu bildikleri ispat edilmediği müddetçe, üçüncü kişilerin ilân edilen duruma güvenleri korunmaktadır. Dolayısıyla Kanun, üçüncü kişilerin, tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasında uygunsuzluk olduğu konusunda olumlu bilgiye sahip olmamalarını, hükmün uygulanması için şart koştur⁴⁷⁸.

Kanunda, üçüncü kişilerin tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasındaki aykırılığı bilmemeleri gerektiğinden bahsedilmiş olmakla, sadece bilme durumunun esas alındığı; bilme gerekliliğinin yeterli görülmediği sonucuna varılabilir⁴⁷⁹. Diğer bir anlatımla, sicil olumsuz etkisinde yer alan ve üçüncü kişilerin bilmelerinin gerekliliğine vurgu yapan ibare, görünüşe güven ilkesinin düzenlendiği hükümde yer almadığından, bu ilkenin uygulanması için, üçüncü kişilerin, tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasındaki uygunsuzluğu bilmemeleri gerekir⁴⁸⁰.

Tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasında farklılık olduğunun bilinmesi de tek başına ilâna dayanan kişileri kötü niyetli yapmaz. Zira kanun

⁴⁷⁷Gerekçe, TTK m. 37. Aynı yönde bkz., **Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 7.

⁴⁷⁸**Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 20.

⁴⁷⁹**Karahan**, (Ticari İşletme), s. 142. Bu konuda *Yanlı*, Alman Ticaret Kanununun 15'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında, ilândan haberdar olmanın aranmadığını; buna karşın TTK metninde, ilâna güvenerek işlem yapmış olmanın gerektiğini, dolayısıyla üçüncü kişilerin ilân edilen hususu bilebilecek durumda olmasının, görünüşe güven ilkesinin uygulanması açısından yeterli olmayacağını ifade etmektedir, (*Yanlı*, s. 98).

⁴⁸⁰*Kendigelen*, 6762 Sayılı TTK m. 39'da yer almayan, 6102 Sayılı TTK m. 36/IV ile getirilen "bilmeleri gerekme" olgusuna sonuç bağlanmasının hatalı olduğunu; bir yandan elli beş yıllık "müspet vukuf" kavramından 6102 Sayılı TTK m. 36/IV ile vazgeçerken, diğer yandan 6102 Sayılı TTK m. 37 ile bu kavrama tekrar yer verilmesini, tutarsızlık olarak ifade etmiştir, (Bkz., **Kendigelen**, s. 72).

koyucu, tescil edilmiş gerçek durumu bilmekten bahsetmiş olmakla, üçüncü kişilerin, tescilden farklı olduğunu bildikleri ilânın, gerçeği yansıttığı fikrinden hareket etmiş olmaları ihtimalini kabul etmiş görünmektedir⁴⁸¹. Dolayısıyla görünüşe güven ilkesinin uygulanması açısından önemli olan, sadece tescil ile ilân edilen durum arasındaki farklılığı bilmek değil; tescile konu hususun gerçek durumu yansıttığını bilmektir⁴⁸².

C. Görünüşe Güvenin Esas Alınacağı An

Görünüşe güven ilkesinde, üçüncü kişilerin güvenlerinin esas alınacağı an, onların haklarına etkili olan olguların gerçekleştiği andır⁴⁸³.

Konuyu bir örnek ile açıklamak gerekirse, bir komandit şirket, sermayesini 100.000TL'den 200.000TL'ye çıkarsa ve komanditer ortak A da sermaye payını, 5.000TL'den 10.000TL'ye yükseltse, durum gerçeğe uygun şekilde tescil edilmesine karşın, ilân edilen durumda A'nın artırıma konu olan payı 10.000TL yerine 100.000TL olarak yer alsa, A'nın payının yeterli güvenceyi sağladığını düşünen B bankası da 100.000 TL'lik krediyi komandit şirkete verse, komanditer ortak A, ilândan sonra tescile dayanarak, sorumluluğun 10.000TL ile sınırlı olduğunu B bankasına karşı ileri süremez. B bankası, ilândan sonra ilân edilen duruma güvenmekle Kanun tarafından korunmuş olmaktadır. Fakat ilândan önceki bir aşamada, A, sadece tescile konu 10.000TL'lik payı için sorumlu olacak; B bankası A'yı bu aşamada 100.000TL ile sorumlu tutamayacaktır⁴⁸⁴.

⁴⁸¹Yanlı, s. 98.

⁴⁸²Yanlı, s. 98.

⁴⁸³Gerekçe, TTK m. 37.

⁴⁸⁴Gerekçe, TTK m. 37. Üçüncü şahsın dayandığı hukukî işlem, tescil ve/veya ilândan önce yapılmış ise, görünüşe güven ilkesi uygulama alanı bulmaz, (Bkz., **Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 22).

III. TİCARET SİCİLİNDE SİCİLE İTİMAT İLKESİ

A. Genel Olarak

Ticaret sicilindeki yolsuz tescile güvenen iyi niyetli üçüncü kişilerin, bu güvenlerinin korunup korunmayacağı; korunacaksa ne ölçüde korunacağı ve seçilen çözüm tarzının sonuçları, iyi niyetli üçüncü kişilerin hukukî durumlarını etkileyen ve bu nedenle incelenmesi gereken önemli konulardır.

Bu konuda iki temel çözüm tarzı benimsenmiştir. İlki, olumsuz güven korumasıdır. Bu koruma şeklinde, iyi niyetli üçüncü kişilerin güvenleri, güvendikleri hususun geçerli sayılması şeklinde değil; bu güvenin ortaya çıkmasına neden olan kişilerin, üçüncü kişilerin bu yüzden uğradıkları zararları tazmin etmesi yolu ile korunmaktadır⁴⁸⁵. Geniş anlamda sicile güven koruması olarak da adlandırılan bu yöntemin, TTK sisteminde yer almış olduğunu ifade edebiliriz. Şöyle ki, TTK'nın 38'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, kayıtların Kanundaki şartlara uygun olmadığını öğrendikleri halde düzeltilmesini istemeyenler ve tescil olunan bir hususun değişmesi, sona ermesi veya kaldırılması dolayısıyla, kaydın değiştirilmesini veya silinmesini istemeye ya da yeniden tescili gereken bir hususu tescil ettirmeye zorunlu olup da bunu yapmayanlar, bu kusurları nedeniyle üçüncü kişilerin uğradıkları zararları tazmin ile yükümlü tutulmuşlardır.

Bu çözüm tarzının benimsenmiş olduğuna ilişkin diğer bir düzenleme de TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında yer almaktadır⁴⁸⁶. Düzenleme gereğince, ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan rüçû hakkı saklı kalmak üzere, Devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Burada ise geniş anlamda sicile güven koruması, sicilin yanlış tutulduğu hallerde, resmî makamların sorumluluğuna gidebilme imkânının tanınması suretiyle sağlanmıştır.

⁴⁸⁵Akyol, Şener, Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, B. 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s. 60; Ayhan, s. 264; Uçar, s. 132; Erten, (İyi Niyet), s. 195-196.

⁴⁸⁶Erten, (İyi Niyet), s. 196; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 224.

Diğer bir çözüm tarzı ise, sicile güvenin olumlu olarak korunmasıdır. Bu yöntemde, iyi niyetli üçüncü kişilerin sicile duydukları güven tam olarak korunmakta; güvendidikleri husus gerçekte varmışçasına işlem görmekte; bu hususların geçersizliği, üçüncü kişilere karşı ileri sürülememektedir⁴⁸⁷. Bu şekilde, iyi niyetli üçüncü kişilerin yolsuz tescile güvenerek hak iktisap etmeleri ve güvendidikleri hususun kendilerine karşı geçersizliğinin ileri sürülememesi, teknik anlamda “sicile itimat” olarak ifade edilmektedir⁴⁸⁸. Sicile güvenin olumlu olarak korunduğu bu durum, TMK’nın 1023’üncü maddesinde düzenlenmiştir⁴⁸⁹. TTK açısından duruma baktığımızda ise, sicilin olumsuz etkisi bağlamında, sicilin susmasına duyulan güven korunmuş; tescili veya ilânı gereken husus, tescil veya ilân edilmemiş olduğu için, o hususun gerçekleşmesinden önceki durum devam ediyor kabul edilerek, durumdan habersiz olan üçüncü kişiler korunmuştur⁴⁹⁰. Bir diğer anlatımla, üçüncü kişiler, ticaret sicilinde tescil edilmemiş hiçbir olgunun kendilerine karşı ileri sürülmeyeceğine güvenmek ister ve bu güvenleri korunur⁴⁹¹. Sicile itimat olarak ifade edilen durumda ise, sicildeki yolsuz kayıt, iyi niyetli olmaları sebebiyle üçüncü kişiler hakkında geçerli kabul edilmektedir. Gerek TTK’da gerekse TSY’de, tapu sicilindeki şekliyle sicile itimat ilkesinin kabul edilmiş olduğunu gösteren genel bir hüküm mevcut olmadığından, Türk hukuk doktrinde ağırlıklı olarak, ticaret sicilinde sicile itimat ilkesinin, konuyu ele alan birkaç özel hüküm dışında⁴⁹², düzenlenmemiş ve kabul edilmemiş olduğu ifade edilmektedir⁴⁹³.

⁴⁸⁷Akyol, s. 60; Ayhan, s. 264.

⁴⁸⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 225; Ayhan, s. 264.

⁴⁸⁹“Tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynî hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur”, (TMK m. 1023).

⁴⁹⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 226-227.

⁴⁹¹Vogt, § 5.

⁴⁹²TTK m. 373/II, TTK m. 598/III, TİRK m. 5/IV.

⁴⁹³Ayhan, s. 264; Nomer Ertan, s. 300-301; Hirsch, s. 229; Ülgen, s. 148 ve s. 173; Arslanlı, s. 159; Arkan, (2012), s. 253; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 225-226; Poroy/Yasaman, s. 218; Erten, (İyi Niyet), s. 196; Ünal, s. 1405; Deryal, Yahya, Ticaret Hukuku Bilgisi, Trabzon, 2010, s. 80. Karayalçın, sicil kayıtlarına dayanarak hak kazanılması şeklinde sicile itimat ilkesinin ticaret sicilinde kabul edilmemiş olduğunu ifade etmekle birlikte; ticaret sicilinde sicile itimat prensibinin kabul edilmiş olduğunu; tapu sicili ile arasında bazı farklar olmasına rağmen, ticaret sicilindeki itimat prensibinin tapu sicilindeki itimat prensibine benzediğini ifade etmiştir, (Bkz., Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 314-315). Çeker

Kanaatimizce, tapu sicilindeki şekliyle sicile itimat ilkesinin ticaret sicilinde kabul edilmediği ifade edilebilirse de 6102 Sayılı TTK ile mevzuatımıza giren görünüşe güven ilkesi ile ticaret sicilinde de güven korumasının olduğundan bahsedilebilir. Şöyle ki tescil edilen durum ile ilân edilen durum arasında bir uyumsuzluk varsa, kural olarak üçüncü kişilerin ilân edilen duruma güvenleri korunur. Bu güvenin ortadan kalkacağı hal ise, üçüncü kişilerin tescil edilmiş olan gerçek durumu bildiklerinin ispat edilmesidir. Tescil edilmiş olan durumdan farklı olan ilâna dayanarak işlem yapan ya da hukuki ilişkiler kuran üçüncü kişiler, kural olarak korunacak; üçüncü kişilerin tescil edilmiş olan gerçek durumu bildikleri ispat edilmediği sürece, kendilerine karşı tescil edilmiş olan hususlar ileri sürülemeyecektir. Bir diğer ifadeyle hükümde, ilândaki yanlış kayda dayanarak işlem tesis eden üçüncü kişilerin bu güvenlerinin korunacağından bahsedilmektedir.

Bu konuda doktrinde modern eğilim, ticaret siciline güveni koruyan ve teknik anlamda sicile itimat ilkesine yer veren genel bir yasal düzenleme yer almasa da münferit düzenlemelerden yola çıkarak, üçüncü kişilerin sicile duydukları güvenin korunabileceğini ifade etmektedir⁴⁹⁴. Bu konuda TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrası, sicile duyulan güvenin korunmasında yararlanılabilecek bir düzenleme olarak gösterilmiştir⁴⁹⁵. Kanun koyucu hükümde, bir ticari işletmeyi kurup açtığını halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilân etmiş olan kimsenin, fiilen işletmeye başlamasa dahi tacir sayılacağını ifade etmiştir. Bu hükümle, ticaret sicili kayıtlarının yarattığı hukukî görünüşe güvenen üçüncü kişilerin, bu güvenlerinin korunması gerektiği ifade edilmiş olmaktadır⁴⁹⁶.

TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında, tescil veya ilâna tâbi olup da tescil ve ilân edilmemiş hususların mevcut olmadığına dair, üçüncü

ise, ilâna güveni koruyan TTK m. 37 hükmünden hareketle, tapu sicilinde olduğu gibi ticaret sicilinde de sicile güvenin korunduğunu ifade etmiştir, (Bkz., **Çeker**, s. 117).

⁴⁹⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 225-226, dn. 664.

⁴⁹⁵**Arslanlı**, s. 160; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 233; Ayrıntılı bilgi için bkz., **Ülgen**, s. 72 vd. Benzer bir sonuca, Alman Ticaret Kanununun 5'inci maddesinin yorumu ile ulaşılmaktadır. Buna göre, sicilde kayıtlı olan kişi, işletme sahibi ve tacir olmasa dahi, sicilde kayıtlı olması sebebiyle otomatik olarak, ticari işletmesi var ve tacir sayılmaktadır, (Bkz., **Hopt/Merkt/Roth/Baumbach**, § 3).

⁴⁹⁶**Arslanlı**, s. 160; **Ülgen**, s. 174.

kişilerin sicile duydukları güven korunmuştur. Tescil edilen hususun yanlış bir hukukî sebebe dayandığı hallerde, yolsuz bir tescilin varlığından bahsedileceğinden ve bu gibi hallerde üçüncü kişilerin, TTK'nın 36'ncı maddesi anlamında sicilin susmasına değil; sicildeki yolsuz kayda dayanmaları söz konusu olacağından, tapu sicilindeki şekliyle yolsuz kayda dayanarak hak iktisabına cevaz veren bir genel ve açık hüküm de mevcut olmadığından, Türk ticaret sicili sisteminde, sicile itimat ilkesinin kural olarak kabul edilmemiş olduğunu ifade edebiliriz⁴⁹⁷.

B. Türk Hukukunda Sicile İtimat İlkesinin Kabul Edilip Edilmediği Meselesi

Doktrinde ticaret sicilinin, kayda konu hukukî işlem ve olguların varlığı veya yokluğu konusunda hukukî bir karine teşkil etmek yerine, fiili bir karine oluşturması ve sicildeki kayıtlara dayanarak işlem yapan üçüncü kişilerin hak iktisap etmelerinin, kayda konu işlem veya olgunun geçerli olması şartına bağlı olması karşısında, sicile itimat ilkesinin ticaret sicilinde geçerli olmadığı ifade edilmiş bulunmaktadır⁴⁹⁸. Ticaret sicilinde, tapu sicilindeki şekliyle sicile itimat ilkesinin kabul edilmemiş olmasının nedenleri üzerinde durmak, konuyu daha yakından incelemek adına gerekli görülmüştür.

Bu konuda doktrinde, sicile itimat ilkesinin uygulanması neticesinde, gerçek hak sahibi için ortaya çıkan tehlikelerle karşılaşmamak adına, ticaret sicilinde bu ilkenin kabul edilmemiş olduğu ifade edilmiştir⁴⁹⁹. Tapu sicilinde, malik olarak kayıtlı olan kişiden mülkiyet hakkı iktisap eden iyi niyetli üçüncü

⁴⁹⁷Ülgen, s. 174. Ülgen, nihaî ve kesin bir genelleştirme yapmak yerine, menfaatler durumuna uygun düştüğü ölçüde ve uygulama için tespit edilen şartlar gerçekleştiği oranda, hukukî görünüşe güvenin korunması ilkesinin, ticaret sicili sistemi için de uygulanabileceğini ve özellikle kayıt ilgisinin kendisi için avantajlı durum sağlayan beyanları konusunda, bu sonucun kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir, (Bkz., Ülgen, s. 175-176). Kanaatimizce, teknik anlamda sicile itimat ilkesinin kural olarak ticaret sicili sisteminde kabul edilmemiş olmasının ortaya çıkaracağı sorunlar, hukukî görünüşe güvenin korunması ilkesi ile kısmen de olsa bertaraf edilebilecektir.

⁴⁹⁸Arslanlı, s. 159.

⁴⁹⁹Rauch, Die Rechtswirkungen und der öffentliche Glaube der wichtigsten öffentlichen Register, insbesondere des Handelsregister, Basel 1957, s. 89 vd., (Ülgen, s. 148'den naklen).

kişilerin iktisapları korunmakla, sicilde malik olarak gözükmemekle birlikte gerçek hak sahibi olan kişinin mülkiyet hakkı sona ermiş olmaktadır. Sicile itimat ilkesinin ortaya çıkardığı bu tür sakıncaları bertaraf edebilmek için, alenîyet ilkesi ve kanunîlik ilkesi benimsenmiştir⁵⁰⁰. Ticaret sicilinin alenî sicillerden biri olmasına ek olarak, ticaret sicilinde kanunîlik ilkesinin sicil kayıtlarının şeklî ve maddî doğruluğunu kapsaması ve bu konuda sicil müdürlerine düşen hak ve görevler, gerçeğe ve kamu düzenine aykırı kayıtların düzeltilmesi konusunda sicil görevlilerine ve kayıt ilgililerine düşen görevler, sicilin şeklî ve maddî doğruluğunu temin amacına yönelik tedbirler olarak düzenlenmiştir⁵⁰¹. Bu tedbirlerin kabul edilmediği aksi bir durumda, tapu sicilindeki gerçek hak sahipliğinin kaybına benzer, hatta ondan daha ağır sonuçların ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Örneğin, bir tacirin gerçek olmayan bir tescil ile tüm malvarlığı ile sorumlu olmasına neden olunabilecektir. Bu gerekçelerle çeşitli tedbirleri içeren bu düzenlemeler, kayıt ilgilisi için ortaya çıkması muhtemel tehlikeleri ortadan kaldırma amacına hizmet etmektedir⁵⁰².

Tapu sicilinde sicile itimat ilkesi, sicil kayıtlarına iyi niyetle dayanarak aynî hak kazanılması ve bu hakkın herekese karşı ileri sürülebilmesini ifade eder. Tapu sicilinde yer alan kaydı sadece doğru fazetmek değil; doğruluğuna dayanmak, sicile itimat ilkesi ile ilgilidir ve bu ilke, sicil kaydı doğru olmasa dahi aynî hak iktisabına imkân tanır. Dolayısıyla sicilin doğru olduğunu farzetme ile sicilin doğruluğuna dayanarak hak iktisabı farklı şeylerdir⁵⁰³. Bu tespitten yola çıkarak ticaret sicili için, sicil kayıtlarının tamlığı ve doğruluğunu temin için birtakım tedbirlerin öngörülmüş olduğunu ifade edebilirken; kanun koyucunun, sicilde yer alan ve geçerli olmayan kayıtlara dayanarak, hak iktisabına imkân tanıdığını söyleyemeyiz⁵⁰⁴. Gerçekten de kanun koyucu, birkaç istisnaî düzenleme dışında, ticaret sicilinde sicile

⁵⁰⁰Ülgen, s. 149.

⁵⁰¹Ülgen, s. 152.

⁵⁰²Ülgen, s. 152.

⁵⁰³Kalpsüz, s. 241.

⁵⁰⁴Ülgen, s. 153.

güvenen üçüncü kişileri koruyucu nitelikte genel ve açık bir hüküm tesis etmemiştir.

TTK'nın 38'inci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, sicil kayıtlarında gerekli değişiklikleri yapmaya yükümlü olup da bunları gerçekleştirmeyenler, kusurları nedeniyle üçüncü kişilerin uğradıkları zararları tazmin ile yükümlüdürler. Bu düzenleme, TBK'nın 51'inci maddesi⁵⁰⁵ ile birlikte değerlendirildiğinde, hâkimin aynen tazmin yöntemini tercih ederek, üçüncü kişilerin uğradıkları zararların, tescil ve bunun neticesinde hak kazanımı şeklinde karşılanmasına karar verip veremeyeceği sorusu akla gelebilir. Hukukî görünüş hallerinde, üçüncü kişilere karşı kusurun varlığından bahsedilemeyeceğinden ve TTK'nın 38'inci maddesinin 2'nci fıkrası ile TBK'nın 51'inci maddesinde açıkça kusurun varlığından bahsedildiğinden, bu çözüm tarzını benimsemenin mümkün olmayacağı ifade edilebilir⁵⁰⁶. Zira kusurun varlığından bahsedebilmek için, haksız fiil halleri dışında, taraflar arasında kurulmuş bir borç ilişkisi ve bunun ihlâli aranırken; hukukî görünüş hallerinde henüz üçüncü kişilerle kurulmuş borç ilişkisi temelli bir hukukî bağ mevcut değildir⁵⁰⁷.

Alman doktrini ve uygulamasında, ticaret sicili kayıtları üçüncü kişiler hakkında hüküm ve sonuç doğurmasına rağmen, ticaret sicilinde sicile itimat ilkesinin kabul edilmemiş olmasının, ticaret sicilinin yarattığı güvenle bağdaşmadığı ileri sürülmüş; bu sakıncayı bertaraf etmek için umuma karşı beyan nazariyesi kabul edilmiştir⁵⁰⁸. Bu nazariye gereğince, umuma beyanda bulunan kişi, bu beyanının sonuçlarına katlanmalı; kayıt ilgisi, neden olduğu yanlış tescili düzeltmekten kusurlu olarak kaçınırsa, tescilin yanlış olduğu hususuna dayanamamalıdır⁵⁰⁹.

⁵⁰⁵“Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını gözönüne alarak belirler”, (TBK m. 51/I).

⁵⁰⁶Ülgen, s. 161 ve s. 209.

⁵⁰⁷Ülgen, s. 209.

⁵⁰⁸Arslanlı, s. 159; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 227; Ülgen, s. 153.

⁵⁰⁹Ülgen, s. 153; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 227.

Bu nazariye de çeşitli açılardan yetersiz bulunarak eleştiriye uğramıştır. Öncelikle doktrinde, bir hususun sicile kaydedilmesinin umuma karşı yapılmış bir beyan teşkil edip etmeyeceği tartışma konusu olmuştur⁵¹⁰. Umuma karşı yapılan beyanın, tescil veya ilân işlemlerinde yer almasına imkân olmadığı; zira tescil ve ilân işlemlerinin, sicil müdürlüğü tarafından icra edilen kamu hukuku işlemleri olduğu ifade edilmiştir⁵¹¹. Umuma karşı beyanın tescil talebinde yer aldığı fikri de, talebin umuma değil, sicil müdürlüğüne yapılması gerçeği karşısında kabul görmemiştir⁵¹². Bir kimsenin, tescil ve ilân ile veya tescil talebi ile kayıtsız ve şartsız olarak, sicil kuralları çerçevesinde, yanlış da olsa kayıtlardan sorumlu olmak istediği de ileri sürülemeyeceğine ve üçüncü kişilerin iyi niyeti de bu gibi durumlarda bir anlam taşımadığına göre, umuma karşı beyan nazariyesi yerine, hukukî görünüş nazariyesi ile iyi niyetli üçüncü kişilerin sicil kayıtlarına güvenlerinin korunması yolu tercih edilmektedir⁵¹³. Hukukî görünüş nazariyesi sayesinde, görünüşteki hukukî durum, sanki gerçekten mevcutmuş gibi işlem gördüğünden, sicildeki görünümü bizzat bilen ve kusursuz olarak sicildeki görünüme güvenen üçüncü kişilerin, hak kazanımları mümkün hale gelmektedir⁵¹⁴. Bu nazariyenin uygulanabilirliği, hukukî işlem temelli ilişkilerde mümkün olmaktadır⁵¹⁵.

Türk Hukuk doktrinde temsil yetkisi bağlamında ele alınan hukukî görünüş nazariyesi konusunda *Karayalçın*, tapu sicilindeki itimat prensibine benzer şekilde, ticaret sicilinde itimat prensibinin kabul edildiğini ifade ederek, devamla 6762 Sayılı TTK'nın 40'ıncı maddesi anlamında tazminat yükümlülüğünün doğmasından bahsetmektedir⁵¹⁶. Halbuki bu düzenlemede, olumsuz güven koruması söz konusu olup, yazar bu ifadeleriyle sicile itimat

⁵¹⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 227; **Ülgen**, s. 157.

⁵¹¹**Ülgen**, s. 158.

⁵¹²**Ülgen**, s. 158.

⁵¹³**Ülgen**, s. 158-159; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 228. *Poroy/Yasaman*, ticaret sicilinde hukukî görünüş nazariyesinin kabul edilmediğini, tapu sicilindeki sicile itimat ilkesinin, ticaret sicilinde kabul edilmediğinden hareketle ifade etmiştir, (Bkz., **Poroy/Yasaman**, s. 215).

⁵¹⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 228-229.

⁵¹⁵**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 237.

⁵¹⁶**Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 313.

ilkesini teknik anlamıyla kullanmadığını göstermiş bulunmaktadır⁵¹⁷. *Karayalçın*, ticaret sicilinde sicile itimadı düzenleyen genel bir hükmün mevcut olmaması karşısında, iyi niyet, hakkın kötüye kullanılması, hukukî görünüş gibi hukukun genel ilkeleri ve TMK'nın 7'nci maddesinin yorumu suretiyle gerçeğe aykırı, sakat veya sahte olan tescile veya ilâna dayanan iyi niyetli üçüncü kişilerin, sicile güvenlerinin korunabileceğini ifade etmiştir⁵¹⁸.

Türk Hukukunda hâkim görüş, konuyu düzenleyen genel nitelikte açık bir hükmün mevcut olmaması nedeniyle, ticaret sicilinde, tapu sicilindeki şekliyle, sicile itimat ilkesinin bazı istisnaî düzenlemeler dışında uygulanamayacağı yönünde olmakla birlikte, bazı yazarlar, bu ilkenin ticaret sicilinde uygulanabileceğinden bahsemektedir. Bu konuda *Toksal*, hiçbir gerekçenin sicile güven ilkesinin varlık sebebini ihlâl edecek bir tutum ve imkânı haklı göstermeyeceğini; sicil dışında kalan olgunun hukuksal varlığının devam edeceğini; söz konusu olgudan doğmuş olan hakların kimse tarafından üçüncü şahıslara karşı kullanılamayacağını; bunun, üçüncü şahsın gerçek olguyu bilmesinden de etkilenmeyeceğini ifade etmiştir⁵¹⁹. *Mimaroğlu* ise, sicile güven ilkesinin, TMK'nın 7'nci maddesinde öngörüldüğünü ifade etmiştir⁵²⁰. Bu görüşe karşılık *Bilge*, TMK'nın 7'nci maddesiyle resmî sicillerin ispat gücüne ilişkin bir düzenleme sevk edildiğini; bu hükmün sicile itimat ilkesinin uygulanması için yeterli bir temel oluşturamayacağını ifade etmiştir⁵²¹.

Kanaatimizce, ticaret sicili kayıtlarının susmasına duyulan güvenin korunmasına yönelik yasal dayanak, TTK'nın 36'ncı maddesinin 4'üncü fıkrasında yer almakta iken; ticaret sicili kayıtlarının yanlış veya sakat olduğu durumlarda, bu kayıtlara güvenerek hak iktisabına cevaz veren herhangi bir genel hüküm düzenleme konusu yapılmadığından, ticaret sicilinde kural

⁵¹⁷*Bilge*, (Ticaret Sicili), s. 233.

⁵¹⁸*Karayalçın*, (Tescilin Etkileri), s. 28-29.

⁵¹⁹*Toksal*, s. 406. Aksi görüş için bkz., *Bilge*, (Ticaret Sicili), s. 233.

⁵²⁰*Mimaroğlu*, s. 315, dn. 63.

⁵²¹*Bilge*, (Ticaret Sicili), s. 234.

olarak, tapu sicilindeki şekliyle, teknik anlamda sicile itimat ilkesine yer verilmediğini ifade edebiliriz.

C. Hukukî Görünüş Nazariyesi Gereğince Sicile Duyulan Güvenin Korunması

Hukukî görünüş nazariyesi gereğince, iyi niyetli üçüncü kişilerin görünüşteki hukukî duruma duydukları güvenin korunabilmesi, herşeyden önce ortaya çıkan hukukî görünümün, kayıt ilgisine isnat edilebilmesine bağlıdır⁵²². Isnat konusunda iki ana kriter kullanılmaktadır. İlk kriter, kayıt ilgisinin hukukî görünüşün ortaya çıkmasında veya bu görünüşün ortadan kaldırılmamasında kusurunun mevcut bulunması gerektiğine ilişkin, kusur kriteridir⁵²³. Bu durumda ilgilinin kusuru, haksız fiil durumlarından pek de farklı olmayan şekilde, kasıt ya da ihmal şeklinde ortaya çıkmaktadır⁵²⁴. Bir diğer anlatımla kayıt ilgilisi, bir hukukî görünüşün ortaya çıktığını biliyor veya bilmesi gerekiyor ise, kusurlu kabul edilmekte ve hukukî görünüşten doğan sorumluluğuna gidilebilmektedir⁵²⁵.

Bu kriter, kusurun kanunî bir dayanağının olmaması ve hukukî görünüşten kaynaklanan sorumluluğun, kusurun mevcudiyeti şartına bağlanmasının, hukukî görünüş nazariyesinin, iyi niyetli üçüncü kişilerin korunması amacına hizmet etmeyeceği gerekçeleriyle eleştirilmiş⁵²⁶; kayıt ilgisinin kendi riziko alanında ortaya çıkan hukukî görünüşten, kusuru olsun veya olmasın, sorumlu olması gerektiği ifade edilmiştir⁵²⁷. Kanaatimizce bu noktadan hareketle kayıt ilgisinin, meydana gelen aksaklıkları bertaraf etme

⁵²² **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 236.

⁵²³ **Ülgen**, s. 207.

⁵²⁴ **Ülgen**, s. 207-208.

⁵²⁵ **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 236-237; **Ülgen**, s. 207.

⁵²⁶ **Ülgen**, s. 208.

⁵²⁷ **Ülgen**, s. 208 ve 217. Sicile itimat ilkesinde, sicildeki görünüme kayıt ilgisinin neden olmuş olması şart olmamakla birlikte, sicil görevlileri tarafından gerçekleştirilen yanlış bir kayıt da sicile güvenen üçüncü kişilerin hak iktisabına imkân tanımaktadır, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 236).

imkânının bulunduğu, kendi riziko alanında ortaya çıkan hukukî görünüşten sorumlu tutulabileceğini ifade edebiliriz.

Hukukî görünüşten doğan sorumluluğun kayıt ilgisine ait olması, sadece hukukî görünüşün kendi riziko alanında gerçekleşmesi ile mümkün olmaz. Kayıt ilgisinin aynı zamanda fiil ehliyetinin de bulunması gerekmektedir⁵²⁸. Şöyle ki, bir küçük, tacir sıfatıyla bir sözleşme akdetse, yasal temsilci sonradan vereceği icazet ile sözleşmeye geçerlilik kazandırabilmesine rağmen, sözleşmede yer alan ve tacirlere ilişkin ağırlaştırılmış yükümlülükler getiren, ücretin indirilmesini isteyememe, ihtar ve ihbarları belirli şekillerde yapma gibi hükümler uygulama alanı bulmayacaktır⁵²⁹. Zira bu gibi durumlarda, hukukî görünüşü yaratan tacir kişinin fiil ehliyeti olmadığından, hukukî görünüşten doğan sorumluluğu, dolayısıyla tacirmiş gibi kabul edilerek, bunun sonuçlarına katlanması söz konusu olmayacaktır.

Kayıt ilgisinin kendi riziko alanında ortaya çıkan hukukî görünüşten sorumlu tutulabilmesi için, üçüncü kişilerin davranışlarını, ortaya çıkan hukukî görünüme güvenerek yönlendirmiş olmaları gerekmektedir. Bir diğer anlatımla, iyi niyetli üçüncü kişilerin davranışları ile hukukî görünüş arasında nedensellik bağı olmalı; üçüncü kişiler, hukukî görünüşe somut olarak güvenmiş olmalıdırlar⁵³⁰. Üçüncü kişilerin ortaya çıkan hukukî görünüme somut olarak güvenmeleri, hukukî işlemlerde veya bu işlemlerle bağlantılı taleplerde mümkün olabileceğinden, hukukî görünüş nazariyesi, bir hukukî işlem ilişkisinin varlığını zorunlu kılmaktadır⁵³¹.

Hukukî görünüş nazariyesinin uygulanmasında aranan son şart, hukukî görünüme dayanan üçüncü kişilerin gerçek durumu bilmemeleri; diğer bir anlatımla iyi niyetli olmalarıdır. Zira üçüncü kişiler hukukî görünüşe güvenirken, aynı zamanda gerçek durumdan da haberdar iseler, iyi niyetli

⁵²⁸Arslanlı, s. 160; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 237.

⁵²⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 237.

⁵³⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 237.

⁵³¹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 237-238.

olduklarından bahsedilemeyeceğinden, üçüncü kişilerin korunmaya değer menfaatleri mevcut olmayacaktır.

Hukukî görünüş nazariyesinin amacının iyi niyetli üçüncü kişileri korumak olması nedeniyle, ticaret sicilinin olumsuz etkisinde de ifade edildiği gibi, bu nazariyede de üçüncü kişilere hukukî görünüş ile gerçek hukukî duruma dayanma arasında bir seçim hakkı tanınmalıdır⁵³². Bir diğer ifadeyle, iyi niyetli üçüncü kişiler, hukukî görünüme veya gerçek hukukî duruma dayanma arasında bir seçim hakkına sahip olacak; kendileri için hangi duruma dayanmak daha lehe sonuçlar doğuracak ise, o duruma dayanabileceklerdir.

D. Sicile Duyulan Güvenin Özel Hükümlerle Korunduğu Durumlar

Ticaret sicilinde, teknik anlamda sicile itimat ilkesini düzenleyen genel nitelikte açık bir hüküm mevcut olmamakla birlikte, münferit düzenlemelerde, sicile güvenen iyi niyetli üçüncü kişilerin, bu güvenlerinin korunmuş olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız⁵³³.

1. Tacir Sıfatı

TTK'nın 12'nci maddesi gereğince, bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişi, tacir sıfatına sahip olur. Kanun koyucu, uygulamada tacir sıfatının tespitinde ortaya çıkan tereddütleri bertaraf edebilmek için, Kanunun 12'nci maddesine iki fıkra daha eklemiş; bu suretle özel bir güven koruması öngörmüştür⁵³⁴.

⁵³²Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 6.

⁵³³Alman Hukukunda da birkaç özel hüküm dışında ticaret siciline güvenin korunmadığı hakkında bkz., Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 1. Yazar, ticaret sicilinin kamu güvenini tesis eden özelliğinden hareketle, ticaret sicilini tapu siciline bezer; fakat aynı olmayan sicil olarak ifade etmiştir, (Bkz., Hopt/Merkt/Roth/Baumbach, § 1).

⁵³⁴Bilge, (Ticaret Sicili), s. 238.

a. Bir Ticari İşletmenin İşletilme Olgusunun Zahiren Mevcut Olması

Kanuna göre, bir ticari işletmeyi kurup açtığını, ilân araçları ile veya sicile tescil suretiyle ilân etmiş olan kimse, ticari işletmesini fiilen işletmeye başlamasa dahi tacir sayılmaktadır⁵³⁵. Bu düzenleme ile kanun koyucunun, tacir sıfatını belirlerken hangi yolu tercih ettiği, doktrinde değişik fikirlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bir görüş, ilân veya tescil suretiyle bildirme keyfiyetinin, sadece fiilen işletme unsurunun yerini aldığını; İşletme mevcut değil ise ve buna rağmen ilân veya tescil suretiyle bildirim gerçekleşmiş ise, tacir sıfatının doğmayacağını; sadece tacir gibi sorumlu olma durumundan bahsedileceğini ifade etmiştir⁵³⁶. Aksi görüşte olan yazarlara göre ise, kanun koyucu burada, sicile tescil veya ilân araçları ile halka bildirim suretiyle tacir sıfatının kazanılmasını kabul etmekle, tacir sıfatının, ticari işletmenin varlığı ve bu işletmenin işletilmesi şeklindeki iki unsurundan vazgeçmiş olmaktadır⁵³⁷. *Ülgen* ise, TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasının ilk kısmını ikinci kısmından ayrı yorumlamakta; ilk kısımda geçen ticari bir işletmenin kurulup açıldığı olgusunun ilân araçları ile duyurulması noktasında, *Poroy/Yasaman* ile aynı görüşü paylaşarak, ilân araçları vasıtası ile bildirimin, fiili işletme olgusunun yerini aldığını ifade etmiş olmakta; ikinci kısımda geçen işletmenin tescil ettirilerek durumun ilân edilmesini ise, bir ticari işletmenin değil, sadece bir işletmenin varlığının yeterli olduğu; fakat tescil ve ilân ile bu işletmenin işletilmesi olgusundan vazgeçildiği, şeklinde yorumlamaktadır⁵³⁸. Ayrıca bu durumda sicile tescilin, işletmenin ticari işletme niteliğini kazanması gibi bir fonksiyon icra etmeyeceğini; bu durumda sadece, tescile dayanan kişilere karşı, bir ticari işletmenin mevcut olmadığının ileri sürülemeyeceğini ifade

⁵³⁵Bu hüküm, ticaret sicilinde sicile güveni koruyan genel nitelikte açık bir hükmün bulunmamasının doğurduğu eksikliği gidermek amacıyla, tescil ve ilân edilmiş hususlara uygulanarak, ticaret sicilinin üçüncü kişiler nezdinde sahip olduğu genel güven korunmak istenmiştir, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 226 ve s. 233; **Arslanlı**, s.160).

⁵³⁶**Poroy/Yasaman**, s. 127; **Arkan**, (2012), s. 117.

⁵³⁷**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 239; **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 8; **Arslanlı**, s. 44; **İmregün**, (Genel İlkeler), s. 44-45.

⁵³⁸**Ülgen**, s. 83 ve s. 91.

etmiştir. *Ülgen*, ilk kısımda sirküler, radyo, televizyon ve diğer ilân araçları ile yapılacak bildirimin, tacir sayılmakta yeterli kabul edilmesini, ticari işletmenin varlığına bağlamaktadır. Zira ikinci kısımda, herhangi bir işletmenin tescil ve ilân edilmesinin şart koşulmuş olması, tescilin etkili bir hukukî görünüş olgusu teşkil etmesinden ileri gelmektedir. *Ülgen*'e göre, kanun koyucunun tacir sayılma açısından, ticari işletme ile herhangi bir işletme arasında, herhangi bir ilân vasıtasıyla duyuru yapmak ve tescil ve ilân suretiyle duyuru yapmak, şeklinde farklılık yaratması da bunu göstermektedir⁵³⁹. TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasının ikinci kısmında geçen, "...*ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilân etmiş olan kimse...*" ifadesi, tescil ve ilânın birlikte yapılmasını gerekli kılmakta olup; bu halde tescil ile yeterli bir hukukî görünüş olgusu meydana getirildiği için, ilk kısımdan farklı olarak, sadece tescil suretiyle de tacir sayılma durumu gerçekleştirilebilmektedir⁵⁴⁰.

Kanaatimizce kanun koyucunun, TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasının ilk kısmı ile ikinci kısmında, işletmeyi nitelerken farklı ifade şekilleri kullanması, bizi, ticari işletme ile herhangi bir iktisadi işletme arasında ayrım yaptığı sonucuna götürmemelidir. Aksi halde, ticari işletmenin unsurlarını taşımayan bir işletmede, tacir sıfatının tescil sureti ile doğumundan bahsedilir ki bu durum, TTK'nın 12'nci maddesini 3'üncü fıkrasında hükme bağlanan bir ticari işletme mevcut değil iken açmış gibi işlemlerde bulunan kimsenin tacir gibi sorumlu olması hükmü kapsamına girer. Dolayısıyla ilân araçları veya tescil suretiyle bildirme keyfiyetinin, sadece fiilen işletme unsurunun yerini aldığı⁵⁴¹; işletme mevcut değil ise ve buna rağmen ilân araçları veya tescil suretiyle bildirim gerçekleşmiş ise, tacir sıfatının doğmayacağını ifade edebiliriz. Ayrıca hükmün ilk kısmında diğer ilân araçları ile halka bildirimden; ikinci kısmında ise sicile tescil ettirerek durumu ilân etmekten bahsedilmesi, ilk kısımda sadece halka bildirimin; ikinci kısımda ise tescil ve ilânın birlikte arandığı şeklinde anlaşılmamalıdır. İlk kısımda geçen ifadeden, gazete de

⁵³⁹*Ülgen*, s. 80-83.

⁵⁴⁰*Ülgen*, s. 83.

⁵⁴¹"*Ticaret sicilindeki kaydın silinmediği sürece, şirketin faal olduğunun kabulü gerekir*", (YHGK., 27.05.1987, 986/11-309 E., 987/421 K. Sayılı kararı için bkz., *Uçar*, s. 108).

dahil olmak üzere internet ve diğer ilân araçları ile halka bildirim; ikinci kısımda yer alan düzenlemeden de tescil suretiyle halka bildirimden bahsedilmektedir. Buradan hareketle, ilân araçları veya tescil vasıtasıyla, bir ticari işletmenin kurulup açıldığının bildirilmesinin, tacir sayılma sonucunu doğurması nedeniyle, ikinci düzenlemenin, birinci düzenlemenin özel bir tatbik şeklinden ibaret olduğunu ifade edebiliriz⁵⁴². Dolayısıyla tacir sayılma bakımından, bir ticari işletmeyi fiilen işletmek ile işletme olgusunun zahiren mevcut olması arasında bir fark kalmamakta; böylece görünüşteki hukukî durum, tescile veya bildirimde dayanan üçüncü kişilere karşı gerçekmiş gibi işlem görmektedir⁵⁴³.

Ticaret siciline kendisini tacir olarak tescil ettirmiş olan kişinin, bu kayda dayanan üçüncü kişilere karşı, TMK'nın 7'nci maddesine dayanarak tacir olmadığını ispat edemeyeceğini; aksi halde çelişkili davranış yasağının ağırlarına takılacağını ve bu hareketin, hakkın açıkça kötüye kullanılması sayılacağını ifade edebiliriz⁵⁴⁴. Dolayısıyla TTK'nın 12'nci maddesi uyarınca, ticari işletmeyi fiilen işletmese dahi kişi tacir sayılarak, sicildeki hukukî görünüşe itimat eden üçüncü kişilerin bu güvenleri korunmuş olacaktır⁵⁴⁵. Bu noktada, sicile tescilin ve halka bildirimin iyi niyetli ya da kötü niyetli olarak gerçekleştirilmesi, kişinin tacir sıfatına sahip olması noktasında sonuca etkili olmayacaktır⁵⁴⁶. Bir diğer ifadeyle, tacir sayılmaya bağlanan hak ve borçlar, tarafların iyi niyetli ya da kötü niyetli olmasından etkilenmeyecektir⁵⁴⁷.

TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasında tacir sayılma durumu, ticari işletmenin kurulup açıldığının ilânına veya sicile tescil edilmesine bağlandığı için burada, tescil veya bildirimin, kayıt ilgisinin isteği ile yapılmasının gerekip gerekmeyeceği meselesine de değinilmelidir. Bu konuda bir görüş, tescil ve halka bildirimin, kayıt ilgisinin talebi üzerine yapılmış olması

⁵⁴² Aynı yönde bkz., **Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 193, dn. 1.

⁵⁴³ **Ülgen**, s. 83-84.

⁵⁴⁴ **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 8-9; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 239. Çelişkili davranış yasağı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Akyol**, s. 58-60.

⁵⁴⁵ **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 8.

⁵⁴⁶ **Ülgen**, s. 84; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 239.

⁵⁴⁷ **Ülgen**, s. 86, dn. 70.

gerektiğini savunur. Bu gerekçeyle sicil müdürünün hatası ile veya mahkeme kararına dayanılarak gerçekleştirilen tescil veya ilân işlemleri, ilgili kişiye izafe edilemez⁵⁴⁸. Bu görüşe karşı çıkan ve bizim de katıldığımız diğer bir görüş ise, hukukî görünüş nazariyesini, riziko ilkesi çerçevesinde değerlendirmemiz gerektiğini, dolayısıyla kayıt ilgisinin, kendi riziko alanında ortaya çıkan olaylardan sorumlu olması gerektiğini; tescil ve ilânın, kayıt ilgisinin bilgisi dışında bir üçüncü kişi tarafından yaptırılması durumunda da tescile veya kendilerine yapılan bildirim dayanan üçüncü kişiler nezdinde tacir sayılmanın mümkün olacağını ifade etmiştir⁵⁴⁹.

TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasında düzenlenen tacir sayılma durumu, sicile güven ilkesinin uygulanabildiği hukukî işlemler ve bu işlemlerle bağlantılı taleplerde geçerli olacaktır⁵⁵⁰. Zira haksız fiil hallerinde sicile güven ilkesinin uygulanması olanaksızdır. Buna ek olarak, üçüncü kişilerin, tacir sıfatının varlığı konusunda sicile duydukları güvenin korunabilmesi ve buna ilişkin hukukî sonuçların doğabilmesi, tescil veya ilân araçları vasıtası ile ticari işletmesini kurup açtığını kamuoyuna bildiren kişinin fiil ehliyetinin bulunmasına bağlıdır⁵⁵¹. Zira fiil ehliyetinin bulunmadığı durumda, ilgilinin kendisi de korunmaya değer bir durumdadır⁵⁵². Benzer bir durum, hata ile gerçekleştirilen tescil ve ilân işlemlerinde hatanın dikkate alınmayarak, tescil ve ilânın etkisini göstermeye devam edecek olmasında; fakat hile ve tehdit yolu ile gerçekleştirilen tescil ve ilân hallerinde ise, ilgilinin korunmaya değer bulunacak olmasında da görülmektedir⁵⁵³.

TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrasında yer alan “*tacir sayılır*” ifadesi, tacirler hakkındaki tüm hükümlere tâbi olmak; nimetlerden faydalanıp, külfetlere katlanmak şeklinde anlaşılmalıdır. Bu konuda *Poroy/Yasaman*, tacir olmakla tacir sayılmak arasında bir fark gözetmenin faydasının kalmadığını

⁵⁴⁸ Arslanlı, s. 160.

⁵⁴⁹ Ülgen, s. 89 ve s. 93.

⁵⁵⁰ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 239.

⁵⁵¹ Bilge, (Ticaret Sicili), s. 237 ve s. 239; Ülgen, s. 93.

⁵⁵² Ülgen, s. 93.

⁵⁵³ Ülgen, s. 93.

ifade etmiştir⁵⁵⁴. Bu görüş, hukukî görünüş nazariyesi çerçevesinde, sadece karşı tarafın sicile veya ilân araçlarına dayanması şartıyla, ilgilinin sanki tacir sıfatını haizmiş gibi işlem göreceği gerçeğini gözardı ettiği için kabul edilemez⁵⁵⁵. Bir diğer anlatımla, tacir sıfatının yokluğu, sadece tescil veya ilân araçları ile bildirilen duruma dayanan üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Zira bu gibi durumlarda, ilgili kişi tacir olmamakta; sadece tescil ve ilân edilen duruma dayanan kişilere karşı, sanki tacir sıfatını haizmiş gibi işlem görmektedir⁵⁵⁶.

Yukarıda yer verdiğimiz olasılıklar dahilinde tacir sayılan kişinin, ticari işletmesinin ortadan kalkması durumunda, kişinin tacir sayılıp sayılmayacağı veya ne zamana kadar tacir sıfatını taşıyacağı değinilmesi gereken bir diğer konudur. Bu konuyu, sicilin olumlu ve olumsuz etkisini düzenleyen TTK'nın 36'ncı maddesi ile birlikte ele almak gerekmektedir. Tacir sayılma durumu, ticari işletmenin sicile tescili ile ortaya çıkmış ve işletme, ticari işletme vasfını kaybetmiş ise, bu durum terkin edilip ilân edilinceye kadar, üçüncü kişiler, görünüşte tacir sıfatına dayanabilecekler; tacir sayılan kişi, aksini bu kişilere karşı ileri süremeyecektir⁵⁵⁷. Üçüncü kişiler, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerine ilişkin herhangi bir iddia ileri süremeyeceklerinden, ticari işletmenin ortadan kalktığı olgusu, terkin ve ilân edilmek şartıyla, üçüncü kişiler hakkında sonuç doğurmaya başlayacak ve tacir sayılma durumu bu andan itibaren son bulacaktır⁵⁵⁸.

b. Bir Ticari İşletmenin Mevcut Olmaması

TTK'nın 12'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında, bir ticari işletme bulunmamakla birlikte, ticari işletme varmışçasına hareket eden, işlemlerde bulunan kişiler, durumu bilmeyen üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu

⁵⁵⁴Poroy/Yasaman, s. 128.

⁵⁵⁵Ülgen, s. 87.

⁵⁵⁶Ülgen, s. 86.

⁵⁵⁷Ülgen, s. 94-96.

⁵⁵⁸Ülgen, s. 96.

tutulmuş; tacir olmanın sadece külfetlerine katlanmak durumunda bırakılmışlardır⁵⁵⁹. Hükümün uygulanması bakımından üçüncü kişiler, iyi niyetli olmak durumundadırlar. Bir diğer anlatımla, üçüncü kişilerin, ticari işletme açmış gibi işlemlerde bulunan kişinin, aslında bir ticari işletme açmamış olduğunu bilmiyor olmaları gerekmektedir⁵⁶⁰.

Bu düzenleme çerçevesinde hukukî görünüş nazariyesinden bahsedilip bahsedilemeyeceği konusunda iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bir görüş, bu hüküm ile iyi niyetli üçüncü kişilerin ortaya çıkan hukukî görünüşe duydukları güvenin korunmuş olduğunu; hukukî görünüş gerçekmiş gibi kabul edilerek, ticari işletme varmışçasına işlemlerde bulunan kişinin tacir gibi sorumlu tutulduğunu ifade etmiştir⁵⁶¹. Bu görüşe karşı çıkan diğer bir görüş ise, bu düzenleme kapsamında hukukî görünüş nazariyesinden bahsedilemeyeceğini; zira hukukî görünüşün korunduğu durumlarda, görünüşteki hukukî durum gerçek olsaydı sahip olunacak hak ve borçların elde edileceğini; bu düzenleme çerçevesinde ise, tacir gibi sorumluluğun öngörüldüğünü; yoksa tacir sayılmanın mevzu bahis olmadığını ifade etmiştir⁵⁶².

Hukukî görünüş nazariyesi çerçevesinde, gerçeğe uymayan hukukî görünüm, gerçekmiş gibi mütalaa olunduğu içindir ki, hukukî görünüme dayanan üçüncü kişiler, bu görünüm gerçekmişçesine sahip olacakları hak ve

⁵⁵⁹ **Poroy/Yasaman**, s. 128. Doktrinde bu hüküm, iyi niyetli üçüncü kişilerin hukukî görünüşe duydukları güveni korumak amacıyla, kıyasen tüm tescil ve ilân edilmiş ve sicil dışında ilân edilmiş hususlara uygulama eğilimi mevcuttur, (Bkz., **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 9). “*Mahkemece davalının avukatlık mesleği ile iştigal etmesine rağmen çok sayıda şirketin ortağı ve yöneticisi olduğu, şirket borçları için teminat senedi keşide ettiği ve bu haliyle tacir sayıldığı; tefhim edilen depo emri gereğini de yerine getirmedeği gerekçesiyle iflâsın açılmasına karar verilmiş, hüküm davalı tarafından temyiz edilmiştir. Türk Hukukunda kural olarak yalnız tacirlerin iflâsına karar verilebilir. Türk Ticaret Kanunu'nun 14'üncü maddesine göre bir ticari işletmeyi, kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimseye tacir denir. Davalı bir ticari işletmeyi kendi adına işletmediği gibi ticari işletme açmış izlenimi uyandıracak şekilde davranmamış; ticaret siciline kaydolmamış, (tacir sıfatıyla) vergi mükellefiyeti başlatmamış, ilân ve sirküler gibi yollarla tacir olduğu intibai yaratacak faaliyet göstermemiştir. Sermaye şirketine ortak ya da yönetici olmak, tek başına o kişinin tacir olduğu anlamına gelmez. Bu durumda mahkemece davalının iflâsa tâbi şahıslardan olmadığını kabulü ile davanın reddine karar vermek gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir*”, (Y. 19. HD., 01.12.2010, 2010/13557 E. ve 2010/13646 K., Kazancı, Erişim Tarihi 18.02.2013).

⁵⁶⁰ **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 9.

⁵⁶¹ **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 9; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 239.

⁵⁶² **Ülgen**, s. 103-104.

borçları elde edeceklerdir. Kaldı ki hukukî görünüş nazariyesi, birtakım davranışlar sonucunda katlanılması gereken bir yaptırım olmadığından, tacir gibi sorumlu olmak ve tacirlerin katlanması gereken külfetlere katlanmak, bu nazariyenin doğurduğu bir sonuç olmamalıdır. Bir diğer anlatımla, bu düzenleme çerçevesinde hukukî görünüş nazariyesi uygulanabilseydi, bir ticari işletme açmış gibi işlemlerde bulunan kişi, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı sadece tacir gibi sorumlu olmaz; tacir sıfatını da haiz kabul edilirdi.

2. Kollektif Şirket Sözleşmesi

Kollektif şirket sözleşmesinin, kanunun öngördüğü şekilde yapılmamış olması halinde uygulanacak hükümleri gösteren TTK'nın 214'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında, TTK'nın 12'nci maddesi hükmü saklı tutulmuştur⁵⁶³.

TTK'nın 12'nci maddesinin kollektif şirketlere uygulanması konusunda *Bilge*, 2'nci ve 3'üncü fıkraları birleştirmek suretiyle bir yorum şekli ortaya koymuştur. Yazara göre, bir kollektif şirketin kurulup açıldığı ilân araçları ile veya sicile tescil suretiyle bildirilmiş ve bu suretle bir hukukî görünüm oluşturulmuşsa, gerçekte mevcut olmayan kollektif şirketin yokluğu, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecek; üçüncü kişilerin hukukî görünüşe güvenleri korunacaktır⁵⁶⁴.Yazarın benimsediği bu yorum tarzında, gerçek hukukî durumda bir kollektif şirket mevcut değildir. Halbuki yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrası kapsamında bir ticari işletme mevcut olup, halka bildirim suretiyle bu işletmenin fiilen işletiliyor kabul edilmesi, yaratılan görünüşteki hukukî duruma güvenin bir sonucu

⁵⁶³Benzer hükmün komandit şirketler için de geçerli olduğu hakkında bkz., TTK m. 305/I.

⁵⁶⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 240. *Bilge*, TTK'nın 214'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının geçerli olduğu durumlarda, üçüncü kişiler açısından, kollektif şirkete ilişkin hükümlerin uygulanmasını istemek bir anlam taşımayacak olmasına rağmen, üçüncü kişilerin, yaratılan hukukî görünüş nedeniyle kollektif şirket ile adi şirket hükümlerine başvurma konusunda seçim hakları olduğunu ifade etmiştir, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 240).

olmaktadır. Dolayısıyla bu hükmün uygulanmasında herhangi bir ayrıma gitmeden, kollektif şirketin yokluğunu nazara alarak bir sonuca varamayız.

Kanaatimizce, TTK'nın 12'nci maddesinin kollektif şirketlere uygulanmasında, TTK'nın 214'üncü maddesinin 1'inci fıkrası mutlaka dikkate alınmalıdır. Buna göre, sözleşmesi kanunî şekilde yapılmamış veya sözleşmeye konması zorunlu olan kayıtlardan biri veya bazıları eksik yahut geçersiz olan bir kollektif şirket, adi şirket hükmündedir. Adi şirketin tüzel kişiliği olmadığından, ticari işletme işletmek kaydıyla adi şirket ortakları tacir sayılmaktadır. Zira, bu halde bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işletme unsuru gerçekleşmiş olacaktır. Diğer yandan TTK'nın 12'nci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, adi şirket ortakları bir ticari işletmeyi kurup açtıklarını, ilân araçları vasıtasıyla veya tescil suretiyle halka duyurmuş iseler, fiilen işletmeye başlamasalar dahi tacir addolunurlar. Bu ortaklar, bir ticari işletme mevcut olmasa dahi, bir ticari işletmeyi açmış gibi, kendi adlarına veya bir adi şirket yahut hukuken mevcut olmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunuyor iseler, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olurlar.

3. Temsil Yetkisi

TBK'nın 549'uncu maddesi gereğince, temsil yetkisine ilişkin, Kanunun öngördüğü sınırlamalar, ticaret siciline tescil edilmedikçe, iyi niyetli üçüncü kişiler hakkında hüküm doğurmaz. Benzer şekilde, temsil yetkisinin geri alındığının sicile tescil ve ilânı şart olup; aksine bir davranış, üçüncü kişiler tarafından temsil yetkisinin devam ettiği şeklinde kabul edilmesine yol açar. Dolayısıyla tescil edilen sınırlamalar veya tescil ve ilân edilen yetkinin sona erdiğine ilişkin hususlar, talepte bulunan tacirin iradesine uygun olmasa dahi, sicile tescil veya ilân ile yaratılan hukukî görünüş bu yönde olduğu için, tescil

veya ilân edilen hususlar, iyi niyetli üçüncü kişiler hakkında etkisini gösterir⁵⁶⁵.

Temsil yetkisi konusunda sicile duyulan güvenin korunabilmesi, geçerli şekilde verilmiş yetkinin, Kanunun izin verdiği şekilde sınırlandırılması veya sona ermesi durumlarında mümkündür⁵⁶⁶. Dolayısıyla gerçekte mevcut olmayan bir temsil yetkisi, sicile güvenin korunduğu gerekçesiyle sicile tescil edilemez⁵⁶⁷.

4. Ortakların Sorumluluğu

TTK'nın 251'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre, bir kolektif şirketin feshi, kanuna uygun şekilde tescil ve ilân edilmedikçe, bütün ortakların üçüncü kişilere karşı sorumluluğu devam eder. Aynı şekilde TTK'nın 259'uncu maddesinin 4'üncü fıkrasına göre, bir kolektif şirkette, bir ortağın şirketten çıkması veya çıkarılması üçüncü kişilere karşı, ancak tescil ve ilân tarihinden itibaren geçerli olur⁵⁶⁸. Çıkan veya çıkarılan ortak, durumun tescil ve ilân edildiği zamana kadar yapılan şirket işlemlerinden, üçüncü kişilere karşı sorumludur.

Doktrinde, bir kolektif şirkete girdiğini tescil ve ilân ettiren kimsenin, şirkete giriş işlemi sakat veya geçersiz de olsa, ticaret sicilinde ve ilânlarda bu görünüşe neden olduğu ve bu görünüşü devam ettirdiği için, üçüncü kişilere karşı ortak gibi sorumlu tutulması gerektiği ifade edilmiştir⁵⁶⁹. Bu düşünce tarzı, tescile konu işlemin sakat veya geçersiz olması nedeniyle tescilin yolsuz olması durumlarında, sicile ve ilâna dayanan kişilerin, tescile konu işlem sıhhatli şekilde doğmuş gibi kayıt ilgisini, şirket ortağı olarak

⁵⁶⁵**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 25; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 240.

⁵⁶⁶**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 240.

⁵⁶⁷**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 240. Bu konuda ayrıntılı bilgiye, Hukukî Görünüş Teorisinin Sicilin Olumlu Etkisi ve Olumsuz Etkisi Bağlamında İncelenmesi kısmında yer verildiği için, konuya burada kısaca değinilmekle yetinilmiştir.

⁵⁶⁸Benzer hükmün komandit şirketler için de geçerli olduğu hakkında bkz., TTK m. 328.

⁵⁶⁹**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 25; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 241.

sorumlu tutabilmelerini sağlar. Bir diğer anlatımla, sicile güven, geçersiz veya sakat işlemin, sıhhatliymiş gibi kabul edilmesine neden olacaktır ki bu da teknik anlamıyla sicile güvenin korunması anlamına gelecektir. Teknik anlamda sicile güveni koruyan bu konuda açık bir kanun hükmünün bulunmaması nedeniyle, bu düşünceye katılmaya imkân görmemekteyiz. Zira, kanun koyucu isteseydi, kollektif şirket ortaklığının kazanılması konusunda bir hüküm sevk etme yolunu tercih ederdi. Nitekim Kanunun 373'üncü maddesinde anonim şirketlerle ilgili olarak buna ilişkin açık bir hüküm sevk edilmiştir⁵⁷⁰. Kaldı ki, şirkete giriş işlemi sakat veya geçersiz olan kişinin, hukukî görünüş nazariyesi gereğince ortak gibi sorumlu olması değil; ortak sayılması veya ortak sıfatını haiz olması gerektiği ifade edilmeliydi. Zira, hukukî görünüş nazariyesi, hukukî görünüşe neden olan kişinin cezalandırılmasına yönelik bir araç değil; üçüncü kişilerin korunması amacına hizmet eden bir teoridir.

5. Ticari İşletme Rehni

TİRK'in 5'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında, ticaret sicilindeki kayda istinat ederek rehin hakkı iktisap eden iyi niyetli kişinin, bu iktisabı geçerli kabul edilmiştir. Bu şekilde rehin hakkı iktisap eden iyi niyetli kişi, işletmeyi devralan herkese karşı rehin hakkını ileri sürebilecek; rehnedenin ticari işletmeye dahil unsurlardan bazıları üzerinde tasarruf hakkı mevcut olmasa dahi, TİRK'in 5'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında, TMK'nın 939'uncu maddesine (ETMK m. 853) yapılan atıf gereğince, sicile güvenen kişi, rehin hakkını iktisap edecektir⁵⁷¹. Kısaca, ticari işletme rehni konusunda sicile güven ilkesi uygulanabilecektir.

⁵⁷⁰“Temsil yetkisinin ticaret sicilinde tescilinden sonra, ilgili kişilerin seçimine veya atanmalarına ilişkin herhangi bir hukukî sakatlık, şirket tarafından üçüncü kişilere, ancak sakatlığın bunlar tarafından bilindiğinin ispat edilmesi şartıyla ileri sürülebilir”, (TTK m. 373/II).

⁵⁷¹Poroy/Yasaman, s. 67; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 241; Arkan, (2012), s. 57; Kayıhan, Şaban, Ticari İşletme Rehni, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1996, s. 37, (Ticari İşletme Rehni); Erten, Ali, Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Ankara 2001, s. 35, (Ticari İşletme Rehni).

6. Anonim Şirkette Temsil Yetkisi

Anonim şirketlerde temsil yetkisi, yönetim kuruluna ait olup, yönetim kurulu bu yetkiyi, en az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisini haiz olması şartıyla, bir veya daha fazla mürahhhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebilir. TTK'nın 373'üncü maddesi gereğince yönetim kurulu, temsile yetkili kişileri ve bunların temsil şekillerini gösterir kararın noter tarafından onaylanmış suretini, ticaret siciline tescil ve ilân ettirir. Bu şekilde ticaret siciline yapılan tescilden sonra, ilgili kişilerin seçimi veya atanmalarına ilişkin hukukî sakatlıklar, ne kadar ağır olursa olsun, şirket tarafından üçüncü kişilere karşı kural olarak ileri sürülemez. Kuralın istisnasını ise, üçüncü kişiler tarafından sakatlığın biliniyor olduğunun ispat edilmesi oluşturur.

Ticaret siciline tescilden sonra, tescile konu işlemdeki sakatlıkların, ne kadar ağır olursa olsun, durumu bilmeyen üçüncü kişilere karşı ileri sürülememesi, üçüncü kişiye izleyemeyeceği, belirleyemeyeceği ve yargılayamayacağı bir yükümlülük yüklenmesini engellemek ve işlem güvenliği ile adaleti sağlamak amaçlarına yöneliktir⁵⁷². Bu düzenleme gerekçede, TTK'nın 37'nci maddesi ile aynı ekseninde değerlendirilmiştir.

Kanaatimizce, burada görünüşe (ilâna) güven ilkesi değil; teknik anlamda sicile güven korunmaktadır. Zira burada tescil kaydı ile ilân edilen durum arasında herhangi bir aykırılık mevcut olmadığı gibi, ilân edilen duruma güvenin korunması da söz konusu değildir. Bu düzenleme kapsamında, tescil ve ilâna konu işlemdeki sakatlıklar, tescilden sonra, tescile dayanan ve güvenen üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecek; üçüncü kişilerin güven duyduğu hususlar, geçersiz dahi olsa, durumu bildikleri ispat edilmediği sürece, kendilerine karşı geçerli olarak kabul edilecek; sicile duydukları güven olumlu olarak korunmuş olacaktır.

⁵⁷²Gerekçe, TTK m. 373/II.

Bu düzenlemeyi, hukukî görünüş nazariyesi çerçevesinde değerlendirmeye de imkân yoktur⁵⁷³. Zira teknik anlamda sicile itimadın korunmadığı durumlarda, tescile rağmen, tescilden farklı olarak yaratılan hukukî görünüşe güvenin korunması, bu nazariye sayesinde sağlanmakta olup, TTK'nın 373'üncü maddesi kapsamında ise, yaratılan hukukî görünüşten değil; sicildeki geçersiz veya sakat işlemin, iyi niyetli üçüncü kişilere karşı, sicile tescil nedeniyle geçerliymiş gibi kabul edilmesinden bahsedilmektedir.

7. Limited Şirkette Esas Sermaye Payının Geçişi

Limited şirket müdürleri TTK'nın 598'inci maddesi gereğince, esas sermaye paylarının geçişlerinin tescili için, ticaret siciline başvuru ile yükümlü kılınmış; bu yükümlülüğün ihlâli durumunda, ayrılan ortağa, adının paylarla ilgili olarak silinmesi için sicile başvuru hakkı tanınmıştır⁵⁷⁴. Bu başvuru üzerine sicil müdürü, şirkete, payı iktisap edenin adını bildirmesi için süre verecektir. Bu hükmün en önemli kısmı ise, sicil kaydına güvenen iyi niyetli kişilerin, bu güvenlerinin korunacağına ilişkin son fıkrasıdır.

TTK'nın 598'inci maddesinin 3'üncü fıkrası hükmünde ifade edilen ve sicile güvenen iyi niyetli üçüncü kişilerin, bu güvenlerinin korunacağına ilişkin hüküm, mehzaz İsviçre Borçlar Kanununda bulunmamaktadır. Hükmün gerekçesinde, devrin ticaret siciline tescilinin, devreden ve üçüncü kişilerin korunması yönünden gerekli görüldüğü ifade edilmiş; bu hükümle terkin ve tescil yapıncaya kadar, sicil kaydına güvenen üçüncü kişilerin korunması amaçlanmıştır. Dolayısıyla esas sermaye payının devredildiği, fakat devaralan adına henüz tescil işleminin gerçekleşmediği durumlarda, devreden kişinin payını üçüncü kişiye devretmesi durumunda, iyi niyetli olmak şartıyla üçüncü kişiler korunacak ve bu iktisap geçerli sayılacaktır. Bu

⁵⁷³Konunun, temsil ile ilgili olarak, üçüncü kişiler nezdinde oluşturulan “hukukî görünüşe güven nazariyesi” çerçevesinde ele alınması gerektiği hakkında bkz., **Kendigelen**, s. 265.

⁵⁷⁴Hükmün eleştirisi için bkz., **Kendigelen**, s. 506.

durumda bir anlamda esas sermaye payını daha önce devralmakla birlikte adına tescil yapılmamış kişi korumasız kalacaktır. Bu gerekçeyle, özellikle devir için ortaklar genel kurulunun onayının şirket sözleşmesinde aranmadığı veya miras, eşler arası mal rejimi veya icra yolu ile sermaye payının geçişinin söz konusu olduğu durumlarda, payları devralan kişi ayrıca özel olarak korunmalıdır⁵⁷⁵.

Bu hüküm ile esas sermaye paylarının devrinde ticaret siciline tescil, çok önemli bir yere taşınmış olmaktadır. Buradaki tescil, genel kurul kararı ile iktisabın tamamlanması ve sadece devreden tasarruflarına engel olmak için tescilin gerekmesi nedeniyle, bildirici (açıklayıcı) niteliktedir⁵⁷⁶. Doktrinde, devralan kişinin durumu, taşınmazı tescilsiz iktisap eden kişinin durumuna benzetilmektedir⁵⁷⁷.

⁵⁷⁵Kendigelen, s. 507.

⁵⁷⁶Pulaşlı, s. 727; Kendigelen, s. 507.

⁵⁷⁷Kendigelen, s. 507.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİNİN TUTULMASINDAN DOĞAN ZARARLARDAN SORUMLULUK

I. TİCARET SİCİLİNİ TUTAN ORGANLARIN, DEVLETİN VE İLGİLİLERİN SORUMLULUĞU

A. Genel Olarak Ticaret Sicilinin Tutulmasından Doğan Sorumluluk

Ticaret sicilinin alenî nitelikte bir sicil oluşu, ticaret sicilinin daima gerçek durumla bir uyum içerisinde olmasını gerektirir⁵⁷⁸. Bunu temin etmek için, ticaret sicilinin yönetimi işini üstlenen sicil müdürleri, oda meclisi tarafından Bakanlığın uygun görüşü üzerine atanmakta; sicil müdürlükleri üzerinde, Bakanlığın her zaman için gözetim ve denetim yetkisi devam etmektedir. Diğer taraftan ticaret sicilinin, içeriğinde yer alan bilgilerin aksi ispat edilinceye kadar geçerli kabul edilmesi onu, resmî nitelikte bir sicil yapmaktadır⁵⁷⁹. Bu sebeple kamunun, sicilde yer alan kayıtların doğruluğuna olan inancının korunması gerekmektedir. Ticaret sicilinin bu gibi işlevlerini tam olarak yerine getirebilmesi için, sicilin tutulmasından doğan zararlardan, devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olması kabul edilmiştir.

Devletin sorumluluğu, sicil personeli için de bir teminat teşkil etmektedir. Şöyle ki, sicilin yanlış tutulmuş olması durumunda, Devlet, sicil müdürünün ve personelinin fiillerinden dolayı sorumlu tutulmuş olmaktadır. Dolayısıyla sorumluluğun düzenlenmesindeki bir diğer amacın da sicil müdür ve personelinin hukukî güvenliğinin sağlanması olduğunu ifade edebiliriz⁵⁸⁰.

⁵⁷⁸Özkorkut, Korkut, “Ticaret Sicilinin Hukuka Aykırı Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu”, Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan, Ankara 1998, s. 20.

⁵⁷⁹Hirsch, s. 222; Arslanlı, s. 156; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 10; Ayhan, s. 244; Özdamar, (Ticaret Sicili), s. 49.

⁵⁸⁰Sirmen, (Sorumluluk), s. 29.

Ticaret sicili her ne kadar odalar bünyesinde kurulan sicil müdürlükleri tarafından tutulsa da –veya merkezi ortak veri tabanı Bakanlık ile TOBB nezdinde oluşturulacaktır- müdürlüklerin, Bakanlığın sürekli gözetim ve denetimi altında olması, sicilin tutulmasından doğan bütün zararlardan, rüçû hakkı saklı kalmak şartıyla, devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olması, ticaret sicilinin tutulması işini devletin de üstlenmiş olduğunun birer göstergesidir. Dolayısıyla ticaret sicili müdürleri, oda meclisi tarafından atanacak olmasına karşın, devlet de ilgili oda ile birlikte, sicilin hukuka uygun şekilde tutulmuş olduğu olgusunu, doğrudan tekeffül etmiş kabul edilir⁵⁸¹.

TTK'nın 25'inci maddesi gereğince, ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan, rüçû hakkı saklı kalmak şartıyla, devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Bu düzenleme ile, gemi sicili ile ticaret sicili arasındaki 6762 Sayılı TTK döneminde mevcut olan fark ortadan kaldırılmış⁵⁸²; her iki sicil açısından da devletin sorumluluğu esası benimsenmiştir⁵⁸³; fakat gemi sicilinde, doğrudan tapu sicili ile ilgili hükme atıf yapılması nedeniyle, sicilin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet, rüçû hakkı saklı kalmak şartıyla, tek başına sorumlu iken; ticaret sicilinde, devletin sorumluluğu, ilgili oda ile birlikte müteselsil olarak belirlenmiştir⁵⁸⁴. Sicilin hukuka aykırı şekilde tutulmasından doğan zararlarda, odalar ile devletin müteselsil olarak sorumlu olduğu ifade edilmiş olmasına rağmen, iç

⁵⁸¹ **Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 314; **Özkorkut**, s. 35; **Tandoğan**, Haluk, Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet), İstanbul, Vedat, 2010, s. 101.

⁵⁸² 6762 Sayılı TTK döneminde, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan devletin sorumlu olacağına ilişkin herhangi bir hüküm yer almadığından, devletin sorumlu tutulamayacağı ifade edilmiştir, (Bkz., **Özkorkut**, s. 35).

⁵⁸³ **Özkorkut**, s. 26. Gemi sicilinin, devletin yetkili memurları eliyle tutuluyor olması ve resmî nitelik taşıması, sicilin tutulmasından doğan zararlardan kimin sorumlu olacağını tespit etmeyi, ticaret sicili ile paralel bir sonuca götürmektedir. Nitekim TTK'nın 954'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında, TMK'nın 1007'nci maddesinin, gemi sicilleri hakkında da geçerli olacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla gemi sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devlet sorumlu olup, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rüçû eder.

⁵⁸⁴ **Ulusoy**, müteselsil sorumluluğun öngörülmesi olmasını, sicil müdürlerinin gerçek kamu görevlisi olmamalarına bağlamakta; bu sebeple devletin sorumluluğunun hafifletilmiş olduğunu (müteselsil sorumluluk) ifade etmektedir, (Bkz., **Ulusoy**, s. 98). **Kayar** ise, sicil odaya bağlı olduğu için, sicil müdürü ve yardımcıları, Bakanlığın uygun görüşü üzerine atandığı için ve Bakanlığın müdürlük personeli üzerinde denetim ve gözetim görevi olduğu için, devletin ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğunun kabul edildiğini ifade etmiştir, (**Kayar**, s. 358).

ilişkide bu sorumluluğun ne şekilde paylaşılacağı konusunda herhangi bir belirleme yapılmamıştır⁵⁸⁵.

Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum⁵⁸⁶, sicilin tutulmasından doğan zararı tazmin ettikten sonra, zararın doğmasında kusuru bulunanlara rüçû edebilecektir. Sicilin tutulması nedeniyle bir zarar doğmuş ise, bu zarara neden olan kişinin, sicil müdürü veya o müdürü denetleyen Bakanlık memuru olması, rüçû taleplerinde önem arz etmeyecektir⁵⁸⁷. Dolayısıyla devlet ve oda, kusuru mevcut olduğu takdirde herkese rüçû edebilecektir. Rüçû ilişkisinde, devletin sorumluluğunda benimsenmiş olan kusursuz sorumluluk ilkesinin kabul edilmemiş olduğunu görmekteyiz⁵⁸⁸. Bir diğer anlatımla, devlet ve odanın, kusuru bulunan kişilere rüçû edebilmesi için, TBK'nın 49'uncu maddesinde düzenlenen haksız fiilden doğan sorumlulukta aranan şartlar mevcut olmalıdır⁵⁸⁹.

B. Ticaret Sicilinin Tutulmasından Sorumlu Olan Kişiler ve Sorumluluğun Kapsamı

1. Devlet ile İlgili Odanın Sorumluluğu

a. Genel Olarak

6762 Sayılı TTK'nın, 1995 yılında, 559 Sayılı "Türk Ticaret Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" ile değişikliğe uğramasından önce, 27'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, ETMK'nın 917'nci (TMK m. 1007) maddesine atıf yapılmış; sicilin

⁵⁸⁵Ulusoy, s. 98.

⁵⁸⁶Sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum ile kastedilen ticaret ve sanayi odaları veya ticaret odalarıdır. Zira TSY m. 11'de "*Devlet ve oda, zararın doğmasında kusuru bulunanlara rüçû eder*" denilmek suretiyle, Kanundaki iki farklı ifade tarzına yer verilmemiştir. Sorumluluk bakımından, atamaya yetkili kurumun ilgili oda olduğunun açıkça belirtilmesi gerektiği hakkında bkz., **Kayar**, s. 359.

⁵⁸⁷Özkorkut, s. 25.

⁵⁸⁸Özkorkut, s. 21 ve s. 25.

⁵⁸⁹Özkorkut, s. 25-26.

tutulmasından doğan bütün zararlardan devlet sorumlu tutulmuştu. Adı geçen Kararname ile ticaret davalarına bakan asliye hukuk mahkemeleri nezdinde kurulan ve bu mahkemelerin nezareti altında çalışan ticaret sicili memurlukları, ticaret ve sanayi odaları bünyesine alınmış⁵⁹⁰; diğer yandan ETMK'nın 917'nci maddesine atıf yapan madde hükmü tamamiyle değiştirilmiştir⁵⁹¹.

Ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan sorumluluğun, 559 Sayılı KHK ile değişikliğe uğraması, doktrinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Birtakım yazarlar, değişiklikten önceki hukukî durumun devam ettiğini ifade ederken⁵⁹²; diğer bazı yazarlar, Hazinesinin objektif sorumluluğunun kaldırıldığını ve odaların, çalıştırdıkları personellerin fiilleri nedeniyle doğan zararlardan sorumlu olması gerektiğini savunmuştur⁵⁹³.

01.07.2012'de yürürlüğe giren 6102 Sayılı TTK ile, birkaç küçük değişiklik dışında esas olarak, 559 Sayılı KHK ile yapılan değişiklikten önceki duruma geri dönüş yaşanmış; sicilin tutulmasından doğan tüm zararlardan, zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu etmek üzere, devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Bu sorumluluk, sadece ticaret sicili müdürlerinin ve diğer personelin görevlerini icra ederken doğan zararları değil; sicilin himayesi, odalar ile devlete ait bir görev olduğu için, sicilde görevli olmayan kişilerin sicil kayıtlarında yaptıkları tahrifattan doğan zararı

⁵⁹⁰**Özkorkut**, s. 29-30; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 249. Düzenlemenin eleştirisi için bkz., **İmregün**, Oğuz, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul, 5-6 Aralık, 1998, s. 18. **Okutan**, sicil müdürlerinin hukuka uygunluk denetimi yapmalarından ötürü, sicile kaydedilecek hususların meslek mensupları dışında bağımsız, tarafsız ve hukukî konularda bilgili bir kişi tarafından incelenmesi gerektiğini; bu sebeple de sicilin eski düzende olduğu gibi, mahkemeler nezdinde tutulması gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., **Okutan**, Gül, “*Ticaret Sicili*”, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s. 9).

⁵⁹¹**Özkorkut**, s. 19; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 249. Devletin sorumluluğunun kaldırılması ile birlikte büyük bir güvensizlik yaratıldığı hakkında bkz., **Tekinalp**, Ünal, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, s. 17; **Okutan**, s. 12.

⁵⁹²**Uçar**, s. 103; **Kayar**, s. 358, dn. 4.

⁵⁹³**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 249-250; **Arkan**, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 1998, s. 230, dn. 3 ve s. 239, dn. 2, (1998); **Özkorkut**, s. 34.

da kapsayacak şekilde düzenlenmiştir⁵⁹⁴. Sorumluluk, sicilin tutulmasından zarar gören kayıt ilgilileri ile üçüncü kişilere karşıdır⁵⁹⁵.

Burada devlet ile kastedilen, devlet tüzel kişiliği olup, zararın tazmini talepli davalar, Maliye hazinesine karşı açılır⁵⁹⁶. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın tüzel kişiliği olmadığından, aktif ve pasif dava ehliyetinden de bahsedilemez. Bakanlığa yöneltilmiş talepler, Devlet tüzel kişiliğine yöneltilmiş addolunur. Ticaret sicilin hukuka aykırı tutulmasından zarar gören kişilerin açacakları davada, devlet, Hazine avukatları tarafından kendi savunmasını yürütür.

Ticaret sicili müdürleri, tescil için Kanunun aradığı şartların var olup olmadığını incelemekle; tescili zorunlu olup da tescil talebinde bulunmamış kişileri ve Kanunun aradığı şartlara uymayan bir hususun mevcut olması halinde, durumun düzeltilmesi için ilgilileri tescile davet etmekle yükümlü tutulmuştur. Ticaret sicili müdürleri bu yükümlülüklere aykırı davrandıkları takdirde, devlet ile ilgili odanın sorumluluğu gündeme gelecektir⁵⁹⁷. Benzer şekilde, ilân müsveddesinin talebe uygunluğunu temin edecek kişiler sicil müdürleri olduğundan, bu konudaki uygunsuzluktan, devlet ile birlikte ilgili

⁵⁹⁴**Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 314; **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 28; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 250; **Reisoğlu**, Sefa, Türk Eşya Hukuku, Ankara 1980, s. 27, (Eşya Hukuku).

⁵⁹⁵**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 28; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 250. *Bilge*, ilgililerin, TTK'nın 34'üncü maddesinde yer alan, sicil müdürünün kararlarına karşı itiraz haklarını kullanmadan zarar iddialarının dinlenemeyeceğini; aksi halde kendilerine tanınan imkânları kullanmamakla, illiyet bağıını kendi rızaları ile kesmiş kabul edileceklerini ifade etmiştir, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 250). *Karayalçın* ve *Bilge*, burada kayıt ilgisinin, Asliye Ticaret Mahkemesi nezdinde itiraz hakkının mevcut olması nedeniyle, devletin ve odaların sorumluluğunu sadece üçüncü kişilere karşı kabul etmişlerdir, (Bkz., **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 28; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 251).

⁵⁹⁶**Sirmen**, Lale, Eşya Hukuku, Ankara, Yetkin, 2013, s. 154, (Eşya Hukuku); **Sirmen**, Lale, Eşya Hukuku Ders Notları, 2006-2007, s. 77, (Ders Notları); **Ertaş**, Şeref, “*Tapu Sicilinin Yanlış Tutulmasından Doğan Zararlardan Hazinesinin Sorumluluğu*”, Prof. Dr. Turhan Tufan YÜCE'ye Armağan, İzmir 2001, s. 56, (Hazinesinin Sorumluluğu). Tapu sicilinde de sicilin tutulmasından doğan zararlardan devlet kusursuz şekilde sorumlu tutulmuştur. Bu konuda Y. 4. HD., 03.04.2006 Tarih ve 2006/1956 E., 2006/3585 K. sayılı kararında, “*Dava, tapuda sahte vekâletname ile işlem yapılmasından kaynaklanan zararın tazminine ilişkindir. Maliye Hazinesi ve Noterin sorumlulukları TMK ve Noterlik Kanunu gereğince kusursuz sorumluluktur. Diğer bir anlatımla zarar gören, bu davalıların kusurunu kanıtlamak zorunda değildir ...*”, demek suretiyle, devlete karşı açılacak davalarda davanın, maliye hazinesine yöneltileceğini ifade etmiş olmaktadır, (Kazancı, Erişim Tarihi 26.02.2013).

⁵⁹⁷**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 28; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 251.

odanın sorumluluğu ortaya çıkacaktır⁵⁹⁸. İlânların, müsveddeye uygunluğunu ise, ticaret ve sanayi odaları değil; Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Yönetimi sağlamak zorunda olduğundan ve bu yönetim TOBB nezdinde yer aldığından sorumluluk, TOBB'a ait olacaktır⁵⁹⁹.

Bilge, ticaret sicili müdürünün inceleme yapmak zorunda olmadığı veya incelemesine rağmen tespit edemeyeceği nitelikteki sahtecilik durumlarında, odaların sorumluluğunun doğmayacağını ifade etmiştir⁶⁰⁰. Kanaatimizce, sorumluluğun hukukî niteliği konusunda incelenecek olmasına rağmen burada kısaca ifade etmek gerekirse, odaların ve devletin müteselsil sorumluluğu, kusursuz sorumluluk esaslarına dayanmakta olduğundan, sicil müdürünün sahteliği incelemesine rağmen tespit edememesi durumunda, kusursuz da olsa devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu olacaktır. Zira sicil işlemlerinde, sicil müdürünün ve müdür yardımcılarının kusuru, sadece devlet ve ilgili odanın kendilerine rücu edebilmesi için gerekmektedir.

b. Sorumluluğun Hukukî Niteliği

6762 Sayılı TTK'nın, 559 Sayılı KHK ile değişikliğe uğramasından sonra, bir görüş, ticaret sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğun odalara ait olduğunu ve bu sorumluluğun hukukî niteliğinin de idarenin sorumluluğuna ilişkin genel hükümlere dayanılarak belirlenmesi gerektiğini savunurken⁶⁰¹; diğer bir görüş, sicilin yanlış tutulmasından doğan zararlardan, memurun TBK'nın haksız fiillere ilişkin hükümleri çerçevesinde sorumlu olması

⁵⁹⁸Çevik, Orhan Nuri, “Ticaret Sicili İlânları Üzerinde Bir İnceleme”, BATİDER, C. IX, S. 1, Haziran 1977, s. 137; Karayalçın, (Ticari İşletme), s. 314.

⁵⁹⁹“İlânın süresinde yayımlanmaması Müdürlüğün ihmâl ve kusurundan kaynaklanıyorsa, ilgililerin gecikmeden doğan zararı, ihtarla gerek kalmaksızın sorumlulara rücu edilmek kaydıyla Birlikçe ödenir”, (TTSGY m. 14/II). Ayrıca bkz., Bilge, (Ticaret Sicili), s. 251, dn. 750.

⁶⁰⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 251.

⁶⁰¹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 252. Bilge, odaların sorumluluğuna gidebilmek için, hizmet kusurunun olması gerektiğini ve zararın doğmasında kusurun bulunması şartıyla, odaların müdürlere rücu edebileceğini savunmuştur, (Bkz., Bilge, (Ticaret Sicili), s. 252 ve s. 255).

gerektiğini; odaların ise, adam çalıştırmanın sorumluluğuna ilişkin TBK hükümleri çerçevesinde sorumlu tutulması gerektiğini ifade etmiştir⁶⁰².

6102 Sayılı TTK'nın 25'inci maddesinde, sicilin tutulmasından doğan bütün zararlardan, devlet ile ilgili oda müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Bu sorumluluk, 6762 Sayılı TTK'da 559 Sayılı KHK ile değişiklik yapılmadan önce olduğu gibi, Kanundan doğan, kusursuz, aslî (birinci derecede), akit dışı, sebebe bağlı (illî); fakat ondan farklı olarak müteselsil sorumluluk şeklindedir.

(1) Aslî Sorumluluk

Sorumluluğun aslî (birinci derecede) ya da fer'î nitelikte olması ile kastedilen; fer'î nitelikteki sorumlulukta, ikinci derecede sorumlu olan kişi, kendisinden önce başvurulması gereken kişilerce ödenmeyen zararları karşılamakla yükümlü iken; aslî sorumlulukta, zararın doğmasına sebep olan kişilerin kusuru mevcut olsa dahi zarar gören, bu kişilere dava açmak zorunda olmaksızın, doğrudan aslî sorumluyu dava edebilmektedir⁶⁰³.

Ticaret sicilinin tutulmasında da, sicil müdürünün kusuru sonucu bir zarar ortaya çıkmış olsa dahi, zarar gören kişi, zarara sebep olan müdür aleyhine dava açmak zorunda kalmadan, zararının tazmin edilmesini devlet ve ilgili odadan talep edebileceğinden, devlet ve ilgili odanın sorumluluğu aslî niteliktedir.

Devlet ve ilgili odanın, zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücû etmek şartıyla, sicilin tutulmasından doğan zararlardan müteselsilen sorumlu olmalarının, sicil müdürünü, kusurlu olduğu durumlarda, doğrudan 6098 Sayılı TBK'nın 49'uncu maddesi gereğince sorumlu tutmaya engel teşkil edip

⁶⁰²Özkorkut, s. 35; Deryal, s. 80.

⁶⁰³Sirmen, (Eşya Hukuku), s. 145-146; Sirmen, (Sorumluluk), s. 30. Sirmen, bu düzenlemenin tapu sicilinde yer almasının, sicile güveni artırdığını ve devletin çıkarlarını gözetken memurların güvenliğini temin ettiğini ifade etmiştir, (Bkz., Sirmen, (Sorumluluk), s. 30). Aynı yönde bkz., Akıntürk, s. 280.

etmediği de üzerinde durulması gereken bir diğer konudur. Bir görüş tapu sicili bağlamında, sicil memurlarının, kusurlarının bulunduğu durumlarda, doğrudan ETBK'nın 41'inci maddesi (6098 Sayılı TBK m. 49) gereğince sorumlu tutulmalarının mümkün olduğunu ifade ederken⁶⁰⁴; diğer bir görüş, görevin icrası ile kişisel kusur arasında bir ayrıma gitmek suretiyle; memurların, kamu hizmetlerinin görülmesi esnasında neden olduğu zararlardan, bağlı bulunduğu kurumun sorumluluğuna gidilmesi gerektiğini; buna karşılık bilerek ve isteyerek görevin kötüye kullanıldığı durumlarda olduğu gibi, kişisel kusur ile sicilin hukuka aykırı tutulmasına sebebiyet verilmiş olması hallerinde, doğan zarardan ETBK'nın 41'inci (6098 Sayılı TBK m. 49) maddesi gereğince memurun sorumlu olması gerektiğini, devlet ve ilgili kurumların sağladığı teminatın, kişisel kusurun varlığı durumlarında işlemeyeceğini savunmaktadır⁶⁰⁵.

Kanaatimizce ticaret sicilinde, kamu hizmetinin görülmesi esnasında doğan zararlardan, ancak devlet ve ilgili oda aleyhine dava açılabilmelidir. Zira başta Anayasanın 129'uncu maddesi olmak üzere, TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrası, bu gibi durumlarda sicil müdür ve personeli aleyhine doğrudan dava açılmasının önünü kapatmıştır. Sicil müdürleri, kişisel kusurları ile zarara sebebiyet vermiş olsalar dahi, TBK'nın 49'uncu maddesi gereğince, doğrudan müdürler aleyhine dava açılmamalı; kişisel kusur durumlarında dahi hizmetle alakalı bir kusurun olabileceği göz ardı edilmemelidir.

(2) Kusursuz Sorumluluk

Kanun koyucu, sicilin tutulmasından doğan zararlardan sorumluluğu düzenlerken, devletin ve odaların kusurlu olması gerektiğinden bahsetmemiştir. Kaldı ki tüzel kişiler için, gerçek kişilerde aranan temyiz

⁶⁰⁴Reisoğlu, (Eşya Hukuku), s. 201 ve s. 203-204; Ertas, (Hazinenin Sorumluluğu), s. 55.

⁶⁰⁵Sirmen, (Sorumluluk), s. 33; Esener, Turhan/ Güven, Kudret, Eşya Hukuku, B. 5, Ankara 2012, s. 117.

kudretine sahip olma ya da makul ortalama insan davranışlarından sapma şeklindeki ölçütler de uygulanamayacağından, devlet ile bir kamu tüzel kişiliği olan odaların kusurundan bahsedilemez⁶⁰⁶. Devlet ve ilgili odanın sorumlu tutulmasında kanun koyucu, sicil müdürlerinin kusurunun varlığını da şart koşmamıştır⁶⁰⁷.

TTK'nın 25'inci maddesi gereğince, sicilin tutulmasından zarar gören kişiler, zararlarının tazmin edilmesi için, sicil müdürünün kusurunu ispat etmek zorunda olmadıkları gibi, devlet ve ilgili oda da zararın doğmasında, sicili tutan görevli müdürün kusurunun olmadığını ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulamaz⁶⁰⁸. Burada sicili tutumakla görevli kişilerin kusuru, sadece devlet ve ilgili odanın, bu kişilere rüçû edebilmesi bakımından önem arz eder⁶⁰⁹. Devletin ve ilgili odanın sorumluluğuna gidebilmek için, sicilin yanlış tutulması ile ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması yeterlidir⁶¹⁰.

Devletin ve ilgili odanın, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan sorumlu olmasında, sicili tutan müdürlerin ve diğer personelin kusurları aranmadığından, akıl hastası bir müdürün işlemleri nedeniyle doğan zararlardan veya açık olmayan bir kanun hükmünün, hâkimlerden önce müdürler tarafından farklı yorumlanarak yahut sahteliği anlaşılamayan verasetname veya vekâletnameye dayanılarak işlem tesis edilmesi

⁶⁰⁶**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 34.

⁶⁰⁷**Yanlı**, s. 92; **Oğuzman**, M. Kemal/ **Seliçi**, Özer/ **Özdemir**, Saibe Oktay, Eşya Hukuku: Zilyetlik-Tapu Sicili- Taşınmaz ve Taşınır Mülkiyet-Kat Mülkiyeti-Sınırlı Ayni Haklar, İstanbul, Filiz, 2009, s. 133; **Ertaş**, Şeref, Eşya Hukuku, İzmir, Kasım 2012, s. 94; **Ertaş**, (Hazinenin Sorumluluğu), s. 45; **Sirmen**, (Eşya Hukuku), s. 148.

⁶⁰⁸**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 34; **Sirmen**, (Eşya Hukuku), s. 146; **Özkorkut**, s. 21; **Akıntürk**, s. 280. **Sirmen**, tapu sicili ile ilgili olarak devletin kusursuz sorumluluğunu incelerken, devletin, memurların seçiminde, denetiminde, yönetiminde, durumun gerektirdiği özeni gösterdiğini ispat suretiyle sorumluluktan kurutulma imkânının olmadığını; bir diğer anlatımla, devlete burada kurtuluş beyyinesi getirme imkânının tanınmadığını ifade etmiştir, (Bkz., **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 35).

⁶⁰⁹**Özkorkut**, s. 22; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 255; **Akıntürk**, s. 280; **Gürsoy**, Kemal Tahir, Türk Eşya Hukukunda Zilyetlik ve Tapu Sicili, Ankara 1970, s. 224. “...Devletin buradaki sorumluluğu, kusur prensibine değil, tapu siciline ve işlemine güven esasına dayanan bir objektif sebep sorumluluğu olur. O halde, tapu işlemini yapan memurun kusurlu olup olmadığının araştırılmasına gerek yoktur. Memurun kusurlu olup olmaması ancak, doğan zararı ödeyen Devletin memura, Medeni Kanunun 917/2. maddesi uyarınca rüçû sırasında önem taşır”, (YHGK., 11.03.1998, 1998/4-173 E., 1998/221 K. Sayılı Karar, Kazancı, Erişim Tarihi 11.02.2013).

⁶¹⁰**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 34; **Özkorkut**, s. 28; **Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir**, s. 134.

durumlarında doğan zararlardan, devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumlu olacaktır⁶¹¹.

Sicilin tutulmasından doğan zararlardan, devlet ile ilgili odanın sorumluluğu, tapu sicilinin tutulmasında devletin sorumluluğunda esas alınan risk nazariyesi⁶¹² anlamında kusursuz sorumluluk ile açıklanabilir. Buna göre, kamunun, alenî ve resmî nitelikteki ticaret sicilinin içerdiği bilgilerin tamlığına ve doğruluğuna olan inancı korunmak zorunda olduğundan ve bir aksaklık durumunda hakların zarar görme ihtimali söz konusu olduğundan⁶¹³, devlet ve ilgili oda, ticaret sicilinin tutulması faaliyetinin sahibi olarak, bu faaliyetin risklerini üzerine almıştır⁶¹⁴.

(3) Kamu Hukuku Karakterinde Sorumluluk

Devletin ve ilgili odanın, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan sorumluluğu, sicil müdür ve personelinin kusurundan bağımsız ve aslî niteliktedir⁶¹⁵. Zira bu sorumluluk, her iki kamu tüzel kişiliğinin, kamu

⁶¹¹**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 35. Yazar, tapu sicili ile ilgili olarak, sahte veraset ilamı veya sahte vekâletnameye dayanılarak işlem tesis edilmesi durumlarında, sicili tutma görevini konu alan kanunî hükümlerin değil; fakat kişilerin mameleki varlıklarını koruyan kanunî hükümlerin ihlâl edildiği fikrinden hareketle ve sahteliğin anlaşılır olup olmamasının önem taşımadığını belirterek, devletin kusursuz sorumlu olması gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 35). Aynı yönde bkz., **Reisoğlu**, (Eşya Hukuku), s. 199 ve s. 203; **Tandoğan**, s. 100. Aksi görüş için bkz., **Oğuzman/Seliçi/ Özdemir**, s. 133-134. Bununla birlikte zarar, sicil müdürünün sicil tutulmasında kullandığı yetkili veya yetkisiz yardımcı kişilerden kaynaklanıyor ise, devlet ve ilgili oda yine sorumlu tutulabilecektir. Sicil müdürlerinin kullandığı kişilerden olmamak üzere, üçüncü kişiler tarafından ticaret siciline bir kaydın düşülmesi durumunda da sicili bu tür müdahalelerden korumakla yükümlü olan sicil müdür ve müdür yardımcılarının, bunu engellememiş olmaları, rücu hakları saklı kalmak üzere, devlet ve ilgili odanın, doğan zarardan sorumluluğunu gündeme getirecektir, (Bkz., **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 59-60).

⁶¹²Fransız Hukukunda tehlike kavramının esas olarak kabul edilen risk nazariyesi, daha çok genel anlamda sebebiyet ilkesini nitelemekte olup, bu nazariyede, toplum hayatına fiilleriyle tehlike getiren kimse, sebep olduğu zararı tazmin ile yükümlü tutulmuştur. Ayrıntılı bilgi ve bu nazariyenin eleştirisi için bkz., **Tiftik**, Mustafa, Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural İle Düzenlenmesi Sorunu, Ankara 2005, s. 31.

⁶¹³**Sirmen**, devletin sorumluluğunun sadece sicile güven ilkesi nedeniyle hak kayıplarında değil; gerçeğe uygun olmayan tescile güvenerek hukukî işlemlere girişen kişilerin, sicile güvenlerinin korunmadığı durumlarda uğranılan zararı da kapsadığını ifade etmiştir, (Bkz., **Sirmen**, (Ders Notları), s. 74; **Sirmen**, (Eşya Hukuku), s. 145).

⁶¹⁴**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 37.

⁶¹⁵**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 38.

kudretinden doğan yetkilerini, idarî nitelikteki bir kamu hizmetinin görülmesi esnasında kullanmasından doğmaktadır. Bu sebeptendir ki sorumluluk, her ne kadar özel hukuka ilişkin bir Kanunda düzenlense de bu, sorumluluğun özüne etki etmeyecek biçimsel bir şekildir⁶¹⁶.

(4) Kanundan Doğan Sorumluluk

Ortaya çıkan zarara, zarar görenin katlanması, bir kanun hükmü ile ortadan kaldırılabilir. Bu ihtimalde doğan zarar, sözleşme ve kusurdan bağımsız olarak, bir başka kişi tarafından tazmin edilir⁶¹⁷. Bu şekilde, sorumluluğun bir kanun hükmünden doğduğu hallere örnek olarak, vekâletsiz iş görmeden doğan sorumluluk, özellikle kusursuz sorumluluk halleri gösterilebilir⁶¹⁸.

TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, sicilin tutulmasından doğan bütün zararlardan, devlet ve ilgili odanın sorumlu tutulduğu ifade edildiğinden, buradaki sorumluluk, sözleşme ve kusurdan bağımsız olarak, Kanun tarafından belirlenmiş olmaktadır.

(5) Akit Dışı Sorumluluk

Devletin ve ilgili odanın, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan sorumluluğu, yukarıda da açıklandığı üzere, Kanundan doğan, kusursuz ve aslî niteliktedir. Devletin ve ilgili odanın, zarardan önce, zarara uğrayan kişiler ile arasında herhangi bir hukukî ilişki mevcut olmadığından,

⁶¹⁶**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 39. Sorumluluk, kamu hukuku karakterli olmasına karşın, bunun özel hukuka ilişkin bir Kanunda düzenlenmiş olması, zarar görenlerin zararlarının tazmin edilmesi için, hangi görevli ve yetkili mahkemede dava açacakları konusunda tereddüt yaratabilir. Bu konu, "Görevli ve Yetkili Mahkeme" başlıklı kısımda incelenecektir.

⁶¹⁷**Eren**, Fikret, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Yetkin, 2012, s. 492.

⁶¹⁸**Eren**, s. 493.

sorumluluğun akit dışı sorumluluk olduğunu ifade edebiliriz⁶¹⁹. Gerçekten de, devlet ile ilgili odanın sorumlu olması, ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulması ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunmasına bağlı olup, objektif niteliktedir. Bir diğer anlatımla sorumluluk, kusur koşulu kaldırılmış bir haksız fiil sorumluluğudur⁶²⁰.

c. Sorumluluğun Şartları

Devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna gidebilmek için; ticaret sicilinin tutulmasına ilişkin bir fiil veya kaçınma hareketi, bu fiil veya kaçınma hareketinin hukuka aykırı olması, bir zararın doğmuş olması, zarar ile hukuka aykırı fiil veya kaçınma hareketi arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekir. Bu şartlardan birinin dahi somut olayda mevcut olmaması, devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna gidebilmeye engel olacaktır⁶²¹.

(1) Ticaret Sicilinin Tutulmasına İlişkin Bir Fiil veya Kaçınma Hareketi

Devlet ve ilgili odanın, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan sorumluluğu, ticaret sicili müdür ve personelinin, örneğin ticari temsilci olarak A yerine B'nin yazılmasında olduğu gibi olumlu bir fiili veya tescil ya da terkin gereken bir hususun, tescil veya terkin edilmemesi gibi olumsuz bir davranışı neticesi de ortaya çıkmış olabilir⁶²².

Devlet ve ilgili oda, “*ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan*” sorumlu olduğundan, zarar, sicilin tutulması kapsamına girmeyen bir fiil veya kaçınma neticesinde ortaya çıkmış ise, devlet ve ilgili

⁶¹⁹Eren, s. 509.

⁶²⁰Özkorkut, s. 22; Ertaş, (Eşya Hukuku), s. 94.

⁶²¹Sirmen, (Sorumluluk), s. 41.

⁶²²Sirmen, (Sorumluluk), s. 41-42; Sirmen, (Eşya Hukuku), s. 146; Yanlı, s. 92; Ertaş, (Eşya Hukuku), s. 95; Ertaş, (Hazinenin Sorumluluğu), s. 47.

odanın müteselsil ve kusursuz sorumluluğundan bahsedilemeyecektir⁶²³. Ticaret sicilinin tutulması, sicilin kendisinden beklenen işlevlerini yerine getirebilmesi için, yapılması zorunlu olan işlemlerin bütünüdür⁶²⁴. Burada önemli olan, devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna neden olan zararın, sicil tutma faaliyetinin kapsamına giren bir fiil veya kaçınma hareketinden doğmuş olmasıdır⁶²⁵.

Kanunlarda veya TSY'de tescil edilebileceğine dair herhangi bir açık hüküm olmamasına rağmen, bir hususun her nasılsa tescil edilmesi ve bundan bir zarar doğması durumlarında, bunun, bir hususun Kanunlarda veya TSY'de açıkça öngörülmedikçe tescil edilemeyeceğine ilişkin kuralın ihlâl edildiğinden hareketle, devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna yol açtığı şeklinde mi; yoksa caiz olmayan bir tescilin, herhangi bir hukukî sonuç doğurmadığı ve bu tescili, sicilin tutulması faaliyeti içerisinde değerlendirmeye imkân olmadığından hareketle, devlet ve ilgili odanın kusursuz da olsa sorumluluğuna yol açmayacağı şeklinde mi yorumlanması gerektiği, tespit edilmesi gereken bir diğer konudur.

TSY'nin 34'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendinde, sicil müdür ve müdür yardımcılarının, tescil için aranan kanunî şartların var olup olmadığını incelerken, tescili istenen olgunun, Kanunî olarak sicile kaydı gerekli bir olgu olup olmadığını dikkate alacağı ifade edilmiştir. Kanaatimizce bu açık düzenleme karşısında, sicile kaydı kanunî olarak öngörülmemiş hususların, sicile tescil başvurularının kabul edilmesi, sicil müdür ve müdür yardımcılarının Yönetmelik hükmünü ihlâl etmeleri anlamına gelecek; sicil hukuka aykırı şekilde tutulmuş olacak ve rücû hakları saklı kalmak şartıyla, devlet ile ilgili oda, doğan zarardan müteselsilen sorumlu olacaktır. Tescili kanunen caiz olmayan hususların, her nasılsa tescil edilmiş olmalarının, herhangi bir hukukî sonuç doğurmaması ise, sicilin üçüncü kişilere etkisi bakımından söz konusu olmaktadır.

⁶²³Sirmen, (Sorumluluk), s. 42; Akıntürk, s. 277.

⁶²⁴Sirmen, (Ders Notları), s. 74.

⁶²⁵Ticari işletme rehni kapsamında sicile yapılacak tescillerdeki hukuka aykırılıklardan da devlet ve ilgili oda, kusursuz şekilde ve müteselsilen sorumlu olacaktır.

Üzerinde durulması gereken diğer bir husus da yanlış ilân sebebiyle zarar gören ilgililerin, bu zararlarını devlet ve ilgili odadan, TTK'nın 25'inci maddesi gereğince isteyip isteyemeyeceklerinin tespit edilmesidir. Burada ilgililerin, yalnızca ilânda yanlışlık olduğu, buna karşın tescilin doğru olduğu gerekçesiyle doğan zararı, sicilin tutulmasından kaynaklanmaması sebebiyle, devlet ve ilgili odadan talep edemeyecekleri sorusu akla gelebilir⁶²⁶. Şayet tescil ve ilânda uyumsuzluk olmamakla birlikte, talepte bir yanlışlık var ise, kayıt ilgilisi korunmamalı; ancak talep ile tescil veya ilân arasında bir uyumsuzluk mevcut ise, bu durumda devlet ve ilgili oda yahut TOBB sorumlu tutulmalıdır⁶²⁷. Zira bu son halde, talebi tescil ve ilân etmek, kayıt ilgisinin tasarrufunda olmayıp, bu konuda devlet ve ilgili oda veya sicil gazetesi yönetimi, dolayısıyla da TOBB sorumlu olacaktır.

(2) Fiil veya Kaçınma Hareketinin Hukuka Aykırı Olması

TTK'nın 25'inci maddesinde, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlara ilişkin bir sorumluluk hükmü düzenlenmiştir. Bu sorumluluk, gerek TTK gerek TSY gerekse diğer yasal düzenlemelerde yer alan hükümlerle, hukukun genel ilkelerine aykırılık durumlarında doğar⁶²⁸. Ticaret sicil müdürünün davranışı hukuka aykırı değilse, sicil hukuka uygun ve doğru şekilde tutulmuş olacağından, TTK'nın 25'inci maddesi anlamında ortaya çıkan bir zarardan bahsetmeye de imkân kalmayacaktır⁶²⁹.

Ticaret siciline tescil, kural olarak ilgililerin talebi üzerine gerçekleştirilecek olup, re'sen veya yetkili kurum veya kuruluşun bildirmesi üzerine tescil ise, istisnaî olarak Kanunun öngördüğü durumlarda mümkün olacaktır. Sicile tescilin bildirici nitelik arz ettiği durumlarda, hak veya hukukî

⁶²⁶Kayar, s. 367.

⁶²⁷Kayar, s. 367.

⁶²⁸Sirmen, (Sorumluluk), s. 64. Akıntürk, s. 279; Ertas, (Eşya Hukuku), s. 95; Ertas, (Hazinenin Sorumluluğu), s. 46. “Kanunun verdiği yetkiye dayanan ve bu yetkinin sınırları içinde kalan bir fiil, zarara yol açsa bile, hukuka aykırı sayılmaz”, (TBK m. 63/I).

⁶²⁹Sirmen, (Sorumluluk), s. 61-62; Esener, s. 114.

ilişki tescilden önce mevcut olduğundan, tescil kamuyu bilgilendirme işlevini görecektir. Bu durumda tescilin yapılabilmesi, ilgililerin talepte bulunmasına bağlıdır. Bir diğer anlatımla, Kanunun öngörmediği durumlarda, sicil dışında doğan hususların tescilini sicil müdürü re'sen gerçekleştiremeyeceğinden, ilgililerin talebi olmadıkça sicile tescil yapılamayacaktır. Dolayısıyla bu durumlarda, sicilin yanlış tutulduğundan bahsedilemez; devlet ve ilgili odanın doğan zarardan sorumluluğuna gidilemez⁶³⁰. Şayet talepte bulunulmuş ve sicil müdürü, kusuru olsun olmasın, tescili yapmaktan imtina etmiş ise, bu halde doğan zarardan devlet ve ilgili oda sorumlu tutulabilecektir.

Devlet ve ilgili odanın sorumlu olması, sicil müdür ve personelinin kusurlu olması şartına bağlı olmadığından, sahte veraset ilamı veya sahte vekâlete istinaden tescil işlemini gerçekleştiren müdür veya müdür yardımcısı, sahteliği anlayamayacak durumda dahi olsa, devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna gidilebilir. Bu konuda TSY'nin 23'üncü maddesinin 5'inci fıkrasında, sicil müdürünün, noter tarafından onaylı olmayan ve güvenli elektronik imza ile imzalanmamış dilekçelerde gerekli karşılaştırmaları yapacağı ve gerek görmesi halinde imzanın noter tarafından tasdik edilmesini isteyeceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, sahte bir şekilde tanzim edilmiş vekâlete istinaden işlem tesis edilmiş olması durumunda, gerekli tüm karşılaştırmalar yapılmasına rağmen, anlaşılamayan sahtecilik durumlarında dahi, doğan zarardan devlet ve ilgili oda sorumlu olacaktır. Zira bu halde, hukuka aykırı bir fiil neticesi zarar ortaya çıkmış olacak ve bu zarar, kusur şartı aranmadan sorumlu tutulan devlet ve ilgili oda tarafından karşılanacaktır⁶³¹.

Tapu sicilinde devletin kusursuz sorumluluğu ile ilgili olarak, Yargıtayın kararlarında göze çarpan farklı değerlendirmelere değinmekte fayda

⁶³⁰**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 68-69.

⁶³¹Hukuka aykırılığın tespitinde doktrinde, memurun görevini ihlâl etmesi şeklinde tezahür eden subjektif görüş ve kişilerin mameleki varlıklarını koruyan hükümlerin ihlâli şeklinde objektif görüş olmak üzere iki yol benimsenmiştir. Subjektif görüşte, çoğu kez sicil memurunun sorumluluğu için kusurunun araştırılması gerekeceğinden ve devletin sorumluluğu için kusurun varlığı aranmadığından, objektif görüşün hakkaniyete daha uygun düşeceği ifade edilmiştir, (Bkz., **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 62-64).

görmekteyiz. 11.03.1998 tarihinde YHGK, sahte vekâletnameyle işlem yapılması hallerinde, doğan zararın, tapu sicilinin tutulmasından kaynaklanmadığına karar vermiş iken⁶³²; benzer bir olayda bu kez “... *dava, hukuksal dayanağını kusursuz sorumluluktan almakta ve kusura değil tehlike prensibine dayanmaktadır. Tapu sicil müdürlüğünün hukuka aykırı eylem ve işlemleri ile zarar arasında illiyet bağı bulunduğuna göre, bu zarardan devletin sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Diğer bir ifadeyle, davacının zararı, tapu dairesinde yapılan işlemde kaynaklanmakla, olayda, devletin sorumluluğunu gerektiren illiyet bağının bulunduğu şüphesizdir*”, şeklinde karar vererek, devletin sorumluluğuna hükmetmiştir⁶³³.

Kanaatimizce, sahte vekâletnamenin rol oynayabileceği, ticaret siciline güvenin korunduğu istisnaî hallerde, devletin ve ilgili odanın kusursuz sorumluluğundan bahsedebilmemiz için, güven duyulanın sahte vekâletname değil; sicil kaydı olması gerekir. Sahte yetki belgesine dayanarak sicile yapılan işlemlerde, sicil müdürünün kararlarına itiraz edildiği zaman, mahkeme tarafından işlemin hukuka uygun olup olmadığı tespit edilecek; bu durumda ortaya çıkan bir zarardan da bahsedilemeyecektir. Fakat sicile güvenin korunduğu istisnaî hallerde, sahte vekâletnameye istinaden hak iktisap eden kişiden, hak kazanan başka bir üçüncü kişi söz konusu olur ise, gerçek hak sahibi veya sahte vekâletnameye dayanarak sicile yapılan tescil işlemine karşı itiraz edilmemişse zarar görenler, doğan zararın tazmin edilmesini devlet ve ilgili odadan talep edebileceklerdir. Sadece ticaret siciline güvenin korunduğu istisnaî hallerde değil; sicile güvenin korunmadığı durumlar için de mahkeme nezdinde itiraz edilmek suretiyle sicil müdürünün işleminin hukuka uygun olup olmadığı tespit edilmeden, devlet ve ilgili odayı sorumlu tutmaya imkân yoktur. Sorumluluğun doğduğu hallerde ise, sahte vekâletnameye güvenden değil, bu belgenin sahteliği fark edilmeden yapılan

⁶³²YHGK., 11.03.1998, 1998/4-173 E., 1998/221 K. Sayılı Karar, (Kazancı, Erişim Tarihi 11.02.2013).

⁶³³YHGK., 11.07.2007, 2007/4-422 E., 2007/536 K. Sayılı Karar, (Kazancı, Erişim Tarihi 12.02.2013). *Sirmen*, bu kararlarda, sicile güvenden değil, sahte vekâletnameye güvenden doğan bir zarar söz konusu olduğu için, devletin sorumlu tutulmaması gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., **Sirmen**, (Ders Notları), s. 75-76).

işlemlerde, sicilde yer alacak gerçeğe uygun olmayan bir kaydın, kayıt ilgisi dışında kalan kişilerin, davranışlarını ve işlemlerini yönlendirmelerine neden olmasından bahsedileceğinden, sicilin tamlığına ve doğruluğuna kamunun duyduğu güveni koruyan devlet ve ilgili oda, bu suretle doğan zarardan da kusursuz şekilde sorumlu tutulacaktır.

(3) Zarar

Devlet ve ilgili odanın, ticaret sicilinin tutulmasından sorumlu olabilmesi için aranan bir diğer şart da sicilin yanlış tutulması neticesinde bir zararın doğmuş olmasıdır⁶³⁴. Örneğin TTK'nın 269'uncu maddesi gereğince, tasfiye haline giren şirket, ehliyeti tasfiye amacıyla sınırlanmış şekilde tüzel kişiliğini korur ve ticaret unvanını, unvana “*tasfiye halinde*” ibaresini ekleyerek kullanmaya devam eder. Tasfiye durumunda olmamasına rağmen bir karışıklık neticesinde, şirketin ticaret unvanına tasfiye halinde olduğuna ilişkin bir ibare eklenirse, şirketin uğradığı fiili zarar ve yoksun kaldığı kârlar devlet ve ilgili oda tarafından karşılanacağı gibi, sorumluluğun kapsamına, şirketin ticari hayatta kaybettiği itibar nedeniyle uğradığı zararlar da girecektir. Zira kanun koyucu, ticaret sicilinin tutulmasından doğan “*bütün zararlar*” dan bahsetmekle, zarar türleri arasında herhangi bir ayrıma gitmemiştir.

TTK'nın 34'üncü maddesi gereğince, ilgililerin, sicil müdürlerinin kararlarına karşı itiraz edebildikleri ve yanlış olduğuna inandıkları işlemlerin düzeltilmesini isteyebilecekleri durumlarda, kesin olarak doğan bir zarardan bahsedilemeyecektir⁶³⁵. Zira sicil müdürünün verdiği kararın, mahkemeler tarafından uygun bulunması durumunda, ortada hukuka aykırı bir işlemin varlığından ve sicilin hukuka aykırı tutulmuş olduğundan bahsedilemez. Burada devlet ve ilgili oda, ancak mahkeme kararına dayanmayan ya da

⁶³⁴Sirmen, (Sorumluluk), s. 86; Ertas, (Eşya Hukuku), s. 95.

⁶³⁵Sirmen, (Sorumluluk), s. 89.

mahkeme tarafından hukuka aykırı olduğu tespit edilen sicil işlemlerinden dolayı sorumlu olur⁶³⁶.

(4) Sicilin Yanlış Tutulması ile Zarar Arasında Uygun İlliyet Bağı

Uygun illiyet bağı ile kastedilen, ortaya çıkan zararın, ticaret sicilinin tutulmasına ilişkin hukuka aykırı fiil veya kaçınma hareketinin doğal sonucu olması; zarar ile hukuka aykırı fiil veya kaçınma hareketi arasında uygun bir sebep-sonuç ilişkisinin bulunması ve hukuka aykırılığın zararı doğurmaya elverişli olmasıdır⁶³⁷.

Ancak bazı hallerde illiyet bağı, zarar görenin kusuru nedeniyle kesilir ve devlet ile ilgili odayı sorumlu tutmaya imkân kalmaz. TBK'nın 52'nci maddesi gereğince, zarar gören, zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş ya da devlet ve ilgili odanın durumunu ağırlaştırmış ise, kendisine ödenecek tazminat indirilebilir veya tamamen kaldırılabilir⁶³⁸. Örneğin TTK'nın 598'inci maddesinde, limited şirketlerde esas sermaye paylarının geçişlerinin sicile tescil edileceği; terkin yahut tescil işlemleri yapılmıyca kadar da sicil kaydına güvenen üçüncü kişilerin korunacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla esas sermaye payının devredildiği, fakat devaralan adına henüz tescil işleminin gerçekleşmediği dönemde, devreden kişinin payını, başka bir üçüncü kişiye devretmesi durumunda, iyi niyetli olmak şartıyla üçüncü kişiler korunacak ve bu iktisap geçerli sayılacaktır. Sicil kaydına güvenen kişilerin iyi niyetli olmaları şart olduğundan, sermaye payının devredilmiş olduğunu bile bile payı devralmak için sözleşme akdeden kimse, uğradığı zarardan devlet ve ilgili odayı sorumlu tutamayacaktır. Zira bu durumda, zarar gören kişinin

⁶³⁶**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 73. Veraset ilamları nizasız kaza yoluyla verilen ispat belgeleri olduğundan, kesin hüküm niteliğini taşımaz; sahte veraset ilamlarına dayanılarak yapılan tescilde, hukuka aykırılık ortadan kalkmayacağından, devlet ve ilgili oda sorumlu kalmaya devam eder, (Bkz., **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 73). **Oğuzman**, mahkemeden alınan gerçeğe aykırı mirasçılık belgesine dayanılarak yapılan tapu sicili işlemlerinde, sicilin hukuka aykırı tutulduğundan bahsedilemeyeceğini; fakat sahteliği anlaşılabilen veraset ilamlarında hukuka aykırılığın doğacağını ifade etmiştir, (Bkz., **Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir**, s. 134).

⁶³⁷**Sirmen**, (Eşya Hukuku), s. 152; **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 94; **Akıntürk**, s. 280.

⁶³⁸**Reisoğlu**, (Eşya Hukuku), s. 201; **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 95.

kötü niyeti, illiyet bağıını kesmiş olacaktır⁶³⁹. Benzer şekilde müvekkil, vekilini azletmesine karşın, azilnameyi sicile tescil etmek suretiyle, vekilin sicilde işlem yapmasını engelleyebilecek iken, bunu yapmakta ihmal göstermesi durumunda, sicildeki hukuka aykırılıkta, zarar görenin kusuru, devlet ve ilgili odanın sorumlu tutulması için gereken illiyet bağıını kesmiş olacaktır⁶⁴⁰. Şayet zarar görenin kusuru, illiyet bağıını kesecek yoğunlukta değilse, bu takdirde devlet ve ilgili oda aleyhine hükmedilecek tazminattan indirimde gidilecektir⁶⁴¹.

Ticaret sicilinin tutulması sebebiyle doğan zararlarda üçüncü kişiler de etkili olmuş olabilir. Üçüncü kişiler, kusurlarının ağırlığı ne olursa olsun, hiçbir zaman devlet ile ilgili odanın sorumluluğunu ortadan kaldıracak şekilde illiyet bağıının kesilmesine neden olamazlar⁶⁴². Zira ticaret sicilinin tamlığına ve doğruluğuna duyulan güvenin korunması, devlet ve ilgili odanın garantörlüğünde olduğundan, ortaya çıkabilecek hukuka aykırılıklar, bu güveni sarsabileceğinden ve bunun etkisi ticari hayatta küçümsenemeyeceğinden, devlet ve ilgili oda, üçüncü kişilerin ağır kusurları durumunda dahi, sorumlu kalmaya devam edecek; devlet ve ilgili oda ile birlikte üçüncü kişiler, sadece aynı zarardan değişik sebeplerle sorumlu oldukları gerekçesiyle, TBK'nın 61'inci maddesi gereğince, müteselsilen sorumlu olacaklardır⁶⁴³.

2. Ticaret Sicili Müdürünün Sorumluluğu

a. Hukukî Sorumluluk

Ticaret sicili müdürleri, görevlerini yerine getirirken doğan zararlardan, kusurlarının varlığı halinde ve sadece devlet ile ilgili odaya karşı sorumlu olacaklardır. Sorumlulukları, yanlış veya eksik tescil yahut dikkatsiz ve

⁶³⁹Tapu sicilinde benzer bir örnek için bkz., **Sirmen**, (Eşya Hukuku), s. 154.

⁶⁴⁰**Ertas**, (Eşya Hukuku), s. 97.

⁶⁴¹**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 95.

⁶⁴²**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 95.

⁶⁴³**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 95. Aksi görüşü yansıtan bir Yargıtay kararı için bkz., Y. 4. HD., 03.04.2006, 2006/1956 E, ve 2006/3585 K. Sayılı Kararı, (Kazancı, Erişim Tarihi 27.02.2013).

özensiz inceleme şeklinde bir eylem sonucu doğabileceği gibi; tescil talebinde bulunulmasına rağmen, tescilin sebepsiz yere geciktirilmesinde olduğu gibi, hareketsiz kalarak da ortaya çıkabilir⁶⁴⁴. Sicil müdürlerinin, sicilin tutulmasından doğan sorumlulukları, kusurlarının varlığına bağlı iken; devlet ve ilgili odanın doğan zarardan sorumlu olması, müdürlerin kusurlu olmalarına bağlı değildir⁶⁴⁵. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, müdürlerin kişisel kusurlarının varlığı durumunda dahi, devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğu suretiyle sağlanan güvence, geçerli olmaya devam edecektir.

TSY'nin ticaret sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğu düzenleyen 11'inci maddesinin 5'inci fıkrasında, sicil işlemlerinden doğabilecek zararları karşılamak amacıyla, oda tarafından, müdür, müdür yardımcıları ve tescil işlemlerinde görevli müdürlük personeline, meslekî sorumluluk sigortasının yaptırılabilmesi ifade edilmiştir. Bununla, sicil müdürlerinin ve personelinin kusurlarının bulunduğu durumlarda, görevlerinden dolayı kendilerine rücu edilebilen hallerde, meslekî sorumluluk sigortasının yaptırılması suretiyle, devlet ve ilgili odanın rücu alacağına kavuşması garanti altına alınmak istenmiştir⁶⁴⁶. Fakat hükümde bir zorunluluk öngörülmediğinden, meslekî sorumluluk sigortasının yaptırılması, ilgili odaların takdirine bırakılmış görünmektedir⁶⁴⁷.

(1) Devlete ve İlgili Odaya Karşı Sorumluluk

Ticaret sicili müdürlerinin sicilin tutulmasından doğan zararlardan sorumlulukları, devlet ve ilgili odanın zararı tazmin etmesi halinde ve devlet ile ilgili odaya karşı söz konusu olacaktır⁶⁴⁸. Zira sicilin tutulmasından doğan zararlardan, devlet ve ilgili oda kusursuz şekilde sorumlu olup, sicil

⁶⁴⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 254.

⁶⁴⁵**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 255.

⁶⁴⁶**Gürsoy**, s. 224.

⁶⁴⁷6762 Sayılı TTK'nın, 559 Sayılı KHK ile değişikliğe uğramasından önce, sicilin tutulmasından doğacak zararlar için, kusurlu memurların ve yardımcılarının sorumlu tutulabilecekleri tazminata karşılık, belli bir miktar teminat göstermeleri zorunlu tutulmuştu, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 255).

⁶⁴⁸**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 256.

müdürünün kusuru, devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olmalarında herhangi bir önem taşımaz. Bu durumda, sicilin hukuka aykırı şekilde tutulmuş olmasından zarar gören üçüncü kişiler, zararın doğmasında kusuru bulunan sicil müdürüne dava açmak zorunda kalmadan, doğrudan devlet (hazine) ve ilgili oda aleyhine dava açabilecektir⁶⁴⁹.

Ticaret sicili müdürlerinin, devlet ile ilgili odaya karşı sorumlu olabilmeleri, hukuka aykırı bir fiil veya kaçınma hareketi, zarar, hukuka aykırı fiil veya kaçınma hareketi ile zarar arasında uygun illiyet bağı ve kusurun varlığı şartlarına bağlıdır⁶⁵⁰. Zira devlet ve ilgili odanın, doğan zararı tazmin ettikten sonra ilgili müdüre rücû edebilmesi için, müdürün kusurlu ve hukuka aykırı bir davranışı mevcut olmalıdır. Bu durumda sicil müdürü, sadece kastından değil; hafif ihmalden de sorumlu tutulacaktır⁶⁵¹. Burada kusurun varlığını ve derecesini ispat, iddia eden kişiye, diğer bir deyişle devlet ve ilgili odaya ait olacaktır⁶⁵².

Birden fazla sicil müdürü, sicilin tutulmasından doğan zarara müşterek kusurları ile sebep olmuşlarsa, devlet ve ilgili odaya karşı müteselsilen sorumlu olacaklardır⁶⁵³. Ticaret sicili müdürü, denetim ve gözetim yetkisi olan bir Bakanlık memurunun, hukuka aykırı emrini yerine getirirse, sırf amirin emrini yerine getirdiği için sorumluluktan kurtulamaz⁶⁵⁴. Ancak sicil müdürünün, emrin hukuka aykırı olduğunu Bakanlık memuruna bildirmesi, Bakanlık memurunun emrinde ısrarcı olması ve bu emri yazılı olarak yinelemesi şartıyla müdür, sorumluluktan kurtulabilir. Bu durumda sorumluluk, emri veren kişide olacaktır⁶⁵⁵.

⁶⁴⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 256. Bu şekilde, doğrudan devlet ile ilgili odaya karşı davanın açılması, müdürlere karşı açılacak davalara nazaran, zararın daha kolay tazmin edilmesine de hizmet edecektir. Bu sayede, Anayasanın 129'uncu maddesinin 5'inci fıkrasıyla paralellik arz eden bir çözüm şekli benimsenmiş olacaktır.

⁶⁵⁰**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 256.

⁶⁵¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 256-257.

⁶⁵²**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 257.

⁶⁵³**Özkorkut**, s. 26; **Sirmen**, (Eşya Hukuku), s. 157.

⁶⁵⁴Sicil memurunun, denetim yetkisine sahip daha yüksek makamda yer alan memurun talimatı ile hareket etmesi halinde, sadece bu makamı işgal edenlerin sorumlu olması gerektiği hakkında bkz., **Gürsoy**, s. 225.

⁶⁵⁵**Özkorkut**, s. 26.

Ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlar nedeniyle dava açılması durumlarında, HMK'nın 61'inci maddesi gereğince⁶⁵⁶, açılan davaların, devlet ve ilgili oda tarafından kusuru bulunan müdürlere veya diğer personele ihbar edilmesi gerekebilir. Zira kusuru bulunan müdür veya sicil personeli, zamanında ihbar yapılmadığı için, davaya geç katıldığını veya yanında katıldığı tarafın iddia ve savunma imkânlarını kullanmasını engellediğini ya da kendisince bilinmeyen iddia ve savunma imkânlarının, tarafın ağır kusuru sebebiyle kullanılamadığını belirterek, yanında katıldığı tarafın yargılamayı hatalı yürüttüğünü ileri sürebilir ve bunları ispat ettiği oranda sorumluluktan kurtulabilir⁶⁵⁷. Zira devlet ve ilgili odanın, kendilerini gereği gibi savunamamış olmaları sebebiyle ortaya çıkan sonuca, sicil müdürünün veya personelinin katlanması beklenemez⁶⁵⁸.

Sicil müdür veya personelinin, sicilin tutulmasından doğan zararlar sebebiyle, devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğu, devlet ile ilgili odanın ödediği tazminat miktarına ek olarak, bu tazminata ilişkin faizi, vekâlet ücreti ve yargılama giderlerini de kapsar⁶⁵⁹.

⁶⁵⁶“Taraflardan biri davayı kaybettiği takdirde, üçüncü kişiye veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceğini düşünüyorsa, tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı üçüncü kişiye ihbar edebilir”, (HMK m. 61/I).

⁶⁵⁷“Fer’i müdahilin, tarafla rücu ilişkisinde, asıl davadaki uyuşmazlık hakkında yanlış karar verildiği iddiası dinlenilmez. Ancak, müdahil, zamanında ihbar yapılmadığı için davaya geç katıldığını veya yanında katıldığı tarafın iddia ve savunma imkânlarını kullanmasını engellediğini ya da kendisince bilinmeyen iddia ve savunma imkânlarının, tarafın ağır kusuru sebebiyle kullanılamadığını belirterek, yanında katıldığı tarafın yargılamayı hatalı yürüttüğünü ileri sürebilir”, (HMK m. 69/II). Fer’i müdahalenin söz konusu olabilmesi için, iki kişi arasında bir davanın mevcut ve görülmekte olması, fer’i müdahilin lehine müdahale etmek istediği tarafın davayı kazanmasında hukukî yararı bulunmalıdır, (Bkz., **Atalı**, Murat, Medeni Usûl Hukukunda Davanın İhbarı, Ankara, Yetkin, 2007, s. 80-81; **Kuru**, Baki/ **Arslan**, Ramazan/ **Yılmaz**, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı (6100 Sayılı HMK’ya Göre Yeniden Yazılmış), B. 23, Ankara, Yetkin, 2012, s. 503-504; **Görgün**, Şanal/ **Kodakoğlu**, Mehmet, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku, B. 2, Ankara, Yetkin, 2012, s. 184; **Muşul**, Timuçin, Medeni Usul Hukuku, B. 3, Ankara 2012, s. 151).

⁶⁵⁸**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 107; **Gürsoy**, s. 225.

⁶⁵⁹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 256.

(2) Zarar Görenlere Karşı Sorumluluk

Kamu görevlilerinin görevlerinden, resmî sıfatlarından ayrılabilen, kişiye özgü hata niteliğindeki kusurlu davranış şekilleri, salt kişisel kusur kabul edilmektedir⁶⁶⁰. Kişisel kusur, kamu görevlilerinin, adlîye mahkemeleri önünde, özel hukuk kuralları gereğince sorumlu tutulmalarına neden olmaktadır⁶⁶¹.

Bu düşünceden hareketle, sicil müdürünün, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde faaliyet gösteren ve Anayasa'da ifadesini bulan diğer kamu görevlisi sınıfına dahil olduğu gözönüne alındığında⁶⁶², görevini icra ederken, görevinden bağımsız kusuru ile bir zararın doğmasına sebep olması durumlarında, zarara kusuru ile sebep olan herhangi bir üçüncü kişi gibi, genel hükümler gereğince doğrudan sorumlu olacağını ifade edebiliriz. Fakat önemle belirtilmelidir ki, sicil müdür ve personelinin görevle bağlantılı olan kişisel kusuru, devlet ile ilgili odanın sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Zira bu durumda bakanlığın gereken gözetim ve denetim faaliyetini yerine getirmemiş olmasından hareketle, devletin sorumluluğuna gidilebilecektir.

b. Cezaî Sorumluluk

Ticaret sicili müdürünün sicilin tutulması esnasındaki faaliyetleri, dolandırıcılık, belgede sahtecilik, şantaj gibi cezaî sorumluluğuna yol

⁶⁶⁰**Gözübüyük**, Şeref/ **Tan**, Turgut, İdare Hukuku Genel Esaslar, C. I, B. 7, Ankara 2010, s. 852. **Bilge**, görevle ilişkili olmayan veya dolaylı şekilde ilişki kurulabilen kusuru, kişisel kusur olarak kabul etmiştir, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 257). Kanaatimizce, görevle dolaylı da olsa ilişkili olabilen kusur, devlet ve ilgili odanın sorumluluğunu gündeme getirebilecektir.

⁶⁶¹**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 257.

⁶⁶²**Ulusoy**, müteselsil sorumluluk bağlamında, sicil müdürlerinin kamu görevlisi olmadıklarına değinmiştir, (Bkz., **Ulusoy**, s. 98). TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, ticaret sicili müdürü ve yardımcılarının görevleri ile ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılacağı ve bunlara karşı işlenmiş suçların, kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılacağı ifade edilmiştir. Kanaatimizce ticaret sicili müdür ve yardımcıları, aslî ve sürekli nitelikteki kamu hizmetini kamu yararı amacıyla görmekte olduklarından, Anayasa'da ifadesini bulan diğer kamu görevlisi kavramı içerisinde değerlendirilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz., Birinci Bölüm, III. Ticaret Sicili Teşkilatı, B. Ticaret Sicili Görevlileri, s. 40-41.

açabilecek suç niteliği taşıyor ise, Türk Ceza Kanunu hükümleri uygulama alanı bulacaktır⁶⁶³. Bu hükümlerin uygulanmasında, sicil müdür ve yardımcıları ile diğer personeli, kamu görevlisi olarak kabul edilecektir. Zira TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında, ticaret sicili müdürü ve yardımcıları ile diğer personelinin, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılacağı ve bunlara karşı işlenmiş suçların kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılacağı belirtilmiştir. Ceza Hukukunda bir suçun kamu görevlisi tarafından veya ona karşı işlenmiş olması ise, suçun cezasını artıran bir hâl veya suçun nitelikli hâli olarak düzenlenmiştir.

3. İlgililerin Sorumluluğu

a. İlgililer Kavramı

Ticaret sicilinin kendisinden beklenen işlevleri yerine getirebilmesi, hukuka uygun tutulmuş olmasına bağlıdır. Bunu gerçekleştirecek olan kişiler ise, sicil müdürleri, müdür yardımcıları ve diğer personeli ile birlikte ilgili kişilerdir⁶⁶⁴. İlgili kişiler ile neyin kastedildiği Kanunda açıklanmış değildir.

İlgili kişiler karşımıza, sicil işlemlerini talepte, sicil müdürlerinin karar ve işlemlerine itiraz edilmesinde ve itiraz üzerine mahkemeler tarafından verilen kararların temyiz edilmesinde çıkmaktadır⁶⁶⁵.

(1) Sicil İşlemlerini Talepte “İlgililer”

Ticaret siciline tescil edilecek husus kendi hukuk alanında doğan ve bu hususun tescil edilmesi için sicil müdürlüğüne talepte bulunabilecek kişi, ilgilidir⁶⁶⁶. TTK'da tescil isteminin ilgililer, temsilcileri veya hukukî halefleri

⁶⁶³Altaş, s. 86-89; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 258.

⁶⁶⁴Bilge, (İlgililer), s. 363.

⁶⁶⁵Bilge, (İlgililer), s. 363.

⁶⁶⁶Hirsch, s. 225; Bilge, (İlgililer), s. 363 ve s. 367.

tarafından yapılacağı belirtilmiş; fakat ilgililer ile kimlerin kastedildiği açıklanmamıştır. Kanun tarafından yapılmayan bu belirleme, TSY tarafından gerçekleştirilmiştir. TSY'nin 22'nci maddesine göre ilgililer; tacirin gerçek kişi olması halinde kendisi veya vekili ya da sözleşme ile kendisine yetki verilmiş temsilcisi, tacirin tüzel kişi olması halinde ise onun yetkili organları veya yetkili temsilcileridir.

Sicil işlemlerini talepte verilecek temsil yetkisi, genel yahut sadece o işlemle ilgili olarak özel temsil yetkisi niteliğinde olabilir. Özel temsil yetkisi verilen hallerde, bu yetkinin, sicile kayıt başvurusunu da kapsadığı açıkça anlaşılabilir olmalıdır. Açıkça anlaşılamayan hallerde, yorum yolu ile bu sonuca ulaşılamaz⁶⁶⁷. Örneğin, ortaklıktan ayrılma durumunun sicile tesciline ilişkin olarak verilen temsil yetkisinde bu yetkinin, o ortaklığın ana sözleşme değişikliğinin tescilini talep edebilmeyi içerdiği şeklinde yorumlanmasına imkân yoktur.

Ticari temsilci, ticari işletmenin amacına giren her türlü işlemi yapmaya yetkili olduğu için, yapabileceği işlemler kapsamında, sicile tescil talebinde bulunabilecekken; yetkisi dahilinde olmayan işlemlerde sicile başvuru için, özel olarak yetkilendirilmiş olması aranacaktır⁶⁶⁸. Diğer taraftan ticari temsilci, atandığı ticari işletmenin işletilmesi kapsamında yapılacak işlemler için sicile kayıt başvurusunda bulunabilirken, kendi atanma işleminin tescilini talep edemeyeceği gibi, bir başka ticari temsilci atayamayacağından, atanacak sonraki temsilcinin sicile kayıt başvurusunda da bulunamaz⁶⁶⁹. Bu yetki, işletme sahibindedir. Ticari temsilcinin yetkisinin birlikte temsil veya şube işleri ile sınırlandırıldığı durumlarda da, sicile tescil başvurusu, sınırlandırmaya konu hususlarla sınırlı olmalıdır. Şöyle ki, birlikte temsil kaydı ile temsil yetkisinin sınırlandırıldığı durumlarda, sicile tescil ancak, yetkili temsilcilerin birlikte başvurusu ile mümkün olacaktır⁶⁷⁰.

⁶⁶⁷Bilge, (İlgililer), s. 364.

⁶⁶⁸Bilge, (İlgililer), s. 365.

⁶⁶⁹Bilge, (İlgililer), s. 365.

⁶⁷⁰Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 336; Bilge, (İlgililer), s. 365. Bu durumda TTK m. 28/II hükmü uygulama alanı bulmaz. Zira bu hükümde, birden çok kimseden her biri tek başına tescil talebinde

TTK'nın 107'nci maddesi gereğince, acentelere müvekkilleri adına sözleşme yapma yetkisi veren belgelerin, acente tarafından tescil ve ilân ettirilmesi zorunludur⁶⁷¹. TİRK'in 5'inci maddesinde göre, rehin hakkı, ticari işletme sahibinin veya kredi müessesesinin veya alacaklının yazılı talebi üzerine, sicile tescil ile doğar. Dolayısıyla bu düzenlemeler ile temsil yetkisinin, temsil olunan tarafından sicile tescilinin talep edilebileceği şeklindeki kuraldan, Kanun hükmü ile ayrılmış olunmaktadır⁶⁷².

TSY'nin 22'nci maddesinde, gerçek kişilerde, ticaret şirketleri dışındaki tüzel kişilere ait ticari işletmelerle, donatma iştirakinde ve ticaret ortaklıklarında, kimlerin sicile başvuruda ilgili sayılacağı, sınırlı (numerus clausus) şekilde sayılmıştır⁶⁷³. Nitekim Yargıtay da yönetmelikte belirtilen

bulunmaya yetkilidir. Kaldı ki, hükümde geçen “kanunda aksine hüküm bulunmadıkça” ifadesi, TBK m. 549 hükmünü karşılamaktadır, (Bkz. . **Bilge**, (İlgililer), s. 365).

⁶⁷¹“Müvekkili adına sözleşme yapma yetkisinin tescilinde acente tarafından, müvekkil adına sözleşme yapma yetkisi veren belgenin noter onaylı örneği müdürlüğe verilir”, (TSY m. 48/I).

⁶⁷²**Bilge**, (İlgililer), s. 366.

⁶⁷³**Bilge**, (İlgililer), s. 367. “Tescil başvurusu ilgililer veya temsilcileri yahut hukukî halefleri tarafından yetkili müdürlüğe yapılır. İlgililer; tacirin gerçek kişi olması halinde kendisi veya vekili ya da sözleşme ile kendisine yetki verilmiş temsilcisi, tacirin tüzel kişi olması halinde ise, onun yetkili organları veya yetkili temsilcileridir. Tescil başvurusu yapabilecek ilgililer aşağıda sayılmıştır: a) Gerçek kişilere ait ticari işletmelerde; 1) İşletme sahibi veya sözleşme ile kendisine yetki verilmiş temsilcisi, 2) Küçük veya kısıtlılara ait ticari işletmeyi bunların adına işleten yasal temsilcisi. b) Ticaret şirketleri dışındaki tüzel kişilere ait olan ticari işletmelerde; işletme sahibi tüzel kişiyi temsile yetkili kişiler veya bunların temsilcileri. c) Donatma iştirakinde; 1) Donatma iştirakinin tescilinde donatanların tamamı, 2) Tescil edilmiş olgulardaki değişikliklerin tescilinde, iştiraki temsile yetkili kişiler, 3) Gemi müdürünün atanması ve görevden alınmasında, iştiraki temsile yetkili kişiler, 4) Donatma iştirakinin sona ermesi halinde donatanların tamamı, 5) Tasfiyenin sona ermesinde, tasfiye memurları. ç) Kollektif ve komandit şirketlerde; 1) Şirketin kuruluşunda, kurucuların tamamı, 2) Şirket sözleşmesindeki değişikliklerde, şirketi temsile yetkili kişiler, 3) Şirketin sona ermesinde, ortakların tamamı, 4) Şirketin feshi bir ortağın ölümünden ileri gelmişse, ölen ortağın mirasçılarıyla birlikte diğer tüm ortaklar; mirasçıların katılması mümkün bulunmayan veya güç olan hallerde, sağ kalan ortaklar, 5) Bir ortağın şirketten çıkması veya çıkarılmasında, diğer ortaklar, 6) Tasfiye memurunun atanmasında veya görevden alınmasında, ortakların tamamı, 7) Tasfiyenin sona ermesinde, tasfiye memurları. d) Anonim şirketlerde; 1) Şirket kuruluşunda şirket sözleşmesi ile belirlenen yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkilendirilen üye ya da üyeleri, 2) Denetime tâbi şirketlerde denetçinin atanması ve görevden alınmasında, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 3) İç yönergenin tescilinde, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 4) Genel kurul kararlarında tescile tâbi olguların bulunması halinde, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 5) Genel kurul kararlarının iptaline dair mahkeme kararlarının tescilinde, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 6) Sona erme, iflâstan ve mahkeme kararından başka bir sebepten ileri gelmişse, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 7) Tasfiye memurlarının atanmasına veya görevden alınmasına ilişkin genel kurul kararlarının tescilinde, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 8) Tasfiyenin sona ermesine, ek tasfiyeye ve tasfiyeden dönülmesine ilişkin kararların tescilinde, tasfiye memurları. e) Limited şirketlerde; 1) Şirket kuruluşunda müdürlerin tamamı, 2) Temsile yetkili olanların tescilinde, müdürler, 3) Denetime tâbi şirketlerde denetçinin atanması ve görevden

ilgililer dışında kalan azınlık grubunun, sicile kayıt talebinde bulunamayacağını ifade etmekle, ilgililerin, kanun koyucu tarafından sınırlı şekilde belirtilmiş olduğu fikrini benimsemiştir⁶⁷⁴.

(2) Sicil Müdürünün Kararlarına Karşı İtirazda “İlgililer”

TTK'nın 34'üncü maddesine göre, ilgililer, tescil, değişiklik veya silinme istemleri ile ilgili olarak sicil müdürlüğü tarafından verilen kararlara karşı, sicilin bulunduğu yer ticarî davalara bakmakla görevli Asliye Ticaret Mahkemesine itiraz edebilirler. Kanunda ve Yönetmelikte, sicil müdürünün işlemlerine itiraz edebilecek ilgililerin kimler olduğu açıklanmamıştır.

Bu konuda bir görüş, TSY'nin 22'nci maddesinde belirtilen ve tescil başvurusu yapabilecek kişilerin, aynı zamanda sicil müdürünün işlemlerine itiraz edebilecek kişiler olduğunu ifade ederken⁶⁷⁵; diğer bir görüşe göre, sicil

alınmasında, müdürler, 4) Genel kurul kararlarında tescile tâbi olguların bulunması halinde, müdürler, 5) Genel kurul kararlarının iptaline dair mahkeme kararlarının tescilinde, müdürler, 6) Sona erme, iflâstan ve mahkeme karardan başka bir sebepten ileri gelmişse, müdür, birden fazla müdür bulunması halinde ise en az iki müdür, 7) Tasfiye memurlarının atanmasına veya görevden alınmasına ilişkin genel kurul kararlarının tescilinde, müdürler, 8) Tasfiyenin sona ermesine, ek tasfiyeye ve tasfiyeden dönülmesine ilişkin kararların tescilinde, tasfiye memurları, 9) Sermaye paylarının geçişinde, müdürler, 10) Sermaye paylarının geçişine genel kurulca onay verilmiş olmasına rağmen genel kurul tarihinden itibaren, üç ay içinde genel kurulun karar vermemesi üzerine devrin kabul edilmiş sayılması halinde bu tarihten itibaren müdürler tarafından otuz gün içinde başvurunun yapılmaması halinde, adının bu paylarla ilgili olarak silinmesi için, ayrılan ortak.

Başvuruyu mirasçıların yapması gereken hallerde, onların adına vasiyeti tenfiz memuru veya tasfiye memurları da başvuruda bulunabilir.

Bir olgunun tescilini istemeye birden çok kimse zorunlu ve yetkili olduğu takdirde, Kanunda ve bu Yönetmelikte aksine hüküm bulunmadıkça, bunlardan birinin talebi üzerine yapılan tescil tümü tarafından istenmiş sayılır”, (TSY m. 22).

⁶⁷⁴Uçar, s. 105.

⁶⁷⁵Poroy/Yasaman, s. 214; Mimaroglu, s. 306; Karahan, (İlgililer), s. 50. “İşin esasına gelince; K....A.Ş. nin ortağı olan davacı, dava dilekçesinde belirttiği nedenlerden dolayı şirket yönetim ve denetim kurullarının yasallıklarını kaybettiklerinden bahisle bunların sicilden terkinlerini istemiş, sicil memurunun, bu hususun görevi harici bulunduğundan bahisle verdiği red kararı üzerine, bu karara karşı itirazda bulunmuştur. Öncelikle davacının sicil memurunun kararına karşı mahkemeye itiraz hakkı olup olmadığı incelenmelidir. TTK.nun 36. maddesi uyarınca, sicil memurluğunca verilen kararlara karşı ancak ilgililer mahkemeye itiraz edebilirler, Buradaki ilgiliden kasıt, Ticaret Sicil Nizamnamesinin 31/8. maddesinde belirtildiği üzere tacirin hükmü şahıs olması halinde onun yetkili uzuvları veya temsilcileridir. Oysa, davacının, şirket ortağı olmaktan başka hiçbir sıfatı yoktur. Dolayısıyla hükmü şahıs olan K.... A.Ş. ilgili olarak sicil memurluğunca verilen karara karşı davacının itiraz hak ve yetkisi bulunmamaktadır. Bu durumda mahkemece, böyle bir talepte bulunma ehliyeti olmayan davacının açtığı davanın reddi gerekirken, işin esasına girilerek yazılı olduğu şekilde

müdürünün kararı kimin hukukî yararını zedelemiş ise bu kişiler, sicil müdürünün kararlarına karşı itirazda ilgili sıfatını haiz kabul edilir⁶⁷⁶.

Kanaatimizce, TSY'nin 22'nci maddesinde, "tescil başvurusu yapabilecek ilgililer" denilmekle, sicil işlemlerini talep edebilecek kişiler sayılmıştır. Sicil müdürünün işlemlerine karşı sadece TSY'nin 22'nci maddesinde sayılan kişiler değil; hukukî durumu, verilen karardan etkilenecek olan herkes itiraz edebilecektir. Kaldı ki ticaret sicilinin gerçek hukukî durum ile tam bir uyum içinde olması, sicil müdürünün hukuka aykırı şekilde vereceği kararların, hukukî menfaati olan herkesin itirazına açık olması ile sağlanabilecektir.

TTK'nın 34'üncü maddesinin 2'nci fıkrasına göre, sicil müdürünün kararı, üçüncü kişilerin sicilde kayıtlı olan hususlara ilişkin menfaatlerine aykırı ise, itiraz edenle üçüncü kişi de dinlenir. Doktrinde bu ifade, çeşitli açılardan eleştiriye uğramıştır⁶⁷⁷. Öncelikle madde metninde geçen "sicilde kayıtlı bulunan hususlara ilişkin menfaat" ifadesi yerinde bulunmamış; üçüncü kişilerin sicil dışındaki menfaatlerinin korunması gerektiriyor ise, mahkemede dinlenebilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁶⁷⁸. Diğer taraftan hüküm gereğince, sicil müdürünün kararı, ancak üçüncü kişilerin menfaatlerine aykırı ise,

karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir", (Y. 11.HD., 28.06.1988, 1988/1872 E., ve 1988/4341 K. Sayılı Kararı, (Hukuk Türk, Erişim Tarihi 26.02.2013)).

⁶⁷⁶**Bilge**, (İlgililer), s. 370-374; **Okutan**, s. 14; **Toksal**, s. 379-380. *Bilge*, mahkemenin itirazı inceleyip karara bağlamasını çekişmesiz yargı işi olarak nitelendirdikten sonra, çekişmesiz yargıda taraf yerine ilgililerin olduğunu, ilgililerin herşeyden önce maddî anlamda ilgili olarak anlaşılması gerektiğini, maddî anlamda ilgilinin ise, çekişmesiz yargıda verilecek karar, hukukî durumunu etkileyen veya etkileme olasılığı bulunan kişi olduğunu, dolayısıyla usul hukuku anlamındaki ilgili kavramının, sicil müdürünün kararına itiraz edebilecek ilgili kavramını geniş yorumlamayı gerektirdiğini ifade etmiştir, (Bkz., **Bilge**, (İlgililer), s. 371-373). *Toksal* ise, sicil müdürünün kararlarına itiraz edebilecek kişilerin, "ilgililenler" olarak anlaşılması gerektiğini, kendisini hatalı tescil işlemi ile ilgili sayan herkesin hatta sicil memurlarının dahi itiraz hakkı olduğunu ifade etmiştir, (Bkz., **Toksal**, s. 379-380). "Ticaret sicili memurunun verdiği kararlara karşı, ilgililer mahkemeye itiraz edebilirler. Buradaki ilgili teriminden, sicil memurunun karar ve işleminden hukukî yararı etkilenen kişiler anlaşılmalıdır", (Y. 11. HD., 28.11.1985, 1985/5890 E., ve 1985/7155 K. Sayılı Kararı, (Kazancı, Erişim Tarihi 27.02.2013)).

⁶⁷⁷**Karayağçın**, (Ticari İşletme), s. 302, dn. 41; **Bilge**, (İlgililer), s. 368, dn. 18 ve dn. 19.

⁶⁷⁸**Karayağçın**, (Ticari İşletme), s. 302, dn. 41; **Bilge**, (İlgililer), s. 368, dn. 18. Örneğin, sicile kayıt işlemini gerçekleştirmeden uzun süre çalışarak firmasını piyasada tanıtan A kişinin, B kişinin tescil talebinin iltibas sebebiyle reddi üzerine, sicil dışındaki bir husus söz konusu olsa dahi bu hakkı mahkemenin vereceği karar ile zarar görebileceğinden, mahkemede dinlenilmesi icap eder, (Bkz., **Karayağçın**, (Ticari İşletme), s. 302, dn. 41).

üçüncü kişiler mahkeme tarafından dinlenebilecektir. Bu düzenleme de eleştiriye uğramıştır⁶⁷⁹. Şöyle ki, sicil müdürünün kararına, karar aleyhine olan kişi itiraz edecektir. Halbuki verilen karar, kayıt ilgisinin aleyhine olmakla birlikte, üçüncü kişilerin lehine ise, bu takdirde üçüncü kişilerin, itirazın incelendiği mahkemede dinlenilmemesi durumu ortaya çıkacaktır. Üçüncü kişinin lehine olan kararın, itiraz incelemesi neticesinde, mahkeme, kararın reddine hükmederse, bu durum üçüncü kişinin aleyhine bir durum yaratacaktır. Bu gerekçelerle üçüncü kişilerin, lehlerine olan kararlarda dahi dinlenilmesi gerektiği; bu sayede lehe olan kararların aleyhe dönme tehlikesine engel olunabileceği ifade edilmiştir⁶⁸⁰.

(3) İtiraza İlişkin Mahkeme Kararının Temyizinde “İlgililer”

Ticaret sicili müdürünün kararlarına karşı itiraz edilmesi neticesinde, sicilin bulunduğu yer ticari davalara bakmakla görevli Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından verilen karar kesin olmayıp, temyize tâbidir⁶⁸¹. HMK’da kural olarak mahkemelerin verdikleri kararların kesin olmadıkları belirtilmiştir. Diğer taraftan verilen karar, ilgililerin hukukî durumlarına etki eden, esasa ilişkin, nihaî bir karardır⁶⁸². Dolayısıyla Kanunda temyiz yolundan bahsedilmemiş olsa dahi, itiraz sonucu mahkeme tarafından verilen kararlara karşı kanun yolu açık olmalıdır⁶⁸³.

⁶⁷⁹Bkz., **Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 302, dn. 41; **Bilge**, (İlgililer), s. 368, dn. 19.

⁶⁸⁰**Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 302, dn. 41; **Bilge**, (İlgililer), s. 368, dn. 19. Örneğin, A şahsının, firmasının tescili için yaptığı başvuru, sicil müdürlüğü tarafından, B şahsının firması ile karışıklık yarattığı gerekçesi ile reddedilmiş ise ve A kararın iptali için mahkemeye itiraz etmiş ise, B şahsı, karar lehine de olsa, mahkemede dinlenerek, mahkemeden kendi aleyhine bir kararın çıkmasını önleyebilmelidir, (Bkz., **Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 302, dn. 41). Aksi görüş için bkz., **Poroy/Yasaman**, s. 214.

⁶⁸¹**Bilge**, (İlgililer), s. 374; **Özdamar**, (Ticaret Sicili), s. 57.

⁶⁸²**Bilge**, (İlgililer), s. 374.

⁶⁸³**Karahan**, (Ticari İşletme), s. 136; **Bilge**, (İlgililer), s. 374; **Özdamar**, (Ticaret Sicili), s. 57; **Kendigelen**, s. 58. Aksi görüşte olan *Poroy ve Yasaman*’a göre, mahkeme tarafından itiraz üzerine verilen karar kesindir. Tasarının ilk halinde kanun yolu aşamasının düzenlenmesi, buna karşın Kanun metninde bu hususa yer verilmemiş olması, verilen kararın kesin olduğu hususunu doğrulamaktadır. Mahkeme itiraz üzerine denetim makamı gibi hareket ettiğinden, verilen kararın kazaî özelliği yoktur ve karara karşı kanun yolu aşamasına gidilemez, (Bkz., **Poroy/Yasaman**, s. 213). *Kendigelen* ise, ön tasarıda bulunan kanun yolu teriminin son tasarıya alınmama sebebini, adlî para cezasının, son tasarıda idarî para cezasına dönüştürülmesi ve kanun yoluna ilişkin hükme bu gerekçeyle ihtiyaç

Kanun yoluna başvurabilecek ilgililerin kimler olduğu konusunda, sicil müdürünün kararlarına karşı hukukî yararı bulunan herkesin itiraz edebileceğini savunan görüş, temyiz yoluna başvuru için de aynı esası benimserken⁶⁸⁴; itiraz hakkına sahip ilgilileri, tescili talepte yetkili olanlarla sınırlayan görüşlerden ilki, sicil müdürünün kararlarına karşı itiraz hakkı olanların dışında kalan kişilere temyiz hakkı tanımamakta⁶⁸⁵; buna karşın diğer bir görüş, itiraz hakkına sahip ilgilileri, tescili talepte yetkili olanlarla sınırlamakla birlikte, mahkeme önünde dinlenilmiş olan kişilere de temyiz hakkının tanınması gerektiği fikrinden hareketle, hukukî yararı bulunan kişilerin kanun yoluna başvurabilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁶⁸⁶.

Kanaatimizce, ticaret sicili müdürünün kararlarına itiraz edebilecek kişiler, verilen kararın bir üst yargı mercii tarafından incelenmesini de isteyebilir. Zira sicil müdürünün kararına itiraz eden üçüncü kişi, aleyhine olan sicil müdürünün kararı mahkeme tarafından hukuka uygun bulunduğu takdirde, hukukî yararının zarar görmemesi için, kararın kanun yolu aşamasında bir kez daha incelenmesini isteyebilmelidir. Ayrıca sicil müdürünün kararına itiraz edilmesi, HMK'da çekişmesiz yargı işleri arasında sayılmadığından ve bu iş, çekişmeli yargının konusuna girdiğinden, davada taraf konumunda olan bir kişinin, verilen kararı temyiz etmesi de hukuken mümkündür.

kalmadığı yolundaki hatalı düşünce, olarak göstermiştir, (Bkz., **Kendigelen**, s. 70). *Moroğlu* ise, TTK'nın 33'üncü maddesinin gerekçesinden hareketle, 6762 Sayılı TTK'da geçen ve temyiz yoluna başvurulabileceğine ilişkin hükmün, Bölge Adliye Mahkemelerinin kurulmuş olduğu dikkate alınarak kanun yoluna başvuru olarak değiştirildiği ifade edilmiş olmasına rağmen, hükme alınmamış olmasını, bilinçli bir hareket olarak ifade etmemiştir, (Bkz., **Moroğlu**, (Değerlendirme ve Öneriler), s. 47-48).

⁶⁸⁴**Toksal**, s. 381; **Bilge**, (İlgililer), s. 375. *Bilge*, itiraz etmemekle birlikte, mahkemenin vereceği karardan hukukî yararı etkilenecek olan ve bu nedenle duruşmaya katılan üçüncü kişilerin, temyiz haklarının olup olmadığı konusunda, üçüncü kişinin mevcut olmadığı veya olup da itiraz eden kişinin talebine muhalefet etmediği durumlarda çekişmesiz yargı işinin mevcut olduğunu; buna karşın üçüncü kişinin mahkeme önünde dinlenilmesi esnasında, itirazda bulunan kişinin talebine itiraz etmesi durumunda işin, çekişmeli yargıya döneceğini ve üçüncü kişinin davada taraf olarak, verilen kararı da temyiz edebileceğini ifade etmiştir, (Bkz., **Bilge**, (İlgililer), s. 375-376). İtiraz üzerine mahkeme tarafından verilen kararın, çekişmesiz yargı kararı olmadığı hakkında bkz., **Özdamar**, (Ticaret Sicili), s. 57-58.

⁶⁸⁵**Karahan**, (İlgililer), s. 52.

⁶⁸⁶**Karayalçın**, (Ticari İşletme), s. 303.

b. Sorumluluk

(1) Genel Olarak

Ticaret sicilinde kural olarak, teknik anlamda sicile itimat ilkesi kabul edilmediğinden, sicildeki kayıtlara dayanan ve bu nedenle zarar gören iyi niyetli üçüncü kişilerin korunması, uğradıkları zararın tazmin edilmesi suretiyle sağlanmaktadır. Bu koruma, iyi niyetli üçüncü kişilerin güvenlerini, güvendikleri hususun geçerli sayılması şeklinde değil; bu güvenin ortaya çıkmasına neden olan kişilerin, üçüncü kişilerin bu yüzden uğradıkları zararı tazmin etmesi yolu ile gerçekleştirilmekte olup, buna sicilin olumsuz güven koruması adı verilmektedir⁶⁸⁷.

TTK'nın 38'inci maddesine göre, tescil ve kayıt için bilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar, idarî para cezasına mahkum edilmelerinin yanı sıra, bu fiillerinden dolayı zarar gören üçüncü kişilerin zararlarını tazmin etmekle yükümlü tutulmuşlardır. Sicil kayıtlarının gerçeği tam olarak yansıtmadığını, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşıdığını ve kamu düzenine aykırı olduğunu öğrendiği halde düzeltilmesini istemeyenler; tescil olunan bir hususun değişmesi, sona ermesi veya kaldırılması dolayısıyla, kaydın değiştirilmesini veya silinmesini istemeye zorunlu olup da bunu yapmayanlar; yeniden tescili gereken bir hususu tescil ettirmeye zorunlu olup da bunu yapmayanlar, kusurları sebebiyle üçüncü kişilerin uğradıkları zararı tazmin ile yükümlü tutulmuşlardır.

TTK'nın 38'inci maddesinde üçüncü kişilerin güveni korunmaya çalışılırken, sadece tescil edilen ve tescile tâbi hususlardan bahsedilmiş; ilâna tâbi hususlara değinilmemiştir. Bu hükmü, tescil ve ilân işlemleri yapılarak tamamlanmış sicil işlemleri çerçevesinde ele alarak, ilâna tâbi hususlar için de benzer yaptırımların gündeme geleceğini ifade edebiliriz⁶⁸⁸.

⁶⁸⁷Akyol, s. 60; Ayhan, s. 264; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 224; Erten, (İyi Niyet), s. 195-196.

⁶⁸⁸Bilge, (Ticaret Sicili), s. 243.

(2) Hukukî Sorumluluk

Kayıt ilgilileri, yapmakla yükümlü oldukları sicil işlemlerini yerine getirmemeleri veya gerçeğe aykırı şekilde yerine getirmeleri yahut Kanuna aykırı sicil işlemlerinin düzeltilmesini istememeleri sebebiyle, üçüncü kişilerin bundan doğan zararlarını tazmin etmekle yükümlü tutulmuşlardır. Hukukî bir yaptırım olarak tazminat davası, kayıt ilgililerini, sicile dayanan üçüncü kişilerin zarara uğramaması için, Kanuna uygun şekilde davranmaya zorlamaktadır⁶⁸⁹.

Kayıt ilgililerinin, üçüncü kişilerin sicil kayıtları nedeniyle uğradıkları zararlardan sorumlu tutulabilmesi için ilk şart, bilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunmak veya gerekli sicil işlemlerinin yapılması için talepte bulunmamak şeklinde tezahür eden hukuka aykırı bir davranışın bulunmasıdır⁶⁹⁰. Bu davranışlar neticesinde bir zarar ortaya çıkarsa, kayda dayanan üçüncü kişiler, uğradıkları zararın tazminini, şartları varsa devlet ve ilgili odaya ve her halde bu davranışların sahiplerine yönelik açacakları tazminat davası ile talep edeceklerdir.

Kayda dayanan üçüncü kişilerin uğradıkları zarardan, kayıt ilgililerinin sorumlu tutulabilmesi için aranan bir diğer şart da kusurun varlığıdır⁶⁹¹. Bu konuda bir görüş, gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişilerin hukukî sorumlulukları genel hükümlere göre belirleneceğinden, TTK'nın 38'inci maddesinde ayrıca bir düzenleme yapılmasını, kanun koyucunun kusursuz

⁶⁸⁹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 244.

⁶⁹⁰Bilge, (Ticaret Sicili), s. 244. Doktrinde, gerçeğe aykırı beyanda bulunulması halinde, tescile konu hususların gerçeğe uygun olup olmadığını incelemekle yükümlü olan sicil müdürünün görevini yapmamış olması yahut gerekli sicil işlemlerinin yapılmaması durumunda, sicil müdürünün tescile davet yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması nedeniyle, zarar görenlerin öncelikle devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna mı gidecekleri yoksa zarara sebep olan kişilere mi başvuracakları hususunun netlik kazanması gerektiği ifade edilmiştir, (Bkz., **Kayar**, s. 368). Kanaatimizce, bu hususlarda sicil müdürlerinin inceleme ve araştırma görevi olduğunu kabul etmek ve onları doğan zarar sebebiyle rücu yolu ile de olsa sorumlu tutmak, onlardan sicildeki her hususu araştırmalarını, sürekli olarak sicildeki kayıtların gerçek duruma aykırı hale gelip gelmediklerini kontrol etmelerini istemek anlamına gelir ki bu da, sicil müdürlerinin inceleme ve araştırma görevini fazlasıyla genişletmek anlamına gelir. Bu kapsamda, durumdan haberdar olmamış olan sicil müdürlerinin tescile davet yükümlülüklerinden bahsedilemeyeceğinden, devlet ve ilgili odanın sorumluluğundan da bahsedilemez. Aynı yönde bkz., **Yanık**, s. 93.

⁶⁹¹Bilge, (Ticaret Sicili), s. 245.

sorumluluğu düzenleme amacına bağlamaktadır⁶⁹². Hâlbuki kanun koyucu, “*Tescil ve kayıt için bilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar*” ve “*bu kusurları nedeniyle üçüncü kişilerin uğradıkları zararları tazmin ile yükümlüdürler*” ifadeleri ile, sorumluluğun kusura dayandığını ifade etmiş olmaktadır. Dolayısıyla kusursuz sorumluluğun açık bir kanun hükmüne dayanması gerektiği ve kanun koyucunun kusursuz sorumluluğu düzenlerken açıkça kusurdan bahsetmesinin mümkün olmayacağı gerekçesiyle, burada düzenlenen sorumluluğu, kusursuz sorumluluk şeklinde değerlendirmeye imkân görmemekteyiz⁶⁹³.

Kayıt ilgililerinin sorumlu tutulabilmeleri için, zararın da doğmuş olması gerekmektedir. Bu zarar, maddi veya manevi nitelikte olabilecektir⁶⁹⁴. Maddi zarar, sicil kayıtlarına dayanarak işlem tesis eden üçüncü kişilerin, bu işlemler nedeniyle malvarlıklarının aktif kısmında bir azalma veya pasif kısmında bir artma şeklinde tezahür edebilir⁶⁹⁵.

Kayıt ilgililerinin sorumluluğuna gidebilmek için aranan son şart ise, bilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunmak veya gerekli sicil işlemlerinin yapılması için talepte bulunmamak şeklinde tezahür eden hukuka aykırı davranış ile zarar arasındaki uygun illiyet bağıdır⁶⁹⁶. Nitekim Kanunun 38’inci maddesinde, “gerçeğe aykırı tescilden dolayı zarar görenlerin tazminat hakları saklıdır” ifadesiyle, illiyet bağının varlığı açıkça aranmıştır. Nedensellik bağı, üçüncü kişilerin sicil kayıtlarına dayanarak yaptığı iradî işlemlerde söz konusu olabilir⁶⁹⁷. Örneğin, tescil ve ilâna tâbi bir işlem, tescil ve ilân edilinceye kadar geçen süre içerisinde, üçüncü kişi bir haksız fiile maruz kalırsa, doğan zarar ile sicil kayıtlarının hukuka aykırı tutulmuş olması arasında bir nedensellik bağı kurulamayacağından, kayıt ilgisinin

⁶⁹²**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 27.

⁶⁹³Aynı yönde bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 246. *Poroy/Yasaman*, Kanunda geçen kusur ifadesini, illiyet bağı şeklinde değerlendirmiş; fakat TTK m. 38’in öngördüğü sorumluluğu, kusur sorumluluğu olarak ifade etmiştir, (Bkz., **Poroy/Yasaman**, s. 219).

⁶⁹⁴**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 246.

⁶⁹⁵**Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 246.

⁶⁹⁶**Ayhan/Özdamar/Çağlar**, s. 188; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 246.

⁶⁹⁷**Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 18; **Ülgen**, s. 165; **Nomer Ertan**, s. 300; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 246-247.

sorumluluğuna gidilemeyecektir⁶⁹⁸. Zarar, bizzat sicil kayıtlarına dayanılarak yapılan işlemler nedeniyle doğmuş ise, tazminat talebinde bulunulabilir⁶⁹⁹.

(3) Cezaî Sorumluluk

TTK'nın 33'üncü maddesine göre, tescili zorunlu olan bir hususla veya Kanunun aradığı şartları haiz olmayan bir kayıtla ilgili olarak, gerekli tescil işlemlerinin, kanunî şekilde ve süresi içinde yapılması gereklidir. Gerekli tescil işlemlerinin yapılması için talepte bulunulmaması durumunda sicil müdürü, ilgilileri, belirleyeceği uygun bir süre içinde kanunî zorunluluklarını yerine getirmeye veya o hususun tescilini gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır. Bu davette, TSY'nin 36'ncı maddesi gereğince, çağrıya uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırım da belirtilir. Sicil müdürünce verilen süre içinde tescil isteminde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen kişi, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülkî amiri tarafından idarî para cezasıyla cezalandırılır⁷⁰⁰. Burada cezaî yaptırım, sicil müdürünün davetine icabet etmeyerek cevap vermeme durumunda uygulanacağından, davete cevap verildiği, fakat gösterilen kaçınma sebebinin kabule şayan görülmediği durumda, cezanın verilmesinden de bahsedilemeyecektir⁷⁰¹.

TTK'nın 38'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, tescil ve kayıt için bilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar, idarî para cezasıyla cezalandırılır. Burada idarî para cezası, bilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunma fiilinin

⁶⁹⁸ **Karayalçın**, (Tescilin Etkileri), s. 18; **Ülgen**, s. 165; **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 246-247.

⁶⁹⁹ **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 247.

⁷⁰⁰ TTK m. 33/III'e göre, süresi içinde kaçınma sebepleri bildirildiği takdirde, sicilin bulunduğu yerde ticarî davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi, gerekli incelemeyi yaparak bir karar verecektir. TSY m. 36'da ise, süresi içinde kaçınma sebepleri bildirilmiş olmasına rağmen, kaçınma sebeplerinin müdürlük tarafından yeterli görülmemesi halinde müdürlüğün, durumu, sicilin bulunduğu yerdeki ticarî davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine bildireceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla Kanun metninde, kaçınma sebeplerinin mahkeme tarafından inceleneceği ifade edilirken, Yönetmelik hükmünde, sicil müdürünün bu sebepleri yeterli görmemesi durumunda mahkemeye bildireceği ifade edilmiştir. Kaçınma sebeplerinden ikna olmadığı zaman, sicil müdürünün durumu mahkemeye intikal ettirmesi üzerine, mahkemenin tescile hükmetmesi halinde para cezasına da hükmedebilmesi gerektiği hakkında bkz., **Kayar**, s. 361-362.

⁷⁰¹ **Poroy/Yasaman**, s. 220; **Arsılanlı**, s. 154.

tamamlanması ile verilir. Dolayısıyla gerçeğe aykırı beyan, tescil ile sonuçlanmasa ve bir zarar doğmasa dahi ceza verilebilecektir⁷⁰². Bu hükümde, idarî para cezasına kimin karar vereceğinden açıkça bahsedilmemekle birlikte, 6335 Sayılı Kanunun 30'uncu maddesinin 13'üncü fıkrası ile Kanun kapsamındaki idarî para cezalarının, aksine hüküm bulunmayan hâllerde, mahallin en büyük mülkî amiri tarafından verileceği açıkça düzenlenmiştir⁷⁰³. Doktrinde bu hükümden hareketle, mahallin en büyük mülkî amirinin, burada da yetkili olabileceği ifade edilmiştir⁷⁰⁴.

Tescil edilen hususun değişmesi durumunda, kaydın değiştirilmesini istemeyenler, bu kusurları sebebiyle doğan zararı tazmin etmekle yükümlü olmalarına karşın, Kanunda bu konuda herhangi bir cezaî hüküm sevkedilmiş değildir. Doktrinde, bu durumda TTK'nın 33'üncü maddesinde düzenlenen ve sicil müdürünün davetine uyulmamasına ilişkin yaptırımın uygulanması gerektiği ifade edilmiştir⁷⁰⁵. 5174 Sayılı Kanunun para cezaları başlıklı 93'üncü maddesinde, oda ve borsa üyelerinden, mevzuata uygun olarak tescil ve ilânı gereken değişiklikleri bildirmeyenlere, yıllık aidatlarının iki katı tutarında idarî para cezası verileceği belirtilmiştir. Aynı Kanunun 9'uncu maddesine göre, ticaret siciline kayıtlı tacirler, bulundukları yerdeki odaya kaydolmak zorunda olduklarından, öngörülen idarî para cezası, odaya kayıt yaptırmamış tacirler dışında kalan tacirlere uygulanabilecektir⁷⁰⁶.

C. Sorumluluğun Türü (Müteselsil Sorumluluk)

Hukuka aykırı bir fiil neticesi doğan zarardan sorumlu olan tazminat yükümlülerinden her birinin, zarar gören kişiye karşı, diğer yükümlüler zararın

⁷⁰²İmregün, (Kara Ticareti), s. 60; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 248.

⁷⁰³Kendigelen, bu genel nitelikteki açık hükme rağmen, TTK m. 33/II'de ayrıca "mahallin en büyük mülkî amiri"nden söz edilmiş olmasını, gereksiz bir tekrar olarak nitelemiştir, (Bkz., Kendigelen, s. 69, dn. 24).

⁷⁰⁴Ayhan/Özdamar/Çağlar, s. 189, dn. 133; Kendigelen, s. 69, dn. 24. Aksi görüşte olan Poroy/Yasaman'a göre, buradaki yaptırımı ceza mahkemesi uygular, (Bkz., Poroy/Yasaman, s. 220).

⁷⁰⁵Bilge, (Ticaret Sicili), s. 248.

⁷⁰⁶Poroy/Yasaman, s. 220; Bilge, (Ticaret Sicili), s. 249.

tamamını tazmin edinceye kadar sorumlu olmaları durumuna, müteselsil sorumluluk adı verilmektedir⁷⁰⁷. Müteselsil sorumlulukta, tazminat ödemekle yükümlü olan kişilerden her biri, zararın doğmasına tek başına sebep olmuş gibi, zararın tamamından sorumlu kılınmıştır⁷⁰⁸. Bu sayede zarar gören kişiler, ister zarara sebep olan kişilerin hepsine, isterlerse içlerinden birine başvurabilmekte; kendisine başvuru alan kişiler ise, zararın diğer sorumlulardan tazmin edilmesini isteyememektedir⁷⁰⁹. Bu sorumlulukta, sorumlulardan biri, zararın tamamını tazmin ederse borç, diğer sorumlular için de sona ereceğinden, zarar gören, uğradığı zarardan daha fazlasını elde edemeyecek; zarar görenin sebepsiz zenginleşmesinin önüne geçilmiş olacaktır⁷¹⁰.

Müteselsil sorumluluk, 6098 Sayılı TBK'nın 61'inci ve 62'nci maddelerinde düzenlenmiştir. 6098 Sayılı TBK'nın 61'inci maddesinde, birden çok kişinin birlikte bir zarara sebep olmaları veya aynı zarardan çeşitli sebeplerle sorumlu olmaları durumlarında, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir. Hükümde belirtildiği gibi, müteselsil sorumlulukta zararın, tek ve aynı olması gerekmektedir⁷¹¹. Doğan bu zarardan, birden çok kişi aynı veya çeşitli sebeplerle sorumlu olmaktadır. Doktrinde “aynı sebep” ile kastedilenin “aynı tür sebep” olduğu ifade edilmiştir⁷¹². Dolayısıyla birden çok kişinin doğan zarardan sorumluluğu, kusura, sözleşmeye veya kanuna dayalı olarak ortaya çıkabilir⁷¹³.

TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında düzenlenen sorumluluk, Kanuna dayanmakta olup, kusursuz sorumluluk şeklinde düzenlenmiştir.

⁷⁰⁷Eren, s. 810; Oğuzman, M. Kemal/ Öz, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, B. 10, İstanbul 2013, s. 298; Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 16, Ankara 2012, s. 451.

⁷⁰⁸Eren, s. 810.

⁷⁰⁹Eren, s. 810 ve s. 818. “Müteselsil sorumluluk halinde, zarar gören, zararının tamamını ya da bir kısmını, müteselsil borçlulardan herhangi birinden veya tümünden isteyebilir”, (YHGK., 28.11.2007, 2007/7-867 E., 2007/890 K. Sayılı Karar için bkz., Günay, Cevdet İlhan, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara, Yetkin, 2012, s. 299).

⁷¹⁰Eren, s. 810.

⁷¹¹Eren, s. 811.

⁷¹²Eren, s. 812.

⁷¹³Eren, s. 812.

Şöyle ki, devlet ve ilgili oda, ticaret sicili kayıtlarının doğruluğu ve tamlığını, sicil müdürleri ve personeli açısından garanti etmiş olup, sicilin tutulmasından doğacak zararlarda, müdür ve personelin herhangi bir kusuru olmasa dahi, doğan zararın tazmin edecektir⁷¹⁴. Bir diğer anlatımla, tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devletin sorumlu tutulmasında esas alınan risk ilkesi⁷¹⁵, ticaret sicilinden doğan sorumluluk için de uygulanabilecektir. Zira ticaret sicilinin muhafazası devlet ve ilgili odanın kontrolü altındadır.

Doktrinde ve yargı kararlarında, tapu sicilinde devletin sorumluluğu, sicilin tutulması işini üzerine aldığı ve bundan doğacak tüm zararlardan sorumlu olduğu için, tehlike sorumluluğu olarak tanımlanmıştır⁷¹⁶. Kanunun düzenlemesine baktığımızda, ticaret sicilinde de devlet ile ilgili odanın, ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan tüm tehlikeleri üzerine almış olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla devlet ve ilgili odanın sorumluluğunun, tehlike esasına dayandırıldığını söyleyebiliriz⁷¹⁷. Devlet ile ilgili odanın, ticaret

⁷¹⁴Tandoğan, s. 101.

⁷¹⁵Sirmen, tazminat hukukunda tehlike ilkesinin iki anlama geldiğini; ilkinin başkaları için tehlike yaratan bir faaliyetten doğan tehlike sorumluluğu olduğunu, diğerinin ise her faaliyette başkaları için zarar ihtimali görerek, bunun rizikosunu faaliyetin sahibine yükleyen ve birinci sorumluluktan daha geniş anlama sahip olan risk nazariyesi çerçevesinde kusursuz sorumluluk olduğunu; devletin sicilin tutulmasında tehlikeli bir faaliyetinden bahsedilemeyeceğini; fakat sicilin tutulması faaliyetine kamunun güveni gibi önemli bir menfaat bağlandığı için, devletin ortaya çıkan bir aksaklıkta faaliyetin tehlikesini üstlenmiş olması nedeniyle, tapu sicilinde tehlike sorumluluğu ile kastedilenin, risk nazariyesi anlamında kusursuz sorumluluk olduğunu ifade etmiştir, (Bkz., Sirmen, (Sorumluluk), s. 37). Aksi görüş için bkz., Yılmaz, Hamdi, “Tapu Sicilinin Tutulmasından Devletin Sorumluluğu-Hukuk Genel Kurulu Kararı- Tehlike Sorumluluğu”, T.C. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10. Yıl Kuruluş Armağanı, 2008/1, İstanbul, s. 342; Esener, s. 114.

⁷¹⁶Özkorkut, s. 22. Aynı yönde bir Yargıtay kararında, “Devletin tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğuna ilişkin olarak, kusursuz sorumluluk/ağırlaştırılmış sebep/ağırlaştırılmış objektif sorumluluk/tehlike sorumluluğuna ilişkin kurallar uygulanır”, ifadesine yer verilmiştir, (Bkz., YHGK., 11.07.2007, 2007/4-422 E., 2007/536 K. Sayılı Kararı, Kazancı, Erişim Tarihi 02.03.2013). Ayrıca bkz., YHGK., 09.05.2007, 2007/4-212 E., 2007/261 K., Sayılı Karar, (Kazancı, Erişim Tarihi 02.03.2013); YHGK., 11.03.1998, 1998/4-173 E., 1998/221 K. Sayılı Karar, (Kazancı, Erişim Tarihi 11.02.2013).

⁷¹⁷Kanunda, devlet ile ilgili odanın sorumluluğuna ilişkin özel bir düzenleme yer aldığı için, ticaret ve sanayi odalarının, adam çalıştıran sıfatıyla sorumlu olabileceklerine ilişkin, Özkorkut tarafından 6762 Sayılı TTK döneminde ileri sürülen görüşe katılmıyoruz, (Bkz., Özkorkut, s. 35). Zira adam çalıştıran sıfatıyla sorumluluk, çalıştırmanın, bir özel hukuk ve bağımlılık ilişkisi içerisinde, çalışanlarının, işleri gördükleri sırada üçüncü kişilere verdikleri zarardan doğan sorumluluğunu düzenlemektedir. Kaldı ki ticaret ve sanayi odalarının, zararın meydana gelmemesi için somut durumun gerektirdiği her türlü objektif dikkat ve özeni göstermiş olduğunu ispatla sorumluluktan kurtulabilmesine ilişkin kurtuluş kanıtı getirme imkânı da yoktur, (Bkz., Eren, s. 618 ve s. 627). Tapu

sicilinin tutulmasından doğan zararlardan çeşitli sebeplerle değil; aynı tür sebeple sorumlu oldukları gözönüne alındığında ise, buradaki sorumluluk, TBK'nın 61'inci maddesinde ifade edilen, birden çok kişinin birlikte bir zarara sebep olmaları durumundaki müteselsil sorumluluk kapsamına girmektedir⁷¹⁸.

Devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğu, ileri sürülebilecek defiler açısından da özellik arz eder. TBK'nın 164'üncü maddesine göre defiler, kişisel defiler ve ortak defiler olarak ikiye ayrılır⁷¹⁹. Ortak defiler, müteselsil sorumluluğun sebep ve konusundan doğan defiler olup, zarardan sorumlu olan kişiler tarafından, zarar görene karşı ileri sürülebilir, hatta sürülmelidir⁷²⁰. Ortak defilere örnek olarak, zarar görenin kusuru ya da zarara razı olması gösterilebilir⁷²¹. Ortak defiler, doğan zararın hesaplanmasında gözönünde tutulur ve zarardan sorumlu olan herkes, bu defiden faydalanabilir. TBK'nın 164'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, ortak defileri ileri sürmeyen müteselsil sorumlu, iç ilişkide (rücû ilişkisinde) diğer tazminat yükümlülerine karşı sorumlu olur⁷²². Kişisel defiler ise, zarardan sorumlu olan kişilerin, zarar görenle olan ilişkilerindeki durum ve davranışlarından kaynaklanan defiler olup, sadece def'i konusu husus, kendi hukuk alanında doğan kişi tarafından ileri sürülebilir⁷²³. Ticaret sicilinde de ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlar nedeniyle açılacak tazminat davasında ortak defiler ileri sürülmelidir. Aksi halde ortak def'iyi ileri sürmemiş olan taraf ilgili oda ise, iç ilişkide (rücû ilişkisinde) devlete karşı sorumlu olacaktır.

sicilinde devletin, kurtuluş beyyinesi getirmek suretiyle sorumluluktan kurtulamayacağı hakkında bkz., **Esener**, s. 115.

⁷¹⁸Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., **Eren**, s. 812-816.

⁷¹⁹**Eren**, s. 819.

⁷²⁰**Gökyayla**, Emre/ **Hatemi**, Hüseyin, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011, s. 335; **Eren**, s. 819; **Kılıçoğlu**, s. 453.

⁷²¹**Eren**, s. 819.

⁷²²**Gökyayla/Hatemi**, s. 337.

⁷²³**Eren**, s. 819; **Gökyayla/Hatemi**, s. 336.

D. Rücû İlişkisi

1. Genel Olarak

Sorumlular arasındaki rücû ilişkisi, zararın ve tazminatın sorumlu olanlar arasında, nihaî ve kesin olarak paylaştırılması meselesidir⁷²⁴. TBK'nın 62'nci maddesinde, tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşulların, özellikle kusurun ağırlığı ile tehlikenin yoğunluğunun gözönünde tutulacağı ifade edilmiştir.

Devlet ile ilgili oda, ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan müteselsilen sorumlu tutulmuştur. Doğan zarar tazmin edildikten sonra, devlet ile ilgili odanın, aralarındaki rücû ilişkisinin, hangi esaslara göre belirleneceği ise ne yasa metninde ne de yasa gerekçesinde yer almıştır.

Doktrinde, ETBK döneminde sunulan çözüm şekillerinden biri, zararı tazmin eden odanın veya devletin, diğerine başlangıçta %50 oranında rücû edebilecek olmasıdır⁷²⁵. ETBK döneminde sunulan diğer bir çözüm şekli olarak ise, sicil kayıtlarının hatalı tutulmasından doğan zararlardan öncelikle ilgili odanın sorumlu olması gerektiği, devletin ise odadan tahsil edilemeyen zararlar bakımından sorumlu olacağı ya da odanın ve müdürün kusuru nispetinde, devletin, ödediği zararlar için odaya rücû etmesi gerektiği ifade edilmiştir⁷²⁶.

Tehlike sorumluluğunda, sorumlular arasındaki rücû ilişkisinde sorumlu kişiler, kusursuz iseler, tehlikenin derecesine göre, diğer bir deyişle tehlikenin zararın doğumuna yaptığı katkı oranında sorumlu olacaklardır⁷²⁷. Bu kişiler kusurlu iseler, kusurları oranında; müteselsil sorumlulardan biri veya birkaçı kusurlu olmakla birlikte, diğer bir kısmı kusursuz ise, ek kusuru

⁷²⁴Eren, s. 822

⁷²⁵Ulusoy, s. 98.

⁷²⁶Kayar, s. 359.

⁷²⁷Eren, s. 824; Yılmaz, s. 342. Kanunda geçen "tehlikenin yoğunluğu" ile kastedilen, zarar vermeye elverişliliğidir, (Bkz., Nomer, Haluk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 12, İstanbul 2012, s. 156).

olan kişiler, kusurları oranında daha fazla ödeme yapmak zorunda kalacaklardır⁷²⁸. Örneğin, Kanunda elektronik ticaret sicili ile klasik ticaret sicilinin tutulması konusunda sorumluluğun belirlenmesinde bir ayrıma gidilmemiştir. Fakat elektronik ticaret sicili tutulurken meydana gelebilecek elektronik arıza ve aksaklıklardan, elektronik sistemin işlemesi ile bizzat ilgilenen odaların sorumluluğunun daha fazla oranda belirlenmesi gerekmektedir⁷²⁹. Zira her ne kadar merkezî ortak veri tabanının, Bakanlık ile TOBB nezdinde oluşturulacağı ifade edilmiş olsa da elektronik sicilin, sicil müdürlükleri tarafından tutulması ve odaların bu işle bizzat, doğrudan ilgilenmesi nedeniyle sorumluluk oranları, odanın aleyhine devletin lehine olacak şekilde belirlenmelidir. Doktrinde biraz daha ileri gidilerek, elektronik ticaret sicilinin işlemesi ile ilgili aksaklıklardan, odaların tek başına sorumlu tutulması gerektiği; devletin müteselsil sorumluluğunun, sicil kayıtlarının hatalı olması veya geç yazılmasından kaynaklı zararlarda söz konusu olması gerektiği ifade edilmiştir⁷³⁰.

Kanaatimizce, odaların, elektronik sicilin işlemesi nedeniyle dahi olsa doğan zararlardan tek başlarına sorumlu tutulmaları, Kanunun açık hükmü karşısında mümkün görünmemektedir. Siciller arasında herhangi bir ayrıma gitmeyen kanun koyucu, elektronik sicillerin tutulmasından doğan zararlarda da devlet ile ilgili odanın müteselsilen sorumluluğu paylaşmasını arzulamıştır. Bu durumda sadece, iç ilişki anlamında farklı oranlarda sorumluluğun paylaştırılması söz konusu olur ki bu da her somut olaya göre yargı tarafından belirlenecek bir konu olabilir. Doktrinde de rücû ilişkisinin birden çok tehlike sorumlusu arasında belirlenmesinde, tehlikenin ağırlığına göre hareket edilmesi gerektiği; diğerlerine göre daha ağır tehlike sorumluluğu

⁷²⁸Eren, s. 824.

⁷²⁹Ulusoy, s. 98.

⁷³⁰Ulusoy, s. 98. *Ulusoy*'a göre, ticaret sicilini elektronik veya klasik şekilde tutmak odaların takdirinde olduğundan, fazladan elektronik arıza ihtimâli olan sicilleri tercih eden odaların, bu sistemin işleyişinden doğan zararlarda devletin de sorumluluğu paylaşmasını istemesi mümkün değildir, (Bkz., *Ulusoy*, s. 98-99).

üstlenmiş olanların, zararın daha büyük bir kısmına katlanması gerektiği ifade edilmiştir⁷³¹.

TBK'nın 62'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişinin, fazla ödediği miktar için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rüçû hakkına sahip olduğu ve zarar görenin haklarına halef olacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla müteselsil sorumlu olan devlet veya ilgili odadan, zararın tamamını tazmin eden, diğerine fazla ödediği miktar için rüçû edecek; fazla ödediği miktar için zarar görenin haklarına halef olacaktır.

Devlet ve ilgili oda, sicilin tutulmasından doğan zararlarda kusuru bulunan kişilere rüçû eder. Burada kusuru bulunan kişi, sicil müdürü veya personeli olabileceği gibi, üçüncü kişi de olabilir. Sicil müdür ve personelinin kusurunun bulunduğu durumlarda bu kusur, devlet ve ilgili odanın kendi kusuru gibi değerlendirileceğinden, zarar, diğer sorumlular ile kusursuz sorumlu olan devlet ve ilgili oda arasında, kusurun ağırlığına göre paylaştırılacaktır⁷³². Üçüncü kişiler, kusurlu davranışları ile bir zarara sebep olmuş ise, kusurlarının ağırlığı ne olursa olsun, hiçbir zaman devlet ile ilgili odanın sorumluluğunu ortadan kaldıracak şekilde illiyet bağıını kesemezler⁷³³. Zira ticaret sicilin, devlet ve ilgili odanın garantörlüğünde tutulması, ortaya çıkabilecek hukuka aykırılıkların da ticari hayatta etkisinin büyük olacağı gözönüne alındığında, sadece aynı zarardan değişik sebeplerle sorumlu oldukları gerekçesiyle, TBK'nın 61'inci maddesinde düzenlenen, birden çok kişinin aynı zarardan çeşitli sebeplerle sorumlu olması durumunun söz konusu olacağı ifade edilebilir.

2. Rüçû İlişkisinde Uygulanacak Sıra

818 Sayılı TBK döneminde, çeşitli sebeplerden doğan müteselsil sorumlulukta, kusur sorumluluğu gereğince doğan zararın tamamını tazmin

⁷³¹Eren, s. 826.

⁷³²Sirmen, (Eşya Hukuku), s. 156-157; Sirmen, (Sorumluluk), s. 105; Özkorkut, s. 26.

⁷³³Sirmen, (Sorumluluk), s. 95.

eden sorumlunun, ancak kusurlu olanlar arasında ve kusurun ağırlığı oranında rüçû hakkına sahip olabileceği; ek kusuru bulunmayan kusursuz sorumlu kişilere rüçû edemeyeceği düzenlenmişti⁷³⁴. Dış ilişkide zararı kim tazmin ederse etsin, iç ilişkide zarara kural olarak kusur sorumlusu katlanmalıydı⁷³⁵.

6098 Sayılı TBK ile çeşitli sebeplerle müteselsil sorumlulukta, rüçû ilişkisindeki bu sıra terkedilmiş; fakat kanun koyucu, “kusurun ağırlığı” ve “tehlikenin yoğunluğu” ölçütlerine yer vermek suretiyle, bir sıralama yapmasa dahi, bu ölçütlerin gözönüne alınacağını ifade etmiştir⁷³⁶. Dolayısıyla ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlarda, üçüncü kişinin kusuru etkili olmuş olsa dahi, bu kişi, zararın tamamını tazmin ederse, tehlikenin yoğunluğuna göre, kusursuz sorumlu olan devlet ve ilgili odaya da rüçû edebilecektir⁷³⁷. Rüçû ilişkisinde bu sırayı belirleme yetkisi, hâkimin takdir yetkisi içerisinde olup, hâkim bu belirlemeyi yaparken, adı açıkça zikredilmemiş olsa dahi, hakkaniyet ilkesini gözönünde tutacaktır⁷³⁸. Burada hâkim, takdir yetkisini kullanırken, müteselsil sorumlulardan hiçbirisini, iç ilişkide tamamen yükten kurtaracak şekilde bir sonuca ulaşmamalıdır⁷³⁹.

⁷³⁴Kılıçoğlu, s. 454.

⁷³⁵Eren, s. 824.

⁷³⁶Kılıçoğlu, s. 454; Gökyayla/Hatemi, s. 183; Günay, s. 303. Çeşitli sebepler ile sorumlu olanlar arasında zararın paylaşılmasında, hâkimin, 6098 Sayılı TBK ile verilen takdir yetkisini, 818 Sayılı TBK döneminde geçerli olan rüçû sırasını uygulamak suretiyle kullanmasının, 6098 Sayılı TBK’ya aykırı olmayacağı; bu sebeple de doğan zararın, rüçû ilişkisinde haksız fiil failinin üzerinde kalması gerektiği hakkında bkz., Reisoğlu, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 23, İstanbul 2012, s. 214, (Borçlar Hukuku). Aynı yönde bkz., Eren, s. 825-826.

⁷³⁷Nomer, s. 158. Bu konuda Oğuzman, hâkimin, kusursuz sorumlu olana göre, kusurlu haksız fiilinden sorumlu olana daha fazla tazminat yükleyebileceğinden bahsetmekle, benzer bir sonuca ulaşmış olmaktadır, (Bkz., Oğuzman/Öz, s. 298-299).

⁷³⁸Reisoğlu, (Borçlar Hukuku), s. 213-214; Gökyayla/Hatemi, s. 183; Oğuzman/Öz, s. 301.

⁷³⁹Oğuzman/Öz, s. 299.

E. Zamanaşımı

1. Tazminat Talebinde Zamanaşımı

Devlet ile ilgili odanın, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlarda, zararın doğmasından önce, zarara uğrayan kişiler ile arasında herhangi bir hukukî ilişki mevcut olmadığından, sorumluluğun, akit dışı ve kusur koşulu kaldırılmış bir haksız fiil sorumluluğu olduğunu “Sorumluluğun Hukuki Niteliği” başlığı altında ifade etmiştik. O halde ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından dolayı zarar gören kişiler, tazminat davalarını, TBK’nın 72’nci maddesinde yer alan ve haksız fiilde zamanaşımı süreleri olan iki ve on yıllık süreler içerisinde açmalıdırlar⁷⁴⁰.

İki yıllık sürenin başlangıcı, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihtir. Burada zararın öğrenilmesi ile kastedilen, zarar verici fiil veya olayın öğrenilmesi değil; zararın niteliğini, kapsamını, unsurlarını öğrenmektir⁷⁴¹. İki yıllık sürenin başlaması, sadece zararın öğrenilmesine değil; tazminat yükümlüsünün kimliği hakkında kesin bilgiye sahip olma şartına da bağlanmıştır. Dolayısıyla kanun koyucu burada, tazminat yükümlüsünün kimliği hakkındaki şüpheyi yeterli görmemiştir⁷⁴². Ticaret sicilinde, sicilin tutulmasından dolayı zarar gören kişilerin, ilgili odaya yönelik açacakları davada, zarar verici olayın hangi yer sicil müdürlüğü işleminden kaynaklandığını ve bu suretle hangi yerdeki ticaret ve sanayi odasına husumeti yönelteceklerini kesin olarak belirlemeleri gerekmektedir. Sicilin yanlış tutulmasına üçüncü kişilerin sebep olduğu durumlar için de aynı esaslar uygulanır.

⁷⁴⁰**Ertas**, (Hazinenin Sorumluluğu), s. 56.

⁷⁴¹**Eren**, s. 830-831. *Eren*, zararın kapsamı ve niteliğini öğrenmeden, zarar görenin dava yolu ile talep edeceği tazminatın sebep ve şartlarını değerlendiremeyeceğini; zararın öğrenilebilmesinin, zarar verici fiil veya olayın sona ermesine bağlı olduğunu ifade etmiştir, (Bkz., **Eren**, s. 831).

⁷⁴²**Eren**, s. 832. *Eren*, davalının kimliğinin kesin olarak belirlenemediği ve buna rağmen tazminat davasının açıldığı durumlarda, davanın husumet yönünden reddedileceğini ifade etmiştir, (Bkz., **Eren**, s. 832).

Tazminat taleplerinde on yıllık süre ise, her halde zarar verici fiilin işlendiği tarihten itibaren başlayacaktır. Ticaret sicilinde, sicilin yanlış tutulmasından itibaren on yıl içerisinde açılmayan davalar zamanaşımına uğrayacak; zarar on yılın dolmasından sonra ortaya çıksa dahi, her halde zarar verici fiilin işlendiği tarihten itibaren on yılın geçmesi ile talep zamanaşımına uğramış olacaktır⁷⁴³.

TBK'nın 72'nci maddesinin 1'inci fıkrası gereğince, tazminat, ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, tazminat davasına da daha uzun olan ceza davasındaki dava zamanaşımı süresi uygulanır. Bu hallerde fiilin, Ceza Kanunlarında düzenlenen cezayı gerektiren fiil olması yeterli olup, zarar verenin bu fiil sebebiyle hakkında ceza davası açılması veya açılan bir ceza davasında mahkûm edilmiş olması gerekmemektedir⁷⁴⁴. Bu hüküm, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlarda, devlet ve ilgili oda aleyhine ancak, davranışın suç teşkil etmesi durumunda söz konusu olabilir. Zira devlet ve ilgili oda, risk nazariyesi çerçevesinde kusursuz sorumlu olduğundan ve kusursuz suç ve ceza da olamayacağından, kural olarak haklarında ceza davasındaki dava zamanaşımı süresi uygulanamaz⁷⁴⁵. Bir diğer anlatımla kusursuz sorumlu olan devlet ve ilgili oda aleyhine, ek kusurun bulunmadığı veya bulunup da cezayı gerektiren bir fiil niteliği taşımadığı durumlarda, bu hükmün uygulanma imkânı yoktur.

2. Rücû Talebinde Zamanaşımı

TBK'nın 73'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, rücû isteminin, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten

⁷⁴³**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 104. *Sirmen*, buradaki on yıllık sürenin hiç olmazsa, zararın doğduğunun kesin olarak tespit edildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağını kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir, (Bkz., **Sirmen**, (Sorumluluk), s. 104).

⁷⁴⁴**Eren**, s. 835.

⁷⁴⁵**Eren**, s. 836.

başlayarak on yılın geçmesi ile zamanaşımına uğrayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla, rücû talebinin tâbi olduğu zamanaşımı da iki ve on yıllık sürelerle bağlanmıştır.

İki yıllık sürenin başlangıcı, tazminatın tamamının ödenmesi ile birlikte sorumlu kişinin öğrenilmesi şartına bağlanmıştır. Tazminatın kısmen ödenmesi halinde ise, iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri işlemeye başlamaz⁷⁴⁶. Ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlarda, sicil müdür veya personeline rücû edilebilmesi, kusurlarının bulunması şartına bağlı olduğundan, bu hallerde iki yıllık süre, devlet ve ilgili odanın zararın tamamını tazmin etmesi ve sorumlu müdür veya personelin kimliğini kesin olarak öğrenmesinden itibaren başlayacaktır⁷⁴⁷. Devlet ve ilgili odanın, her halde zararın tamamını ödemesinden itibaren on yıl içinde rücû davasını açmış olması gerekir. Sicilin yanlış tutulmasına üçüncü kişilerin sebep olduğu durumlar için de aynı esaslar uygulanır.

TBK'nın 73'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında, kendisine tazminat talebiyle başvurulmuş kişinin, durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirmesi gerektiği ifade edilmiş; aksine bir davranışta zamanaşımının, bildirimin dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlayacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla zararın tazmini talebiyle kendilerine başvurulduğu durumlarda, devlet veya oda, kendisi ile birlikte sorumlu olan diğerine durumu bildirmez ise, rücû talebinde zamanaşımı, zararın tamamını tazmin etse dahi, tamamının tazmin edildiği tarihten itibaren değil; bildirimin dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihten itibaren işlemeye başlar.

II. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

TTK'nın 34'üncü maddesi gereğince, sicil müdürleri tarafından gerçekleştirilen tüm sicil işlemlerinde, ilgililer, sicil müdürlüğü tarafından

⁷⁴⁶Eren, s. 838.

⁷⁴⁷Sirmen, (Sorumluluk), s. 108.

verilen kararlara karşı, kararın tebliğinden itibaren 8 gün içinde, adlî yargıda itiraz edebilecektir. Bir diğer anlatımla, sicil müdürleri tarafından gerçekleştirilen tüm sicil işlemleri, adlî yargının denetiminden geçmektedir⁷⁴⁸.

Bu konuda Danıştay 8. Dairesi tarafından verilen bir kararda, sicil memurunun sicile davet konusundaki yetkisi, re'sen yapabildiği işlemlerden kabul edilerek, bu işlemde doğan uyuşmazlıkta denetimin, idarî yargıda olduğu ifade edilmiştir⁷⁴⁹. TTK'nın 34'üncü maddesinin lâfzına bakıldığında ise, sicil müdürlerinin tüm işlemleri ve kararları aleyhine itiraz merci, adlî yargı olarak belirtilmiştir. Sicil müdürlerinin sicilin tutulması faaliyeti kapsamında gerçekleştirdikleri tüm işlemler idarî işlem olmasına karşın, yargısal denetim adlî yargıda gerçekleştirilmektedir⁷⁵⁰. Bu konuda gerek tapu sicilinde gerekse nüfus sicili, marka sicili gibi kamu hukuku karakteri taşıyan diğer sicillerde, sicilin tutulmasına ilişkin sicil personeli tarafından icra edilen işlemler, idarî nitelikte olmasına karşın, özel kanunlarda öngörülen hükümler dolayısıyla, yargısal denetimde adlî yargı görevli olmaktadır⁷⁵¹. Ticaret sicili açısından da adlî yargının görevli yargı yolu olarak seçilmesi ve bunun özel bir hükümle düzenlenmesi karşısında, sicilin tutulmasına ilişkin faaliyetler, kamu hukuku karakteri gösterse dahi, görevli yargı yerinin adlî yargı olduğunu ifade edebiliriz⁷⁵².

⁷⁴⁸Özdamar, Mehmet, "Ticaret Sicili Memurunun Tek Başına Yaptığı İşlemlerden Dolayı Başvurulması Gereken Yargı Yolu", BATİDER, C. XXIII, S. 4, Y. 2006, s. 287, (Yargı Yolu); Oğuzman/ Selçi/ Özdemir, s. 134.

⁷⁴⁹Danıştay 8. Dairesi, 05.10.2004, 2004/64 E., 2004/3623 K. Sayılı Kararı, Kazancı, (Erişim Tarihi 05.03.2013).

⁷⁵⁰Özdamar, (Yargı Yolu), s. 292-293. Özdamar, sicil müdürleri tarafından verilen kararların idarî nitelikte olmasına karşın, adlî yargı denetimine tâbi olması durumunun, Anayasa'ya aykırı olabileceğini; fakat bu durumda dahi Anayasa'ya aykırılığı tespit eden bir Anayasa Mahkemesi kararı olmadan, kanun hükmüne aykırı hareket etmenin, hukuk devleti ilkesine ters düşeceğini ifade etmiştir, (Bkz., Özdamar, (Yargı Yolu), s. 293-294). Tapu sicilinin tutulması ile ilgili olarak, yargısal denetimin adlî yargıda gerçekleştirileceğine ilişkin TMK m. 1007 hükmünün Anayasa ile çeliştiği görüşü için bkz., Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2007, s. 65-66.

⁷⁵¹Gürsoy, s. 224; Sirmen, (Eşya Hukuku), s. 153.

⁷⁵²Özdamar, (Yargı Yolu), s. 295-297. Aynı yönde bkz., Özkorkut, s. 35-36. Aksi görüşte olan Bilge, 6762 Sayılı TTK döneminde, odalara karşı açılacak davaların idare mahkemelerinde görüleceğini, ilgili odanın kusurlu memura rücu etmek amacıyla açacağı davaların ise, adlî yargıda görüleceğini ifade etmiştir. Bilge, ticaret sicilinin tutulması işinin adlî makamlardan alınarak idarî makamların bünyesine katılmasından; idarenin sorumluluğuna ilişkin genel hükümlerin uygulanacağından ve devletin sorumluluğuna ilişkin atfın kaldırılmış olmasına rağmen, yerine yeni bir

Tapu sicili ile ilgili uyuşmazlıklarda, görevli yargı yolu bakımından Uyuşmazlık Mahkemesi 1974 yılında, idarî yargının görevli olduğuna karar vermiş⁷⁵³; fakat aynı mahkeme, 1977 yılında, genel mahkemelerin görevli olduğunu kabul ederek, görüşünü değiştirmiştir⁷⁵⁴. Yargıtay da verdiği kararlarda, tapu sicilinden doğan uyuşmazlıklarda görevli yargı yolunun, adlî yargı olduğunu ifade etmiştir⁷⁵⁵.

Görevli yargı yolunun adlî yargı olduğu belirtildikten sonra, görevli ve yetkili mahkemenin tespit edilmesi gerekmektedir. TTK'nın 4'üncü maddesinde açıkça ifade edildiği gibi, TTK'da düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları mutlak ticarî dava sayıldığından ve ticaret sicili de TTK'da düzenlendiğinden, görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olmaktadır. Bunun yanı sıra, ticaret sicilinin tutulması ile ilgili olarak ilgililerin, sicil müdürünün işlem ve kararlarına yönelik itirazları, Asliye Ticaret Mahkemesine yapacağı da kanunda ayrıca ifade edilmiştir.

Yetkili Asliye Ticaret Mahkemesinin tespit edilmesinde ise, TTK ve HMK kuralları gözönünde tutulmalıdır. HMK'nın 5'inci maddesi gereğince, mahkemelerin yetkisi, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, HMK hükümlerine tâbidir. Diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümlerden biri de, TTK'nın 34'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan ve sicil müdürlerinin işlem ve kararlarına karşı itirazların, sicilin bulunduğu yer ticarî davalara bakmakla görevli Asliye Ticaret Mahkemesine yapılacağına ilişkin kuraldır. Bunun dışında, sicilin tutulmasından doğan zararlar sebebiyle açılacak tazminat davalarında, özellikle davanın devlet aleyhine açılması durumunda, yetkili mahkeme, genel kural olan davalının yerleşim yeri mahkemesine göre değil; haksız fiilin ika edildiği yer

düzenlemenin yapılmamış olmasından hareketle bu sonuca ulaşmıştır, (Bkz., **Bilge**, (Ticaret Sicili), s. 253-254).

⁷⁵³Uyuşmazlık Mahkemesi Kararı, 25.09.1974, 1973/379 E., 1974/1369 K. Sayılı Kararı, (R.G., 29.12.1974, S. 15103).

⁷⁵⁴Uyuşmazlık Mahkemesi Kararı, 27.04.1977, 1976/51 E., 1977/33 K. Sayılı Kararı, (R.G., 18.12.1977, S. 16143).

⁷⁵⁵YHGK., 18.11.2009, 2009/4-383 E., 2009/517 K. Sayılı Kararı, Kazancı, (Erişim Tarihi 05.03.2013); Y. 4. HD., 03.02.2010, 2010/90 E., 2010/776 K. Sayılı Kararı, Kazancı, (Erişim Tarihi, 05.03.2013).

mahkemesine göre belirlenecektir⁷⁵⁶. HMK'nın 16'ncı maddesinde, haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır. Buna göre, sicilin hukuka aykırı şekilde tutulduğu durumlarda zarar gören kişi, kendi yerleşim yeri mahkemesinde dava açabileceği gibi, sicilin hukuka aykırı şekilde tutulduğu yer mahkemesinde de davasını açabilecektir.

⁷⁵⁶**Sirmen**, (Sorumluluk), s. 99-100.

SONUÇ

Ticaret sicili, sicile tescilinde ve bilinmesinde kamu yararı olan, ticari işletme ile ilgili iş ve işlemlerin kaydedildiği, ticarî hayatın güvenle işlenmesini sağlayan, alenî nitelikte, resmî bir sicil olup, 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 Sayılı TTK'nın 24-38'inci maddeleri arasında ve 27.01.2013 tarihinde yürürlük kazanan Ticaret Sicili Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

Ticaret sicili ile ilgili gerek TTK'da gerekse TSY'de yer alan yeni düzenlemeler, sicil sisteminin amacına ve çağın gereklerine uygun düşecek niteliktedir. Şöyle ki, TTK'nın 24'üncü maddesinde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde elektronik ticaret sicilini hayata geçirecek bir merkezî ortak veri tabanının kurulmasından bahsedilmiş; elektronik kayıtların tutulması sırasında toplanacak ve işlenecek kişisel verilerin, kişisel verilerin korunması ve bilgi güvenliğinin sağlanmasına ilişkin mevzuata uygun şekilde korunacağı, ayrıca ifade edilmiştir. TTK'nın getirdiği yeniliklerden belki de en önemlisi, ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasını temin için, bir merkezî ortak veri tabanının oluşturulmasıdır. Böylece tescile tâbi hususlar ile ilân edilecek hususlar arasındaki makas daralacak; bunun doğal bir sonucu olarak da sicilin olumlu etkisinin uygulama alanı genişleyecektir. Zira elektronik ticaret sicili sisteminin tam anlamıyla yerleşmesi, sicil kayıtlarının merkezî olarak tutulması ve nihayetinde yapılacak bir kanun değişikliği ile elektronik sicil bilgi bankasına hukukî işlevler tanınması ile, herkesin internet ortamında tek bir tuşla ilişki kuracakları tacir ve ticari işletmeler hakkında bilgi edinmelerinin önü açılacak; bu suretle sicil kayıtlarının internet ortamında yer alması, herkesin sicil kayıtlarından aynı anda ve kolayca haberdar olmalarına imkân tanıyacaktır. Diğer taraftan sicil gazetesinin, ticaret sicilinin alenîyetini sağlama konusunda başarılı ve kullanışlı olmadığı yönündeki eleştiriler karşılanmış olacak; elektronik sicil sisteminin internet ortamında günün her saati erişime açık olması, sicilin olumlu etkisinin mutlak şekilde uygulanmasına yönelik eleştirileri de ortadan kaldıracaktır. Ticaret sicilinin

olumlu etkisinin tescille birlikte hüküm ifade edeceği hallerde dahi, sürekli duyuru fonksiyonu icra eden elektronik ticaret sicili sayesinde, herkesin, her kayıttan ilân edilmişçesine haberdar olması sağlanacağından, sicilin olumlu etkisi genişlemiş olacaktır.

TTK'nın 24'üncü maddesinin 2'nci fıkrasının gerekçesinde, elektronik ortamda tutulacak sicil kayıtlarına ilişkin olarak oluşturulan bilgi bankasındaki kayıtların, üçüncü kişilere ileri sürülebilme gibi bir hukukî etkiyi haiz olmayacağı açıkça ifade edilmiştir. Elektronik sicil kayıtları sayesinde, sadece kayıtlarda bir yolsuzluk varsa, bunun kolayca tespitine imkân sağlanacağı ve bu suretle de bireyleri, sicil kayıtlarında gerekli düzeltmeleri yapma konusunda harekete geçirmeye yönelteceği, ifade edilen hususlar arasındadır. Bu kayıtlara henüz herhangi bir hukukî işlev tanınmamasının nedeni ise, yeni kurulan bu sistemin eksikliklerinin olabileceğinin öngörülmesi ve sistemin işleyiş kurallarının tam olarak ortaya çıkmasının beklenmesidir. Kanaatimizce en kısa sürede sistemin yerleşmesi sağlanarak, elektronik sicil kayıtlarına bir kanun ile hukukî etki tanınmalı; böylece sicil gazetesinin aksine, günün her saati sicildeki kayıtlara ulaşılmasını sağlayan elektronik sicil, kişilerin hukuk sahasında da çeşitli sonuçlar doğurabilmeli ve sicilin alenî olma özelliği tam anlamı ile sağlanabilmelidir.

Ticaret sicili müdürleri, ticaret sicil işlemlerinde oldukça geniş görev ve yetkiler ile donatılmış olup, bu görev ve yetkilerin sınırının tespiti, sicile duyulan güvenin korunmasında önem arz ettiği gibi, olası bir yetki gaspına da engel olacaktır. Ticaret sicil müdürlerinin inceleme ve araştırma görevlerinde sınırı, tescili talep edilen hususta yer alan aykırılığın, kanunun emredici hükümlerine açıkça aykırı olması hali oluşturur. Dolayısıyla yokluk ve butlânla sakat olan işlemler hariç olmak üzere, iptal edilebilir işlemler hakkında ya da hakkında iptal davası açılmış olan işlemler hakkında, sicil müdürünün re'sen harekete geçip, henüz bu konuda hak sahipleri haklarını aramadan ya da mahkemece verilen karar kesinleşmeden tescil taleplerini reddetmesi kabul edilemez. Zira sicil müdürünün görevi, kayda konu hususun hukuk aleminde

sıhhatli bir şekilde doğup doğmadığını tespit etmek değil; sadece hukuka açık bir aykırılık varsa, ancak bu şartla tescil talebini reddetmektir.

Tescili zorunlu olduğu halde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilân zorunlu iken ilân olunmamış hususlar, ancak bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Kanun koyucu, sicil olumsuz etkisinin giderilebilmesi için ilk ihtimalde, tescil veya ilân edilmemiş hususların üçüncü kişiler tarafından bilinmesi durumunu; ikinci ihtimalde de üçüncü kişilerin bu hususları bilmeleri gerektiği konusunu düzenlemiştir. Bilinmesinin gerekmesi ile neyin kastedildiği ise, açık bir şekilde kanun metninden anlaşılamamaktadır. Kanaatimizce burada, bilmek zorunda olmanın bilmeye eş kabul edilmesi, bizi daha isabetli bir sonuca götürecektir. Zira kanun koyucu madde metninde “*bilebilecek durumda olmak*” tan bahsetmemiş; “*bilmeleri gerektiği*” ifadesini kullanarak, bilmek zorunda olmayı bilme durumu ile eş değer kabul etmiştir. Bu şekilde yapılabilecek lâfzî yoruma ek olarak, tescil veya ilân etmemenin sonuçlarına, Kanunun kendisine yüklediği bir yükümlülüğü ihlâl etmiş olması nedeniyle, kayıt ilgisinin katlanması gerektiğini; kayıt ilgisinin yasal yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle, üçüncü kişileri hafif ihmallerinden sorumlu tutmanın, sicil olumsuz etkisinin üçüncü kişileri koruma amacı ile bağdaşmayacağını söyleyebiliriz. Yapılacak en doğru şey ise, bu konuda bir yasal düzenleme yaparak, bilmenin gerekmesi ile neyin kastedildiğinin, hiçbir tereddüte yer vermeyecek şekilde açıklanmasıdır.

Kanunun tescil ile birlikte ilânının da yapılmasını istediği; fakat sadece tescil işleminin tamamlanıp, ilân işleminin yapılmadığı durumlarda, sicil olumsuz etkisinin giderilip giderilemeyeceği konusunda doktrinde yer alan farklı görüşlere karşın biz, tescil edilen hususların, Kanun veya Yönetmelikte aksine bir hüküm bulunmadıkça ilân olunacağı düzenlendiğinden, Kanunun bir hususun tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhal işleyeceğine ilişkin istisnaî düzenlemeleri dışında, sadece tescil veya sadece ilân ile sicil olumsuz etkisinin giderilemeyeceğini savunmaktayız. Aksi düşüncenin kabulü, sicil olumsuz

etkisinin üçüncü kişileri koruyucu amacına ters bir durum yaratır ki, bu halde sicilden beklenen kamu menfaati işlemez hale gelir.

TTK'nın 36'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında, tescil edilmekle hüküm ve sonuç doğuracak kayıtlardan bahsedilmiş; fakat bu kayıtların etki alanına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığından, doktrinde sicil olumlu etkisi bağlamında değişik fikirler ileri sürülmüştür. Sicil kayıtlarının tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağını düzenleyen hükümde, sicil çevresi içinde ve dışında yer alan üçüncü kişiler arasında ayırım yapılmasını haklı gösterecek herhangi bir yasal düzenleme yer almadığından, bu durumlarda da sicil kayıtları, kaydın varlığını bilsinler veya bilmesinler ve nerede bulunursa bulunsunlar üçüncü kişiler hakkında, tescil ile birlikte hüküm ifade edecektir.

Doktrinde en çok tartışılan konulardan bir diğeri, sicile itimat ilkesinin ticaret sicilinde uygulanıp uygulanamayacağı meselesidir. Her ne kadar sicil olumsuz etkisi bağlamında, sicil kayıtlarının susmasına duyulan güven korunmakta ise de, ticaret sicili kayıtlarının yanlış veya sakat olduğu durumlarda, bu kayıtlara güvenerek hak iktisabına cevaz veren herhangi bir genel nitelikte hüküm düzenleme konusu yapılmadığından, ticaret sicilinde kural olarak, tapu sicilindeki şekliyle teknik anlamda sicile itimat ilkesine yer verilmediğini ifade edebiliriz.

6102 Sayılı TTK ile sicil tutulmasından doğan zararlardan sorumluluk hukukî düzenlemeye kavuşturulmuş; devlet ve ilgili odanın, zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücû etmek şartıyla, sicil tutulmasından doğan zararlardan müteselsilen sorumlu oldukları ifade edilmiştir. Devlet ve ilgili odanın kusursuz ve aslî nitelikteki sorumlulukları bir kenara, sicil müdürünün, doğan zararda kusurlu olduğu durumlarda, doğrudan 6098 Sayılı TBK'nın 49'uncu maddesi gereğince, müdüre karşı dava açılıp açılmayacağı doktrinde değişik fikirlerin ileri sürülmesine neden olmuştur. Bu konuda, başta Anayasanın 129'uncu maddesi olmak üzere, TTK'nın 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasının, bu gibi durumlarda sicil müdür ve

personeli aleyhine doğrudan dava açılmasının önünü kapattığını; sicil müdürlerinin, kişisel kusurları ile zarara sebep olsalar dahi, 6098 Sayılı TBK'nın 49'uncu maddesi gereğince, doğrudan müdürler aleyhine dava açılmayacağını; zira kişisel kusur durumlarında dahi, hizmetle alakalı bir kusurun olabileceğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini ifade etmiş bulunmaktayız.

Kanunda geçen, sicil işlemlerini talepte ilgililer ile kimlerin kastedildiği, yönetmelikte sınırlı şekilde sayılmış olmasına karşın, sicil müdürünün kararlarına itirazda ilgililer ile kimlerin kastedildiği, ne kanun metninden ne de yönetmelik hükümlerinden anlaşılmaktadır. Sicil müdürünün işlemlerine karşı, sadece yönetmelikte sayılan ve sicil işlemlerini talepte ilgili olan kişiler değil; sicil müdürleri de dahil olmak üzere, hukukî durumu, verilen karardan etkilenecek olan herkes itiraz edebilmelidir. Zira sicil kayıtlarında kamunun denetiminin olması, sicilin doğruluğunu ve tamlığını sağlama amacına hizmet edecektir. Benzer şekilde mahkeme tarafından itiraz üzerine verilen kararın temyiz edilip edilemeyeceği; edilecek ise kimler tarafından kanun yoluna başvurulacağı açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer konudur. Biz bu konuda, ticaret sicili müdürünün kararlarına itiraz edebilecek kişilerin, verilen kararın bir üst yargı mercii tarafından incelenmesini de isteyebileceğini savunmaktayız.

Sonuç olarak ticaret sicilinde, kamunun, sicilin doğruluğuna ve tamlığına duyduğu güven, devlet ve ilgili odanın garantörlüğünde olup, sicile yapılacak kayıtlar, üçüncü kişiler ve kayıt ilgilileri hakkında önemli hukukî etkiler göstermektedir. Bu etkilerin ticarî hayatta arz ettiği önem nedeniyle, sicilin yanlış tutulmasından doğacak zararlarda devlet ve ilgili oda, sorumluluğu müteselsilen paylaşmış; sorumluluk kusur koşulu kaldırılmış haksız fiil sorumluluğu şeklinde düzenlenmiştir.

KAYNAKÇA

AKINTÜRK, Turgut, Eşya Hukuku, Beta, İstanbul 2009.

AKİPEK, Jale G./**AKINTÜRK**, Turgut, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, C. I, B. 5, İstanbul 2004.

AKYILMAZ, Bahtiyar/ **SEZGİNER**, Murat/ **KAYA**, Cemil, Türk İdare Hukuku, B. 3, Ankara 2012.

AKYOL, Şener, Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, B. 2, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006.

ALTAŞ, Soner, “*Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Ticaret Sicili Müdürlüğü Personelinin Hukukî ve Cezai Sorumluluklarının Değerlendirilmesi*”, REGESTA, C. 2, S. 2, 2012, s. 81-90.

ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 1998, (1998).

ARKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, B. 16, Ankara 2012, (2012).

ARSLANLI, Halil, Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler, B. 3, İstanbul 1960.

ASLAN, İ. Yılmaz/ **ERGÜN**, Mevci, Ticaret Hukuku, Bursa 2010.

ATALI, Murat, Medeni Usûl Hukukunda Davanın İhbarı, Ankara, Yetkin, 2007.

AYHAN, Rıza, Ticari İşletme Hukuku, B. 2, Ankara 2007.

AYHAN, Rıza/ **ÖZDAMAR**, Mehmet/ **ÇAĞLAR** Hayrettin, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, B. 5, Ankara, Yetkin, 2012.

BAHTİYAR, Mehmet, Makaleler II, İstanbul 2008, s. 37-42.

BAŞPINAR, Veysel, “*Elektronik Tapu Sicili Düzenlenirken, Tapu Sicilinin Alenîyeti ve Diğer Alanlarla İlgili Alınması Gereken Tedbirler*”, AÜHFD, C. 57, 2008, s. 97-132.

BATTAL, Ahmet, “*Ticaret Sicilinin Müsbet Fonksiyonunun ve Temsile İlişkin Sonuçlarının Dış Görünüş Teorisi Açısından İncelenmesi*”, BATİDER, C. XIX, 1997, s. 83-101.

BERZEK, Ayşe Nur, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, B. 9, İstanbul, Beta, 2008.

BİLGE, M. Emin, “*İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Hukukî Etkiler Üzerindeki Rolü*”, A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. III, 1999, s. 263-273, (Etkiler).

BİLGE, M. Emin, “*Ticaret Sicili İşlemlerinde “İlgililer” Kavramı*”, Prof. Dr. FahimanTekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 363-376, (İlgililer).

BİLGE, M. Emin, Ticaret Sicili, B. 1, İstanbul, Beta, 1999, (Ticaret Sicili).

BİLGİŞİN, Şevket Memedali, Ticaret Hukuku Prensipleri, C. I, B. 3, İstanbul 1950.

BİNATLI, Y. Ziya, İşletme Hukuku, B. 3, Ankara 1978.

COCHEPIN, Rene, “*Ticaret Sicili Memurunun İnceleme Yetkisinin Sınırlandırılması*”, çev. Akar Öçal, İktisat ve Maliye Dergisi, Cilt XXIX, S. 12, 1983, s. 489-491.

ÇAĞLAR, Hayrettin/ **ÖZDAMAR** Mehmet, “*Ticaret Unvanının Korunması*”, SÜHFD, C. XIV, Konya, 2006, s. 119-150.

ÇEKER, Mustafa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku, B. 6, Adana 2013.

ÇEVİK, Orhan Nuri, “*Ticaret Sicili İlanları Üzerinde Bir İnceleme*”, BATİDER, C. IX, Haziran 1977, s. 135-152.

DELİDUMAN, Seyithan, “*Elektronik Ortamdaki Ticaret Sicili İşlemleri ve Mersis*”, REGESTA, C. II, S. 2, 2012, s. 35-46.

DERYAL, Yahya, Ticaret Hukuku Bilgisi, Trabzon 2010.

DOMANIÇ, Hayri/ **ULUSOY**, Erol, Ticaret Hukukunun Genel Esasları TTK Tasarısı ve Gerekçeleri ile Birlikte, İstanbul 2007.

EREN, Fikret, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Yetkin, 2012.

ERTAN, N. Füsun Nomer, (**Ülgen/ Teoman/ Helvacı/ Kendigelen/ Kaya**), Ticari İşletme Hukuku, B. 3, İstanbul, Vedat, 2009.

ERTAŞ, Şeref, “*Tapu Sicilinin Yanlış Tutulmasından Doğan Zararlardan Hazinesinin Sorumluluğu*”, Prof. Dr. Turhan Tufan YÜCE’ye Armağan, İzmir 2001, s. 45-57, (Hazinesinin Sorumluluğu).

ERTAŞ, Şeref, Eşya Hukuku, İzmir, Kasım 2012, (Eşya Hukuku).

ERTEN, Ali, Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Ankara 2001, (Ticari İşletme Rehni).

ERTEN, Ali, “*İyi Niyetin Korunmadığı Hukukî Durumlar*”, Prof. Dr. H.C. Oğuzoğlu’na Armağan, Ankara 1972, s. 179-212, (İyi Niyet).

ESENER, Turhan/ **GÜVEN**, Kudret, Eşya Hukuku, B. 5, Ankara 2012.

GÖRGÜN, Şanal/ **KODAKOĞLU**, Mehmet, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku, B. 2, Ankara, Yetkin, 2012.

GÖZLER, Kemal, İdare Hukuku Dersleri, B. 10, Bursa, Ekin Kitabevi, 2010.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref/ **TAN**, Turgut, İdare Hukuku Genel Esaslar, C. I, B. 7, Ankara 2010.

GUMMERT, Hans/ **WEIPERT**, Lutz, Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts, 3. Auflage, München 2009, [http: //beck-online.beck.de/](http://beck-online.beck.de/), (Erişim Tarihi 15.02.2013).

GÜNAY, Cevdet İlhan, Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara, Yetkin, 2012.

GÜRSOY, Kemal Tahir, Türk Eşya Hukukunda Zilyedlik ve Tapu Sicili, Ankara 1970.

HATEMİ, Hüseyin/ **GÖKYAYLA**, Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011.

HIRSCH, Ernst E., Ticaret Hukuku Dersleri, Genel Prensipler- Ticari İşletme, C. I, İstanbul 1939.

HOPT, Klaus J./ **MERKT**, Hanno / **ROTH**, Markus/ **BAUMBACH**, Adolf, Handelsgesetzbuch, § 15 [Publizität des Handelsregisters], München 2012, [http: //beck-online.beck.de/](http://beck-online.beck.de/), (Erişim Tarihi 25.02.2013).

İMREGÜN, Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Dersleri, İstanbul 1996, (Kara Ticareti).

İMREGÜN, Oğuz, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, İstanbul 1989, (Genel İlkeler).

İMREGÜN, Oğuz, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul, 5-6 Aralık 1998, s. 18.

KALPSÜZ, Turgut, Deniz Ticareti Hukuku, Giriş-Gemi, C. I, Ankara 1971.

KARAHAN, Sami, “*Ticaret Sicil Memurunun Kararlarına Karşı Hukukî Yollara Başvurabilecek “İlgililer” Kavramının Kapsamı*”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, 1994, s. 48-52, (İlgililer).

KARAHAN, Sami, Ticari İşletme Hukuku, B. 23, Konya 2012, (Ticari İşletme).

KARAHAN, Sami/ **SULUK**, Cahit/ **SARAÇ**, Tahir/ **NAL**, Temel, Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Genişletilmiş B. 3, Ankara, Seçkin, 2013.

KARAYALÇIN, Yaşar, “*Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri*”, BATİDER, C. VIII, S. 2, 1975, s. 1-29, (Tescilin Etkileri).

KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku I. Giriş-Ticari İşletme, B. 3, Ankara 1968, (Ticari İşletme).

KAYAR, İsmail, “*Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Ticaret Sicili, Ticari Defterler ve Cari Hesap Hükümlerinin Değerlendirilmesi*”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. II, 2005, s. 353-381.

KAYIHAN, Şaban, Ticari İşletme Rehni, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1996, (Ticari İşletme Rehni).

KAYIHAN, Şaban; “*Ticaret Sicili Memurunun Tescil Başvurularını İnceleme Görev ve Yetkisinin Kapsamı*”, EÜHFD, C. XI, 2007, s. 357-380, (Tescil Başvurularını İnceleme).

KENDİGELEN, Abuzer, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2012.

KILIAN, Wolfgang/ **HEUSSEN**, Benno, Computerrechts- Handbuch, Informationstechnologie in der Rechts und Wirtschaftspraxis, München, Mai 2012, <http://beck-online.beck.de>, (Erişim Tarihi 30.03.2013).

KILIÇOĞLU, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 16, Ankara 2012.

KINACI, Naci, “*Ticaret Sicili*”, Adalet Dergisi, Y. 52, Mayıs 1961, s. 471-485.

KIRCA, İsmail, “*Ticaret Şirketlerinde Temsil Yetkisine Getirilen ve Tescilli Caiz Olmayan Sınırlandırmaların Üçüncü Kişilere Etkisi*”, BATİDER, C. XVII, 1994, s. 149-158, (Tescilli Caiz Olmayan Sınırlandırmalar).

KIRCA, İsmail, Ticari Mümessillik, Ankara 1996, (Mümessillik).

KROUG, Bernard, “*İsviçre Federal Mahkemesinin Ticaret Siciline İlişkin Yayınlanmamış Kararları: 1971-1982*”, çev. Akar Öçal, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XXX, Ocak 1984, s. 378-384.

KUBİLAY, Huriye/ **GÖKSOY**, Yaşar Can/ **AYAN**, Özge/ **YILDIRIM**, Ali Haydar, Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme, Md. 1-135, İçtihatlar ve İsviçre Federal Mahkemesi Kararları, C. I, İstanbul 2004.

KURU, Baki/ **ARSLAN**, Ramazan/ **YILMAZ**, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2007.

KURU, Baki/ **ARSLAN**, Ramazan/ **YILMAZ**, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı (6100 Sayılı HMK'ya Göre Yeniden Yazılmış), B. 23, Ankara, Yetkin, 2012.

MİMAROĞLU, Sait Kemal, Ticaret Hukuku, İşletme Hukuku, C. I, B. 3, Ankara 1978.

MOROĞLU, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, B. 6, İstanbul 2012, (Hükümsüzlük).

MOROĞLU, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu İle Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2012, (Değerlendirme ve Öneriler).

MUŞUL, Timuçin, Medeni Usul Hukuku, B. 3, Ankara 2012.

NOACK, Ulrich, “*The Effect of Commercial Register Disclosure Following the Implementation of the Reformed First Directive on Company Law (Die Publizitaetswirkungen des Handelsregisters, (ss. 11, 15 HGB) nach*

der Reform durch das EHUG”, Social Science Research Network, April 1, 2008, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1120856##, (Erişim Tarihi 01.04.2013), s. 1-21.

NOHUTÇU, Ahmet, İdare Hukuku, B. 3, Ankara 2010.

NOMER, Haluk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 12, İstanbul 2012.

OETKER, Hartmut, Kommentar zum Handelsgesetzbuch, 2. Auflage, München 2011, <http://beck-online.beck.de>, (Erişim Tarihi 30.03.2013).

OĞUZMAN, M. Kemal/ **SELİÇİ**, Özer/ **ÖZDEMİR**, Saibe Oktay, Eşya Hukuku: Zilyedlik-Tapu Sicili- Taşınmaz ve Taşınır Mülkiyet-Kat Mülkiyeti-Sınırlı Ayni Haklar, İstanbul, Filiz, 2009.

OĞUZMAN, M. Kemal/ **ÖZ**, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, B. 10, İstanbul 2013.

OKUTAN, Gül, “*Ticaret Sicill*”, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s. 7-18.

ÖZDAMAR, Mehmet, “*6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicill*”, REGESTA, C. II, S. 2, 2012, s. 47-59, (Ticaret Sicili).

ÖZDAMAR, Mehmet, “*Ticaret Sicili Memurunun Tek Başına Yaptığı İşlemlerden Dolayı Başvurulması Gereken Yargı Yolu*”, BATİDER, C. XXIII, Y. 2006, s. 287-298, (Yargı Yolu).

ÖZKORKUT, Korkut, “*Ticaret Sicilinin Hukuka Aykırı Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu*”, Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan, Ankara 1998, s. 19-36.

POROY, Reha/ **YASAMAN**, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, B. 14, İstanbul, Vedat, 2012.

PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, B. 2, Ankara, Adalet, 2013.

REİSOĞLU, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 23, İstanbul 2012, (Borçlar Hukuku).

REİSOĞLU, Sefa, Türk Eşya Hukuku, Ankara 1980, (Eşya Hukuku).

REİSOĞLU, Seza, “*Ticari İşletme Rehni Uygulama- Sorunlar*”, Prof. Dr. Gürkan Çelebican’a Armağan, Ankara 2011, s. 377-395, (Ticari İşletme Rehni).

SENGİR, Turgut, “*İsviçre’de Sicilli Ticaret Memurları ve Sicil Organlarının Hukukî Durumları ve Mesuliyetleri*”, Adalet Dergisi, Y. 54, Ocak-Şubat 1963, s. 33-44.

SİRMEN, Lale, Eşya Hukuku, Ankara, Yetkin, 2013, (Eşya Hukuku).

SİRMEN, Lale, Eşya Hukuku Ders Notları, 2006-2007, (Ders Notları).

SİRMEN, Lale, Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu, Ankara 1975, (Sorumluluk).

SÖZER, Bülent, Deniz Ticareti Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011.

SUNGURBEY, Ayfer Kutlu, Yetkisiz Temsil: Özellikle Culpa İn Contrahendo (Sözleşmenin Görüşülmesinde Kusur) ve Olumsuz Zarar, İstanbul 1988.

SUNGURBEY, İsmet, Medeni Hukuk Sorunları, C. 1, İstanbul 1973.

TANDOĞAN, Haluk, Türk Mes’uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes’uliyet), İstanbul, Vedat, 2010.

TEKİL, Fahman, “*Hükümsüzlük ve İptal Edilebilirlik Ayrımı Hakkındaki Bir Yargıtay Kararı Üzerine Düşünceler*”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 593-600, (Düşünceler).

TEKİL, Fahiman, “*Yokluk, Hükümsüzlük ve İptal Edilebilirlik Sorunları*”, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 1091-1114, (Sorunlar).

TEKİL, Fahiman, Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 1990, (Ticari İşletme).

TEKİNALP, Ünal, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu Semineri Tartışmaları, İstanbul, 5-6 Aralık 1998, s. 17.

TEOMAN, Ömer, “*Ticaret Sicili Müdürü Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İptal Edilebilir Bir Kararını Tescilden Kaçınabilir mi?*”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, C. II, İstanbul 2010, s. 1701-1706.

TESAL, Reşat D., Ticaret Hukuku, İstanbul 1984.

TİFTİK, Mustafa, Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural İle Düzenlenmesi Sorunu, Ankara 2005.

TOKSAL, Baki, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 1986.

TURAN, Nurcan/ **BİLGEL**, Sabiha Buket/ **ÖZCAN**, Nur, “*Avrupa ve Dünyada Ticaret Sicilleri Arasında İşbirliği Çalışmaları*”, REGESTA, C. II, 2012, s. 91-103.

TÜRK, Hikmet Sami, Türk Ticaret Kanunu İle İlgili Taslaklar-Tasarılar, Bolu Toplantısı, Ankara 1994.

UÇAR, Salter, Hukukumuzda Ticaret Sicili, Tacir ve Esnaf Kavramı, İstanbul, Alfa, 1993.

ULUSOY, Erol, “*Ticaret Siciline Tescilin Olumsuz Etkisine Veda Elektronik Ticaret Sicili- Ticaret Sicili Bilgi Bankası- İnternet Sayfası*”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, C. I, İstanbul 2007, s. 89-122.

ÜLGEN, Hüseyin, Türk Ticaret Hukukunda Hukukî Görünüş Nazariyesi (Ticari İşletme Bakımından Uygulama), İstanbul 2005.

UMAR, Bilge/ **YILMAZ**, Ejder, İspat Yüğü, İstanbul 1980.

ÜNAL, Akın, “Üçüncü Kişilere Etkileri Açısından Ticaret Sicilinin Fonksiyonları (Türk Ticaret Kanunu ve Kanun Tasarısına Göre Bir Değerlendirme)”, Legal Hukuk Dergisi, C. IV, Mayıs 2006, s. 1395-1411.

VOGT, Hans Ueli, Der öffentliche Glaube des Handelsregisters, 2003, <https://www.swisslex.ch>, (Erişim Tarihi 31.03.2013).

YANLI, Veliye, “Yeni Türk Ticaret Kanununda Ticaret Sicili”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yeni Türk Ticaret Kanununun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu, İstanbul 2012, s. 89-99.

YILDIRIM, Ramazan, İdare Hukuku Dersleri I, Konya 2009.

YILDIRIM, Turan/ **YASİN**, Melikşah/ **KARAN**, Nur/ **ÖZDEMİR**, H. Eyüp/ **ÜSTÜN**, Gül/ **TEKİNSOY**, Okay, İdare Hukuku, B. 4, İstanbul, Eylül 2012.

YILMAZ, Hamdi, “Tapu Sicilinin Tutulmasından Devletin Sorumluluğu- Hukuk Genel Kurulu Kararı- Tehlike Sorumluluğu”, T.C. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10. Yıl Kuruluş Armağanı, 2008/1, İstanbul, s. 337-348.

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31968L0151:en:NOT>, (Erişim Tarihi 24.12.2012).

<http://www.datenschutzbeauftragter-online.de/tuerkiyenin-kisisel-verilerin-korunmasi-hukuku-alanindaki-durumu-ve-almanya-ile-tuerkiye-arasi-olasi-bilgi-aktarimi/4878/>, (Erişim Tarihi 17.03.2013).

http:

//www.mess.org.tr/content/MESS%20%20Sirketler%20Hukuku%20Ara
l%C4%B1k%202010%20-%20f.pdf, (Erişim Tarihi 25.12.2012).

